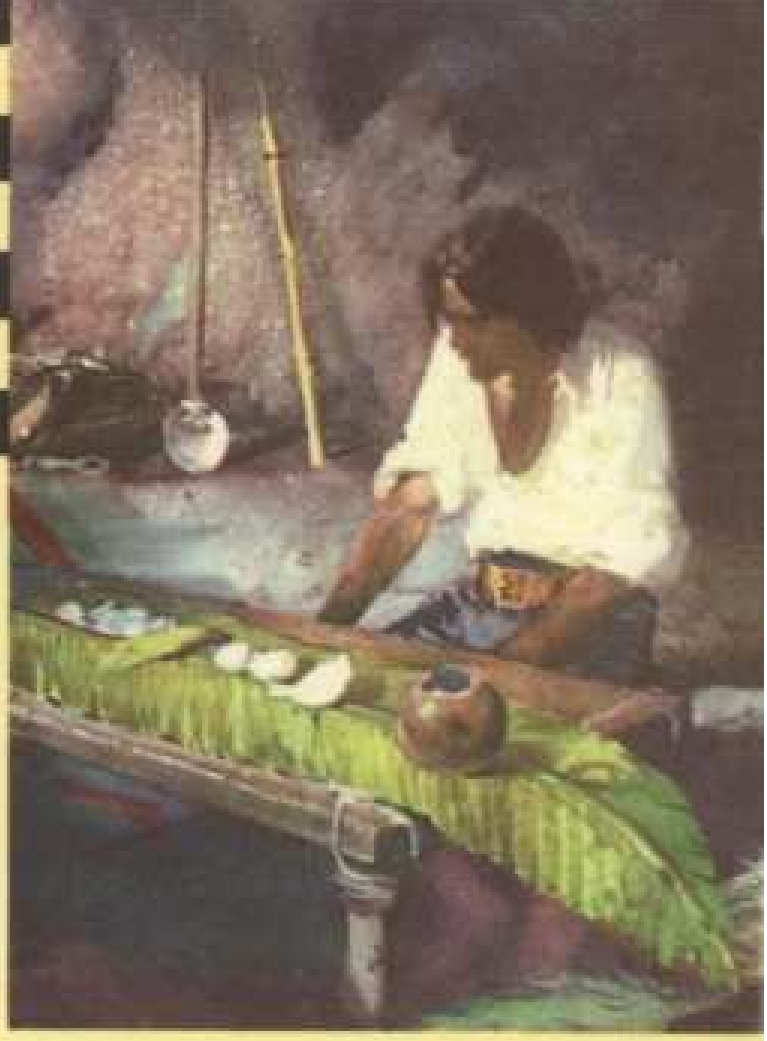
KNIHY ODVAHY

A DOBRODRUŽSTVÍ

SVAZEK 39

ROBINSON CRUSOE

Podle románu Daniela Defoe
volně vypravuje Jos. V. Pleva

K velmi zajímavým postavám světové literatury náleží předchůdce anglického románu Daniel Defoe. A jedno z nejslavnějších a nejoblíbenějších knih všech dob je nejisté jeho román, vyprávějící o podivuhodných příbězích Robinsona Crusoe.

V postavě Robinsonově spoutává čtenáře především jeho živelná a nepotlačitelná láska k životu, vůle přežít všechny útrapy, nezdolná touha překonat všechny nesnáze a překážky. Robinson je člověk, který ani ve smrtelném nebezpečí a takřka v beznadějné situaci neskládá ruce v klín. V nejtěžších okamžicích, na pustém ostrově, bez všech prostředků, vynakládá všechny své síly, důvtip, dovednost, vynalézavost a pracovní úsilí, aby si vytvořil co možná přijatelný způsob života. Bojuje houževnatě a vytrvale s opuštěností i s přírodou. Vnucuje přírodě svou vůli. A v tom je jeho lidská velikost. V tom je také nesmrtelnost jeho literárního vzoru.

„Robinson Crusoe" byl mnohokrát přeložen a přepracován. Pro naše čtenáře sepsal nyní Robinsonovy příhody volně podle Daniela Defoe vynikající spisovatel Josef V. Pleva. Jeho spisovatelské umění a důkladné a promyšlené připravě i o tom, jak robinsonovská látka byla blízká jeho srdci. Plevovi se znamenitě podařilo přenést vlastní nadšení a obdiv k Robinsonovi na čtenáře. Co ve starých nedokonalých překladech „Robinsona Crusoe" uchvacovalo J. V. Plevu, uchvacuje dnes čtenáře v Plevově mistrovském podání dvojnásobně. Dárná literární potrava se přitom Plevovou zásluhou stává ještě přitažlivější, obdivuhodnější a důvěrně blízkou.

Knihu, určenou čtenářům od devíti let, doprovodil výstižnými ilustracemi Zdeněk Burian.

Vázaný výtisk 17,70 Kčs 14/3

V KOD DOSUD VYŠLO:

B. Polevoj: Příběh opravdového člověka — *E. Bass:* Klapzubova jedenáctka — *J. Verne:* Matyáš Sandorf — *F. Pilař:* Dějiny stryjce Bonifáce — *R. L. Stevenson:* Příklad na ostrově — *D. Mašlovský:* V tělu nepřítele — *J. London:* Bílý tesák — *S. Marryat:* Kormidelník Vlnovský — *A. Arnošt:* Hrdinný kapitán Korkorán — *N. Čukovskij:* Poslední plavba kapitána Lapirouse — *J. Verne:* Hvězda jihu — *M. Twain:* Dobrodružství Toma Sawyera — *M. Twain:* Dobrodružství Huckleberryho Finna — *L. M. Fořtík:* Kraj dvojí oblohy — *N. Šiškovskaja:* Pouští a pralesem — *J. Conrad Gazpar Ruiz* — *E. Kästner:* Emil a detektivové — *K. May:* Syn lovce medvědů — *F. Mošner:* Chlapci z Pavlické ulice — *J. F. Cooper:* Poslední Mohykán — *E. Kästner:* Kulička a Tonik — *B. Zárec:* Na moři — *A. Dumas:* Tři mušketýři — *A. Ransome:* Zamrzlá loď kapitána Flinta — *F. Bret Harte:* Ztracení v poušti — *T. Mayne Reid:* Bezhlavý jezdec — *F. Vaňkovský:* Jablůňová zmije — *J. Fabricius:* Plavební kapitána Bootekova — *D. Defoe - J. V. Pleva:* Robinson Crusoe — *R. Kipling:* Mauglí — *E. Kästner:* Emil a tři dvojčata — *V. Renč:* Klasi, hurá na vlny — *R. L. Stevenson:* Černý šíp — *K. May:* Duch Llano estacado — *N. Čukovskij:* Čtyři kapitáni — *A. Ransome:* Boj o ostrov — *W. Makowiecki:* Příhody Reka Melichla — *M. Falek:* Ebenová karavana — *V. Azanjon:* Zajatci Pandži smrtelníky — *A. Grin:* Cesta nikam — *A. Nikitin:* Dobrodružství kapitána Žvanilkina

PŘIPRAVUJEME:

J. F. Cooper: Lovec jelenů

V. Čtvrtník: Výprava za liškí Bronty

A. Ransome: Trosečníci z Vlaštovky

W. Makowiecki: Divocina

A. Ratgeber von der Looff-Bastmanová: Lovčiny nad vši

F. Mošner: Stopy ve sněhu

SN
DK

ROBINSON CRUSOE

PODLE ROMÁNU DANIELA DEFOE

VOLNĚ VYPRAVUJE

Josef V. Pleva

1960

STÁTNÍ NAKLADATELSTVÍ

DĚTSKÉ KNIHY

PRAHA

© Josef V. Pleva1956,1960

Illustrations Zdeněk Burian 1956,1960

Milí mladí přátelé,

svého času jsem s velikou radostí a s pocitem upřímného přátelství psala předmluvu ke knize spisovatele Josefa V. Plevy, která se jmenuje Malý Bobeš. Zajisté ji dobře znáte. Vždyť průzkum mezi vámi, malými čtenáři ukázal, že Malý Bobeš je jednou z nejčtenějších a nejmilovanějších knih našich děti. Ani vám nemohu říci, jak mne to těší, že i další knihu, kterou prokvas spisovatel Josef V. Pleva připravil, mohu doprovodit na cestu svým úvodem.

„Je třeba úvodu?“ řeknete snad. Myslím, že skutečně je třeba, abyste se dověděli několik věcí, nežli se pustíte do čtení příběhů Robinsonových. Vím, že kdybyste si směli zakramařit ve starých památných a milovaných knížkách svých rodičů, jistě byste našli Robinsona se zažloutlými listy, plnými otisků dětských prstů a se Zahýbanými rohy. Ale i v knihovně dědů a babiček je velmi často Robinson uložen mezi památkami. V mojí knihovně rovněž je, milí přátelé. Brávám s dojetím do rukou tu knihu s barevným obrázkem na desce, s plavovlasým mladíkem v roztrhaném šatě, ležícím v písku na břehu rozbouřeného moře. Jak jsme milovali svého Robinsona! Jak jsme s ním cítili a trpěli! Co jsme se nasnili nad černými rytinami té knížky, které naše představivost oblékala do zářivých barev kvetoucího pralesa, do rudých ohňů soptící hory, do světlé modře pustého, nekonečného moře.

Uvažte však, že kniha o Robinsonovi je stará už půl třetího sta let. Jaká je to řada pokolení, která ji četla v nejrůznějších zemích a dobách! A vždycky znovu osud Robinsonův vzrušoval a dojímal, vždy znovu dával mladým čtenářům pocítit touhu po dalekých zemích, mořích, ostrovech a neobyčejných zážitcích. Vždy znovu ukazoval sílu a nezdolnost lidského ducha, vůlí žít a vítězit nad překážkami, ať byly jakkoli těžké.

Myslíme-li takto na Robinsona, smyšleného a nesmrtelného hrdinu, jak bychom mohli nevzpomenout na spisovatele, který Robinsona vymyslil? Na ctihodného pana Daniela Defoea, obchodníka pleteným zbožím, podnikatele stíhaného nezdarem a vězněného pro úpadek, novináře a politika, odvážného snílka i posměváčka, autora dlouhé řady knih, které znají už jenom literární historikové. Robinson jediný přežil všechny ty slovesné výtvory a zůstal klasickou postavou neproměnné lidské hodnoty. Zůstal důvodem, pro který neupadá v zapomenutí ani jeho tvůrce.

Zajisté vité, milí přátelé, že Světová rada míru každoročně vyhlašuje světová kulturní výročí. Rok co rok je to několik velkých a významných postav kulturních dějin lidstva, které se octnou v popředí zájmu a vděčných vzpomínek. Na celém světě se pořádají akce, které oživí jejich památku, někdy i tisíciletou. Učenci hovoří o době, ve které žili a tvořili svoje díla. Literární historikové sdělují nové podrobnosti jejich života. Dramatičtí umělci předčítají jejich řádky a svým přednesem oživují a pro teplají postavy a myšlenky, na které se někdy už pozapomínalo.

Roku 1960 dostalo se této nejvyšší světové pocty právě Danielu Defoeovi. Narodil se totiž právě před třemi sty lety, roku 1660, a Světová rada míru slavnostně a vděčně připomenula všem národům spisovatele, který daroval dětem Robinsona Crusoea.

Dnes ještě se nemůžete vyznat ve všech složitých událostech, které se v té době odehrávaly v Anglii. Byla to pohnutá doba, plná náboženských a společenských rozporů. Na jeviště lidských dějin nastupovala nová třída bohatých kupců, podnikatelů a peněžníků, třída mesiánských kapitalistů. Defoe sehrál svou úlohu v dějinném procesu, který měl tuto třídu dovésti na vrchol politické moci. bojoval za to během let jako voják, jako novinář i jako skladatel výsměšných veršů - jako pamfletista. Jako protestant se bouřil proti katolickému králi Jakubovi a proti jeho politice, která usilovala, aby se Anglie stala katolickou zemí. Defoe se roku 1685 účastnil mohutného lidového povstání drobných sedláků a tkalců, vedeného vévodou Monmouthem. Po porážce tohoto povstání se musel skrývat, ale už za tři léta se znovu přidal k armádě Viléma

Oranžského, který se přeplavil z Holandska do Anglie, aby katolického krále Jakuba zbavil moci. Jakub II. uprchl do ciziny a Vilém Oranžský se stal prvním anglickým králem z rozhodnutí parlamentu.

Mladý Defoe, který se oženil s dcerou obchodníka stávkovým zbožím, se vrátil k obchodu. Navázal obchodní styky, prodával své zboží i v cizině. Avšak koráb, který převážel jeho zboží přes moře, Ztroskotal v bouři. Defoe musel ohlásit úpadek. Dluh, který obnášel 17 000 liber, se zavázal splatit do konce života. Protože byl odvážný, podnikavý, pracovitý a vytrvalý, zkusil štěstí v novém oboru. Zařídil výrobu cihel a tašek. Za deset roků zaplatil všechny své dluhy.

Z velikých zkušeností své práce a z upřímné snahy o zlepšení společenského života napsal Defoe roku 1697 knihu Esej o projektech, která je nejzajímavější knihou toho druhu v XVII. století. Už tenkrát, před 250 roky, se v ní zamýšlí o pojištění Udí, kteří jsou v případě pracovní neschopnosti ponecháni svému osudu. Myslí i na pojištěni proti požáru, myslí na ústavy pro lidi duševně choré. Navrhuje, aby se peněžní prostředky na tyto ústavy opatřovaly pořádáním dobročinných loterií a využitím sázkařské vášně. Protože sám bez vlastní viny udělal úpadek, vymýšlí opatření na ochranu nevinných dlužníků, kteří se dostávají do vězení pro dlužníky, odkud zpravidla není záchrany. Navrhuje i reformy vzdělání, jehož se má dostávat také dívkám, a doporučuje věnovat pozornost slovesnosti a čistotě spisovného jazyka.

Daniel Defoe se octl také na pranýři. V ostrých náboženských sporech, které vznikly po smrti krále Viléma III., napsal anonymní pamflet, který však nepochopila ani jedna z obou stran, jichž se týkal. Nepochopily jemně posměšný tón pamfletu, který bezděky přiléval olej do ohně a spor silně přiostřil. Když byl autor odhalen, postavili jej na pranýř pro veřejné pobuřování a odsoudili jej do vězení. Defoe stál po tři dny na náměstí, hlavu i ruce v potupné kládě. Avšak zástupy londýnského lidu se seběhly a zasypaly jej květinami.

Po návratu z vězení založil Defoe noviny, nazvané Přehled, které po celých deset let sám řídil a většinou i sám psal. O jeho působení politickém se sondy rozcházejí. Defoe se střídavě přikláněl k oběma

politickým stranám a literární historikové jej proto někdy pokládají za člověka bezzásadového. Nesmíme však zapomínat, že politika se tehdy běžné prováděla pomocí nejrůznějších zákulisních pletich a že tedy nebyl o nic horší než obraz kteréhokoli politického kejklíře své doby.

Lišil se však neobyčejně svou lidskostí, ušlechtilými snahami svých projektů, svým humanismem, který s různou silou a důrazem vyzařuje z těchto knih.

Danielu Defoeovi bylo šedesát let, byl autorem dlouhé řady knih, brožur a pamfletů politických, náboženských a národohospodářských, když začal psát svého Robinsona. Za základ příběhu nepochybně posloužilo vyprávění o skotském námořníkovi Alexandru Selkirkovi, který byl roku 1705 za trest vysazen z lodi. Na ostrově v Tichém oceáně prožil čtyři roky a čtyři měsíce, nežli byl náhodou nalezen a dopraven zpátky do Anglie. Příběh vzbudil obrovský zájem, mluvilo se o něm i psalo, a Daniel Defoe jej rozpracoval do knihy, nad níž pravděpodobně nezatušil, že založí jeho světovou slávu.

Milí přátelé, prozradím vám, že Robinson býval nejmilovanější knihou spisovatele Plevy, když byl ještě školáčkem, a že zůstal jeho velikou láskou dodnes.

Spoléhám se, že jako čtenáři Malého Bobše se také pamatujete, co jsem vám v předmluvě vyprávěla o trudném, těžkém a málo radostném dětství spisovatele. V Radňovicích, v maličké dřevěné chaloupce, která byla na prvý pohled opravdu jako klícka, s malou pestrou zahrádkou před jediným okénkem v průčelí, žil Plevův tatínek, maminka, babička, dědeček a osm dětí. V chaloupce byla pouze jedna světnice, v té se bydlelo, vařilo, jedlo i spalo! Jaký to musel být přísný řád, kázeň a pořádek, aby se tam všichni vešli, aby tam bylo útulno, aby ta jediná světnice byla skutečným domovem pro všechny. Jak moudrá a dobrá byla Plevova maminka a jak uměla vychovávat svoje kuřátka.

Malý Bobeš, jak se v okolí Nového Města a Radňovic říká Jozífkům, byl odmalička veliký čtenář. V rodině měli jenom kalendáře z kterých se čítalo nahlas za zimních večerů při dráni peří. Brzo-li však se nepřečte takový kalendář? Veřejná knihovna tehdy v obci nebyla, a ve školní

knihovně bylo všehovšudy šedesát knížek pro děti. Byl mezi nimi i Robinson, rozbitá a ohmataná knížečka nějakého nejlevnějšího vydání.

Knížky putovaly s Bobšem i na pastvu, když od útlého mládí sloužil u sedláků. Před zlým pohledem pánovým je ukrýval pod klenbu silničních můstků nebo do suchých odvodňovacích trativodů. Úkradkem si z nich četl a jedním okem přitom ještě hlídal dobytek i úzkostlivě pásl po sedlákovi a jeho tvrdé, nelítostné holi.

Jistě se, čtenáři Malého Bobše, pamatujete na krásnou postavu pana učitele. Spisovatel Pleva do ní vtělil vzpomínky na svého milovaného a nezapomenutelného učitele Jaroslava Šabackého. Poslouchejte teď, jak pan učitel Šabacký nepřímo způsobil, že dnes berete do rukou tuto knihu o Robinsonovi a těšíte se na vyprávění o jeho příbězích.

Nevíme už, jaká to byla drobná úsluha, kterou malý Pleva prokázal svému učiteli. Důležité je, jaká byla odměna za tuto úsluhu. Pan učitel chvíli zamyšleně postál před knihovnou a potom vyndal jeden svazek. Poněkud váhavě podával chlapci krásnou knihu v polokožené vazbě, bohatě ilustrovanou pěknými německými rytinami. „Bobši, dej mi na ni pozor! Je to drahá kniha a mám ji rád." Byl to Robinson.

Když si ji Bobeš odnášel domů, pln radostného rozechvění a nedočkavosti, uviděl na poslední stránce dole vytištěnou cenu. Kniha stála šest zlatých. Ach děti, vždyť to bylo celé jmění. Uvažte, že Plevův tatínek vydělával denně jeden zlatý a z toho žila celá jedenáctičlenná rodina. Maminka musela přivydělávat šitím, aby bylo taky na šaty, boty a mnoho jiných věci. Šest dní by musel tatínek pracovat a nikdo by nesměl sníst ani jediné sousto, aby se mohla Zakoupit tato krásná kniha. Chlapec se zamýšlel nad tím hrozně velikým obnosem. Byl smuten, protože si tehdy pomyslil, že nikdy v životě nevydělá tolik peněz, aby si jednou mohl koupit toho krásného, touženého Robinsona. Najednou však ho napadlo: Já si tu knihu opíšu! Skutečně. Do sešitů po dvaceti haléřích začal psát stránku po stránce, jaká to byla práce, jak dlouho to trvalo, než byla stránka opsána! A co když ji pan učitel už bude chtít nazpět? I bratr Bobovi pomáhal, i kamarád Frantík Kučerů, ale stránek přibývalo tak pomalu! Vždyť chlapci nechávali prázdné místo i na obrázky, které Josef

pečlivé z knihy kopíroval.

Ovšem že panu učiteli začalo být podezřelé, že tentokrát horlivý a rychlý čtenář tak dlouho Robinsona nevrací. „Copak děláš, Bobši, s tou knihou už dva měsíce? Pročpak ji nevracíš?" A když se chlapec přiznal, že si ji celou, celičkou opisuje do sešitu, řekl pan učitel tiše: „Nech si ji, až ji opíšeš." To víte, ty obrázky byly přece jen trochu vyryté kopírováním. Pan učitel si toho povšiml a lehounce klepl Bobše za ucho. Nic nevytýkal. A taky nikdy na tohoto žáčka nezapomněl. Přes třicet let měl schovány ve svém psacím stole i slohové úkoly svého žáka Plevy, tak se mu líbily. Navrátil mu je krátce před svou smrtí.

Malý Bobeš tehdy ovšem ani zdaleka nemohl tušit, že po čtyřiceti letech bude znovu přepisovat tuto milovanou knihu stránku po stránce. Jak se to stalo?

V ediční radě Státního nakladatelství dětské knihy se roku 1953 hovořilo o tom, že by bylo dobře nově převypravovat Robinsona pro dnešní mladé čtenáře, kteří rostou v docela jiných podmínkách, ve světě nového myšlení a poznání i nové techniky. Vyprávět dnešním spisovným jazykem příběh starý dvě stě padesát let a dát mu týž vzrušující půvab, který nás, naše otce a dědy okouzloval v dětství a chlapectví.

Spisovatel Pleva přijal s radostí tento úkol, pln vděčné lásky ke knize, která mu v dětství dala tolik radostí, a pln vůle vyprávět starý příběh tak, aby stejně okouzloval i děti dnešního světa a života.

Jaké je tajemství této knihy? Čím to je, že po tolika letech stále ještě je živá, poutavá, drahá a potřebná malým čtenářům?

Robinson je příběh člověka, který vyvinul takovou vůli k životu, takovou odhodlanost, trpělivost a důmysl, že se sám, samojediný pustil do boje s přírodou pustého ostrova. Co to bylo každodenních nových a nových dobrodružství! A co je zvláštního a ojedinělého

v příběhu Robinsonově: dobrodružství si zpravidla představujeme mezi lidmi a ve vztahu k lidem. Tady však jeden jediný člověk vítězí svou prací a důmyslem nad nepřízní osudu, nad samotou a steskem, nad živly, zvířaty i přírodou. Robinson je velikou příležitostí ukázat krásu a slávu lidské práce právě dnešním dětem, jejichž otcové odhodlaně

budují socialismus v naší vlasti.

Myslím, že je třeba, abyste věděli, jak velká, důkladná a svědomitá to byla práce. Spisovatel Pleva přečetl dvanáct různých vydání a úprav Robinsona z Universitní knihovny a všechna vydáni současná. Přečetl všechny robinzonády, to znamená příběhy o trosečnících. Přečetl Běhounkovu knihu o robinzonech a sto let starou knihu o námořních lupičích, bukanýrech a flibustýrech. Pohovořil si důkladně s naším krajanem, který byl na Karibských ostrovech a letadlem přeletěl ostrov Tobago, kam spisovatel Defoe před půl-třetím stoletím umístil katastrofu Robinsonova korábu.

Jestliže tedy Robinson ztroskotal na břehu ostrova Tobago, je třeba zasadit jeho zážitky do skutečného místa na mapě světa. Do místa, kde rostou určité stromy a rostliny a žijí určitá zvířata. Kde jsou podmínky a podnebí určitého pásma, jak to odpovídá nikoli libovůli a fantazii vypravěčů a dobrodruhů, o jejichž pravdivosti se nikdo nemohl přesvědčit, ale jak to odpovídá skutečnosti a vědeckému popisu ostrovů při severovýchodním břehu Jižní Ameriky.

Spisovatel Pleva proto prostudoval Polívkův Rostlinopis tropických rostlin. V knihách Brehmových se poučil například o želvách, mravencích, o zvířatech, jež se vyskytují na Karibských ostrovech. Sám se pokoušel roznítit oheň tlením kamínku, marně ovsem. Sám vyzkoušel některé Robinsonovy kuchařské pokusy.

Daleko důležitější však jsou úpravy Plevovy v oblasti myšleni a jednání osob. Defoe psal svoji knihu v době přelomu feudalismu a kapitalismu. Stranil pánům, kapitánům a bohatým kupcům, a díval se svrchu na těžce pracující námořníky. Pro barevné lidi měl pohrdání, které tehdy nikoho nepohoršovalo. Vzpoura námořníků má v původním vyprávění zcela jiný průběh. Byla to nesmírná krutost kapitána a kormidelníka vůči námořníkům, kteří se rozhodli vysadit své trýznitele na pustý ostrov a zmocnit se lodi. Tehdejší čtenář ovšem stál na straně kapitána a proti námořníkům. Spisovatel Pleva, poučen o životě, myšlení a způsobech hukaným, vymyslil příběh tak, aby Robinson jako poctivý muž a dobrý člověk pomáhal tem, jimž se děje křivda. Posádka není

složena z utlačovaných námořníků, nýbrž ze živlů, vedených touhou po bohatství a moci. A tak Robinson, třebaže pomáhá kapitánovi, má všechny sympatie čtenářů.

Stejně tak se spisovateli podařilo dát Robinsonovi zcela přirozené moderní lidský postoj a bratrský vztah k barevným lidem. Také od přemíry náboženských úvah a přehnané nábožnosti je náš Robinson oproštěn. Zato však co vtipu a bojového důmyslu dovede vyvinout na přemožení a zajetí celé tlupy zlosynů, aniž dojde k zabíjení a aniž v čtenáři zůstane otřesný dojem z vražd a smrtí, kterými původní Robinson oplýval.

V Defoeově knize stráví Robinson na pustém ostrove celých dvacet sedm let. Avšak moderní lékaři říkají, že po tak dlouhé době naprosté osamocenosti, ve svízelích primitivního boje o život by člověk musel docela zdivočet. Možná že by i mluvit zapomněl. A tak Josef V. Pleva nechává Robinsona na ostrově jedenáct let. Zcela sám, před příchodem Pátkovým, prožije šest let.

Defoeův Robinson nenajde po svém návratu ani otce, ani matku mezi živými. Odchází znovu do světa. Ve druhém díle románu dojde na obchodních cestách až do Pekinu a vrací se do vlasti po souši přes Tatarsko, Sibiř a Rusko téměř po jedenácti letech, jako dvaasedmdesátiletý stařec. Své stáří dožívá jako bohatý obchodník v Yorku.

V německých úpravách se vypravuje, že se Robinson vrátil po sedmnácti letech a setkal se ještě s otcem. Spisovatel Pleva však vycházel z předpokladu, že maminka byla mnohem mladší nežli tatínek. A její mateřské srdce tak pevně věřilo v Robinsonův návrat a tak vroucně v něj doufalo, že nebylo možno způsobit oběma tak krutou bolest a nedopřát jim šťastného shledání. A tak si v hlubokém dojetí a s kradmou slzou prožijeme sladké štěstí mateřské i synovské, rádi, že se Robinson vrací do nejsladšího přístavu měkké mateřské náruče.

Je zcela ve stylu nového Robinsona, že jako demokraticky smýšlející a ušlechtilý muž se rozhodne trvale spojit život svůj a své rodiny se životem věrného Pátka. Pátek se stane jeho obchodním společníkem.

A tak dostáváme po víc než třech stech letech od narození Daniela Defoea znovu do rukou prastarou, a přece novou knihu. Nic nového nebylo přikomponováno, žádná nová osoba, žádná událost, která by se byla neobjevila v původním znění. Jako by se byl rozbořil prastarý dům, z jehož bytelného, dobrého materiálu vznikla stavba nová, nově účelná, nově krásná. To právě byla práce spisovatele, který se snažil, věren své staré lásce, povědět nám příběh ušlechtilý a čistý. Ukázat převahu rozumu a myšlení nad hrubou silou. Ukázat krásu, blahodárnou a slávu práce, která zušlechťuje, dává užitek i radost, vytváří nové hodnoty, je zárukou lidského štěstí. Přemáhá malomyslnost a stesk. Je základem všech úspěchů a všech vítězství, nejenom na opuštěných ostrovech a mezi trosečníky, ale všude, kde lidé usilují o krásnější život na zemi, o dobro a štěstí všech lidí, o trvalý mír na celém světě.

A teď už obrátíte stránku, milí přátelé. Zaletíte v duchu zpět do roku 1642 a ve starobylém Yorku začnete sledovat osudy chlapce Robinsona.

Přeji vám, abyste dík krásné snaze svého spisovatele našli v knize totéž vzrušení a nezapomenutelné okouzlení, jako tolik pokolení mladých čtenářů před vámi.

Jarmila Glazarová

I

ROBINSONOVO DĚTSTVÍ A JEHO ÚTĚK Z DOMOVA

Ve třicátých letech sedmnáctého století se do anglického přístavního města Hullu přistěhoval z Brém německý obchodník Kreutznauer.

V Německu, právě tak jako i v mnoha jiných zemích na evropské pevnině, zuřila tenkrát třicetiletá válka.

V Anglii však v té smutné době kvetly obchody jako nikdy předtím. Obchodník Kreutznauer brzo zbohatl. Po několika letech se přestěhoval do Yorku, kde si koupil dům a oženil se.

Angličané těžko vyslovovali jeho německé jméno a říkali místo Kreutznauer krátce Crusoe (čti Krúzó). Obchodník Kreutznauer se proto, že komolili jeho jméno, nijak nehoršil a přijal dokonce poangličtěné jméno Crusoe za své.

Když se mu roku 1642 v Yorku narodil již třetí syn, dal mu po matce, která byla Angličanka, jméno Robinson.

Robinson projevoval již od útlého mládí čilého, vnímavého a zvídavého ducha. Měl i dobrou paměť, a proto jej dal otec na studie. Chtěl mít z nadaného synka státního úředníka. Snil o tom, že až jednou vystuduje syn práva, stane se snad i vysokým úředníkem královského soudu.

Robinson však měl v jinošském věku mysl příliš těkavou a nestálou. Nevydržel dlouho sedět nad knihou. Učení se mu zprotivilo. Nejraději se toulal po velkém říčním přístavu na řece Humberu. Rád vysedával v malých přístavních hospůdkách, kde se vzrušením poslouchal napínavé vyprávění námořníků o plavbách do dalekých zemí, v nichž prožili neuvěřitelná dobrodružství. Robinson pak stále víc a více toužil po tomto dobrodružném námořnickém životě. To byl docela jiný život, než vysedávat po dlouhé hodiny nad nudnými knihami.

Jak byl Robinson šťasten, když jej otec vzal s sebou na cestách za obchodními záležitostmi do nedalekého námořního přístavu Hullu. Tam Robinson spatřil moře. Obrovské, nekonečné, jehož obzor všude splýval s oblohou. Robinson u vytržení hleděl na jeho hladinu. Tam daleko za obzorem jsou neznámé země ... ach, kéž by se jednou mohl plavit na takovém obrovském trojstěžňovém korábu k těm neznámým světům ... do horké Afriky mezi černochy, do zázračné Ameriky k rudým Indiánům ... poznat obyvatele těchto zemí, poznat neznámá zvířata, rostliny ...

Jako očarován hleděl Robinson na nedozírné vodní prostory. Nemohl oči odtrhnout. Celé hodiny by byl vydržel stát na jednom místě a hledět na nekonečné moře.

Otec netušil, kam odlétá Robinsonova mysl. Nevěděl, že jeho syn, do kterého vkládal tolik nadějí a snů, místo do školy chodí teď často celé dny s podivnými kamarády po přístavních krčmách, kde naslouchá vyprávění námořníků, s nimi popíjí, hraje i v kostky a platí za ně útratu z kapesného, které mu otec štědře uděluje.

Světem prošlí námořníci brzo poznali, jak nezkušeného mladíka mají před sebou. Vyprávěli mu proto dobrodružství, v nichž bylo daleko více smyšlenek než pravdy. Robinson věřil všemu. Věřil, když vyprávěli, že daleko za mořem jsou země, kde se povalují kusy zlata větší než koňská hlava, diamanty velké jako pěst, kde pobíhají zvířata větší než čtyřpatrový dům a kde lze vidět hady o délce padesáti kroků. Za hrstku skleněných korálků, tretek z pozlacených plíšků a drobného nářadí možno tam vyměnit od nevědomých a důvěřivých domorodců velké množství zlata, drahokamů i perel nevídané krásy a nesmírné ceny ...

Den ode dne silněji rostla v Robinsonovi touha po cestě do těchto dalekých neznámých světů ...

Na konci roku přinesl ze školy tak špatné vysvědčení, že se otec přímo zhrozil.

„Co z tebe bude?“ zeptal se Robinsona zdrcený otec.

„Prosím vás, tatínku, nenuťte mě, abych dál studoval!“

„A co budeš dělat?“

„Chtěl bych se stát námořníkem."

„Námořníkem!" vykřikl otec a zlostně dodal: „Nevíš, co mluvíš! Takovou hloupou myšlenku pusť z hlavy. Námořníkem! To je nejnebezpečnější a nejhorší zaměstnání, jaké znám. Jak tě tohle, hochu nešťastný, napadlo?"

„Nehněvejte se, tatínku, myslím na tu věc již dávno. Věřte, že v žádném jiném zaměstnání nebudu šťasten. Studovat nechci. Nemám pro to smysl a protiví se mi to ..."

„Tak dost! Nechci slyšet už ani slovo !" přerušil synovu řeč rozzlobený otec. „To jsme se dočkali radosti! Ach Robinsone, Robinsone, tys mne zarmoutil..."

Robinson posmutněl. Stál se sklopenou hlavou a další slova otcových výčitek a napomenutí ani nevnímal...

„Dobrá, když se ti učení protiví, nebudu tě nutit. Zůstaneš doma. Nastoupíš u mne v obchodě jako učeň. Budeš kupcem. A pamatuj, že budeš v obchodě dělat každou práci, nic ti neslevím. Příliš jsem tě hýčkal a rozmazloval. Zlenivěl jsi, a zahálka je matka hříchu. Dověděl jsem se, že jsi poslední dobu místo do školy chodil do přístavních krčem. Dával jsem ti větší kapesné, abys jako syn váženého a zámožného měšťana neměl nikdy v ničem nouzi. A co jsi dělal s těmi penězi? Utrácel jsi je s námořníky a poslouchal jejich hloupé báchorky. Popletli ti hlavu. Tomu teď ovšem bude konec. Budeš po celý den pracovat. Jedině poctivou prací se můžeš domoci slušného postavení, cti a blahobytu. Pochybná dobrodružství nejsou pro čestného člověka. Doufám, pobloudilý hochu, že se vzpamatuješ a nastoupíš lepší cestu."

Robinson poslechl. Od rána do večera pracoval pilně v otcově obchodě. Dlouho se nemohl otec smířit s tím, že Robinson zanechal studií a tak zničil jeho sen o tom, že jednou uvidí svého syna ve vysokém královském úřadě. Nu což, myslil si teď, chlapec dělá dobrotu. Pracuje, netoulá se, poslouchá. Jednou z něho bude řádný, bohatý a vážený kupec. Může se stát i starostou města. To bude koneckonců daleko lepší, než aby z něho byl průměrný advokát a ve svém povolání nešťastný člověk.

Než Robinson na daleké cesty myslit nepřestal. Nevzdával se naděje. Uplynul rok. Rodiče již dávno zapomněli na hořkost, kterou jim způsobil tím, že zběhl ze studií. Otec mu dával opět pravidelně slušné kapesné a ulevoval mu i v práci. Matka pak svému, teď jedinému synu věnovala všechnu péči a zahrnovala jej všemožnou laskavostí. A tak po čase se Robinson rozhodl, že čeho nemohl dosáhnout u otce, zkusí u matky. Matka bude jistě daleko přístupnější jeho záměrům a snad se i u otce přimluví.

Bylo nedělní odpoledne. Robinson seděl s matkou sám v zahradní besídce a předčítal z knihy. Byl však při čtení roztržitý a matka brzo vytušila, že se v nitru synově něco děje. Když Robinson dočetl kapitolu, odložil knihu a na chvíli se zadíval nepřítomně před sebe.

„Je ti něco? Tak jsi najednou zbledl," strachovala se matka a položila dlaň na jeho čelo. Robinson jen vzdychl. „Trápí tě něco, synku? Svěř se mi," povzbuzovala matka chlapce. Robinson, jako by na tato slova čekal, upřel teď na matku zvlhlý zrak.

„Mám k vám velikou prosbu, maminko. Dávno jsem se již chtěl svěřit, ale obával jsem se... Ne, nehněvejte se..." Robinson vzdychl a odmlčel se.

„Mluv, chlapče, děláš mi starosti."

„Přimluvte se, prosím vás, maminko, přimluvte se u tatínka ... Před týdnem jsem se setkal se svým přítelem a bývalým spolužákem Martinem, synem Martina Westlocka, námořního kapitána. Martin pojede za dva týdny se svým otcem do Hamburku pro nějaké zboží. Pozval mě, abych tuto cestu vykonal s ním. Na zpáteční cestě se zastaví v Londýně, kde se týden zdrží. Celá cesta by netrvala déle než šest týdnů. Přimluvte se, prosím vás, aby mne tatínek pustil na tuto krátkou cestu s mým kamarádem. Rád bych zažil cestu na moři. Slibuji vám, když poznám, že cestování po moři není takové, jak si je představuji, zanechám pak navždy myšlenek na cestování. Vždyť již nejsem malé dítě. Bude mi osmnáct let... Přiznám se, že jsem již před rokem pomýšlel na to, odejít tajně z domu a dát se najmout na nějakou loď ..."

„Přestaň, chlapče!" zakřikla matka Robinsonovu řeč, hluboce vzdychla a ruce jí sklesly do klína. „Ani nevíš, jak jsi mě zarmoutil... Což

nechápeš, ubohý hochu, že tatínek i já myslíme jen na tvé dobro? Radovali jsme se, žes již dávno přestal myslit na tu věc... Radovali jsme se, že jsi se změnil, že jsi konečně zmoudřel. Teď vidím, jak jsme se mýlili! Chlapče, chlapče... Právě že nejsi již dítě, že ti bude již osmnáct let, právě proto bych byla čekala, že budeš rozumnější. Vždyť si uvědom, že máme teď jen tebe. Neměl bys nás tak trápit, Robinsone. Nechtěj, abych se za to, oč mě prosíš, přimlouvala ještě u otce. Ostatně nebylo by to nic platná. Otec se zapřísáhl, že pokud bude živ, na loď nevstoupíš! Povím ti proč," promluvila matka těžce a setřela kapesníkem slzu s očí. „Před pěti lety jsem se přimlouvala u otce za tvého bratra Jakuba, který právě tak jako ty toužil po cestách do cizích zemí. Právě tak jako ty prosil, aby otec svolil k cestě do Lisabonu. Po dvou měsících se měl Jakub vrátit... Uplynul rok a přišla zpráva, že koráb, na němž se náš ubohý Jakub plavil, zmizel beze stopy. A nevíme dosud, zda ztroskotal anebo byl odvlečen námořními lupiči. .." Matka se odmlčela, nemohla pohnutím dále mluvit. Po chvilce pak upřela vyčítavě oči na Robinsona: „A tenkrát, můj milý hochu, tenkrát se otec zapřísáhl, že jeho dítě nikdy nesmí vstoupit na loď. Máme teď jen tebe a sám dobře víš, jak skončil i tvůj nejstarší bratr Tomáš... Tak jako tebe láká námořnictví, lákala Tomáše vojenská dobrodružství. Stal se důstojníkem a v bojích se Španěly padl ve Francii u Dunkerque. A nevíme teď ani, kde má náš nebohý Tomáš svůj hrob. Kdybys ty nám odešel, věř, dlouho bychom to nepřežili...

Můj drahý hochu, chtěl bys tak zatížit své svědomí? Chtěl bys od nás odejít proti naší vůli? Nevšiml sis, jak otec již zestárnul? Jak těžce nese ztrátu Tomáše a Jakuba? Ne, Robinsone, pusť z hlavy takové myšlenky ... Což ti opravdu není tatínka líto?" A matka se rozplakala.

Robinson se teď upřímně hanbil, že způsobil matce takový zármutek.

„Nehněvejte se, maminko, nikdy už o tom nebudu mluvit. Poslechnu vás..."

A zase uplynul rok. Robinsonův otec lehce ochuravěl a nemohl se vydat na nutnou obchodní cestu do Hullu. Poslal tedy Robinsona, aby záležitost vyřídil.

I když se v Hullu ozvaly v Robinsonovi při pohledu na moře staré touhy po cestování, nepřipustil již myšlenku, že by se bez vědomi rodičů mohl vydat na nějakou cestu. Když vyřídil své záležitosti, zbylo mu ještě hodně času, a tak zašel do přístavu, kde si se zájmem prohlížel kupecké koráby. Když se vracel z přístavu do města, aby nastoupil zpáteční cestu dostavníkem domů, někdo za ním zvolal: „Robinsone!“

„Martine!“ vykřikl Robinson a objal přítele, s nímž se již rok neviděl.

„Pojď, Robinsone, sednem si na chvilku v hostinci a pohovoříme si. Budu ti vyprávět věci! Jak jsem rád, že jsem tě potkal. Jak se máš, příteli?

Tak dlouho jsme se neviděli. Pojď .. .“

„Nemohu, příteli, za hodinu mi odjíždí dostavník. Vyprovoď mě k dostavníku, pohovoříme si cestou.“

„Ne, Robinsone, když jsme se tak po dlouhé době sešli, nic se nestane, když odložíš svůj odjezd do zítřka. Udělej mi to k vůli. Byl jsem s otcem

až v Africe. Musím ti o té cestě vyprávět. Vrátili jsme se teprve před měsícem a zítra již zase odjíždíme do Londýna."

Robinson se dal přemluvit a odešel se svým přítelem do hostince. Usedli, popíjeli a Martin vyprávěl... Za několik hodin se Robinson octl v jiném světě. Zapomněl na domov, na rodiče, na odjezd, na všechno.

„Jeď s námi zítra, Robinsone! Co je to cesta do Londýna? Za čtrnáct dnů budeš zpět. Okusíš cestu po moři. Ach, plavba po moři, to je něco! Jeď s námi. Bude nám veselo. Máme výborný koráb ... Domů napíšeš, že jsi se musel zdržet několik dní... To bude snadné. Napíšeš, že lidé, s kterými jsi musel jednat, nebyli právě doma, a že až se vrátíš, všechno otci vysvětlíš."

„Ne, Martine! To nejde. Nemohu lhát. Napíši domů, že jsem odjel s tvým otcem a s tebou. Naši otcové se znají, a proto budou doma i klidnější. Cesta do Londýna není vskutku cesta na konec světa a budu rád, když jednou poznám naše hlavní město." A přátelé si přiťukli skleničkami na šťastnou zítřejší plavbu.

Kapitán Westlock byl muž přísných mravů. Kdyby byl věděl, že Robinson odjíždí bez vědomí rodičů, nebyl by jej vzal na svoji loď. Proto Martin ještě toho večera zašel s Robinsonem k svému otci.

„Otče, jaká náhoda! Představte si, že jsem se tu setkal s přítelem Robinsonem, který rovněž koná cestu do Londýna. Přemluvil jsem ho, aby se plavil na našem korábu s námi. Prosím vás, otče, abyste k tomu svolil."

„Vy jedete do Londýna, pane Crusoe?" otázal se Robinsona kapitán Westlock.

„Ano, pane kapitáne. Otec se nachladil, lehce ochuravěl a já musím v Londýně vyřídit nějaké obchodní záležitosti."

„Hm, a to otec svolil, abyste cestoval lodí?" nedůvěřivě se díval kapitán na Robinsona. „Pokud já vím, váš otec jezdí do Londýna zásadně dostavníkem. Nikdy nechce cestovat lodí."

„Ano, otec svolil," zalhal Robinson.

„Známe se s vaším otcem řadu let. Nu, chcete-li, nemám nic proti tomu, abyste se plavil na mém korábu. Připomínám jen, že se v Londýně

musím zdržet čtyři nebo pět dnů. Konečně, z Londýna se můžete vrátit dostavníkem.“

„Nespěchám, pane kapitáne. Budu velmi rád, když ve volném čase si spolu s vaším Martinem prohlédnu Londýn. Děkuji vám za laskavost, pane kapitáne.“

II

PRVNÍ CESTA PO MOŘI. MOŘSKÁ NEMOC. BOUŘE. ZTROSKOTANÍ LODI

Druhého dne ráno, bylo to právě 1. září 1661, se Robinson octl na palubě trojstěžňového kupeckého korábu.

Konečně se splnil jeho dávný sen! Bude se plavit po moři na velikém korábu.

Na lodi se již konaly přípravy k odjezdu. Kotvy byly zdviženy. Robinson pozoroval se zatajeným dechem, jak mrštně a hbitě lezou námořníci po provazových žebřících, aby v krkolomné výši odvázali plachty. Netrvalo dlouho, plachty se větrem nadmuly a koráb opouštěl hullský přístav.

Když Robinson viděl, že loď opouští již ústí řeky Humberu a vplouvá na širé moře, rozbušilo se mu rozčilením srdce. V té chvíli však zapomněl na všechno. Nemyslel na domov, ale na to, jak se loď za chvíli octne v nekonečném oceánu. Hleděl teď k zemi, která se vzdalovala. Z mlžného oparu vystupovaly v dáli věže města Hullu. Po několika hodinách se již země na západě jevila jen jako úzký mlhavý pruh. Robinson se procházel s Martinem po palubě a ten mu ukazoval zařízení lodi. Poučoval jej o plachtách, vysvětloval, proč má koráb tři stěžně, proč prostřední stěžeň musí být nejvyšší. A Robinson byl nevýslovně šťasten.

Loď plula až do poledne velmi klidně. Po obědě však se náhle zvedl silný vítr. Moře se počalo vzdouvat. Loď se kolébala stále víc a víc z boku na bok. Robinson pocítil velkou úzkost. Zvedal se mu žaludek, rozbolela ho hlava a zvracel. Martin si všiml, jaká se stala najednou s jeho přítelem změna. Usmál se, neboť znal tyto příznaky mořské nemoci již dávno z vlastní zkušenosti.

„Nic si z toho nedělej, příteli," řekl Martin Robinsonovi, „dostaneš asi

mořskou nemoc. To se i mně přihodilo, a nejednou. Na mořskou nemoc se však neumírá."

Robinsona na palubě již nic netěšilo a přál si být sám. „Půjdu si, Martine, lehnout. Věř, už dávno mi nebylo tak špatně. A je mi opravdu čím dál hůř."

„Běž, Robinsone. Večer budeš zase zdráv, uvidíš. Možná, že spolu i povečeříme."

Jak můžeš, Martine, tak lehkovážně mluvit, myslí si Robinson a vleče se potácivým krokem do své kajuty. V kajutě sklesl jako bez vlády na podlahu. V úzkostech vzpomínal teď na domov a v této chvíli velmi litoval, že se dal zlákat a vstoupil na loď. V tomto utrpení poznal, ovšem pozdě, svou pošetilost. Náhle se loď prudce naklonila na bok. V lodi zlověstně zapraskalo. Drobný nábytek v kajutě se roztančil po podlaze. Jedna židle se převrhla a udeřila Robinsona do hlavy. Prudká bolest jej vzpamatovala natolik, že vstal a zoufale se držel stolu, který byl připevněn k podlaze šrouby. Došoural se k svému loži. I na loži se musel ze všech sil zoufale držet, aby ho prudké kymácení lodi nevyhodilo z lůžka na podlahu. Ach, myslí si Robinson, přežiju-li tuto strašnou chvíli a uzdravím-li se, přísahám, že na loď již nikdy nevstoupím!

Větrná bouře zuřila až do večera. Když vyšly první hvězdy, vítr se utišil. Loď se přestala kolébat a plula opět klidně. Robinsonovi se ulevilo a vzápětí usnul tvrdým spánkem.

Procitl až za bílého dne. Včerejší nevolnost i úzkost byla tatam. Cítil se dokonce svěží. Do kajuty za ním přišel Martin.

„No tak, nemocný už zase zdráv?" usmál se Martin hned ve dveřích na Robinsona. „To byl větříček, co? Loď tančila jako baletka! Nu, jak se ti daří? Doufám, že ses nepolekal toho větříčku. To víš, o takovou zábavu není na moři nikdy nouze. Trochu nám ta sprcha pokropila palubu. Toho si však námořníci ani nevšimnou ..."

„Tomu ty říkáš větříček a sprcha? Vždyť to byla strašná bouře! Myslil jsem, že koráb ani nevydrží. Tak příšerné v něm praštělo."

Martin poplácal Robinsona s úsměvem po zádech. „Je vidět, žes ještě zajíc, který se lekne každého fouknutí. Milý brachu, kdyby přišla

skutečná bouře, to by byl jinačí tanec ... Nedivím se ti. Dosud ses plavil jen na loďce po řece Humberu ... Ještě dobře, že to přišlo na počátku cesty. Byl to tvůj první křest mořem. Tak a teď pojď ke mně, snídani již máme připravenou. Doufám, že máš hlad i chuť."

Robinson se musel přiznat, že se snad ještě nikdy netěšil na snídani tolik, jako právě teď.

Po snídani se odebral Robinson s Martinem na palubu, kde usedli a kochali se tichou plavbou. Nad mořem se klenula jasná obloha v plném slunci a plachty nadouval mírný západní vítr. V této příjemné pohodě, po dobré snídani, rozjařen sklenkou alkoholu, zapomněl Robinson na všechny včerejší sliby a opět se mu zdálo, že není nic krásnějšího na světě, než se takto plavit po moři nekonečným oceánem někam daleko, daleko k neznámým břehům.

Krásná pohoda však trvala jen tři dny. Čtvrtého dne nastalo bezvětří a loď stála takřka na místě. Blížili se již k Temžskému zálivu. Na obzoru se objevilo pobřeží v podobě úzkého pruhu. Martin sděloval Robinsonovi, že v přímé lince na západ leží město Colchester a že příštího dne budou možná obědvat již v Londýně. „To se podivíš, Robinsone, jak obrovské město je Londýn. Máme pět dní času, najmeme si kočár a projedeme se celým městem." Za tohoto rozhovoru šel kolem jeden z lodních důstojníků, Martin se zeptal, nachází-li se loď opravdu již naproti Colchesteru.

„Ano, pane. Právě měníme kurs." Důstojník ukázal na neveliký obláček na jižním nebi. „Ale tamto se mně a také vašemu panu otci nelíbí. To nám dělá starosti. Takový obláček vypadá nevinně, ale nevěstí nic dobrého. To není obyčejný mrak. Tento přináší bouři. Jsme již tři hodiny bez větru. „Podívejte se, jak visí zplihle všechny plachty. Nehýbáme se z místa ..."

Za čtvrt hodiny po tomto rozhovoru se zvedl náhle prudký vítr od jihozápadu, tedy proti směru plavby. Obláček se rozrostl v tmavý mrak, rozprostřel se po celé jižní obloze a šířil se k severu.

Námořníci dělali rychle přípravy, kterých je zapotřebí, když se blíží bouře. Stahovali plachty, aby loď lehčeji odolávala prudkým nárazům

větru. Z temného mraku se zablesklo a zaduněl hrom. Přišel nový prudký náraz vichru, naklonil loď na bok a zvedl tak vysokou vlnu, že její pěna pokropila celou palubu. Robinson s Martinem se odebrali do kajuty. Robinson byl rozčilen a opět s úzkostí očekával, co se bude dít. Na ustaraných tvářích námořníků poznal, že tentokrát to bude daleko horší než prvého dne. A opravdu. V příštích minutách se loď počala houpat na vlnách a zmítat tak, že v celém jejím nitru zlověstně praštělo. Ustrašený Robinson nevydržel a vyběhl na palubu. Tam spatřil děsivé divadlo. Vlny jako hory vysoké se řítily na loď a zaplavovaly každou minutu její palubu. Kapitán volal, aby byla spuštěna i druhá záchranná kotva. Stalo se. I teď, když loď byla upevněna na dvou kotvách, v hrozných náporech vichru se nakláněla tak hrozivě, že kapitán dal podříznout první stěžeň a shodit do moře. To však nepomohlo. Při dalším náporu vichru se zlomil hlavní stěžeň a ohrožoval rovnováhu lodi. Bylo nutno jej podříznout. Konečně dal kapitán porazit i třetí stěžeň a loď, zbavená stěžňů i plachet, houpala se na vlnách bezmocně jako ořechová skořápka. Robinson, promočen mohutnou sprchou vln i deště, nevydržel na palubě a běžel do kajuty. Tam v nesmírných úzkostech očekával záhubu a smrt. Námořníci volali: „Po všem je veta! Tuto bouři loď nevydrží !“

Večer bouře vyvrcholila. Robinson, úzkostí a strachem víc mrtev než živ, zaslechl volání: „Loď má trhlinu! V lodi je voda!“ A již někdo buší na dveře jeho kajuty a volá: „Všichni k pumpám! Loď se potápí!“ Smrtelná úzkost a strach o život daly mu ještě tolik síly, že vyběhl z kajuty a spěchal k nejbližší pumpě. Náhle se rozlehla lodí strašlivá rána. Robinson se zachvěl po celém těle a nemyslil jinak, než že se loď rozpadla vedví. To kapitán dal střílet z děl a přivolával pomoc. Lidé pracovali u pump ze všech sil, voda však stále stoupala ...

Robinson nepoznal dosud ve svém životě většího strachu. Co by za to dal, kdyby se teď mohl octnout na pevné půdě v otcovském domě! Jak by si teď vážil klidného života doma, který se mu tak protivil! Jak by teď každé matčino přání splnil a jak ochotně by vykonal každý příkaz otcův! Ale je již pozdě. Za chvíli klesne loď ke dnu a s ní i on, aby zašel bídně pro svou neposlušnost. V duchu odprošoval otce i matku za všechno, co jim kdy zlého způsobil.

„Všichni na palubu!“ volal kapitán. „Záchranná loď na levém boku!“ Námořníci opakovali kapitánův rozkaz a všichni cestující se hrnuli na palubu.

Dělové rány, které dal kapitán Westlock vypálit ze všech děl, uslyšeli námořníci jedné lehké rybářské lodi a ta ihned vyjela na pomoc potápějícímu se korábu. Trvalo hezkou chvíli, než se rybářům podařilo přiblížit svou loď na rozbouřeném moři ke korábu tak blízko, aby mohli hodit na palubu lano a připoutat lodici k boku. Konečně se to podařilo a posádka lodi sestupovala do lodice. Byli zachráněni. Sotva se lodice vzdálila nějakých sto metrů, ponořila se záď korábu do hlubiny. Příď se vynořila na několik minut docela kolmo z vln. Hned nato zmizela v rozbouřených vlnách moře navždycky.

Za svítání se moře již uklidnilo, bouře ustala a lehká rybářská plachetnice s trosečníky se plavila Temžským zálivem do Londýna, kam bez úrazu doplula po poledni příštího dne.

III

OSUDNÁ NÁHODA, KTERÁ ROZHODNE, ŽE SE ROBINSON Z CESTY DOMŮ JIŽ NEVRÁTÍ. CESTA DO AFRIKY NA GUINEJSKÉ POBŘEŽÍ. PŘEPADENÍ NÁMOŘNÍMI LOUPEŽNÍKY. ROBINSON UPADNE DO ZAJETÍ.

Robinson byl poprvé ve svém životě v tak velikém městě, jako je Londýn, a proto obdivoval toto velkoměsto na každém kroku. S přítelem Martinem a jeho otcem se rozloučil hned u přístavu. Kapitán Westlock přišel ztrátou lodi takřka o všechen svůj majetek. Měl však v Londýně zámožného bratra obchodníka, a vydal se proto se synem k němu. Když se loučil s Robinsonem, potřásl mu rukou a pravil: „Je mi opravdu líto, mladý muži, že naše plavba skončila tak nešťastně. Až se vrátíte domů, vyřiďte, prosím, můj uctivý pozdrav svému otci a nemusíte mu ani zatajovat, v jakém jsem se octl neštěstí. Takový je již osud námořníků, a proto nezoufám. Dá bůh, že v příštích letech budu mít více štěstí. Vám pak, pane Crusoe, upřímně radím: odjeďte zpět do Yorku raději dostavníkem."

Robinson se rozloučil s kapitánem i přítelem Martinem. Najal si pokojík nedaleko přístaviště a odtud pak vycházel na procházky po Londýně. Měl u sebe ještě větší obnos peněz, který mu zbyl po zaplacení zálohy na zboží.

Kapitán mi nemusil ani radit, myslí si Robinson, abych tečí cestoval raději dostavníkem. Ví bůh, že po tom všem, co jsem zažil, na loď již nikdy nevstoupím!

Robinson se rozhodl, že stráví v Londýně ještě aspoň tři dny a pak

odjede domů. Jak se zaraduje otec i matka, až jim sdělí své rozhodnutí, že už nikdy nevstoupí na loď, až bude vyprávět, jak byl ze své touhy stát se námořníkem vyléčen hned při první plavbě! Jistě mu potom otec rád odpustí, že nastoupil bez jeho dovolení tuto cestu. A Robinson se opravdu upřímně těšil na shledání s rodiči. Jak si teď bude hledět obchodu, jak bude pracovat! Ano, otec má pravdu, není nad klidný, spořádaný kupecký život. Vyvázl jsem Z tohoto dobrodružství díky bohu ještě lacino. Nescházelo mnoho, abych dnes již nežil...

Tři dny se Robinson bezstarostně loudal londýnskými ulicemi. Prohlížel výstavná náměstí a rušná nábřeží. Čtvrtého dne zašel na stanoviště dostavníků, aby se zeptal, v kterou hodinu odjíždí dostavník do Yorku. Velmi se podivil, že z Londýna do Yorku nejede přímo žádný dostavník, že musí cestovat nejprve do Manchestru. V Manchestru pak že musí čekat na další spojení do Yorku. Ovšem dostavník, který jezdí přímo do Manchestru, je z Londýna vypravován pouze jedenkrát za týden a právě před hodinou odjel. Co dělat, myslí si Robinson. Zamluvil si tedy místo v příštím dostavníku, zaplatil zálohu a vrátil se do hotelu. Peněz na týdenní pobyt i na zaplacení cesty mu zbývalo ještě dost. S penězi lehce vystačí. Konečně, proč by nezůstal ještě týden v Londýně? Kdy se mu podaří dostat se opět do Londýna a žít v něm tak bezstarostně několik dní. Jeho pevné rozhodnutí, už nikdy necestovat po moři a vést pořádný občanský život, mu způsobilo mimořádně dobrou náladu. Je již nadobro vyléčen z touhy stát se námořníkem.

Rušný život v přístavišti však stále ještě Robinsona přitahoval a vábil. Druhého dne se vypravil, aby si dokonale prohlédl obrovský londýnský přístav. Celý den se toulal přístavem a pozoroval jeho čilý ruch. Se zájmem se díval, jak stovky lidí nosí v dlouhých řadách balíky a bedny do nitra mohutných lodí, zatímco na jiných místech vynášejí a odvážejí do obrovských skladišť zboží z korábů, jež právě připluly. Neodolal, aby večer nezašel do jedné z přístavních hospod na večeři. Po večeři si poručil horký punč. K jeho stolu přisedli nějací námořníci. Vyprávěli si o tom, co zažili za poslední plavby, a jeden z nich se chlubil, kolik zlaťáků mu vynesla cesta na daleké africké pobřeží. Robinson, mírně opojen

punčem a zmámen živými obrazy vyprávěných dobrodružství, dal se s námořníky do hovoru. Z mladické ješitnosti se pochlubil, že právě prožil strašnou mořskou bouři a přežil ztroskotání lodi. Námořníci brzo poznali, že mají před sebou nezkušeného mladíka. Okázale se podivovali jeho vyprávění a připíjeli na jeho zdraví. Robinson, tak jako kdysi v Yorku, i zde hostil námořníky kořalkou a chlubivě před nimi platil zlaťákem. Tím se příchylnost námořníků ještě zvýšila. Po nějaké chvíli již věděli, že Robinson je synem zámožného obchodníka z Yorku, že od dětství po ničem tolik netoužil jako stát se námořníkem, plout daleko za moře do neznámé země a tam prožít velká dobrodružství. Nakonec Robinson ujistil své posluchače, že po tom, co pravé prožil, již nikdy nechce vstoupit na loď a že je z této touhy nadobro vyléčen. Námořníci se smáli. Jeden z nich zvolal: „To by bylo málo námořníků a kapitánů na světě, kdyby každého měla první bouřka odradit jako vás, mladý pane." Zvedl pak sklenici a připíjel na zdraví všech neohrožených námořníků. Námořníci Robinsonovi pak dokazovali, že loď kapitána Westlocka ztroskotala určitě jen proto, že s ní kapitán Westlock nedovedl za bouře dost dobře manévrovat. Podle jejich soudu nebyla poslední bouře z nejhorších. Byli prý touto bouří zastiženi cestou v Lamanšském kanále, a přece dopluli šťastně a bez pohromy do londýnského přístavu.

Dobrá Robinsonova předsevzetí vzdát se plavby po moři byla těmito řečmi otřesena. Námořníci pak počali hrát v kostky a přizvali ke hře i Robinsona. Byli to zkušení hráči. Nechali zpočátku Robinsona několikrát vyhrát větší obnos. Potom se štěstí od Robinsona odvrátilo a námořníci ho během hodiny obehráli o všechny peníze. Robinson prosil námořníky, aby mu půjčili do další hry aspoň jeden zlaťák. Doufal, že se štěstí ještě vrátí. Námořníci se však se smíchem zvedli, přáli Robinsonovi dobrou noc, šťastnou plavbu a odešli.

Robinson osaměl. Seděl teď těžce zkrušen nenadálým obratem a vyčítal si, ovšem pozdě, jak bláhově si zavinil sám tuto nepříjemnost. Co mu zbývá? Jít do hotelu, požádat o úvěr a napsat otci, aby mu okamžitě poslal peníze na zaplacení dluhu a na cestu domů. Co tak seděl s hlavou opřenou v dlaních a přemýšlel o tom, jak ještě před chvílí byl pln šťastné

pohody a dobré nálady, přisedli k jeho stolu dva vybraně ustrojení lidé a objednali si bohatou večeři. Starší z nich po očku pozoroval Robinsona a po chvíli se přímo zeptal: „Co jste tak smuten, mladý příteli?“

Zamyšlený Robinson se nedůvěřivě obrátil k tazateli. Když však spatřil dobromyslnou tvář asi čtyřicetiletého muže s pěstěnými vousy, v nažehleném nákrčníku, pojal důvěru a v příštích minutách se svěřil neznámému se vším, co jej právě potkalo.

„Myslil jsem si to,“ poznamenal neznámý. „Vidím na prvý pohled, že nejste z Londýna. Milý mladý muži, Londýn je veliké město a námořníci, to je často darebná čeládka. Zde musíte být velmi opatrný.“ Po těchto slovech se neznámý představil Robinsonovi jako kapitán Dubbley z Yorku.

„Ach, vy jste, pane kapitáne, z Yorku?“ Robinson překvapením přímo vykřikl.

„Ano,“ odpověděl kapitán a zkoumavě se podíval na Robinsona.

„Vy jste snad ...“

„Jsem Robinson Crusoe, syn obchodníka, rovněž z Yorku."

„Dobrotivé nebe! Vy jste syn pana Crusoea? Jakpak bych neznal vašeho pana otce. Vždyť Crusoe je jeden z nejlepších obchodníků v Yorku. Třeba se s panem otcem neznám osobně, vím přece velmi dobře, jak vážený je v Yorku jeho dům. Nu, tomu se říká náhoda. Buďte zdráv, pane Crusoe." A kapitán připil si s Robinsonem i se svým mladším druhem, kterého představil jako kormidelníka pana Smitha z Grimsby.

Robinson se kapitánu Dubbleyovi svěřil i s tím, že odešel z domova bez souhlasu rodičů.

„To jste neudělal dobře, pane Crusoe. Váš otec bude mít jistě velké starosti."

„Napsal jsem již otci z Hullu dopis a v něm jsem sdělil, že jedu do Londýna a zdržím se asi šest týdnů. Ovšem netušil jsem, jak si osud se mnou zahraje, díky mé pošetilosti a nerozvážnosti. Chtěl jsem se vrátit dostavníkem. Zamluvil jsem si již místo a zaplatil i zálohu. Bohužel, jsem teď bez haléře. Napíši otci, aby mi poslal peníze, a do té doby, než přijdou, musím čekat zde v Londýně."

„Není třeba, pane Crusoe, abyste psal otci o peníze. Milerád vám půjčím na cestu i na zaplacení vašich dluhů. Až se vrátím zpět ze své cesty, vrátíte mi půjčku. Teď si však s tím nedělejte žádné starosti. Nevrátím se dříve než asi tak za tři měsíce, Jedu do Afriky na guinejské pobřeží [31], kde provádíme výborný výměnný obchod s domorodci."

Kapitán Dubbley pak vyprávěl Robinsonovi, že koná již tratí cestu na guinejské pobřeží. Dvě předešlé cesty mu vynesly slušné jmění. Za padesát liber šterlinků nakoupil v Londýně množství rozličných drobností, skleněných korálů, zrcátek, různé cetky z pozlaceného plechu, hedvábné stužky, nože, sekerky, nůžky a podobné drobné nástroje. V africké Guineji i za docela bezcenné tretky vyměnil několik centů slonové kosti. Tam lze dostat vzácná dřeva, drahé koření, dokonce i zlato výměnou za laciné trety nebo nástroje.

Kapitánovo vyprávění nadchlo Robinsona tak, že rázem zapomněl na všechna nedávno prožitá utrpení, zapomněl na všechno, co jej v posledních dnech potkalo, a poprosil kapitána, aby ho vzal s sebou na

cestu do Guineje. Slíbil, že o této cestě napíše otci dopis a že otec, až se dozví, že koná tuto cestu na lodi, kterou řídí tak zkušený kapitán a k tomu rodák, nebude mít jistě žádné obavy. Až Robinson přinese z této cesty velké jmění, určitě mu promine otec i to, že se vzdálil bez jeho vůle. Robinson se až podivil, s jakou horlivostí schvaloval kapkán jeho nový plán. Ochotně nabídl Robinsonovi půjčku čtyřiceti liber šterlinků na zakoupení různých drobností pro výměnný obchod.

Robinson odcházel z hostince do svého hotelu opět šťasten a pln odvážných plánů do budoucnosti. Náhoda, která se naskytla toho večera, utvrdila Robinsona v přesvědčení, že osud tomu chce, aby vykonal alespoň jednu jedinou cestu do dalekých končin světa. Lákal jej ovšem i velký zisk, který, podle jeho přesvědčení, mu tato cesta přinese. Bláhový Robinson již viděl, jak se vrací do rodného města z daleké Afriky s velikou kořistí, která mu zajistí klidný a bezstarostný život. A Robinson spřádal krásné sny. Až se vrátí z Afriky, koupí v Yorku ještě jeden dům, ožení se, stane se jako vážený měšťan obchodním členem konšelské rady a později možná i starostou. To bude daleko víc, než kdyby byl jen úředníkem královského soudu.

Ve svém hotelu usnul Robinson klidným a bezstarostným spánkem člověka, který má již všechny tyto sny splněny. Druhého dne napsal otci list, v němž sděloval, jaké štěstí ho potkalo v Londýně. Prosil o prominutí, že se dal na cestu bez otcova svolení, a sliboval, že všechno, až se vrátí, vynahradí dvojnásobnou pílí a že pak opravdu zanechá cestování po moři.

Druhého dne, než dopis odeslal, požádal ještě kapitána Dubbleye, aby mu připsal do listu pozdrav otci a několik řádek, v nichž by ubezpečil, že on, Robinson, se nachází na této daleké cestě v jeho dobré společnosti.

Za tři dny vyplul již koráb kapitána Dubbleye z ústí Temže na širé moře. Vál příznivý jihovýchodní vítr. V noci proplouvali již Calaiskou úžinou[33]. Napravo svítily majáky z anglického pobřeží, nalevo pronikala sem světelná záře až od francouzských břehů. V Calaiské úžině měl kapitán obavy z mlh, které se tu často vyskytují. Plavba však minula

šťastně bez nehod a ranní slunce již odráželo své světlo od vzdálených bílých skal anglického pobřeží.

Pátého dne po vyplutí z londýnského přístavu octla se loď již v nesmírných prostorách Atlantského oceánu. I zde přálo námořníkům počasí. Na oceánu vál stále mírný severozápadní vítr. Obloha byla ustavičně jasná. Robinson si povšiml, že zatímco voda Severního moře měla zelenavě modrou barvu, byla voda Atlantského oceánu zbarvena temně modře a že byla velmi průhledná. V hloubce videi plout ryby rozmanitých tvarů a barev. Někde se mu zdálo, že ze dna oceánu vyrůstají celé lesy nějakých vysokých mořských rostlin.

U portugalských břehů viděl na dně moře i lastury a překrásné hvězdice. Nedaleko Kanárských ostrovů přeletělo nízko přes palubu hejno létavých ryb. V noci pak, když Robinson pro velké teplo nemohl usnout a vyšel na palubu, spatřil podivný úkaz světélkování moře. Zdálo se, jako by z hladiny vyšlehl co chvíli blesk a hned nato se roztančily nad vodou milióny jisker. Rozstříknutá vlna zazářila modrým i červeným světlem, jako by tu někdo neviditelný řídil báječný ohňostroj. Také za lodí se táhl světélkující pruh. V místech, kde se voda, rozbrázděna lodním trupem, opět slévala, hýřila pestrobarevnou zářící pěnou.

Kormidelník vysvětloval Robinsonovi, že v mořích teplého zeměpásu se světélkování moře vyskytuje nejčastěji. Jsou prý to miliardy drobných vodních zvířátek při povrchu hladiny, která světélkují podobně jako na pevnině svatojanské mušky. Světélkování moře je však často způsobeno i zahnívajícími chaluhami, světélkujícími podobně jako v lese shnilé dřevo.

Za pěkné pohody sedával Robinson na palubě a byl šťasten, když k němu přisedl kapitán nebo kormidelník. Robinson se jich vyptával na vše, co s plavbou souviselo, a oni vždy ochotně a rádi odpovídali na všechny jeho dotazy.

Minuli již Kanárské ostrovy a kapitán se těšil, že za trvale pěkné pohody jim uplyne i zbytek cesty. Několik dní pluli již při pobřeží Afriky.

Jednou časně zrána probudilo Robinsona hlasité volání: „Loď na obzoru!“ Vyběhl na palubu a podivil se, že všechno mužstvo je již v plné činnosti. Ze stožárového koše pozorovala hlídka dalekohledem

neznámou loď. Kapitán měl oprávněné starosti. Může to být loď obchodní, ale může to být i loupežnický koráb. V těchto končinách oceánu se totiž vyskytují nejčastěji.

Pro všechen případ nařídil kapitán pohotovost a přikázal, aby se loď pohybovala co možná nejrychleji.

Za půl hodiny bylo již jasné, že cizí koráb je opravdu loď pirátská. Plula daleko rychleji než koráb kapitána Dubbleye a stále se přibližovala.

„Ti lotři se ženou přímo za námi," zahučel kapitán, pozoruje loď dalekohledem. Dal rozkaz, aby byla nabita všechna děla a pušky. Cestující byli těmito rozkazy nesmírně vzrušeni. Kapitán dal rozdat všem mužům pušky a šavle. Očekával se krutý zápas s loupežníky, jak v těchto dobách jinak ani nebylo, na život a na smrt. Robinson dostal bambitku a šavli. Byl nesmírně sklíčen. Ví bůh, co teď bude, jaký osud jej očekává.

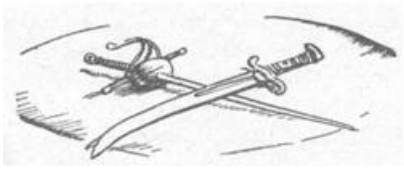
Kolem šesté hodiny ranní byl loupežnický koráb na dostřel děla. Kapitán chtěl předejít loupežníky, a dal proto hned vystřelit salvu ze všech děl. Bohužel, dělové koule na loupežnický koráb ještě nedonesly. Než námořníci nabili děla podruhé, vypálil zatím i nepřátelský koráb ze všech děl. Střelba však nenadělala mnoho škod. Poranila jen několik námořníků. Z lodi kapitána Dubbleye byla vypálena ještě jedna salva, která pirátům pravděpodobně ublížila velmi málo, neboť hnali teď přímo na bok lodi. Bylo jasné, že piráti[34] mají daleko více posádky a lépe vyzbrojené. Když se loď přiblížila, střílelo se nejprve vzájemně z pušek. Když střelba ustala, neboť po každé ráně z pušky trvalo několik minut, než se pušky znovu nabily, přiblížili se loupežníci těsně k boku lodi a zahákovali se.

S velikým křikem vrhli se na palubu kupeckého korábu. Rozpoutal se prudký zápas. Robinson, vystřeliv dvakrát z bambitky, neměl čas, aby podruhé nabil, a vrhl se proto na nepřítele šavlí. Jeden z pirátů mu však šavli z ruky vyrazil a udeřil Robinsona pažbou pušky do hlavy. Robinson pozbyl vědomí. Statečným námořníkům se nepodařilo první nápor útočníků odrazit, a tak osud Dubbleyova korábu byl zpečetěn.

Kapitán Dubbley padl, padla i většina posádky, zbytek pak byl zajat. Rána, kterou Robinson v zápase utržil, nebyla smrtelná, a probral se k

vědomí právě v okamžiku, když piráti svazovali zajatcům ruce. Odvedli tedy i raněného Robinsona.

Dubbleyův koráb piráti odvlekli do marockého města Salehu[35], severozápadně od Casablancy, kde kořist mezi sebe rozdělili.

IV

ROBINSON OTROKEM. ÚTĚK Z OTROCTVÍ. ZACHRÁNĚN NA MOŘI. CESTA DO BRAZÍLIE. ZÁHUBA LODI

Robinsonovo zranění způsobilo, že musel být nějaký čas léčen a nebyl hned v prvých dnech odveden s ostatními zajatými námořníky na trh s otroky a prodán do vnitrozemí. Zůstal v domě kapitána pirátské lodi. V domě kapitána pirátů Abd el Mámího se dostalo Robinsonovi pečlivého ošetření. Dostával i výborné a vydatné jídlo a bylo s ním i slušně zacházeno. Ne proto, že by piráti byli tak citliví a jemní lidé, ale že za zdravého a silného mladého otroka dalo se utržit na trhu daleko víc peněz.

Kapitán Abd el Mámí byl Maur[36] a mohamedán. Měl v Salehu na skále překrásný dům zdobený mramorem. Nad domem se terasovitě zdvihaly zahrady plné kvetoucích keřů, zvláště růží. Uprostřed jedné zahrady ve stínu palem stál na štíhlých bílých mramorových sloupech altán s podivuhodnou cibulovitou střechou. V altánku byla nízká kamenná lehátka pokrytá vzácnými a drahými koberci. Před altánkem byla roubená studna, bohatě zdobená tesaným mramorem. V tomto altánku kapitán Abd el Mámí odpočíval nejraději. Odtud byl také nejkrásnější pohled nejen na město dole, ale i daleko na moře.

Abd el Mámí si Robinsona oblíbil pro jeho příjemný vzhled a především proto, že nebyl Španěl. Španěly kapitán k smrti nenáviděl a považoval je za své úhlavní nepřátele. Všichni Maurové viděli ve Španělech v té době své nepřátele. Jak se Robinson později dověděl, byl děd Abd el Mámího kdysi mocným šlechticem ve Španělsku. Španělé mu

zabavili všechen majetek a vyhnali ho ze země. Vnuk tohoto maurského šlechtice, Abd el Mámí, se za to mstil všem Španělům podnes.

Díky tomu, že Robinson měl výbornou paměť, naučil se kupodivu maurské řeči velmi brzo. To rozhodlo, že Abd el Mámí udělal z Robinsona svého osobního sluhu. Na mořské výpravy však kapitán Robinsona s sebou nikdy nebral. V době, kdy byl Abd el Mámí na loupežné výpravě, pracoval Robinson v zahradě na terasách. Tam s ostatními otroky ošetřoval kapitánovy vinice a stovky růžových keřů. Při této práci měl Robinson dosti času zamýšlet se nad svým osudem. Teprve zde, v daleké zemi, v potupném otroctví, poznal dokonale cenu všeho, čeho si kdysi tak málo vážil. Domova, spolužití s nejdražšími bytostmi na světě, s matkou a otcem. Vzpomínal na družnost přátel, na doby, které s nimi trávil ve hrách i ve škole. Jak krásným místem se mu zdála teď yorská škola, jak krásný to byl čas, kdy ještě sedával v jejích lavicích! Hořce si vyčítal, že se mu kdysi tolik protivila. Zdalipak se ještě někdy vrátí do Yorku? Zdalipak se bude ještě procházet po nábřeží, kde tak bláhově kdysi snil o tom, aby se dostal co nejdále do světa? Jak mu byla doma protivná tělesná práce! Jednou mu otec přikázal, aby pomohl zahradníkovi vytrhávat plevel v květinových záhonech. Měl tenkrát plno výmluv & cítil se dotčen, že na něm otec požaduje práci tak nízkou, která se přece nehodí pro bohatého synka, pracovat rukama v hlíně jako nějaký sedlák. A zde musel konat všechny práce, rýčem, motykou od rána do večera v nesnesitelném parnu a nesměl ani na chvíli narovnat záda, dokud byl dozorce otroků, starý Mulej, v zahradě. Kdykoliv některý otrok jen na okamžik ustal v práci, aby napřímil záda a setřel pot, již starý Mulej křičel a hrozil holí.

V době, kdy se kapitán vrátil z loupežné výpravy a pobýval pak delší čas doma, měl Robinson vždy úlevu. Nemusel již pracovat těžce v zahradě. Kapitán Abd el Mámí si přál, aby Robinson mu byl stále nablízku. Abd el Mámí velmi dobře postřehl, že Robinson je nadaný mladý člověk, že vyniká dobrou pamětí, že je spolehlivý, že má i určité vědomosti a že je možno s ním porozprávět jako s člověkem vzdělaným. Zavolal starého Maura učitele a nařídil, aby učil každý večer Robinsona

číst maurské písmo. Robinson se během roku naučil čtení tak dobře, že mohl Abd el Mámímu předčítat před spaním maurské pohádky. Během tří let oblíbil si kapitán Robinsona tak, že mu dovolil pohybovat se volně bez dozoru i ve městě, ale na mořské výpravy jej s sebou ani nyní nebral. To Robinsona mrzelo.Kdyby mohl s kapitánem na loď, byla by tu naděje, že se snad jednou dostane do zajetí Evropanů a bude tak vysvobozen z otroctví. Předstíral proto kapitánovi velkou oddanost. Kapitán dovolil Robinsonovi, co dosud nesměl nikdo z otroků: aby jej doprovázel na delších vyjížďkách v malém plachetním člunu. Dovolil Robinsonovi i to, aby spolu se starým Mulejem jezdíval sám na lov ryb.

Když se Abd el Mámí zdržoval delší čas ve svém domě, pořádal často hostiny pro své příbuzné i známé. K takové hostině bylo potřebí vždy hojně masa, především ryb a různého ptactva. Proto posílal kapitán Robinsona a starého Muleje na lov. Mulej brával s sebou i černošského chlapce, kterému říkali Xury. Starý Mulej sedával na zádi u kormidla a Robinson s Xurym veslovali.

„Snad se mi jednou podaří útěk z otroctví i v tomto člunu," uvažoval Robinson. „Při vhodné příležitosti odstraním Muleje i Xuryho a odjedu do Evropy. Zatím však musím předstírat oddanost i starému Mulejovi,

abych získal jeho naprostou důvěru. Mulejovi kapitán věří. Jistě rád uslyší od Muleje, že se lze na Robinsona vždy, všude a ve všem spolehnout. Možná že mě pak někdy pošle kapitán na loď i bez starého sluhy. Černošského chlapce k útěku snadno přemluvím. Je otrok jako já. Xury nenávidí starého Muleje právě tak jako já. A mne má rád."

A opravdu, starý Mulej podával Abd el Mámímu o Robinsonovi nejlepší zprávy. Kapitán teď brával Robinsona častěji na daleké projížďky plachetnicí. Za cesty Robinson kapitána bavil. Někdy požádal Robinsona, aby mu vyprávěl o tom, jak žijí lidé v jeho vzdálené vlasti... Všemu, co Robinson vyprávěl, naslouchal s velkým zájmem. Někdy vyzval Robinsona, aby zazpíval anglické písně a vyprávěl anglické pohádky. Pohádky Abd el Mámí velmi miloval. Na takovéto výlety jezdíval kapitán nejraději v plachetním člunu s malou kajutou na zádi, kde bylo místo i pro kormidelníka. Lodice byla poháněna klínovou plachtou, jejíž ráhno přečnívalo daleko přes krov kajuty. Sama kajuta nebyla široká. Mohli se v ní pohodlně pohybovat nanejvýš čtyři lidé. Byl tam nízký stolek, dvě lehátka, polička, samovar na kávu. Robinson se naučil velmi brzo řídit tuto loď a kapitán mu svěřoval v kajutě místo kormidelníka. A opět uplynul rok. Jednoho květnového dne dal Abd el Mámí rozkaz, aby byl připraven jeho plachetní člun k projížďce. Ke kapitánovi měli přijít na návštěvu dva staří přátelé, urození Maurové. Pro jejich pobavení chtěl podniknout vyjížďku k vzdálenějšímu pobřeží na lov ryb i ptáků. Mělo se vyjet časně zrána na celý den. Aby se ráno dlouho nezdržovali, přikázal Abd el Mámí, aby zásoby jídla a nápojů byly přichystány v lodi již večer. Dal také připravit tři pušky, zásobu prachu a olova. Člun byl celý čistě vymyt, kajuta vykouřena vonným kořením a pokryta drahými koberci. Na stožár byly vyvěšeny pestrobarevné vlaječky a všelijaké ozdobné přívěsky. Robinson se starým Mulejem a chlapcem Xurym měli již ráno před východem slunce očekávat kapitána a jeho hosty v lodici.

Ráno však přišel správce domu Abd el Mámího a sdělil, že hosté odřekli pro nějaké naléhavé zaneprázdnění, že přijdou až k večeři, a proto aby Mulej ihned odjel s Robinsonem a Xurym na moře,

nalovili ryb, sestřelili nějaké ptáky a odpoledne se; vrátili domů.

V té chvíli napadlo Robinsona, že by to mohla být krásná příležitost k útěku. S Mulejem a Xurym si už nějak poradí. Bude však potřebí zvětšit nějak zásoby vody a snad i potravin. Když správce odešel, namluvil Robinson Mulejovi, že se nesluší, aby jedli ze zásob, které dal pán připravit pro vzácné hosty, a raději aby dal přinést z domu obvyklé suchary a pro každého ještě džbán vody.

Starý Mulej poslal tedy Robinsona a Xuryho pro tyto věci. Robinson pak zaskočil do čeledníku, odkud přinesl klubko provazů, vosk na výrobu svíček a vrátil se se suchary a vodou do lodice. Provazy a vosk ukryl na dně košíčku, takže Mulej tyto věci nespatřil.

Robinsona mrzelo, že vane severní vítr a že nebude moci řídit loď ke španělským břehům. Přesto se pevně rozhodl, že útěk provede.

Dozorce otroků Mulej byl pánův vzdálený příbuzný a byl mu také bezmezně oddán. Dodržoval přesně kapitánovy rozkazy, že se nesmi při lovu nikdy vzdálit lodicí dále než na vzdálenost jedné míle, aby kapitán mohl z břehu dalekohledem loďku bezpečně v každé chvíli pozorovat. Proto starý Mulej zamítl Robinsonův návrh, aby se odebrali na lov ryb do větší vzdálenosti. Robinson lovil tedy s Xurym schválně tak, aby nic neulovil.

Uplynuly tři hodiny a na lodi nebyla ještě ani jedna ryba. Robinson řekl starému Mulejovi: „Nevím, jak nás náš pán přivítá, vrátíme-li se s prázdnou. Ryby jsme tu dosud nepolapili a ptactvo tu také žádné nevidět. Znám, vážený Muleji, právě tak dobře jako ty pánův rozkaz, vím, že se musí dodržovat. Uznej však, nebylo-li by přece lépe, kdybychom zajeli v místa, kde je podle mého mínění ryb daleko víc. Když jsem jednou byl na lovu s naším vznešeným pánem, plavili jsme se asi tři míle na místo, kde bylo tolik ryb, že jsme měli za hodinu takový úlovek, jaký se nám dosud nikdy ani za celý den nepodařil. Pamatuji se velmi dobře, kde to je. Z těch míst je vidět na obzoru velmi vysokou horu s ostrým vrcholem."

„Ano, znám to místo, o kterém mluvíš, Robinsone," řekl Mulej. „Vrchol té hory je opravdu vidět z toho místa. Ovšem, když náš pán je s

námi na lodi, je to něco jiného. On rozkáže a my pak jedeme tam, kam si přeje. Víš však dobře, jak krutý je jeho hněv a jak veliké tresty dává pro každou sebemenší neposlušnost. Nerad bych pána pohněval. Dal by mne i vás do temné komory a nechal tři dny o hladu. Vám by pak dal ještě vysázet po padesáti ranách. Z toho nic nebude, Robinsone. Náš vznešený pán sedí teď jistě v altánku a dalekohledem pozoruje naši loď. Vzdálíme-li se příliš, pošle za námi několik rychlých člunů a trest nás nemine. Bude nejlépe, když se vrátíme a já požádám svého pána o svolení, abychom mohli zajet v ta místa, o kterých mluvíš."

Robinson věděl, že s Mulejem se musí opatrně, že starý Mulej je ješitný, že má rád, když se mu lichotí, zvláště když se přirovnává jeho moudrost k moudrosti pánově.

„Ne, moudrý Muleji," řekl Robinson, „neradím ti, aby ses vrátil a předstoupil před pána s takovou žádostí. Zarmoutil bys ho a probudil i jeho hněv. Víš dobře, jak se těšil dnes ráno na projížďku s hosty. To se mu nesplnilo. Je proto velmi rozmrzen. Pohleď, jak krásný je dnes den. A ty teď přijdeš a oznámíš mu náš nezdar. Rozvaž, prosím, dobře má slova. Vím, že jsi moudrý a dovedeš si poradit i tak, aby náš pán měl z nás dnes večer radost."

„V tvých slovech, Robinsone, je něco pravdy. Musím uvažovat, jak to provést, abychom neporušili pánova příkazu."

„Dovolíš-li, moudrý Muleji, který jsi pro mne prvým po mém pánu, abych já, otrok, ti přece jen mohl dát skromnou radu?"

Starý Mulej, který rád poslouchal taková slova, zvláště když je pronášel Robinson, nejoblíbenější otrok, chvíli přemýšlel a pak řekl: „Promluv tedy, Robinsone, uvážím rozumnost tvých slov." „Pánův rozkaz je nevzdálit se od břehu dále než jednu míli. Nevím však nic o tom, že by byl náš pán zakazoval plouti na kteroukoliv stranu těsně u břehu. Sám dobře víš, Muleji, že jsme jednou pluli víc jak dvě míle těsně při pobřeží, když nás pán poslal lovit ve skálách tučné alky[42]."

„Máš pravdu, Robinsone. Pamatuji se na to. Doufejme, že pán

za. námi nepošle čluny, až zpozoruje, že se vracíme k břehům a plujeme podél břehu k jihozápadu."

Robinson pak horlivě přesvědčoval Muleje, že moudrého pána okamžitě napadne, proč plují při břehu jihozápadním směrem. „Vždyť sám pán dobře ví, jak velké množství ptáků je v těch končinách, a pošle-li přece jen někoho za námi, snadno vysvětlíme, proč plujeme v tu stranu."

Mulej dal tedy příkaz, aby řídili plavbu při břehu jihozápadním směrem. Severní vítr hbitě poháněl loďku kupředu. Za necelou hodinu se objevily pusté pobřežní skály. Nad skálami kroužila hejna ptáků. Na nízkých skaliskách, vyčnívajících z vody, seděly alky. Robinson se zaradoval. Zde v těchto pustých skálách sotvakdo bude pozorovat, co se právě stane.

Robinson předal kormidlo Xurymu a přešel na příď, kde stál Mulej. Sehnul se, jako by chtěl zvednout pušku opřenou o bok lodi a vystřelit na ptáky. Pak rychle uchopil nic netušícího Muleje zezadu za nohy a shodil ho do moře. Mulej vyplaval hned jako korek nad vodu. Robinson na něho namířil ručnici a zvolal: „Nepřibližuj se, nebo tě zastřelím! Plav ke břehu, vrať se k pánovi a řekni mu, že už mě nikdy neuvidí. Rozhodl jsem se osvobodit z otroctví za každou cenu."

Mulej však prosil, aby se Robinson nad ním smiloval, že s ním půjde, kamkoliv bude chtít, že jeho život je tak jako tak ztracen, neboť se nemůže bez lodi a bez otroků k svému pánovi vrátit.

Robinson, i když mu bylo Muleje opravdu líto a jeho prosby ho dojímaly, starému Maurovi nevěřil a znovu opakoval svou vyhrůžku. Mulej se tedy vrátil a plaval ke břehu. Černý chlapec Xury, když to vše viděl, třásl se rozčilením a strachem. Robinson se k němu obrátil a řekl: „Budeš-li mě, Xury, poslouchat ve všem, co ti přikážu, a zůstaneš-li mi věrný, budeme dobrými přáteli. Poplujeme do země, kde jsou moji lidé, a slibuji ti, že budeš mezi nimi svobodným člověkem jako já a budeš se mít dobře. I já jsem byl svobodným člověkem, než mě Abd el Mámí zajal a přivlekl do otroctví."

Xury ochotně slíbil, že půjde s Robinsonem, kamkoli on bude chtít, a na znamení oddanosti se mu hluboce poklonil.

Robinson věděl, že Mulej bude pozorovat, kterým směrem odplouvají. Aby Muleje oklamal, nařídil lodici severozápadním směrem

na širé moře. Mulej bude přesvědčen, že Robinson odplouvá k evropským břehům, a upozorní na to Abd el Mámího.

Když se Robinsonovi ztratil africký břeh z obzoru, pluli nějakou dobu přímo k jihu a potom opět natočil kormidlo jihovýchodním směrem. Maje vítr v zádech, blížil se opět k africké pevnině. Abd el Mámího ani nenapadne, že by Robinson prchal k jihu a vzdaloval se tak od evropské pevniny. Vždyť jen pošetilý člověk by se mohl dát na cestu k nehostinným a neznámým africkým břehům.

Moře bylo stále klidné a příznivý vítr vál po několik dnů. Loď klouzala tiše a rychle po vlnách. Robinson se obával vstoupit na břeh, a proto chtěl plout, dokud zásoba jídla a vody stačí, stále stejným směrem. Utěšoval se, že cestou potkají evropský koráb plující od guinejského pobřeží, nebo snad až z daleké Indie, od mysu Dobré naděje[44].

Pluli již řadu dní. Nejprve jim došla voda. Velmi trpěli žízní a nezbylo nic jiného než přirazit k neznámým břehům a hledat vodu. Byl již večer, když dostihli ústí menší řeky. Báli se vystoupit na břeh a rozhodli se počkat do rána.

Ráno se zeptal Robinson Xuryho, nebojí-li se vystoupit na břeh neznámé pevniny. Obával se, že břehy říčky jsou obydlené zlými divochy. Xury řekl: „Přijít sem zlí divoši, Xury se nebát. Dáme rána z pušky a oni pryč utéct."

Robinsona potěšilo, že chlapec má dobrou náladu, že se nebojí. Teprve svítalo. Vpluli tiše do ústí řeky. Z křovin vzlétla hejna ptáků. Jinou zvěř na břehu však neviděli. Ani člověka nespatřili. Vládlo tam hluboké ticho. Zakotvili u břehu. Robinson chvíli váhal, má-li vystoupit na neznámou půdu, když mu Xury řekl: „Robinsone, ty zůstat v lodi, Xury jít pro vodu sám."

„A nebojíš se, Xury?"

„Xury nemít strach. Xury najít voda a přijít."

„Ne, Xury, půjdu s tebou."

„Nechoď, Robinsone. Ty zůstat na lodi. Xury jít sám."

„A proč chceš jít pro vodu sám?"

„Když něco sežrat Xury, nesežrat tebe. Ty zůstat živ a ujet pryč."

Oddanost černého chlapce velmi dojímala Robinsona. Podal mu doušek kořalky, která zbyla v Abd el Mámího láhvi. Potom vystoupil s Xurym na břeh. Půl hodiny hledali marně vodu. Voda v řece byla kalná a nepříjemně zapáchala. Vrátili se, strašně znaveni, k řece. Jejich žízeň byla tak zoufalá, že se napili vody z řeky, i přes odpornou její chuť. Když uhasili žízeň, ozvala se chuť k jídlu. Pojedli něco sucharů, uvelebili se v loďce a zakrátko oba tvrdě usnuli.

Když se Robinson probudil, bylo již odpoledne. Xury ještě spal. Robinson uvažoval. Krajina určitě není obydlena lidmi, vždyť za tu dobu, co on s Xurym spali, by byli jistě loďku objevili. To Robinsona uklidnilo. Vzbudil Xuryho a vydali se opět hledat vodu. Zašli hlouběji do krajiny. Po hodinové cestě za úmorného vedra dorazili do mírného údolí s vysokou trávou a ojedinělými stromy a křovinami.

Robinson únavou již nemohl dále. Usedl, aby si odpočinul. Xury se nabídl, že půjde hledat vodu sám. Robinson nechtěl Xuryho pustit, aby nezabloudil. Než Xury ujišťoval Robinsona, že se určitě vrátí.

Po půlhodině uslyšel Robinson ránu z pušky. Měl starost, ne-byl-li Xury přepaden dravou zvěří nebo divokými domorodci. V druhé půlhodině však přiběhl Xury všecek udýchán. Robinson se polekal. Domníval se, že je Xury pronásledován, rychle vstal a připravil pušku k ráně. Xury však se zdaleka na Robinsona smál, a když doběhl, shodil se svých zad do trávy zvíře, které se podobalo menší koze. Bylo to mládě gazely[45]. Přinesl i vodu. Robinson se s chutí napil čisté vody. Byla teplá, ale přesto mu chutnala výborně. Odebrali se potom se všemi nádobami, co jich ve člunu měli, k místu, kde Xury vodu našel.

Večer u řeky rozdělali oheň a zvíře upekli. Maso gazely bylo velmi chutné. Po večeři zvedli kotvu a vypluli opět na širé moře.

Po deseti dnech plavby snědli na lodi již všechny suchary a také i ostatní zásoby potravin. Břeh, který míjeli, byl vyprahlý a pustý.

Robinson a Xury trpěli teď žízní a také hladem. Marně se několikrát pokoušeli najít vodu. Žízní nemohli ani spát a od hladu byli velmi zesláblí. Marně oba vyhlíželi na širé moře, neobjeví-li se někde na obzoru loď. Ještě štěstí, že moře bylo ustavičně klidné, takže řízení loďky

nevyžadovalo větší tělesné námahy.

Po strastiplné noci za ranního úsvitu spatřili, že pobřežní krajina je porostlá stromy. Objevili se i ptáci. Tam, kde je zvěř a rostliny, tam musí být i voda. Namířili ke břehu. Robinson měl žízní hrdlo vyschlé tak, že už nemohl ani mluvit, a rozpraskané rty palčivě bolely. Zakotvili a vystoupili na břeh. Vodu však marně hledali. Xury objevil několik obrovských agáve[46] a skupinu kaktusů. Nařízl listy agáve a zachycoval šťávu, která z listů vytékala. Šťáva z agáve a z kaktusů velmi osvěžila jejich vyprahlé hrdlo, ale žízeň neupokojila. Robinsona bolela úporně hlava a nohy měl těžké jako z olova. Xury byl daleko svěžejší než Robinson. Nařezal něco listů agáve a odnesl je do lodice. Potom pluli opět celý den a celou noc.

K tónu druhého dne Robinson blouznil z horečky. Xury řídil loď sám a bedlivě pozoroval pobřeží. Najednou se dal do křiku: „Robinsone! Robinsone! Lidé, na břehu lidé! Má jet Xury ke břehu?“

Robinson se chtěl Xuryho zeptat, jací to lidé jsou, ale z vyschlého hrdla nevyšel hlas. Mávl jen rukou směrem ke břehu a pokývl hlavou. Xury pochopil. Za několik minut přistál na mělčině asi padesát metrů od břehu.

Na břehu stála skupina lidí. Za skupinou bylo vidět chatrče. Ve skupině lidí byly ženy i děti. Muži měli v ruce dlouhá lehká kopí. Z toho Xury usuzoval, že se chystali na lov ryb. Dával domorodcům posunky najevo, že má žízeň a hlad. Domorodci volali nějakou nesrozumitelnou řečí a naznačovali, aby Xury přišel k nim. Xury však nedůvěřoval. Když viděl, že domorodci zůstávají stále na břehu, ačkoli kdyby byli měli nepřátelské úmysly, mohli se klidně k lodici přebrodit a ji přepadnout, přestal se jich bát. Zašel do kajuty a sdělil vše Robinsonovi. Robinson ležel bez vlády. Byl tak zesláblý, že se nemohl ani hnout. Za pomoci Xuryho se vzchopil, aby se podíval, co se na břehu děje. Naznačoval domorodcům, že chce pít. Domorodci porozuměli. Dva z nich odběhli k blízkým

Chýším a v okamžiku se vrátili s hliněnými nádobami. Zůstali stát na břehu a vyzdvihovali nádoby do výše.

„Robinsone, Xury jít k nim. Xury si vzít pušku, a kdyby oni byli zlí, střílet."

Robinson naznačil Xurymu, že není třeba se domorodců bát, že může k nim jít klidně i bez pušky. Xury proto skočil do vody a ploval ke břehu. Na břehu mu domorodci podali okamžitě nádobu s vodou. Xury hltavě pil. Domorodci tleskali do dlaní a smáli se. Posilněn vodou, Xury opět nabyl svěžesti a hned ukazoval domorodcům, že je potřebí, aby dali napít i jeho druhu, který leží v lodi nemocen. Domorodci se mezi sebou chvilku radili. Xury vyrozuměl, že mají obavy, aby jim nebylo ublíženo, až se přiblíží k lodici. Měli nedůvěru k bílým lidem. Xury je posunky ubezpečoval, že se nikomu nic nestane. Aby dodal těmto dobromyslným lidem důvěry, naznačoval, že zůstane s nimi na břehu a domorodci ať donesou sami nádobu s vodou na loď.

K lodi se vypravili dva domorodci vysoké postavy a nesli nádobu na hlavě. U loďky jim sahala voda právě po ramena. Voda měla na Robinsona přímo zázračně osvěžující účinek. Zval oba domorodce do loďky. Ti se však mlčky vzdálili. Robinson osvěžen zavolal na Xuryho, aby mu pomohl dopravit loďku až ke břehu. Potom vystoupil na břeh. Domorodci přinesli z chýše usušené maso a jakési pečivo a nabídli Robinsonovi. Robinson i Xury s chutí pojedli. Domorodci pak nabízeli i kokosové ořechy, v hliněné nádobě přinesli nějaké zrní, které se podobalo prosu. Robinson přemýšlel, co by jim dal za tyto dary pro něho ták cenné. Vzpomněl, že na lodi zůstaly po bývalém pánu Abd el Mámím maličké kovové misky, šálečky na kávu, ozdobné nožíky a stříbrné lžičky.

Vrátil se na loď a podaroval těmito věcmi domorodce. Domorodci projevovali nad tím velikou radost a předměty kolovaly z ruky do ruky.

Robinson potom dával domorodcům posunky najevo, že by si přál, aby ulovili nějakou rybu. Za chvíli nalovili slušné množství ryb, nabodávajíce je ve vodě na kopí.

Pojednou odněkud z vnitrozemí přiletělo velké hejno ptáků. Byli větší než naše koroptve. Robinson i Xury uchopili pušky a pět jich sestřelili. Střelba z pušek měla na domorodce velký účinek. Někteří se svalili na zem, jiní křičeli a skákali v děsivém strachu, ženy a děti prchaly

k chatrčím. Robinson a Xury naznačovali posunky, že se nemusí bát. Z toho Robinson usuzoval, že v těchto končinách nebyl pravděpodobně dosud nikdo z Evropanů, neboť tito lidé zřejmě nepohnali střelbu z pušek.

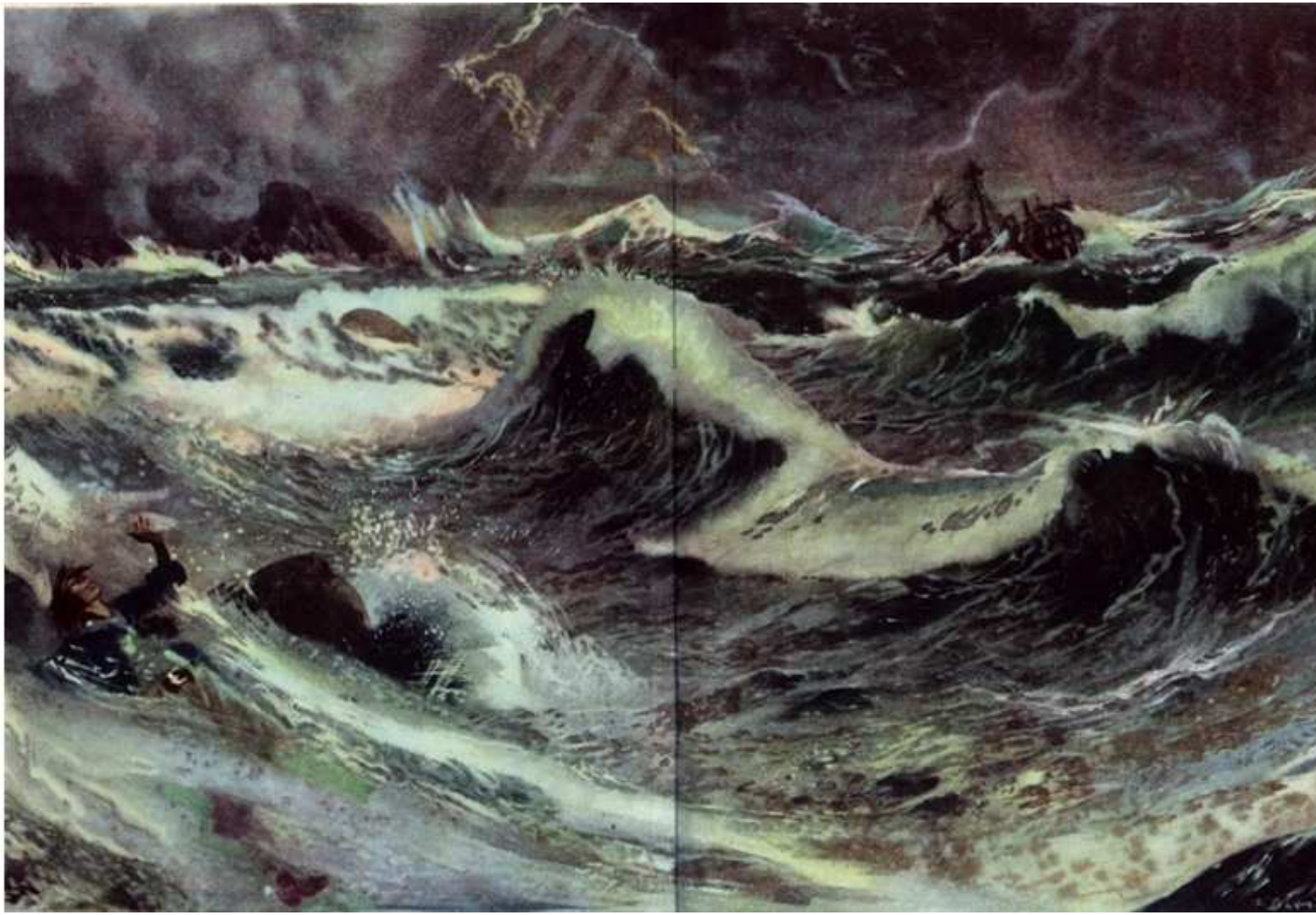
Teprve po dlouhé chvíli, povzbuzováni Robinsonem i Xurym, se domorodci váhavě vraceli. Robinson je požádal, aby upekli zabité opeřence a připravili také i několik ryb.

Robinsona velmi zajímalo, jak domorodci rozdělávali oheň třením dvou dřev. Jeden z nich přinesl z chýše drobné suché chrastí, suchou trávu a dvě dřeva. V jednom dřevě byl vyhlouben hladký dolík. Druhé dřevo bylo kulaté, asi dva centimetry dlouhé. Dřívko vložil mezi dva stočené řemínky v tětivě luku a zasadil je do důlku druhého dřeva. Tyčinka, zasazená oběma konci do dolíku dole i nahoře, se rychle otáčela, jakmile domorodec tahal lukem na způsob pilky, která řeže dřevo. Kolík se úžasně rychle otáčel a za chvíli bylo cítit zápach spáleného dřeva. Z dolíků ve dřevech se silně kouřilo. Domorodec přiložil ke spodnímu hrst suché trávy. Tráva se za chvíli vzňala. Na hořící trávu přiložil suché chrastí a tak rozdělal oheň.

Robinson s Xurym strávili s domorodci na břehu celé půldne. V chýších domorodců, kam je tito dobromyslní lidé pozvali, byli podarováni kokosovými ořechy, ovocem, pečivem, sušeným masem i pštrosími vejci. Měli teď zásobu na dobrých čtrnáct dnů. S domorodci se rozloučili srdečně. Když je vyprovázeli obyvatelé všech chýší ke břehu, ukazoval jeden z domorodců na pušku. Robinson se domníval, že chce patrně slyšet výstřel. Nabili on i Xury znovu pušky a vystřelili do vzduchu. Střelba měla opět podobný účinek na domorodce jako poprvé. Pušky se nesmírně báli.

Když Robinson s Xurym odrazili od břehu, stáli domorodci ještě dlouho, dokud jim lodice nezmizela z očí.

Dalších jedenáct dnů se Robinson plavil stále jižním směrem. Dvanáctého dne se zdvihl silný vítr od východu a hnal lodici na širé moře. Před polednem se objevil na jihozápadním obzoru pruh „„ země.

Robinson přemýšlel, kde by to asi mohli být. Vzpomněl si, že kapitán Dubbley vyprávěl o tom, že naproti Zelenému mysu[49] jsou Kapverdské ostrovy. Ostrovy byly dosud v nesmírné dálce a jejich kuželovité hory se jevily na obzoru jen jako světelné skvrny.

Robinson byl rozčilen. Měl strach, že vítr, jenž se stále zesiloval, promění se ve větrnou bouři a zazené loďku daleko na moře. V této chvíli měli již potravy sotva na dva dny a vody ani ne na den.

Robinson se snažil všemi silami manévrovat lodicí tak, aby ji udržel v jižním směru. Náhle Xury začal skákat v lodici a křičet jako pominutý: „Robinson, Robinson, loď, loď na obzoru! Tam loď !“

Opravdu. Na pravém boku v dálce se objevily tři stěžně korábu. Koráb měl vítr v boku a plul dosti rychle. Plul směrem jihozápadním. Robinson tečí spolu s Xurym se namáhali, seč mohli, aby přiblížili svoji lodici do cesty korábu. Rychlý koráb se však vzdaloval. Robinson byl zoufalý. Nabil pušku a vystřelil. Xury vytáhl koberce, připevnil na ráhno a mával jím.

Snad že na korábu uslyšeli střelbu, anebo dalekohledem spatřili lodici, zmírnili jízdu. Robinson vystřelil ještě dvakrát. Koráb zpomalil jízdu a konečně zakotvil. Uplynula sotva hodina a Robinson s Xurym koráb dostihli. Byla to španělská obchodní loď, plující do Brazílie, Španělé vzali Robinsona i Xuryho na palubu. Robinson španělské řeči nerozuměl, byl však mezi námořníky jeden ze Skotska a ten dělal Robinsonovi tlumočníka.

Robinson z radosti, že je konečné mezi Evropany a zachráněn, nabídl loďku se vším, co v ní bylo, kapitánovi. Kapitán však dar nepřijal a řekl Robinsonovi: „Zachránil jsem vás proto, že to byla má povinnost. Já sám bych se radoval jako vy teď, kdyby mně někdo ve vaší situaci podal pomocnou ruku. Na moři nikdo nikdy neví, kdy jej postihne neštěstí. Nemohu proto od vás přijmout velkomyslný dar. Budete-li chtít, člun od vás koupím. Vidím, že člun je velmi dobře stavěn. Dám vám za něj rád poukázku na osmdesát brazilských zlatých, bude-li vám to vhod. Za ty peníze stojí. Vy pak si můžete nakoupit v Brazílii nějaké zboží.“ Kapitán se zadíval na Xuryho a řekl: „Koupím od vás i toho černého chlapce. Dám vám šedesát zlatých. Chlapec je urostlý a jistě i silný.“

Robinsonovi se nahrnula do tváře krev. Překvapila jej kapitánova nabídka. Zapomněl, že v Evropě v té době každý člověk tmavé pleti byl

prostě považován za otroka, kterého ke koupit nebo prodat jako nějakou věc.

Robinson se podíval rozhodně kapitánovi do očí a řekl: „Nikdy bych nemohl udělat něco takového. Xury je můj nejlepší přítel. Prožil jsem s ním skoro pět let v otroctví. On mi pomáhal při útěku na svobodu. Za to jsem slíbil svobodu i jemu. V nemoci pečoval o mne jako o vlastního bratra. Byl ochoten položit za mne život, kdyby toho bývalo třeba. Xury je vzácně dobrý člověk. Takových lidí je málo i mezi námi, bílými."

Kapitán povytáhl obočí do výše. Velmi se divil, že Angličan se ujímá obyčejného černocha a vydává ho dokonce za svého přítele. Černoch, podle mínění kapitánova, si takové pocty nikdy nezaslouží.

I když by nasadil černoch život za bílého člověka, je to prostě jeho povinnost a je to pro něho dokonce i čest. Kapitán pokrčil rameny a zeptal se Robinsona, jakého je černoch náboženství.

„Je mohamedán," odpověděl Robinson.

„Nu dobrá, pak vám velmi vřele doporučuji, abyste dal chlapce při nejbližší příležitosti pokřtít, jinak budete mít nepříjemnosti s úřady svaté církve římské. Já sám pro svoji osobu nemám nic proti tomu, aby na mé lodi byl s vámi i váš přítel."

Kupecký koráb se plavil do Brazílie pro vzácné dřevo, tabák a jiné zboží. Cesta od africké pevniny k Jižní Americe plynula celkem klidně.

Uplynuly tři týdny od chvíle, co vzal koráb na svou palubu Robinsona a Xuryho. Kapitán předpovídal, že již příštího dne se má objevit na obzoru jihoamerická pevnina. Toho dne bylo neobyčejné dusno. Panovalo naprosté bezvětří. Loď se nehýbala z místa. Plachty visely zplihle na stěžni. K večeru počala vystupovat na západním obzoru hradba tmavošedých mračen. K šesté hodině večerní zčistajasna narazila prudká vlna větru a naklonila koráb na bok. Za několik minut po tom se rozpoutala bouře. Obloha se zatáhla, spustil se prudký liják a šlehaly oslňující blesky. Burácel hrom. Průtrž jako vodopád zaplavovala celou palubu. Bouře trvala celou noc. V noci zlomila dva stěžně a smetla kapitánovu budku i s kompasovou skříní. Větrná smršť hnala loď neznámo kam.

Ráno volali námořníci: „Země, země !" Kapitán však nemohl určit, kde se loď nachází, je-li země na obzoru pevninou nebo ostrovem. Větrná smršť hnala loď přímo k zemi. Mužstvo ze všech sil se snažilo

směr lodi změnit. Když bylo několik námořníků smeteno z paluby do moře, zanechali ostatní marných pokusů.

Krátce po poledni se loď otřásla prudkým nárazem. Všem bylo jasné, co se stalo. Loď narazila na skálu. Do boku lodi se valila proudem voda. Kapitán rozkázal spustit záchranné čluny. Loď zůstala zaklíněna v podmořské skalní rozsedlině a stála na místě. To dávalo naději, že se nepotopí naráz. Kapitán poslal Robinsona i Xuryho hned do prvého záchranného člunu. Sotva odrazili od korábu, vyzvedla vysoká vlna loďku do výše, převrátila ji a zaplavila celou její posádku. Robinson zoufale plaval ke břehu. Kdykoli se octl nad vodou, nabral dechu, aby vydržel chvíli, než se převalí další vlna. Byl snad jen nějakých deset metrů od břehu, když ho mocná vlna srazila a vyhodila pak na skálu. Robinson pozbyl vědomí. Úder další vlny jej vzpamatoval ještě včas. Se zbytkem posledních sil přidržel se skaliska. Když vlna opadla, plazil se na vyvýšené místo. Křečovitě se držel skály, aby ho zuřivě bijící vlny nestrhly zpět. Konečně byl již v takové výši, kam vlny stříkaly jen svou pěnu. Tam klesl v mdlobách. Byl zachráněn.

V

ZEMĚ ČI OSTROV? PRVÉ DNY TROSEČNÍKA

Když se Robinson probral k vědomí, nemohl si v prvém okamžiku uvědomit, co se s ním stalo. Na mnoha místech svého těla cítil bolest. Obloha byla dosud zatažena nízkými mraky. Vítr se již utišil a také déšť ustával. Robinson však nevěděl, je-li den či noc. S námahou a s bolestí posadil se na mokrém skalisku a pokoušel se vstát. Sotva se však postavil na nohy, zavrávoral, a tak raději opět usedl. Zápas o život s rozbouřeným mořem vyčerpal všechnu jeho sílu. Žaludek se mu zvedal, neboť při své plavbě, zaplavován vlnami, se notně napil odporné mořské vody. Rozhlížel se kolem sebe. Temné moře hučelo a tříštilo své vlny o skálu. Je tedy sám. Po lodi a po lidech ani památky.

Trvalo snad dobře hodinu, než se vzpamatoval natolik, aby se udržel na nohou. Obešel skalisko až k mírnému svahu a sestupoval opatrně dolů. Konečně se octl pod rozložitými korunami stromů a usedl na suchou, deštěm ulehlou trávu. Záda opřel o mohutný kmen stromu. V minutě upadl v těžký spánek.

Slunce již svítilo vysoko na jasné obloze, když se Robinson probudil. Vyšel ze stínu stromu a byl překvapen, jak velké teplo jej ovanulo pod přímými slunečními paprsky. Svlékl svůj vlhký šat, aby jej usušil. Hluboký spánek, který trval dobře nějakých dvanáct hodin, jej velmi osvěžil. Podle slunce usuzoval, že může být již devět hodin ráno. Tráva i listy stromu byly již suché.

Robinson vystoupil na mírný pahorek na břehu moře. Moře bylo již klidné a jeho hladina se leskla jako zrcadlo. Daleko v moři se třpytil širo[illegible] pás [illegible]. V korunách stromů se ozýval křik ptactva. Jin[illegible] vzr[illegible]

Teprve teď si Robinson uvědomil, že je bos, pouze v punčochách. Nízké střevíce ztratil v moři, když zápasil s vlnami. Krátké kalhoty a soukenný kabát zatím na slunci uschly. Robinson se oblékl.

Rozhodl se, že se poohlédne po pitné vodě a pokusí se sehnat něco k jídlu. V lehké mlze se nedaleko před ním vypínala dosti vysoká hora. Bude dobře, když na ni vystoupí a rozhlédne se po krajině. Domníval se totiž, že je na břehu Jižní Ameriky. Rozhlížel se po okolních stromech a keřích, ovoce však nikde žádné neviděl. Hledal po kapsách, nenajde-li snad zbytek nějakého sucharu. Kapsy byly prázdné. V kapse u kalhot našel v koženém pouzdře kapesní nůž. Byl to nůž, jejž si vzal v kajutě Abd el Mámího. Nůž byl teď jeho jediným nástrojem, jediným majetkem, který zachránil. Všechno ostatní je teď asi hluboko na dně mořském i s jeho věrným přítelem Xurym. Pobřeží v těchto místech bylo porostlé trávou vysokou až po pás. Z trávy vyčnívaly koruny stromů i keřů. Za nimi ve vzdálenosti asi pěti set metrů byla zelená hradba vysokých stromů. Tam začínal hustý, neproniknutelný prales.

Bylo velké dusno a Robinsona sužovala hejna komárů. Ubíral se vysokou trávou směrem k hoře. Přišel k podivnému, palmě podobnému, ale docela nízkému stromu, jehož listy byly asi tři metry dlouhé a snad půl metru široké. Všiml si jeho překrásných červených a. žlutých květů. Na stromě hned pod květy bylo nějaké ovoce, podobné okurkám, seskupené v bohatý hrozen. Robinson se po dužnatém a stvolnatém

kmeni, vysokém něco přes dva metry, vyšplhal ke koruně a ulomil svazek plodů. Krásně voněly. Pod listnatou slupkou byla měkká, vonná družina příjemné chuti. Robinson byl na rozpacích. Není snad toto ovoce jedovaté? Příjemná chuť, vůně a především krutý hlad zahnaly pochybnosti a dal se do jídla. Netušil, že jí banány[55], že banánovník není strom, ale rostlina vysokého, palmě podobného vzrůstu. Šťavnaté ovoce zahnalo hlad i nejprudší žízeň. Slunce nemilosrdně pálilo. Robinson byl bez klobouku. Ulomil proto tři metry dlouhý banánový list a stínil si jím obličej jako slunečníkem.

Po čtvrt hodině přišel k potoku, kde se napil vody. Voda však byla teplá a páchla hnijícími rostlinami. Když ukojil nejprudší hlad a zahnal žízeň, šlo se mu již daleko lépe a asi po hodině cesty vystoupil na vrchol hory.

Z vrcholu byl překrásný pohled. V údolí rozprostírala se ještě mlha, ale nad vrcholky kopců byl vzduch průzračný a bylo vidět do veliké dálky. Robinson posmutněl. Spatřil, že všude kol dokola do nesmíme dálky je země obklopena vodou a že tedy není na americké pevnině, ale na nějakém ostrově blízko ní. Horu, na které teď stál, nazval proto horou Zklamání.

S trpkostí pomyslil na to, jak docela jinak se splnily všechny jeho sny z dětství. Je opravdu v neznámé zemi, kam možná noha Evropana nikdy ještě nevstoupila, nesmírně vzdálen své vlasti. Je však sám na ostrově. Sám a bez pomoci, bez naděje, jako ubohý trosečník.

Pátral zrakem po krajině, nespatří-li někde známku toho, že je ostrov obydlen. V nejbližším okolí neviděl nic, co by se podobalo lidské osadě, a ani v dálce mezi kopci nevystupoval k obloze kouř z nějakého lidského obydlí. Přemýšlel o tom, jaká tu na ostrově bude asi zvěř, jsou-li tu též dravá zvířata nebo jedovatí hadi. Co by si však počal, kdyby se setkal s nějakou šelmou? Je úplně bezbranný.

Na zpáteční cestě šel Robinson velmi opatrně, upřeně pozoroval zemi, kudy šel, aby snad právě nevstoupil na nějakého hada anebo škorpióna. Velmi se polekal, když z keře vyrazilo zvířátko podobné našemu králíku. Mělo však vyšší nohy, zvláště zadní. Hlavu mělo daleko větší než králík, lysou, s lysými ušními boltci a velikýma očima. Srst zvířete byla přilehlá, tmavá, s hnědozeleným nádechem a na zadní části těla šedozeleně kropenatá. Zvířátko s pronikavým pištěním vyrazilo z keře a prchalo.

Robinson se chvěl po celém těle. Bylo to jeho prvé setkání s živým tvorem na ostrově. Když viděl, že zvířátko prchá, uklidnil se. Zvířátko podobné králíku bylo aguti.

Neuplynulo ani pět minut, když se leknutím zastavil. Krev tnu stydla v žilách. Z trávy se ozvalo vzteklé zasyčení. Málem by byl šlápl na odporné škaredé zvíře podobné draku z pohádky. Bylo pokryté hrbolatou, šupinatou kozí zeleně a žlutě zbarvenou, na jeho hřbetě byl vysoký, zubatý hřeben od hlavy až do konce ocasu. Pod krkem mělo zvíře zlatě rudý, šupinami pokrytý vak.

Obluda otvírala tlamu pokrytou zelenými a zlatě žlutými šupinami, v nichž svítil rovný, ostrý chrup. Její oči byly velké jako u krávy, vypoulené a zlostně koulely na všechny strany. Na temeni hlavy měl tento tvor pět žlutohnědých růžků. Jeho tělo bylo i s ocasem půldruhého metru dlouhé. Sedělo na krátkých, zavalitých nohách s ostrými drápy. Byl to leguán[57].

Robinson, třesa se strachem, čekal, co toto hrozné zvíře udělá.Poulilo naň chvíli oči, vyráželo krátké, sykavé zvuky, pak vztekle mrsklo dlouhým ocasem a zmizelo v křoví. Hle, myslí si Robinson, jaké ošklivé a odporné potvory jsou na tomto ostrově! Kdyby byl na zvíře šlápl, jistě by jej bylo pokousalo.

Přemýšlel teď, kde bude spát, až nastane noc a celý ostrov se ponoří do tmy. Potom jistě vylezou ze všech děr podobné obludy a z lesů vyjde dravá zvěř. Musí tedy přemýšlet o tom, kam se uchýlit na noc. Prvou noc prospal pod kmenem mohutného stromu na pobřeží. Jistě to byla jen šťastná náhoda, že jej tam dravá zvěř při nočních potulkách nevyčenichala. Ještě teď se zachvěl při pomyšlení, v jakém se nacházel nebezpečí. Co kdyby zkusil spát na stromě? Bude dobře vyhledat vhodný strom ihned. Za těchto myšlenek přišel na pobřeží. Doufal, že spatří někde v okolí zbytky korábu nebo lodice. Jak veselejší by byl život, kdyby se byl aspoň Xury zachránil. Rozhlížel se po moři i po skalnatém pobřeží, ale nikde nic, ani známka po tom, že tu nablízku ztroskotal tak veliký koráb.

Obešel skaliska a šel po písečném pobřeží. Za půl hodiny přišel k zátoce. Při břehu byla tu v mělké vodě celá hejna drobných, krásně zbarvených ryb. V písku se povalovaly lesklé lastury. To zde budou jistě nablízku ústřice, pomyslil si. A opravdu, po nějaké chvíli našel na skalnatém pobřeží velké množství těchto mlžů. Nechutnaly mu valně.

Než co však měl dělat, když ho trápil krutý hlad?

Pokračoval v cestě na západ. Přišel ke skupinám vysokých stromů. Byly to staleté stromy obrovských kmenů. Jejích koruny tvořily husté, všelijak spletené větve. Vyhlédl si jeden z nich, jehož větve byly velmi nízko nad zemí. Vylezl do koruny a ve spleti větví hledal příhodné místo, kde by mohl přečkat noc. Konečně se uvelebil mezi dvěma větvemi a rukama se opřel o třetí. Místo se mu zdálo docela pohodlné.

Unaven dlouhou chůzí a horkem, brzo usnul. Hustá koruna dávala příjemný stín a od moře sem zavíval vlhký, chladivý vítr.

Když se probudil, byla vůkol neproniknutelná tma. Trvalo mu několik vteřin, než si uvědomil, kde je. Sotva se pohnul, cítil, jak jej bolí celé tělo. Nohy má zdřevěnělé, záda otlačená. Při každém pohnutí cítil bolest. Co však může dělat? Musí zůstat, kde je. Vůkol je taková tma, že nevidí ani vlastní ruku. S velikou bolestí měnil pomalu polohu, aby si ulevil, než nebylo to nic platné. Kdyby aspoň věděl, kolik je hodin a jak daleko je do rána. Pro bolest nemohl usnout. Znepokojoval ho strach. Co kdyby nějaký had nebo ještěr vylezl až sem? Z nitra ostrova pronikaly tlumeně všelijaké zvuky. Byl to křik nočních ptáků a zvířat. Od pobřeží zaléhal šumot moře. Na obloze zářilo plno hvězd. Čas plynul nesmírně pomalu. Robinson trpěl nejen bolestí z přebrněných údů, ale bylo mu i zima. Podivil se, že po palčivém, úmorném vedru nastala tak chladná noc. Toužebně očekával den. Konečně upadl opět v spánek.

Probudil se s velkým leknutím. Za spánku mu sklouzla z větve noha, jeho tělo se naklonilo kupředu a čelem narazil na větev před sebou. Výkřikem vyplašil ptáky, ukryté v koruně, kteří s hlukem, vyrážejíce skřehotavé zvuky, vyletěli přímo nad jeho hlavou. V rozespalosti myslil, že je přepaden nějakou šelmou. Vůkol bylo již šero. Vyplašení ptáci byli papoušci.

Celou hodinu mu trvalo, než vzchopil zmrtvělé tělo natolik, aby slezl se stromu. Trápil ho hlad a žízeň.

Na ostrově se otvíralo překrásné ráno. Obloha byla opět jasná a všude klid. Nad trávou poletovalo množství pestrobarevných motýlů. Robinson však neměl žádnou radost z překrásného jitra. Celé tělo jej bolelo. Ne, takto příští noc spát nemůže. Kam se však uchýlit? Kde najde bezpečný kout? Rozhodl se, že dnešní den věnuje tomu, aby našel dobré a bezpečné místo k spánku. Kdyby měl aspoň střevíce! Od včerejší chůze jej

bolela chodidla. Kůže na nohou pálila jako oheň. V útrobách se ozýval bolestivě hlad. Nedbaje na bolest, vykročil směrem k potoku. Když uhasil žízeň, odebral se v místa, kde včera natrhal banány. Při chůzi jej nejvíce sužovala bolest nohou. Punčochy měl na chodidlech již úplně rozedrané.

Všiml si, že proti proudu potoka vyrůstá bujné množství rozličných keřů. Za nimi vypínaly do výše své koruny palmy. Snad tam budou i banány, pomyslil si Robinson.

Brodil se potokem, jehož dno bylo písčité a voda sahala po kolena. Chůze chladnou vodou byla příjemná. Po chvíli však narážely jeho nohy na hrubé a ostré kameny. Vystoupil proto na břeh. Byl na kraji pralesa. Koruny obrovských stromů tvořily nad potokem hustou klenbu a bylo tu šero. Z mohutných větví stromů visely popínavé liány[59] jako provazce. Zde by těžko hledal banány. Musí se proto vrátit. Rozhlížel se po břehu, kudy by nejsnadněji prošel mezi hustými kmeny. Náhle se pod ním utrhl podemletý břeh a Robinson se octl po pás ve vodě. Zachytil se lián, visících všude kolem s větví mohutných stromů, a znovu se vyšplhal na břeh. Sotva však udělal krok, ustrnul. Pět kroků před ním plazil se po silné větvi obrovský hroznýš, odvíjeje své asi šest metrů dlouhé tělo z jedné větve stromu na druhou. Robinson se nemohl leknutím ani hnout. Had však před ním rychle prchal. Robinson nevěděl, že tento druh hadů není jedovatý ani útočný, že se živí jen drobnými zvířaty.

Když se Robinson vzpamatoval z úleku, skočil do potoka, nedbaje na to, že kameny zraňují jeho nohy, a běžel co možná nejrychleji k jeho ústí.

Teprve na písčité pláži usedl, vyčerpán útěkem. Hle, jak nebezpečné je tu spát na stromech, pomyslil si. Jaké měl štěstí, že tento obrovský had se v noci nevyšplhal na strom, kde on, Robinson, spal. Co si teď počne? Snad bude musit uložit své unavené tělo na nějakém osamělém skalisku uprostřed moře.

Včerejší setkání s leguánem a dnešní s obrovským hroznýšem vylekalo Robinsona natolik, že se bál Vkročit hlouběji do nitra ostrova. Spát však na pobřeží, na holé skále, kde celou noc hučí příboj, být kropen slanou vodou, to se mu nechtělo. Půjde na pobřeží a snad se mu podaří najít příjemnější místo k odpočinku.

Včera si všiml, když se rozhlížel z temena hory Zklamání, že na západě ostrova se tyčí kuželovité hory a moře tam tvoří hluboké zátoky.

Vypravil se po břehu na západ. Asi za hodinu přišel k druhé zátoce,

která měla na východní straně, to jest na té, z níž Robinson přicházel, břeh nízký, písečný, kdežto protější břeh byl porostlý nějakým bujným rostlinstvem, keři i stromy a hned za nimi se zvedala mohutná skalnatá hora.

Robinson obešel zátoku. Před svislými skálami na úpatí hory byl asi padesát kroků široký břeh, svažující se mírně k zátoce, porostlý až k úpatí hory hustými keři.

Robinson pátral po příhodném místě, kde by prošel hradbou keřů a dostal se k úpatí hory. Všiml si, že při okraji zátoky u severního svahu spadá příkrá, rozeklaná skála. Napadlo ho, že by tam mohla být nějaká vhodná rozsedlina, do níž by se vyšplhal a tam se uchýlil na noc.

Prodíral se mezi keři ke skále. Keře byly plny zelených bobulí. Robinson je ochutnal, ale plody měly trpkou, svíravou chuť. Když rozhrnul větve keřů, spatřil, že v převislé skále na úpatí hory se černá nějaký otvor. Keře byly v těch místech příliš husté. Robinson prořezával jejich větve nožem. Po chvíli mu však na ukazováčku a palci naběhly puchýře. Přece jen si proklestil úzkou cestu a prodral se až k samé skále. Nad balvany asi dva metry od země byl otvor do nitra skály. Byl snad jenom metr vysoký a ani ne dva metry široký. Robinson nahlížel dovnitř. Před jeho zraky se objevila prostorná jeskyně, jejíž vchod byl zavalen spadlými kameny z převislé skalní stěny. Odvalil několik menších kamenů a rozšířil tak otvor. Do jeskyně vniklo více světla a Robinson viděl, že jeskyně má docela rovné a pískem pokryté dno. Nesnadný přístup do jeskyně se Robinsonovi zamlouval. Zde by opravdu mohl být bezpečný úkryt pro klidný spánek. Jeskyně je obrostlá neproniknutelnou hradbou keřů a vchod je zatarasen kameny.

Robinson prolezl otvorem a po nějaké chvíli se v temném šeru rozkoukal natolik, že spatřil celý prostor. Jeskyně byla, jak hned odhadl, osm kroků do hloubky. Její strop se svažoval do nitra jeskyně.

Robinson se radoval. Konečně bude mít bezpečný útulek, bude mít „střechu nad hlavou“. Jeskyně má výbornou polohu. Převislá skalní stěna určitě chrání vchod před přívalem vody při velkých lijácích. Otvor jeskyně je nad zemí. Dá se na noc lehce zatarasit kamením: Z jeskyně je výhled přímo na moře. Jediné Robinsona mrzelo, že keře zabraňují snadnějšímu příchodu. Litoval, že nemá sekeru, aby proklestil pohodlnou cestičku.

Vylezl z jeskyně a unaven usedl na balvan. Přemýšlel, co by měl dále podniknout. Bude dobře, prohlédne-li si nejbližší okolí jeskyně.

Při cestě kolem zátoky si všiml, že se do ní vlévá při západní straně z úzkého údolí potůček, který pravděpodobně obtéká horu. Voda v potůčku byla čistá a daleko chladnější než ve velkém potoce, kterým se brodil ráno, když spatřil obrovského hada, hroznýše královského. Tedy i pitná voda bude tu nablízku, zaradoval se Robinson.

Slunce bylo již vysoko a nemilosrdně pálilo. Robinson se vrátil zpět do stínu jeskyně, ale krutý hlad ho brzo vypudil. Vyšel, aby se v okolí poohlédl po nějakém ovoci.

Mezi keři a skálou byla dva kroky široká, nezarostla ulička. Převislá skála bránila dešti, aby svlažoval tento pruh země, a tak zde nic nerostlo. Touto uličkou Robinson přišel přímo k moři. Opravdu, myslí si, nemohl jsem najít příhodnějšího místa. Stanul na severním výběžku úpatí hory, která tu tvořila počátek zátoky. V těchto místech končil pruh země zarostlý keři.

Robinson obešel keře a přišel přímo na písčitý břeh zátoky. Zátoku obešel až k ústí potoka. Tento potok nazval Malým potokem, na rozdíl od potoka velkého, vytékajícího z pralesa. A velký potok od této chvíle bude nazývat Velkým potokem. A také zátoky pojmenoval podle potoků zátoka Velkého potoka a zátoka Malého potoka.

Při ústí Malého potoka objevil banány. Najedl se jich dosyta a naplnil jimi i kapsy. Potom šel po břehu Malého potoka proti proudu. K jeho pravému břehu dosahoval les, kdežto levý břeh tvořil řídce porostlý svah hory. Objevil tu i kukuřičné klasy. Když se nasytil, vrátil se do jeskyně. Po odpočinku se vypravil na severní pobřeží, aby obešel horu i ze strany moře a podíval se, jaká krajina je na druhé straně.

Při úpatí hory na písečném pobřeží v délce asi dvou set kroků ležela téměř na půl metru vysoká a metr široká obruba ze suché mořské trávy[62]. Moře ji sem vyvrhlo. Tato mořská tráva se výborně hodí, aby si z ní udělal v jeskyni pohodlné lůžko.

Západní svahy hory tvořily pobřeží nové zátoky, zabíhající hluboko do nitra ostrova. I tato zátoka měla písčitý břeh. Písek tu však přecházel naráz v neproniknutelný bambusový les. Robinson šel asi dvacet minut kolem bambusového houští, až přišel k palmovému háji. Byly to palmy kokosové. V jejich korunách pod vějíři dlouhých listů visely bohaté

plody. Byl v pokušení zatřepat palmou a setřást několik ořechů. Než rozmyslil si to. Co kdyby mu spadl tak velký ořech na hlavu? A čím by rozbil jeho tvrdou skořápku? Nu, palmy nejsou od jeskyně tak daleko, a až ořechy dozrají, spadnou samy a potom je stačí jen zdvihnout.

Pod přímými paprsky slunce Robinsona brzo bolela hlava. Naštěstí i na tomto pobřeží rostly v hojném množství banány. Ulomil široký list a držel jej nad hlavou. Což. kdyby si z těchto listů udělal klobouk? Nalámal mladých listů, z nedalekého pralesa přinesl dlouhé šlahouny lián, z těch upletl věnec. Do otvoru ve věnci nastrkal řapíky banánových listů a svázal je pevně vlákny z řapíků, které odřezal. Přečnívající dlouhé listy přiřízl tak, aby měly kol dokola pokud možno rovný okraj. Podařilo se mu tak zhotovit jakýsi kornout. Posadil si jej na hlavu. A klobouk seděl výborně. Měl jen jedinou vadu. Banánové listy brzo uschly a pak se drobily a lámaly. Nevadí. Takový klobouk si může pořídit znova každého dne. Těžší bude opatřit si nějakou obuv. Z punčoch byly již cáry. Otlačené a ostrými trávami poraněné nohy bolely.

Robinson si povšiml, že na kraji pralesa leželo několik starých, obrovských kmenů, vyvrácených pravděpodobně vichřicí. Na mnoha místech se od suchých kmenů odchlipovala silná kůra. Což kdyby si provazci z lián připevnil na chodidla kus takové kůry? A hned věc provedl.

Sandály z kůry nebyly právě nejpohodlnější, ale mohl v nich bez bolesti bezpečně jít ostrou trávou i po štěrku.

Po půlhodině cesty došel k nejzazšímu bodu zátoky. Zde začínalo pohoří kuželovitých kopců. Byly to kopce, které již včera spatřil Z vrcholu hory Zklamání. Jejich příkré svahy byly porostlé nízkými keři. Z keřů tu a tam vyrůstaly rozložité, vysoké stromy. Robinson se rozhodl vystoupit na vrchol jedné hory, aby se rozhlédl po krajině. Po několika krocích zachrastilo něco v křoví. Zastavil se. Z keřů vyběhla koza se dvěma kůzlaty. Robinson se velmi zaradoval, když spatřil zvíře, jemu tak dobře známé z domova.

V sandálech z kůry se Robinsonovi šlo nepohodlně, a proto výstup na horu po příkrém svahu trval hodně dlouho. Z vrcholu hory se objevil překrásný pohled na celou západní, hornatou část ostrova. Na východní polovině rozkládala se uprostřed ostrova nížina porostlá pralesem.

Robinson usedl na balvan, aby si odpočinul. Hleděl k severovýchodu

na nedozírnou mořskou pláň. Tam, na tisíce mil vzdálená, je jeho vlast. Robinsonovi se sevřelo srdce krutým steskem. Jak dlouho tu bude sám? Zastaví se někdy u tohoto ostrova loď, která by jej vysvobodila? Nebude dřív rozsápán dravou zvěří anebo zabit divochem? Vždyť neví, co se skrývá v nitru tohoto ostrova. Spatří ještě někdy evropského člověka? Domov, rodiče... Jak se asi teď trápí otec a matka nad jeho odchodem! V duchu viděl maminku, jak sedí v zahradní besídce a hořce pláče ...

Dlouho seděl Robinson v bolestném rozjímání, ale pak vstal, aby se vydal na zpáteční cestu. Chtěl si ještě za světla upravit nocleh. V těchto končinách je večerní soumrak krátký. Denní světlo brzo přechází v hlubokou tmu. Rozhlédl se ještě jednou po obzoru a povšiml si, že na jihozápadě, na nejzazším kraji obzoru vystupují z moře tři mlhovité, nesmírně vzdálené kopečky. Co to může být? Vzdálený ostrov nebo hory amerického pobřeží? Je to snad zrakový klam? Domníval se, že jsou to maličké šedé obláčky. Nehýbaly se však z místa. Je-li to opravdu americké pobřeží, zvětšila se i jeho naděje, že jednou může z této pevniny připlout k ostrovu nějaká loď nebo i rybářský člun ...

Na zpáteční cestě natrhal banánů i kukuřičných klasů, co mohl unésti. Všechno uložil v jeskyni a zašel pak ještě na pobřeží pro suchou mořskou trávu. Z trávy si upravil měkké, pohodlné lože, na ně prostřel ještě vrstvu banánových listů. Přemýšlel, jak by zahradil na noc otvor do jeskyně. Nejlépe bude, zarovná-li jej kameny. Nanosil tedy zvenčí do jeskyně kameny a otvor jimi zevnitř zarovnával. Tuto práci konal až do pozdního večera. Cestou a prací byl utrmácen tak, že sotva stál na nohou. Jakmile ulehl, okamžitě usnul.

VI

ROBINSON SI ZŘÍDÍ KALENDÁŘ A SLUNEČNÍ HODINY. ZAŘIZOVANÍ JESKYNĚ. JE OSTROV OBYDLEN ?

Ráno se probudil Robinson docela svěží. Sluneční paprsky se již prodíraly skulinami mezi kameny do jeskyně. Kolik je asi hodin, napadlo Robinsona. A kolikátého asi je, který den? Rozhodl se, že si musí zaznamenat datum přistání na ostrově a od tohoto data zaznamenávat a počítat všechny dny pobytu. Rozpomínal se, který to byl den, kdy ztroskotala loď. Vzpomněl si, že to bylo docela určitě ve čtvrtek, prvního července roku 1666. Na ostrově je již čtvrtý den, takže dnes je čtvrtého července a právě neděle. Kam však toto datum zaznamenat? Nemá ani papír, ani čím psát. Což aby vryl nožem datum do skály? Jak však bude počítat dny? Kdyby vyryl každý den jednu čárku nožem do kamene, zničil by za nějaký čas svůj jediný a tak důležitý nástroj - kapesní nůž. Potom Robinsona napadlo, že hned poblíž vchodu do jeskyně roste několik mladých stromů. Což kdyby zaznamenával dny vrypem do jejich kůry? Ano, to bude daleko snadnější.

Kameny, kterými Robinson zatarasil vchod do jeskyně, vyrovnal teď v jeskyni vedle stěny, aby jimi mohl večer opět zabezpečit vchod.

Otvor jeskyně byl proti východu. Do jeskyně svítilo teď slunce plným světlem a Robinson si mohl její vnitřek dobře prohlédnout. Strop jeskyně se svažoval povlovně k zadní části a asi po osmi krocích pokračoval ve výši asi sedmdesáti centimetrů nade dnem dál do nitra hory. Robinson se sehnul a lezl po kolenou ještě dobrých osm kroků, než nahmatal zadní stěnu. Škoda, jaké by to bylo prostorné obydlí, myslí si Robinson, kdyby tu nebyl tak nízký strop. Když se vracel, couvaje po kolenou zpět, narazil hlavou na nějaké ostře špičaté předměty u nízkého stropu jeskyně. Nahmatal nad hlavou plno ostrých kamenných rampouchů, visících

kolmo dolů.

Byly to krápníky. Robinson dosud v životě podobnou věc neviděl a marně si lámal hlavu, jak vznikl takový podivný kamenný útvar. Položil se na záda a prohlížel si krápníky. Celý strop v této nejzadnější části jeskyně byl jimi pokryt. Některé byly silné jako prst, jiné tenké jen jako husí brk a přes decimetr dlouhé. Byly tam i delší. Jejich barva byla žlutě šedá a některé byly takřka průsvitné. Byly však úplně suché. Celé dno jeskyně bylo vyplněno pískem. Robinson vyhledal ostrý kámen a ryl jím do písku, aby se přesvědčil, jak hluboká je jeho vrstva. Seznal, že vrstva písku je opravdu velmi silná. Vyhrabal dolík víc než půl metru hluboký a stále ještě ryl v písku. Kdyby tento písek ze dna jeskyně odstranil, napadlo ho, zvětšil by se určitě rozměr celé jeskyně nejen na výšku, ale i na délku. V takové prostoře by pak mohl ukládat i velké zásoby potravin.

Ráno udělal nepříjemný objev. Banány, které si uschoval od prvého dne, se kazily, hnily. Poznal, že banány se nedají uchovat po delší dobu. Jinak měl Robinson, díky klidnému a dlouhému spánku, dobrou náladu a radoval se z překrásného slunečního dne. Chmurně tesklivé myšlenky se již tolik do jeho mysli nevtíraly. Od jeskyni byl překrásný pohled na východní část ostrova i na celou zátoku. V zátoce se zrcadlila zeleň stromů a za jejich korunami v lehounké ranní mlze zvedaly se kopce a z nich nejvýše se vypínala hora Zklamaní.

Robinsonův pohled utkvěl na skupině štíhlých stromů vedle vchodu a vzpomněl si, že si chce udělat kalendář. Každý den označil krátkým vrubem do kůry stromu. Sedmý den, značící uplynulý týden, označí vrubem dvojnásobně dlouhým. Po uplynutí měsíce, v tomto případě července, vyryje“ do vedlejšího stromu jeden vrub. V kůře druhého stromu budou zaznamenány měsíce. Až uplyne dvanáct měsíců, vyryje do třetího stromu opět jeden hluboký zářez. Vruby na prvém stromě budou označovat dny a týdny, vruby na druhém měsíce, na třetím pak roky. Do hladké kůry mladého stromu vyryl den přistání na ostrově: Dne 1. července ve čtvrtek roku 1666 přistál isem na tomto ostrově. Pod tento

viděl, že pro sluneční hodiny by se hodilo nejlépe místo při úpatí hory na písčité plošince, na niž svítí slunce od rána do večera. Místo je vzdáleno jen asi padesát kroků od vchodu jeskyně a vlny příboje tuto rovinku nikdy nezaplavují.

Uvažoval, jak označit první ranní hodinu. Usuzoval, že když slunce

vyjde nad obzor za horou Zklamání, může být přibližně šestá hodina ranní. Přivstane si proto brzy ráno, aby nepropásl chvíli, až se slunce objeví nad východními kopci. Vržený stín kolíku vraženého do země zaznamená tím, že na konci stínu zarazí do země opět dřevěný kolík. Až bude stát slunce kolmo nad hlavou a bude nejkratší stín, označí opět kolíkem konec stínu. To bude přibližně dvanáctá hodina polední. Večer, až slunce zajde za kuželovité kopce, označí kolíkem šestou hodinu večerní. Prostor mezi krajními kolíky rozdělí ve dvanáct stejných dílů a tak budou označeny všechny denní hodiny.

Do nitra ostrova se Robinson ještě neodvažoval. V sandálech z kůry se nemohl vydat na žádnou delší cestu. Obával se také, že by mohl v nitru ostrova narazit na divokou zvěř a snad i na osadu nějakých domorodců. Každého dne bedlivě pozoroval hladký povrch písku na pobřeží, neobjeví-li v něm lidskou stopu.

Odpoledne se odebral na místo ztroskotání lodi. Doufal, že objeví snad aspoň nějaký zbytek vraku korábu anebo rozbité části záchranné lodice. Prohledával skalnaté pobřeží a opravdu, mezi skalními útesy, vynořujícími se z moře až do vzdálenosti pěti set metrů od pobřeží, spatřil asi patnáct desek a břeven různé délky i síly. Byly to zbytky rozbité paluby a boku korábu.

Robinson se svlékl a ploval mezi skalními útesy. Během několika hodin se mu podařilo dopravit kusy desek a břevna ke břehu a vytahat je na písek. Desky byly napity vodou, a proto byly velmi těžké. Bude nutno je nechat nejprve na slunci vyschnout a pak teprve dopravit do bezpečí, aby je příliv nespláchl zpět do moře. Velkou radost měl Robinson, když objevil kus horní části lodního stěžně, na němž bylo ještě mnoho metrů lodních lan a kus provazového žebříku. Nožem odřezal všechna lana. Tento nález měl velkou cenu. Tlustá lodní lana se dají rozplést a Robinson bude mít na dlouhý čas zásobu motouzu. Když vykonal tuto práci, odebral se na místa, kde již jednou nalezl ústřice, a pořídil si z nich skrovný oběd. Bylo nesnesitelné vedro. Cestou zpět k jeskyni natrhal si ještě něco banánů.

Když se prodloužily odpolední stíny, vypravil se znovu do zátoky pro banány. Tam uřízl i silnou bambusovou hůl, aby měl v ruce alespoň nějakou zbraň. Když se vracel po písčitém břehu, tu v jednom místě mu pod nohou v písku něco ruplo. Písek se v těchto místech maličko

propadl. Robinson vrazil do prohlubeninky svoji hůl. Když hůl vytáhl, viděl, že její konec je zbarven žlutavou tekutinou. Odhrabal písek, aby se přesvědčil, co to tam vlastně je. A hic, pod nevysokou vrstvou sluncem prohřátého písku leželo na padesát želvích vajec s tuhou, pergamenovitou skořápkou. Vejce ta byla daleko menší než slepičí, jen asi čtyři centimetry dlouhá a kulatější. Již od námořníků věděl, že želví vejce jsou jedlá a velmi chutná. Ochutnal ihned vejce za syrová. Měla olejnatý žloutek a zelený bílek. Nechutnala špatně, ale scházela sůl.

Druhého dne časně zrána se odebral k místu, kam včera uložil zbytky vraku, aby je dopravil do jeskyně. Desky zatím na slunci dobře vyschly. Robinson si povšiml, že jejich povrch je pokryt drobounkými krystalky. Setřel krystalky rukou a přitom mu blesklo hlavou, nejsou-li to snad krystalky soli z vypařené mořské vody. Olízl ruku a opravdu, chutnaly slaně, byla to sůl. Robinson se zamyslel. Odpařením může získat sůl z mořské vody. Na skalních útesech bylo plno prohlubin. Čím však do nich nanosit vodu?

Za této úvahy si Robinson povšiml skupiny kokosových palem. Kdyby srazil několik kokosových ořechů, z jejich skořápek by byla vhodná nádoba právě pro tento účel. Odebral se proto k palmám. Dvě palmy měly silné nakloněný kmen. Nebylo nebezpečí, že mu z nakloněné palmy spadne ořech na hlavu. Kdysi jako chlapec dovedl se vyšplhat i na vysokou jedli. Palma ovšem nebyla jedle. Kmen byl drsný a poměrně tenký. Musel vynaložit hodně síly a trpělivosti, než vylezl na strom do poloviny kmene. Potom kmen rozhoupal a shodil tak skoro všechno ovoce.

Teprve když slezl, ucítil, jak na vnitřní straně lýtek a na stehnech pálí kůže. Odřel se o palmový kmen. Sykl, kalhoty a rozběhl se do vody.

Bolestí až zasykl. Ve slané vodě pálily odřeniny jako oheň. Na bolest však brzo zapomněl pro velkou radost z bohaté kořisti. Přemýšlel jen, jak ty velké ořechy rozlousknout. Ostrým kamenem odstranil nejprve silný vláknitý obal kolem skořápky. Na skořápce puk našel při stopce světlé kulaté skvrny. Nožem zjistil, že v těchto místech se dá skořápka snadno prorazit. Vyvrtal do skořápky otvor. Z ořechu vytékalo bílé kokosové mléko. Bylo chladné a výborné chuti. Nápoj ten ho velmi osvěžil. Jádro v ořechu bylo asi centimetr silné. Než vydlabal jádro, uplynulo drahně času. Úmorná práce se však vyplatila. Z ořechu získal pevnou nádobu. Odebral se k moři a za nějakou dobu naplnil kdejakou prohlubinu na skalisku mořskou vodou.

Robinson odnášel desky a dřevo po celý den až do večera.

Následujícího dne se probudil velmi záhy, ještě před východem slunce, poděšen podivnými skřeky. Lekl se, že nějaká obluda vyčenichala jeho obydlí. Chvějícíma se rukama opatrné sundával hořejší kameny, aby se otvorem podíval ven. Na živém plotu z keřů před jeskyní sedělo hejno velikých, krásně zbarvených papoušků. Zahnutými zobáky louskali bobule a přitom tropili pekelný povyk.

Slunce bylo ještě skryto za horou Zklamání. Rozpomenuv se, že si chce na slunečních hodinách zaznamenat východ slunce, odrovnal kameny a vyšel ven. S rozkoší vtáhl nosem i ústy svěží, vonný a ještě chladivý ranní vzduch. Papoušci, spatřivše Robinsona, odletěli s křikem někam do nitra ostrova.

Na břehu hleděl Robinson chvíli se steskem na mořskou hladinu. Byl právě příliv a v půlminutovém intervalu zaplavovala voda vysokou vlnou s bílým, pěnivým hřebenem celou písečnou pláž v zátoce. Od východu sem doléhal temný hukot vln, jež se tříštily o skály. Na severovýchodním obzoru se mořská hladina leskla jako stříbro. Tam již bylo slunce nad

obzorem. Za několik minut dopadly sluneční paprsky i na místo, kde stál Robinson. Stín dřevěného kolíku se jasně rýsoval v písku. Robinson vyryl v místě stínu rýhu a zatloukl do země dřevěný kolík. Nechal jej asi decimetr vyčnívat ze země. Řekl si, že je šest hodin.

Celé dopoledne nosil ještě desky a trámce. Jen nejdelší kusy, na něž jeho síla nestačila, zanechal na místě. Když stín při kolíku na slunečních hodinách byl nejkratší, označil Robinson dvanáctou hodinu. Podivil se, že stín v poledne měl nepatrnou úchylku k jihu. Z toho Robinson usuzoval, že ostrov je na severní polokouli, ale již pod obratníkem Raka. Až bude slunce nad obratníkem Kozoroha, bude stín směřovat k severu. Pozdě odpoledne, když se již dloužily stíny, odebral se Robinson na skalní výběžek k mysu Ztroskotání. Voda, kterou nanosil do skalních prohlubenin, se již vypařila a v jamkách zůstala tenká vrstva krystalového prášku soli. Sůl posbíral a naplnil jí kapsy kabátu. Do skalních prohlubenin nanosil opět mořské vody v kokosových skořápkách.

Večer, když slunce se sklánělo nad vodní hladinu, označil Robinson na svých hodinách i šestou hodinu večerní.

V příštích dnech upravoval vchod do jeskyně. S pomocí delšího břevna, kterého použil jako páky, odvalil několik větších balvanů a vchod se stal prostornější. Potom se odebral na pobřeží, kde našel několik velikých lastur a používal jich jako lopaty i rýče, vyhrabával i vynášel jimi písek z jeskyně.

Za týden se mu podařilo snížit podlahu jeskyně téměř o půl metru. Velkou starost mu způsobil nález mnoha kostí pod vrstvou písku. Přemýšlel, jak se asi kosti dostaly do jeskyně. Jeskyně byla kdysi obydlena. Kosti byly zřejmě z menších zvířat, snad z koz a králíků. Kdo však v jeskyni bydlel? Divoši? Odkud se vzal písek nad kostmi? Domníval se, že snad obyvatelé kosti sami do písku zahrabávali. Co když se jednoho dne obyvatelé jeskyně vrátí? Měl pro to několik nocí neklidný spánek. Každý noční šramot, křik ptáků, tlumený pád nějakého shnilého kmene v blízkém pralese, to vše vyděsilo jej ze spánku, že pak ve strachuplném bdění se nemohl dočkat východu slunce.

Když odstraňoval písek ze zadních prostor jeskyně pod nízkým stropem, pokrytým krápníky, narážel často hlavou na jejich ostré hroty. Kdyby tak měl rýč na dlouhém násadci l Nejprve chtěl krápníky kamenem zurážet, ale pak jej napadlo, že by se jednou mohly hodit i k

tomu, aby na ně zavěšoval ovoce i maso. Konečně ho napadlo, že z velké lastury o průměru skoro třicet centimetrů mohl by zhotovit rýč. Bude jen potřebí připevnit k lastuře Vhodným způsobem nějaké dřevěné topůrko. Vyšel proto z jeskyně, aby se po něčem poohlédl. Na úpatí skály našel vichřicí vyvrácený strom. Pracně odřezal nožem silnou větev. Špičkou nože provrtal pak v lastuře při jejím silném kraji čtyři otvory. Byla to práce velmi piplavá a zabrala mu plné dva dny. Provrtanou lasturu přivázal pevně motouzy k násadě.

Práce šla teď daleko snadněji a rychleji, takže během příštího týdne snížil podlahu jeskyně takřka o celý metr. Při této práci objevil asi metr vysoký a necelé dva metry široký výklenek v boku jeskyně, směřující šikmo do hloubky. Nejprve se domníval, že to je nějaká postranní chodba z jeskyně. Po třech dnech neúnavné práce rýčem odkryl necelé tři metry dlouhou a něco přes metr širokou prostoru. Hle, jak výborná to bude spížka a sklep zároveň!

Svoji práci přerušoval Robinson jen tehdy, když se vypravil pro čerstvou potravu a vodu. Pracoval již déle než čtrnáct dnů. K večeru vždy vycházel k mysu Ztroskotání, odkud přinášel sůl a shromažďoval ji v kokosových skořápkách. Často se posadil na skalnatém mysu a dlouho hleděl na mořskou hladinu, nespatří-li na obzoru nějakou loď. Vždy se však vracel oklamán do své jeskyně. S prací v jeskyni byl hotov za tři týdny. Jeskyně měla teď větší výšku i šířku. Také na délku mohl jít se vzpřímenou postavou plných jedenáct kroků.

V následujících dnech odválel všechny balvany a shledal, že podlaha jeskyně se dostala na úroveň půdy před vchodem. Na noc vchod do jeskyně kameny již nezastavoval, ale narovnal zevnitř před vchodem vylovené desky a trámce. Nad dřevěnou barierou ponechal přes metr široký otvor, jímž vcházel do jeskyně čistý vzduch. Jak lehce by si byl mohl udělat z trámců veřeje a z desek dveře, kdyby měl sekeru, pilku a trochu hřebíků !

Když Robinson vyčistil celou jeskyni, rozhodl se, že si pořídí stůl a ke stolu lavici. U potoka vyrážely mezi ztrouchnivělými kmeny bujně štíhlé, snad přes deset metrů vysoké mladé stromky. Robinson se vyšplhal na stromek vždy do takové výše, až se pod vahou jeho těla ohnul k zemi. Útlý kmen se zlomil. Zlomený kmen pak nožem odřezal. Byla to práce velmi zdlouhavá, než přece se mu podařilo přiříznout čtyři přibližně

stejné kůly, které budou tvořit nohy jeho stolu. Kůly zarazil v jeskyni do tvrdé půdy velkým kamenem. Na ně pak položil nejširší a nejsilnější desku, ulovenou v moři z vraku. Aby deska s kůlů nepadala, přivázal ji na koncích ještě ke kůlům provazem. Stůl se podobal více široké lavici než stolu, ale Robinson měl ze svého výrobku, který ho stál tolik potu, nesmírnou radost. Podobně jako stůl zrobil i lavici vedle stolu. Hned jak byl se svou prací hotov, chystal na stole svůj první oběd. Prostřel stůl banánovým listem a na banánový list položil dvě želví vejce, upečená v horkém písku, vedle banán, kus jádra kokosového ořechu a ústřice. Toto jídlo zapíjel kokosovým mlékem. Jaký to rozdíl od prvého dne, kdy tu na ostrově spal ve větvích stromu! Dnes má již pohodlné lože v prostorné, suché jeskyni a může pohodlně zasednout i za svůj vlastní stůl.

VII

ROBINSON SI OPATŘÍ ZBRANĚ
MARNÉ POKUSY ROZDĚLAT OHEŇ. SLUNEČNÍK.
HROZNÁ BOUŘE. OHEŇ. PŘÍCHOD DĚSTŮ

Na kalendářovém stromě zjistil Robinson, že již uplynul měsíc od jeho příchodu na ostrov. Za tu dobu nespatřil, ačkoliv prošel již celé severní pobřeží ostrova, žádnou lidskou stopu. Vystoupil i několikrát na horu nad jeskyní, odkud se pozorně rozhlížel po ostrově. Nikdy však neuviděl, že by vystupoval někde kouř z lidského příbytku.

Robinsona mrzelo, že si nemůže udělat v jeskyni větší zásobu jídla pro případ, že by nastalo špatné počasí. Přemýšlel, jak by si zhotovil nějakou torbu, v níž by mohl přinést do jeskyně větší množství ovoce.

Když upravoval svůj klobouk, povšiml si, že v řapících banánových listů jsou neobyčejně pevná vlákna. Nanosil celou hromadu banánových listů do jeskyně. Z vláken jejich dlouhých řapíků a žebroví se pokusil uplést torbu. Za svého dětství chodíval často kolem košíkářovy dílny v jejich ulici, kde viděl, jak pletou nejen košíky, ale i rohože. Na dřevěném rámu mívali napjatou osnovu a tu provlékali napříč provazovým útkem. Robinson místo na rám napjal provazce z rozpleteného lodního lana na blízko sebe stojící mladé stromky. Provazce kladl hustě vedle sebe. Touto osnovou pak proplétal napříč vlákna z řapíků banánových listů. Podařilo se mu uplést půl druhého metru dlouhou hrubou rohožku. Když rohožku sundal, přeložil ji v polovině a přečnívající provázky na obou stranách k sobě pevně přivázal. Vznikla tak prostorná torba. Z horního okraje trčely ještě ostré konce banánových vláken. Zahnul je a provázkem je přivázal k pletivu torby. Místo popruhů upevnil na torbu provaz, aby ji mohl zavěsit přes rameno.

Ještě téhož dne, kdy zrobil torbu, vypravil se pro ovoce. Přinesl velkou zásobu kokosových ořechů, kukuřičných klasů i banánů. Na svých cestách

do blízkého okolí si povšiml velikého množství ptáků. Na ostrově byli holubi, burňáci, papoušci, lejskové a mnoho a mnoho jiných drobnějších ptáků, které vůbec neznal. Za večera zalétla kol jeskyně tichým letem i sova.

Západní stranu poloostrova, který nazval proto, že v jeho nejsevernější části se nacházely sluneční hodiny, Hodinovým poloostrovem, viděl i mnoho plachých aguti[75] a nad jeskyní na skalnatých, keři porostlých svazích spatřil i několik divokých koz.

Robinson by si byl rád zpestřil svůj jídelní lístek masitým pokrmem. Vzpomínal na svou zastávku u afrických domorodců a napadlo ho, že by se mol pokusit vyrobit luk a. šípy a také oštěp. Afričtí domorodci lukem stříleli nejen ptáky, ale lovili jím i drobnou zvěř a ryby. Sestrojit luk nebude tak těžká věc. Byly tu nekonečné houštiny bambusu. Tětivu udělá z rozpleteného lana a šípy z tenkých bambusových stébel. Těžší však bude dát šípům ostrý hrot. Nejprve hledal ostrý kámen v potoce, ale nenašel. Když pak odpočíval v jeskyni, zadíval se na drobné krápníky. Urazil kamenem několik nejtenčích a na kameni přibrušoval jejich hrot. Po několika hodinách broušení vybrousil ostrou špičku. Zasadil krápníček do rozštěpu bambusové hůlky a pevně přivázal. Vyběhl, aby zkusil první střelu. Namířil na nejbližší strom. Šíp vzlétl a zabodl se do kůry. Robinson radostí zatleskal. Cvičil se pak ve střelbě tak dlouho, dokud se krápník nezlomil. Robinson však měl dosti času i trpělivosti, aby pracně po několik hodin přibrušoval nový hrot. Vyrobil ze silnějšího, doostra nabroušeného krápníku i hrot oštěpu.

Robinson měl teď dvě účinné zbraně, luk a oštěp. Nemusí se již lekat leguánů. Může se odvážit i do nitra ostrova. Jen oheň mu stále chyběl. Co je mu plátno, když uloví zvíře a nemůže si upéci maso? Přece jen by se měl pokusit rozdělat oheň způsobem, jaký viděl u afrických domorodců.

Opatřil si dvě destičky, do jejichž středu vydlabal nožem důlky.Vyrobil i luk s dvojitou pletenou tětivou. Mezi provazce tětivy prostrčil hůlečku. Tu pak zasadil do důlku destičky na zemi. Druhou destičku tlačil pak lev[illegible]tel
us[illegible]ty

byly velmi teplé, než dosud se z nich nekouřilo. Robinson si odpočinul a dal se znovu do práce. V další půlhodině tětiva a destička, kterou tlačil na hůlčičku, spadla a přiskřípla mu prsty. Ani to Robinsona neodradilo. Vyměnil v luku tětivu a pracoval opět až do únavy. Dřevo se silně zahřálo, ale ne natolik, aby doutnalo. Dvakrát ještě vyměnil tětivu, ale oheň se mu roznítit nepodařilo. Po třech hodinách úmorné práce byl tak znaven, že se až chvěl, ruce se mu třásly a pot se z něho jen lil. Možná že černoši měli jiné dřevo, myslil si, a možná že toto dřevo je i málo suché. Dal destičky před jeskyni na horký písek, aby na slunci ještě více vyschly.

Robinson také prohlížel velmi starostlivě svůj oblek. Soukenný kabátec měl již několik trhlin a kalhoty rovněž. I košile byla již chatrná. Co bude, až nastane zima? Bez ohně a bez teplého obleku? Rozhodl se proto, že pokud je slunečné počasí, bude chodit bez kabátu a bez košile, jen v krátkých spodcích. Musí ušetřit oblek pro chladné počasí. Zažil však novou a velmi trpkou zkušenost z toho, že vystavoval tělo palčivým slunečním paprskům. Večer pocítil silnou bolest hlavy. Jíst mu nechutnalo a zvedal se mu žaludek. Na pažích, na ramenem a na zádech mu naskočily bolestivé puchýře.

V noci pak měl horečku a třásla jím zimnice. Kůže jej bolela od pasu po celém těle a nemohl se jí ani dotknout.

Druhého dne musel zůstat v jeskyni. Bylo mu špatně. Nejedl, jen pil. Teprve večer, když slunce zašlo, vyšel k potoku pro vodu. Tato nevolnost ze slunečního úpalu trvala celé tři dny. Po těchto zkušenostech si Robinson zhotovil z banánových listů slunečník. V bambusovém háji vyhledal si dlouhý tenký prut a stočil jej do obroučky asi metr v průměru. Obruč zavěsil provázky na silnou bambusovou tyč. Banánové listy

přivázal k tyči tak, že jejich řapíky tvořily na konci hole růžici. Slunečník stínil velmi dobře a byl i přes svoji velikost lehký.

Po čtyřech dnech se vypravil hned časně zrána do Banánové zátoky, aby naplnil torbu ovocem a nanosil do jeskyně zásob. Hledal také želví vejce, která mu zachutnala. Bude potřebí, aby přinesl i něco silnější stromové kůry, neboť opánky musel často obnovovat. Na cestu se vyzbrojil tak, že přes pravé rameno měl zavěšenou torbu, v ní uloženy šípy, přes levé rameno navlečený luk, pravou rukou se opíral o oštěp a v levé držel slunečník. Nechtělo se mu obcházet celý Hodinový poloostrov a dal se proto cestou údolím Malého potoka. Věděl, že lze do zátoky přejít i cestou podél jižní strany hory.

Asi po čtvrthodině přišel k neproniknutelnému houští bambusů. Obcházel houštinu a narazil na novou překážku. Na svahu byla opět hradba z ostnatých keřů. Vystupoval stále výš a výš, aby keře obešel. Po chvíli ucítil velmi příjemnou vůni po zralých jahodách. Nazvedl slunečník a rozhlížel se. Na mírném svahu ve stínu košatých stromů vyrůstaly rostliny s rozložitými širokými listy. Nad nimi pak byla obrovská šiška nějakého ovoce, z níž vyrůstal opět vějíř listů. Byly to ananasy[78]. Šťavnaté tyto plody chutnaly Robinsonovi víc než banány.

Robinson vystupoval po kamenitém svahu, prodíraje se opatrně mezi kaktusy a ostnatými listy agáve. Kaktusy však byly hustší a hustší. Nebylo možno jimi projít. Nezbylo, než aby se vrátil a hledal cestu k potoku. Kaktusy bránily rozhledu. Robinson ztratil směr

a místo k jihovýchodu šel stále více na západ. Odložil slunečník a rozhlížel se, aby zjistil, kde se nachází. Před sebou viděl kuželovitý vrch. Za ním se rýsovaly další. Uvědomil si, že se asi vzdaluje od své jeskyně. Usedl, aby si odpočinul. Bylo nepříjemné dusno. Za chvíli dopadl na místo, kde seděl, stín. Vzhlédl k obloze. Nad vrchol hor vystupoval vysoký, velmi tmavý mrak se stříbřitým okrajem. Z toho mraku by mohla být bouřka, pomyslil si Robinson a zvedl se, aby pokračoval v cestě. Namířil z vrchu přímo dolů. Obcházel velké balvany, prodíral se mezi kaktusy. Zatím se obloha zatáhla a spustil se prudký déšť. Hned nato ostře zasvítil blesk a zarachotil hrom. Zvedl se prudký vítr. Liják brzo proděravěl suché banánové listy na slunečníku. V několika minutách byl Robinson promočený od hlavy až k patě. Blesk stíhal blesk a hrom nepřestával rachotit. Robinson, nedbaje hustého křoví, nedbaje ostnů,

běžel ke kraji houštiny. Náhle přímo před ním zaplálo prudké světlo blesku, nato se země otřásla dunivou ránou. Robinson zalezl do křoví. Za chvíli ucítil zápach kouře a uslyšel podivný praskot. Vylezl z křoviska a spatřil, že nějakých dvacet kroků před ním hoří vysoká tráva a keře.

Blesk sjel do stromu, rozpoltil jej a zapálil. Od hořícího stromu se vzňaly keře i tráva. Oheň se rychle šířil.

Robinson běžel vzhůru a zastavil se až po padesáti krocích u velikého balvanu. Déšť přestal, zato však zesilovala vichřice. Oheň se šířil po celém svahu hory. Hořela již tráva i pod balvanem. Robinson běžel, co mu dech stačil, stále vzhůru. Nad hlavou letěli se zoufalým křikem papoušci a spousta jiných ptáků. Těsně kolem něho v šíleném běhu prchali před ohněm kozy, aguti, leguáni, hejna opic a jiná drobná zvířata.

Teprve teď si Robinson uvědomil, v jakém velikém nebezpečí se nacházel. Kdyby byl zůstal hluboko mezi keři, nebyl by před ohněm utekl. Tak rychle se oheň šířil. Byl to příšerný pohled. Katastrofa však přinesla Robinsonovi velké dobro. Dala mu oheň.

Po bouři sešel Robinson v místa, kde dosud hořely stromy. Tam uchopil hořící větev a běžel rychle po svahu dolů směrem k jeskyni.

Pod převislou skálou nedaleko vchodu založil oheň.

Jaké štěstí, myslí si, že nachystal suchou trávu a drobné větvičky již tenkrát, když se pokoušel roznítit oheň po způsobu afrických domorodců. Oheň teď vesele praskal a Robinson skákal okolo něho radostí. Je konec strachu před zimou. Teď může ulovit zvěř a připravit si na ohni chutnou pečínku.

Oheň rychle stravoval suché větvičky a bylo nutno jej živit. Rozběhl se tedy Robinson k nedalekému lesu, odkud přinesl ze starých, ztrouchnivělých kmenů náruč suchých větví. Přiložil na oheň a běžel pro další. Dřevo nosil celé odpoledne až do večera. U skalní stěny, blízko vchodu do jeskyně, vyrostla kupa větví i ztrouchnivělých pařízků. Dřevo bude chráněno před deštěm převislou skálou a brzo tu i vyschne.

Od té chvíle, co založil u své jeskyně oheň, neměl již tak bezstarostný a tvrdý spánek jak dříve. Probouzel se několikrát za noc a spěchal, aby přiložil na oheň dřevo. Nemohl spát strachem, aby mu během noci oheň nevyhasl.

Oheň osvětloval v noci místo před jeskyní a zabraňoval v přístupu komárům, kteří k večeru v hejnech přilétali k jeskyni a ztrpčovali vždy

Robinsonovi klidnou chvilku odpočinku.

Robinson dlouho do noci seděl u ohně, přikládal dřevo a díval se do plamenů. Oheň dělal jeho příbytek útulnější a veselejší. Opékal kukuřičné klasy i banány. Těšil se, že oheň při břehu bude z moře viditelný a že může být i znamením náhodně plující lodi, že v těchto místech bydlí lidé.

Druhého dne ráno pršelo. Jak jsem byl moudrý, myslí si Robinson, že jsem včera udělal tak velkou zásobu dřeva. Déšť ani v poledne nepřestal. Robinson obrovnal oheň kameny. K obědu si upekl na ohni kukuřičné klasy. Když pozdě odpoledne přestalo pršet, vypravil se na lov. Domníval se, že zvěř, vyplašená z lesa požárem, bude se teď zdržovat poblíž hory. Obešel příkré skalní stěny vedle jeskyně a vystupoval vzhůru. Horu nad jeskyní nazval horou Ohnivou, protože mu za bouře darovala oheň.

Požár uvolnil cestu po svahu hory přímo k západu až k zátoce. Tam, kde včera ještě byly neproniknutelné houštiny keřů, byla dnes prázdná místa, černající se mokrým popelem. Robinson užasl, jak velikou plochu strávil oheň za poměrně krátkou dobu. Dobrých dvacet minut šel spáleništěm. Ze západní strany Ohnivé hory, kam oheň již nezasáhl, byl teď pěkný pohled na celou Želví zátoku a kužel ovité pohoří nad ní.

Na západním svahu Ohnivé hory se usadil na kámen pod vysokým keřem, připravil si luk i šíp a čekal. Po nějaké chvíli asi dvacet kroků před ním vyhopkoval z jednoho keře aguti, a nic zlého netuše, panáčkoval a ohryzával nějaký kořínek. Zřejmě Robinsona neviděl. Šíp zasvištěl vzduchem. Zvířátko zapištělo, udělalo ještě několik skoků a zůstalo ležet bez hnutí. Robinson měl velkou radost z první kořisti a byl pyšný na to, že skolil aguti hned první ranou. Šíp prorazil zvířeti krk.

Rychle se vracel domů a těšil se na chutnou večeři. Aby nemusil zlézat příkrou stráň nad jeskyní mezi balvany, dal se směrem k potoku. Nedaleko potoka uslyšel zvuky, které se podobaly kozímu mečení. Zvíře však nikde neviděl. Všiml si mohutného stromu, jehož kmen zadržoval sesutý kamenný zával. Robinson si prohlížel tento podivný strom. Byl mohutný, možná i nějakých třicet metrů vysoký. Kmen mohl mít dobře metr v průměru. Mohutné větve byly skloněny dolů jako u smuteční vrby a mladé letorosty visely až k zemi. Na větvích bylo ovoce, jež Robinson nikdy dosud neviděl. Bylo bezmála veliké jako kokosový ořech. V blízkosti stromu se opět ozval kozí mekot. Robinson přelezl kamenný

zával a uviděl pod kamenem kozu. Jakmile zahlédla koza Robinsona, s bolestným mekotem hopkala po třech nohách k potoku. Robinson odložil torbu, oštěp i luk opřel o kmen stromu a rozběhl se za kozou. Asi po padesáti krocích ji dohonil a uchopil ji za rohy. Koza měla pochroumanou pravou přední nohu. Robinson přivlekl kozu na místo, kde odložil torbu. Všiml si, že přímo pod mohutným kmenem stromu vyvěrá pramen a stéká úzkou stružkou dolů k potoku. Raněná koza měla patrně žízeň, a proto tu u studánky odpočívala. Pod stromem leželo i několik zralých, s větví spadaných plodů. Robinson vzal dva do torby, aby se na ně v jeskyni blíže podíval. V torbě nosil vždy pro každý případ kus provazu. Uvázal jej koze kolem rohů, aby ji vedl k jeskyni.

Přestože koza měla poraněnou nohu, náhle sebou mocně trhla a Robinson, nečekaje takový odpor, se převalil. Koza prchala i s provazem. Když ji Robinson opět dohonil, uvázal jí provaz kolem krku, domnívaje se, že tak kozu lépe ovládne. Provaz se však vzpírající koze zadrhl do krku tak, že se zvíře dusilo.

Robinson provaz uvolnil. Poznal, že divokou kozu nelze vést na provaze. Uchopil ji levou rukou za obě přední, pravou rukou pak za obé zadní nohy těsně u kopýtek, poklekl, podstrčil hlavu koze pod břicho a vyzvedl ji na ramena. Koza žalostně mečela po celou dobu, dokud s ní Robinson nedošel k jeskyni.

U jeskyně přivázal Robinson kozu za rohy ke stromu. Puk se vrátil pro odloženou torbu, luk a oštěp. U studánky se napil vody. Byl velmi mile překvapen, jak byla voda ve studánce chladná a velmi příjemné chuti. Vrátil se sem proto ještě jednou s kokosovými skořápkami a donesl výbornou vodu do jeskyně. Dosud pil vodu jen z Malého potoka. Voda tam byla čistá, ale měla nepříjemnou bahenní příchuť a nebyla nikdy studená. Studánka nebyla od jeskyně příliš vzdálena, a tak si Robinson umínil, že bude pro pitnou vodu chodit jedině sem.

Jak šťastný to byl dnes den, myslí si Robinson. Ulovil zvíře, chytil živou kozu a objevil výbornou pramenitou vodu. Doma jej očekává oheň a může si připravit i teplou večeři. Jaký to obrat ve čtyřiadvaceti hodinách.

Když se Robinson vrátil, ošetřil koze zraněnou nohu. Noha byla hned nad paznehty odřena až na kost. Koza pravděpodobně prchala včera před požárem a spadla do nějaké skalní škvíry, kde si o ostrý kámen

nohu odřela.

Robinson si také všiml, že má koza na levé straně na několika místech sežehnuty chlupy až na kůži.

Robinson zašel nedaleko, kde rostly aloe, odřízl list a potom dužinu listu přiložil na ránu a převázal pruhem plátna, vytrženým ze spodku své košile.

Potom vyhledal vhodný kůl a zarazil jej blízko vchodu do jeskyně, těsně u keřů do země a kozu k němu přivázal. Aby koza nemusila ležet na holé zemi, vyčistil místo u kůlu od drobného štěrku a podestlal koze mořskou trávou a banánovými listy. Od Malého potoka přinesl ještě náruč čerstvé trávy a zeleného lupení. Podal také koze v kokosové skořápce vodu. Když takto kozu opatřil, připravoval večeři.

Poněvadž neměl zkušenosti se stahováním kůže, trvala mu ta práce dosti dlouho. Kožešina aguti byla jemnější než králičí. Rozčtvrcené zvířátko nasolil a kusy masa nabodl na bambusovou tyč a přidržoval nad volným ohněm. Po chvíli Robinsona napadlo, že by bylo lépe, kdyby maso na tyči otáčel na způsob rožně, tak jak to vídal v domě Abd el Mámího.

Zvýšil kamennou ohradu kolem ohniště, položil na ni tyč s masem a stejnoměrně jí otáčel. Plamen ohně udržoval nízký, aby maso na povrchu nespálil. Dřevěné uhlí vydávalo dostatečný žár, aby se maso opékalo. Brzo se rozšířila příjemná vůně pečeného masa. Asi za hodinu bylo již maso křehké a šlo lehce od kosti. Robinsonovi chutnalo tak, že se domníval, že dosud nejedl nic tak dobrého.

Po večeři prohlížel neznámý mu dosud plod velkého stromu. Plod byl kulatý a měl velmi tvrdou, dřevitou skořápku, která měla na svém vrcholu puklinu jako prasklý kaštan. Vstrčil do pukliny nůž a hle, od skořápky se odlouplo víčko a uvnitř pouzdra se objevila podivná trojboká semena. Byla velká jako vlašské ořechy, avšak velmi tvrdá a drsná. Bylo jich šestnáct přirostlých na sloupečku, který procházel středem pouzdra. Ulámal semena a jal se je rozbíjet kamenem. Objevilo se žlutavé jádro. Chutnalo jako lískové oříšky. Z opatrnosti snědl jenom dvě jádra. Nebude-li mu z nich špatně, bude jeho jídelní lístek obohacen o novou pochoutku. Robinson netušil, že veliký strom s podivným ovocem se jmenuje juvie ztepilá[83] a její plody jsou v Evropě známy pod jménem americké ořechy.

V noci, když šel Robinson přikládat oheň na dřevo, opět hustě pršelo. Bylo mu líto nechat kozu moknout na dešti. Odvázal ji od kůlu a podivil se, když koza sama zamířila ke vchodu do jeskyně. V jeskyni ji uvázal k noze stolu. Koza spokojeně ulehla.

Druhého dne déšť ustal. Teprve teď Robinson dokonale ocenil, že našel tak vhodné místo pro své obydlí. Převislá skála chránila oheň před lijákem. Nebýt toho, byl by Robinson již dávno bez ohně. Déšť padal bez přestávky v mohutných proudech. Robinson měl starost, potrvá-li takový déšť dva dny, spálí všechno dřevo, a co potom? Ráno Robinson převázal koze ránu. Rána nebyla již tak zanícena a hojila se. Poněvadž neměl pro kozu čerstvou trávu, podal jí několik kukuřičných klasů. A hic, koza je s chutí okusovala. Chutnaly jí i slupky z banánů a ananasů.

Zvíře již ztratilo počáteční plachost. Snad chápalo, že se o ně Robinson stará, a bylo proto přítulnější. Robinson si povšiml, že koza má vemeno daleko objemnější než v prvých dnech. Což aby kozu podojil? Tuto práci viděl za svého dětství na anglickém venkově dosti často. Vzal ořechovou skořápku, usedl na lavici a natočil si kozu bokem k sobě. Levou rukou držel skořápku a pravou uchopil za struk vemene. V té chvíli koza vyhodila prudce zadkem a zasáhla skloněného Robinsona přímo do čela. Než se nadál, sletěl z lavice na zem. Nohou mu vyrazila koza skořápku z ruky, takže odletěla až kamsi dozadu jeskyně.

Tak Robinson poznal, že podojit kozu nebude lehká věc. Hlava ho brněla i hřbet si odřel o hranu lavice. Zachvátila ho trochu zlost. Vzal kozu a nacpal ji pod stůl. Hlavu jí přivázal k přední noze stolu. Zadní nohy pak každou také k jedné noze stolu. A počal opět dojit. Koza sebou zmítala, zoufale mečela, ale ze struků, ať Robinson mačkal jak chtěl, nevydala ani kapku mléka. Deska stolu se počala povážlivě viklat. Robinson tedy raději kozu odvázal a dojení zanechal.

Po několika dnech zkusil kozu opět podojit, ovšem zase marně. Snad mléko ztratila úrazem, myslí si Robinson. Divil se však, že v těchto deštivých dnech, i když kozu živil jen suchou trávou, suchými banánovými listy, koza tloustla. Její břicho se zvětšovalo.

Robinson byl šťasten, že má vedle sobe živého tvora. Za dlouhých deštivých dnů, kdy Robinson vycházel jen zřídka, aby přinesl dřevo a sehnal nejnutnější potravu, sedával v jeskyni a bavil se drobnou prací. Přibrušoval tenounké krápníky, aby měl hroty do šípů.

Pokoušel se také z kůže aguti udělat střevíce. Než kůže aguti nebyla tak velká, aby z ní mohl udělat dva střevíce. Stačila tak sotva na jeden. Bude tedy potřebí ulovit ještě alespoň jedno zvířátko. Aguti bylo v nejbližším okolí jeskyně dost.

Jednoho dne k večeru déšť na chvíli ustal. Robinson se vypravil na lov. Zašel ke studánce, kde sebral všechny spadlé plody z juvie ztepilé. Potom šel podél potoka, pak spáleništěm vzhůru mezi keře, kde vyplašil hejno ptáků. Podobali se menším slepicím a letěli velmi nízko. Ze svých hrdel vyráželi podivné slabiky, jako hok, hok, pjů, mitů - něco jako kvokání slepice, spojené s kokrháním kohouta. Jednu slípku se mu podařilo sestřelit. Měla šedohnědě zbarvené peří a na hlavě chocholku.

Usadil se nedaleko nad studánkou mezi balvany a čekal, objeví-li se aguti. Z údolí vystupovala pára. Tvořila jemnou mlhu a omezovala viditelnost.

Robinson se velmi polekal, když za jeho zády se z ničeho nic hrnulo kamení. Vyskočil, a tu po kamení se proti němu řítí celé stádo koz v čele se statným kozlem. Kozel, spatřiv Robinsona, nemohl se v prudkém běhu s příkré stráně hned zastavit. Robinson rychle zvedl oběma rukama oštěp a probodl mu hrud. Kozy pak pádily kolem jako splašené dál. Kozel byl velmi statný a těžký. Robinson se pořádně zapotil, než jej dovlekl do jeskyně. Byl to však výborný lov. Neutratil ani jeden šíp a přinesl si zásobu masa na několik dní. Z kozlí kůže ušije střevíce daleko pevnější než z kůže aguti.

Sotva došel Robinson do jeskyně, spustil se opět prudký liják. V noci se rozpoutala bouře.

Celé příští dopoledne se zabýval stahováním a čtvrcením kozla. Opečené kozlí maso nebylo tak křehké ani tak chutné jako aguti. Robinson rozkrájel maso na větší kusy, aby se maso teplem brzo nezkazilo, řádně je posolil a potom všechno na rožni opekl.

Poněvadž nesehnal suché dřevo a topil jen syrovým, vydával oheň hustý kouří. Opečené maso pak vonělo jako uzené. Kdybych tak mohl postavit komín a řádně maso vyudit, myslí si Robinson. Maso by se pak dalo udržet i dlouhou dobu.

V příštích dnech trvalého deště vyráběl Robinson střevíce. Obalil nohu kozí, srstí dovnitř, a kraje kůže, které sahaly až nad kotníky, přiřízl. Nožem navrtal do přiříznuté kůže dírky, provlékl motouzy a přivázal. Už

se těšil, jak bude moci v pohodlných střevících chodit i v ostré trávě a štěrku. Až nastane zima, bude v nich i příjemné teplo. Doma však chodil Robinson stále bos.

Lijavce neustávaly. To způsobilo Robinsonovi nemálo starostí. I v největších lijácích chodil pro dřevo a sháněl píci pro kozu.

Koza si za tu dobu zvykla na Robinsona tak, že když se vracíval s náručí banánového listí a zelených větviček z keřů, vítala ho radostným mečením. Noha se koze zahojila, a tak došlapovala již na všechny čtyři.

Po dvou týdnech nastávaly v dešti krátké přestávky a Robinson mohl vycházet i na delší cestu pro banány, ananasy, americké ořechy a kukuřici. Ještě štěstí, že již nějakých sto padesát kroků od jeskyně se rozkládal les, nevyčerpatelná zásoba dřeva. Ustavičný strach, aby oheň v noci nevyhasl, okrádal Robinsona o spánek, takže se teď cítil často ospalý a unavený. Brzy vypozoroval, že syrové dřevo a zvláště velké kusy hoří daleko déle než suché, a proto vždy večer přikládal na oheň jen velké a syrové kusy dřeva.

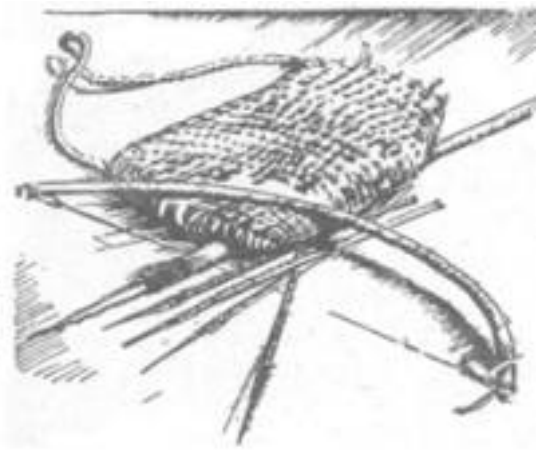
Jednoho dne přivlekl z pralesa vyvrácený menší stromek. Na jeho kořenech byla ještě spousta vlhké hlíny. Poněvadž neměl, čím by jeho kmen přesekl, položil jej přes kamenné roubení na oheň, aby těsně u kořenů přehořel. Dlouhá polena, která tímto způsobem získá, přiloží pak v noci na oheň.

Snad se příliš unavil, než těžký kmen dovlekl až k jeskyni, usnul Robinson toho večera, tak tvrdě, že se probudil teprve za bílého dne. Pln úzkosti vyskočil z lůžka a běžel k ohni. Přehořelý kmen ležel stranou vedle kamenného roubení, zatímco pařez plný hlíny zakryl celé ohniště. Z ohniště již nevystupoval vůbec kouř. Je tedy po ohni! Vrstva hlíny na pařezu, kterou byly slepeny jeho kořeny, byla teď suchá, ztvrdlá a přikrývala popel. Robinson ji chtěl rukama odhodit. Bolestně však vykřikl. Pod suchou hliněnou korou doutnalo žhavé uhlí. Vzal několik suchých větviček a přiložil na uhlí. Z plných plic foukal do uhlíků a hle, plamen opět vyrazil.

Robinson tak získal novou a velmi cennou zkušenost. Pod vrstvou hlíny lze dlouho udržet žhavé uhlí. Příštího dne večer přiložil na oheň silné větve, počkal, až se oheň řádně rozhoří, a pak zakryl ohniště vysokým drnem, který přinesl od břehu potoka

Když se po půlnoci šel přesvědčit, zda oheň pod drny je stále ještě živý

a nadzvedl klackem drn, ihned zpod drnu vyšlehl plamen Robinson pak spal klidně až do rána. Ráno stačilo odstranit drny přiložit suché větvičky a oheň byl obnoven. Konečně bude moci klidně spát celou noc a ve dne se bude moci vzdálit od ohně i na delší dobu.

VIII

NESNÁZE S NOVÝMI STŘEVÍCI. MOŘSKÝ JEŽEK. NOVÉ OBJEVY NA OSTROVĚ ROBINSON ROZŠIŘUJE SVOU DOMÁCNOST. ŽELVY MOŘSKÉ

V době vytrvalých dešťů chodil Robinson k svému kalendáři jen zřídka. Dny i týdny poznamenával nejprve nožem do hrany stolu, a teprve když venku déšť ustal, přenášel je na svůj stromový kalendář.

Jednoho rána počítal čárky, dny a týdny a vypočetl, že je právě pátého října. Uplynuly tedy tři měsíce a jeden den od chvíle, kdy tento kalendář zřídil. Je tedy již tři měsíce a pět dní obyvatelem tohoto ostrova.

Deště již pomalu ustávaly. Robinson se těšil na slunečné počasí, že se bude moci důkladněji připravit na přicházející zimu. Vždyť je již říjen a v říjnu v jeho vzdálené vlasti vanul již velmi chladný vítr. Věděl, že ostrov leží blízko obratníku Raka a že v těchto končinách zima bude jistě daleko mírnější než v Anglii. Přece však zima Robinsonovi dělala velké starosti. Vzpomínal, že i v Africe bývaly v zimních měsících dny nepříjemně chladné, třebaže tam sníh nepadal. Je tedy měsíc říjen, a musí si proto s přípravami na zimu pospíšit. Především opatřit co největší zásobu paliva. Zásobit se také trvanlivým ovocem, kokosovými ořechy, kukuřicí, ořechy americkými a ušít si z kozí teplý oblek. Přemýšlel také o tom, že u ohniště postaví komín, aby mohl udit maso. Uzené maso vydrží za chladných dnů velmi dlouho.

Robinson měl teď v zásobě celý tucet šípů, dva oštěpy a dlouhé bambusové kopí. Nejčastěji chodil do Banánové zátoky, odkud přinášel kokosové a americké ořechy a klasy kukuřice. V těchto dnech ulovil i dvě kozy, z nichž stáhl kůži, aby si připravil oblek na zimu. Z blízkého lesa přinášel pilně zásoby dřeva.

Robinson pozoroval, že na keřích a stromech je teď listí jaksi uvadlé. To se jistě příroda již připravuje k spánku. Přezrálé ovoce a bobule keřů opadávaly. Co však Robinsona mátlo, že na jasné obloze slunce pálilo daleko víc než v době před dešti.

Jednou, když se vracel z lovu po mořském břehu, hledal želví vejce, ale žádná nenašel. Měl na nohou nové střevíce. Když vyšel z domu, šlo se mu ve střevících, přestože kůže byla ztvrdlá, jakžtakž dobře. Robinson se domníval, že se střevíce přizpůsobí, že je rozchodí. Než teď nesnesitelně dřely. Na slunci jejich kůže ztvrdla ještě víc. Střevíce dřely i přes to, že kůže byla obrácena srstí dovnitř. Kůže na nohou nesnesitelně pálila. To bude asi tím, myslí si, že kůže není řádně promaštěná a že není vydělaná. Věděl z domova, že koželuzi v Anglii namáčejí kůži po nějakou dobu v kádi s tříslem. Neměl však ponětí, jak se tříslo dělá.

Zoufalý Robinson rozběhl se ve střevících do vody. Odřená kůže na nohou ve slané vodě zpočátku štípala, ale za chvíli cítil, že střevíce jsou již měkčí a poddajnější.

Svlékl se, aby se vykoupal. V mělkém písečném břehu tvořil mírný příboj drobné vlny. Koupel byla velmi příjemná. Nad Ohnivou horou však vystupoval tmavý mrak. Robinson na prvý pohled poznal, že z takovýchto mraků přicházívá bouře. Do jeskyně měl ještě téměř půl hodiny chůze. Bouře tu přichází však náhle.

Než se oblékl, již hučel hrom. Robinson běžel po písčitém břehu. Voda ve střevících čvachtala, ale rozmočená kůže byla již měkká a tolik nedřela. Neuplynulo ani pět minut a spustil se prudký liják. Rozpoutala se bouře. Blesk stíhal blesk a nablízku nebylo místečka, kam by se ukryl. Vzpomněl, že ráno přivázal kozu ke kolu. Ta promokne! Utíkal teď, co mohl. Náhle mu projela nohou ostrá bolest. Vykřikl. V noze vězel nějaký ostrý předmět. Prohlíží chodidlo. Z kůže trčel silný, rudě zbarvený hrot. Za velké bolesti jej vytáhl z nohy. Hrot byl ostrý jako nejjemnější jehla a silný jako sídlo. Robinson se podíval na svou stopu v místě, kde se mu hrot zabodl do nohy. Vidí, že tam z písku trčí celý chomáč takových ostnů. Byl to mořem vyvržený zbytek velikého mořského ježka.

Robinson usedl do mokrého písku; nedbaje, že je bičován prudkým lijákem, zouval střevíc. Rána krvácela. Vykoupal nohu v moři, potom se opět obul, sebral všechny ježčí bodliny a uložil je do torby. Napadlo ho, že z nich budou výborné hroty do jeho šípů. Zatím bouře, tak jak se

rychle přihnala, i rychle odešla. Koza uvítala Robinsona v jeskyni radostným mečením a vrtěním ocasem. Skákala radostí. To Robinsona velmi dojalo. Hle, již není sám, má tu při sobě tvora, který projevuje radost z jeho návratu. Když se rozpoutala bouře, koza vytrhla z rozmoklé půdy kolík a sama došla do jeskyně, aby se schovala před lijákem. Robinson byl teď přesvědčen, že koza je již tak ochočená, že by se snad dobrovolně sama od něho ani nevzdálila. Zvíře poznalo v člověku svého přítele, který je ošetřuje a který je živí.

Toho dne Robinson kozu ke kůlu již nepřivázal. Běhala za ním všude jako psík.

Ráno opět svítilo slunce a obloha byla jasná. Robinson se šel ve střevících vykoupat. Střevíce vodou vždy příjemně změkly. Robinsonovi nevadilo, že v nich při chůzi čvachtala voda, hlavně že se v nich chodilo docela dobře, že nedřely.

Robinson teď chodil denně pro dříví a všímal si proto v lese víc stromů. Rostly tu stromy, jaké on ve své vlasti nikdy neviděl. Tak jednou zvedl nesmírně těžkou větev ulomenou z nevysokého košatého stromu se sudospeřenými vejčitými listy, podobnými listům jasmínu, jenže kulatějšími. Vedle ležel obrovský staletý kmen. Kmen pádem srazil mnoho větví tohoto podivného stromu. Dřevo větví bylo těžké jako železo. Nůž se dřeva ani nedotkl, tak bylo tvrdé. Robinson nazval proto tento strom železným. Pravé jméno tohoto Stromu, které ovšem Robinson neznal, je guajak.[91]

V místech, kde byly větve ulomeny, vytékala z kmene pryskyřice silné kořeněné vůně.

Padající staletý kmen poranil i několik stromů jiných. Zlomil například jeden štíhlý stromek s červenavě prosvítajícími kopinatými listy a sedřel jeho kůru po celé délce až ke kořenům. Robinson se pokoušel nožem sloupnout obnažené lýko. Již z domova věděl, že lýko je velmi pevné, že se dá použít i jako motouz. Vždyť doma z lýka pletli i rohože a domácí trepky. Robinson si myslil, že by bylo dobré lýkem ovinovat nohy jako onučkami a chránit tak nohy před ztvrdlou kůží střevíců. Z lýka by si mohl uplésti i velmi pevnou a lehkou torbu.

Loupání lýka však nešlo tak hladce. V místech, kde byly větvičky, musel vždy kůru kolem součku nakrojit. Při této práci přidržoval kůru zuby. Tu pocítil na jazyku přímo odpornou hořkost, jíž se nezbavil, ani

když se napil vody. Vzpomínal, kde takovou hořkou chuť již pocítil. Vzpomněl si. Bylo to na lodi kapitána Dubbleye. Jednou onemocněl námořník na této lodi zimnicí. Kapitán léčil námořníka tak, že mu dal žvýkat drť ze suché kůry. Robinsonovi tenkrát kapitán vysvětlil, že rozdrcená kůra je ze zvláštního stromu, jenž se nazývá strom chininový[92], roste v Americe a tamější domorodci jeho kůrou léčí zimnici. Ze zvědavosti tenkrát rozkousal několik zrnek suché kůry a pocítil právě tuto odpornou hořkost na jazyku, jíž se nemohl dlouho zbavit.

Jistě je tohle chininový strom. Schválně rozkousal kousek kuty. Ano, je to táž hořkost. Kůru pak uložil v jeskyni pro případ, že by jí mohl někdy upotřebit jako léku.

Brzo zpozoroval, že lýko se dá daleko lehčeji svlékat z mladých stromků. Lýko pak rozvěsil v jeskyni na napjatý provaz, aby schlo pomalu. Na slunci by schlo příliš rychle a ztvrdlo by.

Dřevo, které Robinson přinášel z lesa, lámal na menší kusy a rovnal je pod převislou skálu do hranicky. Koza ohryzávala čerstvou kůru z přinesených větví a se zájmem sledovala práci svého pána. Robinson na ni promlouval, hladil ji po krku a koza toto lichocení přijímala s radostným vrtěním ocasu.

V poledne připravoval Robinson na ohni pečeni z aguti. Po chvíli si povšiml, že koza, která mu byla při této práci stále nablízku, zmizela. Nejprve se ulekl, že se snad prodrala ohradou keřů a uprchlá. Nahlédl do jeskyně, aby se přesvědčil, nezašla-li tam. Byl nemile překvapen. Koza žvýkala lýko. Čerstvé lýko z mladých stromků jí velmi chutnalo. Nemohla pochopit, proč ji tentokráte Robinson několikrát švihl prutem po hřbetě a vyhnal z jeskyně. Stála teď přivázána u kůlu a udiveně se dívala na Robinsona. Divila se, proč tento vždy tak laskavý tvor jí nechce dopřát takové pochoutky, jakou je čerstvé lýko. Robinson se několikrát na kozu ohlédl a pohrozil jí prstem. Koza na to odpověděla krátkým, jakoby zlostným zameknutím.

„Vidím, že mi rozumíš," usmál se Robinson. Je to zvláštní koza, myslí si. Nejvíc bylo Robinsonovi divné, jak se koze za tu krátkou dobu zvětšuje břicho, nalévá vemeno, a přece mléko dát nechce. Sotva Robinson dopekl maso, zatáhla se obloha opět černými mraky. Spustil se déšť a rozpoutala se bouře. Takové počasí se teď opakovalo po celý týden. Robinson vycházel proto na lov vždy časně ráno, aby byl před devátou hodinou

doma.

Za deště se obyčejně zdvihl chladný vítr od moře. Teď asi přijde zima, myslí si Robinson a je mu úzko. Vždyť nemá ještě ani teplý oblek, ani dost zásob jídla na zimu. S těžkou myslí uléhal. Co bude s kozou? Kde jí sežene píci?

Jednoho dne se již od rána jevil krásný den. Obloha zůstala i v poledne bez mráčku. Robinson teď nevěděl, co dělat dříve. Má jít na lov, anebo raději nosit dřevo či píci pro kozu? Domníval se, že se zase brzo spustí déšť. Než odešel po obědě z domu, zaznamenal si dny na svůj kalendář a zjistil, že je právě dvacátého října.

Vypravil se nejprve na lov. Když obouval střevíce, všiml si, že z kůže se na povrchu odírají kousky změklého tuku. Sedřel vrstvu nožem a pak vetřel do kůže kozí lůj. Kůže se stala měkčí, poddajnější. Získal opět jednu zkušenost. Příště namočí stažené kůže do mořské vody, pak s nich seškrábe tuk a do suché kůže vetře kozí lůj. Teprve potom z nich bude vyrábět obuv nebo oblek.

Déšť se toho dne již nespustil. Obloha byla jasná až do večera. Ulovil aguti a dvě slípky. Na zpáteční cestě po mořském břehu spatřil vylézat z moře dvě veliké želvy[96]. Rozběhl se k nim, ale než doběhl, želvy zmizely v moři.

Také druhého dne bylo překrásné jitro. Od moře vál vlahý vítr a ve vzduchu jako by něco vonělo. Robinson vzpomínal, že v jeho vzdálené vlasti býval tak vonný vzduch na jaře, když kvetly stromy.

Po snídani se Robinson vypravil, aby donesl koze čerstvou píci. Zamyšlen, ničeho si nevšímaje, šel krajem. Při ústí Malého potoka jej překvapil veselý zpěv ptáků, jaký tu předtím nikdy ještě neslyšel. Dříve i za pěkných cínů tu bývalo ticho. Jen tu a tam zakřičel papoušek nebo zavřeštěla opice. Teď tu poletovali nádherně zbarvení motýli přerozmanité velikosti. Někteří z nich byli velcí i jako malí ptáci. Vše tu ožilo nějakým plnějším a bohatším životem. Keře vydávaly omamnou vůni. Jejich větvičky byly plny rozvíjejících se květů a vedle starého listí vyrážely všude mladé, něžně zelené lístky. Povšiml si, že i ze země vypučela nová, světle zelená mladá travička. Všechno to, co viděl, jsou přece známky jara. Je možné, že by v říjnu přišlo jaro?

Robinson se o tom přesvědčil i na cestě ve stráni nad potokem, kde se zelenaly keře a vítaly jej omamnou vůní. Všude, kam se podíval, rašil

nový život. Spadla mu tíha ze srdce. Přichází-li jaro, nemusí se tedy bát zimy. Nemusí se starat o zásobu píce, vždyť tu všude kolem roste nová, čerstvá. Umínil si, že zavede kozu přímo sem k potoku, aby ji tu popásl na čerstvé trávě.

Vrátil se k jeskyni s plnou torbou mladé trávy a sděloval koze, že už přišlo jaro. Dlouho pak sedel před jeskyní, očarován krásným jarním jitrem. Paprsky prozařovaly koruny stromů, z lesa vystupovala jemná pára. Robinson zatoužil projít se po stráni vzhůru na Ohnivou horu. Z údolí potoka vzlétlo hejno chocholatých slípek. Litoval, že nevzal s sebou luk. Jak lehko by jich byl mohl pár sestřelit.

Na spálenisku v místech, kde dříve bývala houština, rašila již ze země bujně tráva. Ze zachovaných kořenů vyrážely nové výhonky. Mezi balvany se honilo několik aguti. Zdálo se, že dnes ani nedbají Robinsonovy přítomnosti. Robinson, opatrně našlapuje, přiblížil se k jednomu zvířátku, že by je byl málem chytil do ruky. Když již po něm natahoval ruku, zvířátko zapištělo a zmizelo v noře pod balvanem.

Robinson přemýšlel, proč tato plachá zvířátka před ním někdy prchají, třebaže je vzdálen ještě na padesát i více kroků, a dnes se mohl klidně přiblížit na dosah ruky. Vzpomněl si, že za svého pobytu v otroctví šli jednou s Mulejem na lov pštrosů a obcházeli obrovským obloukem místa, kde se tito opeření běžci zdržovali.

Mulej tenkrát Robinsonovi vysvětloval, že se lze přiblížit nepozorovaně ke zvěři jedině tenkrát, když se blížíme ze strany, proti které vane vítr.

Robinson zaslechl za sebou šelestivý zvuk větví. Ohlédl se a viděl, jak koza s maličkým kůzlátkem po boku okusovala keř. Robinson se opatrně plížil ke koze. Koza však nastříhala ušima a dala se do běhu. Robinson vyrazil rychle za ní. Kůzle dohonil snadno. Uchopil je do náručí. Kůzle žalostně mečelo. Stará koza se na chvíli zastavila. Pak sklonila hlavu a útočně se rozběhla proti Robinsonovi, jako by jej chtěla nabrat na rohy. Robinson postavil kůzle na zem a držel je pevně za kůži na hřbetě. Domníval se, že bude moci uchopit volnou rukou starou kozu za rohy. Koza však uskočila, Robinson šel tedy s kůzletem v náručí rychlým krokem k jeskyni. Koza ve vzdálenosti asi deseti kroků běžela za ním a žalostně mečela. Robinson utrhl hrst čerstvé trávy a podával koze. Koza se však nepřibližovala, Robinson se tedy rozběhl a utíkal s kůzletem k jeskyni. Koza jej následovala až k zelené ohradě. Robinson zaslechl u

jeskyně mečení své kozy. Má jistě veliký hlad, myslí si a je velmi zvědav, jak přijme koza novou společnici. Ta bude jistě překvapena!

Jeho ochočená koza však překvapila Robinsona daleko víc než on ji. Vedle ní ležela dvě maličká kůzlátka a sála mléko z jejích struků. Robinson postavil u kozy kůzle na zem. To běželo ihned mezi dvě právě vylíhlá a tlačilo se také k vemeni. Stará koza je přijala vlídně a olizovala mu jazykem hlavu.

Divoká koza mečela opodál. Ochočená zastříhala ušima a zamečela jí v odpověď. A tu se divoká koza prodrala křovím a stanula dva kroky před Robinsonem. Kozlátko hned odběhlo a přitulilo se k ní. Robinson uchopil rychle starou kozu za rohy a přivázal ji ke kůlu. Staré kozy se teď očichávaly a za chvilku se pustily spolu do čerstvé trávy. To je nadělení, najednou je tu stádečko pěti koz! A Robinson se radoval, jak pěkně začal první jarní den.

K večeru se vypravil na lov. Vzpomněl si, že včera večer spatřil na pobřeží poblíže Banánové zátoky dvě velké želvy. Od námořníků již věděl, že želví maso je velmi chutné. Kdyby se mu podařilo ulovit želvu, měl by zásobu masa na několik dní.

Obešel Hodinový mys a šel po písčitém břehu na západ k zátoce. Slunce v těch místech bylo již za vrcholky kuželovitých kopců. Nastával klidný večer. Od moře vál příjemný větřík.

Robinson zašel až na okraj zátoky a tam se skryl v bambusovém houští. Poz

útěkem do moře. Zatím přemýšlel, jakým způsobem by želvu ulovil. Věděl, že želva se musí převrátit nejdříve na hřbet. Pak neuteče. Včerejší želvy však byly obrovské a jistě i velmi těžké. Sám jediný sotva bude mít tolik síly, aby želvu na hřbet převrátil. Bude nejlépe, pomyslil si, když jí probodnu oštěpem krk a pak uříznu hlavu.

Nečekal ani půl hodiny a spatřil blízko břehu dvě plovoucí želvy. Nad hladinou jim vyčnívala jen tlustá, poměrně malá hlava. Hřbetní pancíř byl celý pod vodou. Želvy pluly vedle sebe při pobřeží. Natahovaly z vody krk, jako by pátraly, není-li na břehu nějaké nebezpečí. Pluly asi dvě stě metrů k východu a pak se vrátily. Asi po sto metrech přirazily k břehu, vyrážejíce ze sebe pískavý zvuk. Chvíli tak křičely a pak opět tiše pozorovaly okolí. Teprve potom vylezly z vody a šinuly se s vysoko vyzdviženou hlavou po písku. Od Robinsona byly vzdáleny nějakých padesát kroků. Robinson odhadoval, že jsou asi sto dvacet až sto třicet centimetrů dlouhé. Barva vrchního pancíře byla temně hnědě zelená se žlutavými- skvrnami. Pancíř byl složen z velkých rohovitých desek. Želvy se opíraly o silné, ploché, dlouhým tlustým ploutvím podobné nohy. Pomalu se šinuly pískem, zanechávajíce po sobě širokou stopu. Dvě brázdy po ploutvovitých nohách po straně a uprostřed široký pás, otištěný spodkem pancíře.

Robinson se domníval, že se želvy jdou pást na trávu blízko bambusového háje. Těšil se, že tak snadno jednu z nich dostane. Želvy se však po nějakých třiceti krocích zastavily. Opět se zdviženou hlavou se rozhlížely po okolí. Potom počaly zadníma nohama střídavě v jakémsi taktu vyhrabávat v písku jamku. Písek létal kolem a šustil po želvích pancířích. Robinson toto želví počínání pozoroval z úkrytu a byl zvědav, proč s takovým zápalem vyhrabávají jamku. Po pěti minutách ustaly želvy ve své práci a seděly tiše u jamek s nataženým krkem dopředu.

Robinson vyskočil z křoví a utíkal k jedné z nich. Byl velmi překvapen, že želvy, i když jej viděly, sebou ani nehnuly. Natahovaly jen proti němu hlavy a syčely jako rozzlobená husa, když se někdo přiblíží k jejímu hnízdu. Zastavil se před nimi. Bál se, aby se snad želvy na něho nevrhly a nepokousaly ho. Nevěděl, že želvy nemají zuby. Želvy však seděly nehnutě na jednom místě. Robinson nedbal tedy jejich vzteklého syčení a přistoupil k jedné zezadu. V jamce spatřil již několik vajec a pozoroval,

jak po malých vteřinových chvilkách zespodu želvy spadne do jamky vždy jedno vajíčko. Počal vejce hned pod želvou z jamky vybírat a dávat do torby. Želva si ho ani nevšimla a snášela dál. Asi za deset minut vybral od jedné želvy přes osmdesát vajec. Potom šel k druhé želvě a tam jich bylo devadesát.

Když želvy snesly vejce, neohlédly se ani, zůstala-li v jamce či ne, a zahrabávaly zadníma nohama jamku, domnívajíce se, že zahrabávají snesená vejce.

Robinson odložil torbu s vejci stranou, vzal oštěp a skočil želvě na kulatý pancíř. Želva stáhla nohy i krk pod pancíř. Hlava jí však vyčnívala ven. Druhá želva se ubírala klidně do moře. Robinson přemýšlel, co dělat. Má zabít toto ohromné zvíře? Vždyť jistě váží přes dva metráky. Nikdy by je nemohl obrátit na hřbet a jinak se k jeho masu nedostane. Aby zabil zvíře jen proto, že je zabije, to dělat nebude. Co takto uvažoval, stoje na hřbetě želvy, želva vystrčila nohy, natáhla krk a pomalu i s Robinsonem na hřbetě se ubírala k moři. Pancíř se mírně kolébal, a tak Robinson si raději sedl. Želva, když ucítila, že se opět na jejím hřbetě něco děje, na chvilku se zastavila, ale pak klidně mířila k vodě. Robinson těsně u vody seskočil a za okamžik želva plavala úžasně rychle za svou družkou, jejíž hlava se objevovala nad vodou již ve vzdálenosti asi sta metrů.

Robinson šťasten vracel se s bohatou kořistí vajec v torbě k jeskyni. Litoval jen, že tyto želvy jsou tak veliké a těžké, že samotný člověk je nemůže lovit.

Druhého dne to Robinsonovi nedalo a zašel opět v ta místa. Tentokrát vyšel z domova již odpoledne. Umínil si, že obejde celou Banánovou zátoku a bude pokračovat v cestě na západ. Jasně teď znal želví stopu a tak bude pozorovat, kde všude želvy vylézají na břeh. Snadno pak najde místa, kam ukládají svá vejce. Věděl, že želva ukládá vejce vždy až za hranici přílivu, aby je moře nespláchlo.

Než obešel zátoku, bylo již pobřeží ve stínu. Za zátokou objevil želví stopy. Byly o hodně užší než před zátokou. Z toho Robinson usuzoval, že tyto stopy udělaly želvy daleko menší. Mořský břeh tu přecházel v travnatou planinu, porostlou štíhlými palmami, dosahujícími výše třiceti i více metrů. Palmy měly okrouhlé, vějířovité listy, jejichž čepele byly rozstříhány až k dlouhým řapíkům. Stromy právě kvetly. Žlutavé, celkem málo vzhledné květy visely z koruny jako třásně. (Byla to palma karnauba

neboli voskovice.[98]) Robinson se pod nimi usadil na starý, poloshnilý kmen, který tu vichřice vyvrátila již před mnoha lety, neboť byl odspodu porostlý mechem a zarostlý vysokou trávou. Vysoká tráva skrývala Robinsona až po ramena. Povšiml si, že kmen, na kterém seděl, byl pokryt vrstvou drobných žlutých šupin. Přemýšlel, odkud se vzaly. Napadlo inu, že sem napadaly z palmových korun. Smetl šupinky na dlaň. Byl překvapen, že změkly jako vosk; a Robinson z nich uválel žlutavou kuličku. Teď si povšiml, že celý kmen palmy je obalen jakousi voskovou hmotou. Odloupl z kůry nožem několik plátků vosku a uhnětl velkou kouli. Netušil, že tento palmový vosk má podobné vlastnosti jako vosk včelí. Voskovou kouli teď rychle schoval do kapsy kalhot, neboť zahlédl, že z vody vylézá na břeh skupina pěti želv. Byly mnohem menší než včerejší. Jejich štíty byly střechovité, červenohnědé, žlutě mramorované. Břišní pancíř svítil žlutě a měl tmavohnědé okraje. (Byla to želva mořská, zvaná karetová.[99])

Tyto želvy, podobně jako jejich velké družky včera, se nejprve pozorně na všechny strany rozhlížely, než se daly na pochod pískem. Robinson hned poznal, že sem přišly klást vejce. Dnes vejce sbírat nebudu, myslí si, vždyť ke mi neutratí a mohu si je odnést později, kdykoli budu potřebovat.

Včera poznal, že tato zvířata, jinak velmi plachá a bojácná, ve chvíli, kdy počnou snášet vejce, nic nevyruší z klidu, dokud své poslání nesplní. Čekal tedy trpělivě, dokud želvy nezačaly snášet do vyhrabaných důlků vejce. Potom šel klidně k nim. Syčely jako podrážděné husy, ale z místa se nehnuly. Robinson jednu z nich zabil. Ostatní želvy si nešťastného osudu družky ani nevšimly, klidně snášely a zahrabávaly vejce a odcházely pak do moře.

Robinson musel napnout všechny síly, aby želvu převrátil na hřbet. Byla mnohem menší než včerejší, a přece vážila, jak odhadoval, dobrých padesát kilogramů. Velkým kamenem rozbil její spodní pancíř a želvu na místě rozčtvrtil. Do torby se mu však vešla sotva čtvrtina. Pro zbytek masa se chtěl vrátit ještě dvakrát, ale valem se šeřilo. Proto Robinson odstranil želví končetiny a zbylé maso želvího hřbetu, který je ostatně ke krunýři přirostlý, nesl domů jako v opálce na hlavě.

Ještě večer si opekl řízek želvího masa. Bylo daleko chutnější než maso kozí. Předčilo i maso aguti, které je též velmi chutné.

Robinson všechno maso opekl a zavěsil pak vzadu v jeskyni na krápníky, aby bylo na volném vzduchu a neplesnivělo.

Hřbetní pancíř dokonale vyčistil od zbytků šlach a masa. Měl teď dokonalou opálku, která se výborně hodí jako nádoba pro natrhané ovoce.

IX

VÝROBA SVÍČEK. NOVÝ OBLEK A SLUNEČNÍK. CESTA DO NITRA OSTROVA. RAJSKÉ ÚDOLÍ. BLOUDĚNÍ. ZTRÁTA OHNĚ

Během jednoho týdne se proměnil ostrov v kvetoucí zahradu. Na keřích, na stromech i v trávě objevily se květy nevídané krásy.

Stíny stromů teď za poledne směřovaly k severu. Slunce překročilo již rovník a bylo na cestě k obratníku Kozoroha.

Každého dne časně zrána vznášela se nízko nad krajinou lehounká mlha a vzduch byl vlahý. Robinson vstával, když se objevily první paprsky slunce. Zavedl do svého každodenního života stálý pořádek. Jakmile vstal ze svého lože, rozběhl se k moři. Vykoupal se v zátoce, plaval a pak poklusem několik minut běhal po písčitém břehu. Po několika minutách odpočinku skočil ještě do vody a pak běžel k potoku, kde celé tělo opláchl sladkou vodou.

Po koupeli donesl kozám od potoka čerstvé trávy, nakrmil je a podojil. Kozy se teď dojení vůbec nebránily. Kůzlata, která vyrůstala v zajetí, pobíhala a skotačila volně okolo jeskyně. Po této práci Robinson teprve snídal. K snídani si opekl kousek želvího nebo agutího masa a zapil je mlékem. Po snídani vycházel na lov. Před odchodem z jeskyně zatarasil vchod deskami, aby mu kůzlata za jeho nepřítomností neprovedla nějakou neplechu.

Lukem, šípem a oštěpem naučil se Robinson zacházet tak dokonale, že se z lovu nevracel nikdy s prázdnou. Zbytek volného času věnoval zásobování dřevem. S veškerou touto prací býval do deváté hodiny hotov. Pak nastalo úmorné vedro a Robinson se zdržoval v jeskyni, kde se do oběda zabýval drobnými pracemi.

Nepropouštěl vůbec sluneční paprsky, stínil dokonale a jistě vydrží i prudký nápor vichrem hnaného lijáku. Měl jedinou nevýhodu, že jej nebylo lze stáhnout, a tak jej Robinson odkládal před vchodem, aby v jeskyni nepřekážel. Robinson si vyrobil i koženou čepici. Vzadu přišil k čepici ještě asi čtvrt metru široký pruh kůže, aby mu chránil týl před slunečním úpalem.

Kůže se naučil zpracovávat během času tak, že byly poddajné a měkké. Nejprve uložil kůže na mělké dno mořské zátoky a zatížil je velkými kameny, aby je příliv neodnesl. Vlny příboje však kameny odhodily a Robinson jednoho rána spatřil, jak kůže plavou uprostřed zátoky. Vyhrabal proto za odlivu na břehu asi půl metru hlubokou jámu v písku, kůže do ní vložil, zatížil kameny a zahrnul pískem.

Druhého dne se šel podívat, v jakém stavu jsou kůže. Zůstaly tak, jak je uložil; příboj sice odnesl vrstvu písku, ale vlny již neměly tolik sil, aby odvalily i kameny. Aby voda neodnášela písek z jámy, vyrovnal na straně k břehu hráz z kamene a za ni pak natloukl hustě dřevěné kolíky a propletl je větvemi.

Toto opatření se mu dokonale osvědčilo. Příboj nanesl na kůže dvojnásobnou vrstvu písku. Robinson již dávno vypozoroval, že se písek za příboje chová právě tak, jako spadlý sníh hnaný větrem. Sníh hnaný větrem, narazí-li na překážku, například na plot, hromadí se před plotem, a teprve až vyplní celou prostoru, žene se přes plot dál.

Kůže ponechal Robinson ve vodě celý týden. Voda rozrušila tuk a mázdry, které pak lehce doostra seříznutým dřevem seškrabal. Seškrabanou plochu vydrhl ještě jemným pískem. Takto vypracované kůže napjal kolíky na zemi, aby vyschly. Do vyschlých kůží vtíral rozpuštěný kozí lůj. Kůže pak byly vláčné a poddajné jako látka.

Při šití používal Robinson místo sídla ostrého šípu, do něhož zasadil osten mořského ježka.

Za večera svítil v jeskyni tenkými loučemi, jež naštípal z vyschlé ulomené desky. Jednou se stalo, že vyškraboval dřevěnou loučí z kokosové skořápky zbytky kozího loje. Louč, prosáklá mastnotou, hořela potom vysokým čadivým plamenem. Přitom Robinsona napadlo, že by mohl z loje vyrobit svíčky. Mrzel se, že mu tato myšlenka nepřišla na mysl již dříve. Vždyť přece dobře znal, že na anglickém venkově vyráběli vedle svíček voskových i svíčky z hovězího loje. Nahřál nad ohněm skořápku s

kozím lojem. Když se lůj roztavil, nechal jej v chladném sklípku ztuhnout a z přetaveného, ztuhlého loje uhnětl válec, který bambusem na desce stolu vyválel v dlouhou nudli. Doprostřed této nudle položil provázek a zavinul. K veliké jeho radosti hořela takto vyrobená svíčka příjemným, klidným plamenem.

Z vynálezu svíčky se Robinson radoval, neboť nebude muset tak časně chodit spát, zvláště za dlouhých dob dešťů při zatažené obloze, kdy bývalo v jeskyni i ve dne temno.

Když vyráběl svíčky podruhé, vzpomněl si, že přinesl domů kouli, uhnětenou z hmoty podobné vosku. Nahřál voskovou kouli. Hmota se chovala právě tak jako včelí vosk. Vyrobil z ní svíčku a svíčka opravdu hořela. Pak přinesl v torbě celou zásobu vosku, kterou naškrabal z voskových palem. Vosk ten byl nečistý. Roztavil jej nad žhavým uhlím v kokosové skořápce a nečistota se usadila na povrchu. Nečistotu z tohoto rostlinného vosku odstranil a čistý vosk smíchal s kozím lojem. Vosk se s kozím lojem smísil dokonale a směs měla pak vzhled i vlastnosti včelího vosku. Svíčky, vyrobené z této směsí, hořely daleko lépe. Nečadily tolik a dávaly jasnější světlo.

Na ostrově panovalo stále suché a slunné počasí. Zřídkakdy se ukázal oblak na obloze. Robinson, opatřen koženou čepicí, přes metr širokým slunečníkem, na ramenou zavěšenu malou i velkou torbu, ozbrojen lukem a oštěpem, konal teď stále delší a delší-cesty v okolí své jeskyně.

Jednoho dne se rozhodl, že vykoná cestu přímo do nitra ostrova. Vstal za svítání, nakrmil kozy, nanosil jim kupu čerstvé trávy, na oheň přiložil nejsilnější kusy dřeva a rozhořelý oheň zakryl silnými drny, aby doutnal až do večera.

Kozám položil poblíž kůlu do vyhrabaných jamek v zemi celou řadu kokosových skořápek s vodou. Skořápky položil do jamek proto, aby se nepřevrhly. Když takto opatřil kozy vodou a pící na celý den, připravil se na cestu. Uložil do torby několik kusů pečeného masa, trochu soli a ovoce. Jednoduché jídlo cestou snadno doplní nějakým ovocem, jež po cestě objeví.

Zamířil kolem zátoky k hoře Zklamání. Domníval se, že bude nejrozumnější, když se nejprve rozhlédne po krajině z vrcholu hory a určí si pak nejsnadnější a nejkratší cestu do nitra ostrova. Již z prvního výstupu na horu Zklamání poznal, že ostrov se podobá protáhlému

obdélníku. Obešel zátoku a přebrodil Malý potok. Potok však byl po období dešťů dvojnásob široký a daleko hlubší. Voda sahala Robinsonovi až po pás. Přišel k druhé zátoce, do níž se vléval Velký potok, vytékající z pralesa. Také Velký potok byl rozvodněn. Zkoušel oštěpem hloubku vody. Nedosáhl však dna. Neodvážil se vstoupit do potoka a vrátil se. Nechtěl se však vrátit až k Malému potoku, domnívaje se, že v těchto místech projde pralesem. Cesta však to byla velmi obtížná. Čím dále zacházel do lesa, tím větší bylo šero. Koruny a liány tvořily neproniknutelný zelený strop, zabraňující průchod slunečním paprskům. V některých místech ležely staré kmeny obrovského objemu křížem krážem přes sebe. Voda se v pralese vylévala daleko z břehů a tvořila močály. Poražené kmeny musel velikým obloukem obcházet. Byl ustavičně ve střehu, aby nenarazil na nějakého hada, leguána anebo dravou šelmu. Litoval, že se dal tak neschůdnou a nebezpečnou cestou. Měl se přece raději vrátit až do údolí Malého potoka a prozkoumat zatím jen západní část ostrova v oblasti kuželovitých hor. V pralese panovalo vlhké a dusné šero. Vzduch byl prosycen ztuchlým zápachem hnijícího dřeva a do tohoto zápachu se mísila místy ostrá, až omamná vůně. Na kmenech i na větvích stromů vyrůstaly rostliny přenádherných květů. Robinson se zastavil, aby je obdivoval. Květy měly zázračně krásné barvy i tvary. Byly to orchideje[106], jichž tu teď kvetlo na sta druhů.

Přišel ke kmeni, jehož nízké větve byly proměněny v pohádkově krásnou zahradu. Byly tu květy s mohutnými, divoce žlutě a červeně nebo zářivě modře a rudě obarvenými zvonci. Jedna barva přecházela v druhou. Vedle zvonců vyrůstala květina s listy podobnými naší konvalince, jež vycházely z jakési cibulky, Cibulka seděla na větvi a tenkými, bledě žlutými kořínky objímala její povrch tak, jako objímá větvičku sedící ptáček svými útlými prsty. Zpod cibulky pak visely na doset centimetrů dlouhé laty úžasně pestře zbarvených drobných kvítečků omamné, ale nevýslovně jemné vůně. Na vedlejším stromě viděl větev, ozdobenou divoce strakatými listy rozloženými do růžice, z nichž uprostřed se v elegantním oblouku vypínala dvacet centimetrů dlouhá stopka, zakončená hroznem něžně růžově a modře zbarvených kvítků, přímo pohádkové krásy a nepopsatelné vůně. Robinson přišel v místa, kde nebylo jediného stromu, aby na něm nerostly orchideje. Rostly tam květy, jež se podobaly nádherným motýlům, zlatým muškám, vosám,

netopýrům, jiné i příšerně velikým pavoukům. Byly tam i takové, jež z dálky měly podobu lidské tváře, pitvorně sešklebené, ale i podobu dravých zvířat.

Nad hlavou visely obrovské bledě zelené listy popínavé rostliny monstery, ovíjející se kolem kmenů mírnými spirálami svého článkovitého pně, z něhož visely hustě, jako provazy a třásně, deset i dvacet metrů dlouhé vzdušné kořeny. Robinson si povšiml lián přepodivných tvarů. Tyto popínavé rostliny se šroubovitě otáčejí kol kmenů od kořenů až do koruny, odkud se pak pnou na větve stromů sousedních a visí z větví jako široké pentle. Na jednom místě překvapil Robinsona zajímavý zjev. Na půl metru široká liána tvořila spirálovitě točený, dutý, přes metr v průměru silný sloup úctyhodné výšky. Tato liána tu zůstala jako živý pomník. Strom, který ji živil, dávno již zahubila a strávila. Ten uschl, po dlouhých letech pak shnil a sesul se. Zbyla jen mohutná spirála této liány.

Těžko se prodíral Robinson kupředu. Pracně rozhrnoval husté závěsy lián a vzdušné kořeny monstery. U paty některých kmenů rostly hned u kořene podivné hlízy, velikosti až zelné hlávky. Na vrcholu těchto hlíz rozkvétaly květy, jejichž kalich měl víc než půl metru v průměru. Nedaleko kvetoucích hlávek spatřil obrovské jakési houby zelené barvy. Když však houbu prohlížel zblízka, viděl, že je to rostlina. Měla hustý šupinatý stvol a na něm seděl klobouk ze samých droboulinkých kvítků, Z dálky se tento podivný květ podobal hlavě houby, sedící na tlusté, šupinaté noze.

S

nad korunami stromů. Tam hnízdili ptáci, na provázcích lián a na vzdušných kořenech monstery šplhaly a houpaly se opice. Spatřivše Robinsona, vřeštěly, pitvorně se šklebily a házely naň ulomené větvičky. Pohybovaly se mezi větvemi zázračnou rychlostí, jako by lítaly z větve na větev. Seskakovaly i z desetimetrové výše na větev, která je pak vymršťovala. Opice využívaly tohoto kmihu tak, že natáhly ocas i zadní nohy a jako šíp letěly vzduchem, než se zachytily nějaké liány anebo větve.

Některé se houpaly tak, že visely na větvi zavěšené pouze za ocas. Opice tu byly vesměs malé, jen třicet nebo čtyřicet centimetrů dlouhé. Některé měly hlavu porostlou dlouhými bílými chlupy. Za ušima jim bílé chlupy tvořily dlouhé štětky. Pod bradou měly černohnědé vousy. Ostatní srst byla červenohnědá, až narůžovělá. Byly to různé druhy opic kosmanů[107]. Robinson viděl však i větší opice, jejichž hlava se podobala hlavě pinče. Jiné pak měly na krku hřívu jako lev. Jejich ocasy byly huňaté a dvakrát delší než celé tělo. Vedle těchto opic proháněla se pralesem i celá stáda vřešťanů. Spatřil celou skupinu, jež visela na dlouhých ocasech, namotaných okolo větví. Jakmile spatřili Robinsona, vyrazila celá tlupa s krákoravým řevem a zmizela ve větvích. Řvali tak pronikavě a ošklivě, že Robinson rychle opouštěl místa, kde se vřešťani zdržovali.

Život v pralese Robinsona zaujal tak, že přestal myslit na cestu, a teprve po delší době si uvědomil, že ztratil směr. Bylo mu úzko. Nevěděl, kudy ven z tohoto dusného bludiště. Mezi hustými kapradinami skákalo veliké množství odporných žab, míhaly se i velké ještěrky a viděl tu i několik leguánů. Na větvi mezi silně vonícími květy orchidejí odpočíval obrovský hroznýš. Robinsonovi teď strachem a úzkostí bylo až špatně.

Bloudil snad déle než hodinu, než vyšel na rozsáhlou planinu, pokrytou vysokou trávou. Byl na úpatí homolovitého kopce. Utrmácen usedl do trávy. Po půlhodinovém odpočinku vystoupil na vrchol, aby

zjistil, v kterých místech ostrova právě je. Kamenitý svah byl porostlý rozmanitými keři a Robinson tu objevil i keříky divoce rostoucí révy. Její ratolesti se upínaly na sousední keře a byly bohatě obaleny drobounkými, avšak ještě zelenými hrozny. Snad za měsíc budou již zralé, pomyslil si Robinson. Mezi kamením se hemžilo ještěrkami.

Z vrcholu hory spatřil na severovýchodě horu Zklamání. Na severozápadě se vypínala Ohnivá hora. Podle těchto dvou bodů určil polohu a místo, kde se nalézá. Je teď asi uprostřed délky ostrova. V průhledu mezi dvěma menšími kopci zelenalo se široké údolí. Údolím přímo k jihu protékal potok. Podle výšky slunce usuzoval Robinson, že bude již asi poledne. Usedl na balvan, opřel si o rameno slunečník a pojedl něco masa a ovoce. Bylo nesmírně teplo. Pot se z něho jen lil.

Za celou dosavadní cestu nespatřil Robinson dravou zvěř. To ho uspokojilo. Když sestupoval s kopce, viděl jen tu a tam mihnout se králíka podobného aguti a vyplašil i stádo koz.

Když sestoupil do údolí, velmi se polekal. Spatřil před sebou na nějakých sto kroků několik vysokých stanů. Roztřásly se mu strachem nohy. Ostrov je tedy obydlen. Hle, stany! Co teď? Má se k nim přiblížit? Kdo v nich bydlí? Divoši? Lidojedi? Ne, raději se vrátí, a co nejrychleji. Rozběhl se k nejbližším keřům, aby se za nimi skryl. Pak se dal vpravo, podél úpatí hory vysokou trávou. Po nějakých padesáti krocích se však opět zastavil neméně ohromen. Deset kroků před ním stál právě takový stan. Teď však zblízka viděl, že domnělý stan je stanu velmi podobná stavba mravenců všekazů - termitů[108].

Uklidněn vracel se zpět a pokračoval cestou podél potoka. Stavby mravenců, okolo nichž šel, byly tři až pět metrů vysoké, od mravenců dávno opuštěné, protože se vlivem dešťů rozpadávaly.

Před Robinsonem se otevřelo pojednou údolí kouzelné krásy. Bylo asi dva kilometry široké a snad hodinu cesty dlouhé, obklopeno svahy nízkých kopců, jejichž stráně mizely v korunách obrovitých stromů. Tu v údolí bylo veliké množství kokosových palem í jiných palem, jež Robinson dosud neznal, rostly tu banány, ananasy, kukuřice a při úpatí kopců rostly bujně keřovité stromy pomerančů a citrónů. Břehy širokého potoka byly lemovány košatými keři s dlouhými pruty, podobnými naší vrbě. Již dávno si Robinson přál najít na ostrově vrbové pruty, aby si mohl zhotovit koš. Koš potřeboval nutně na nošení píce pro kozy. Z

těchto pružných prutů by se snadno dal koš uplést.

Robinson, ubíraje se měkkou trávou při břehu potoka, vzpomínal na své dětství. Viděl jasně obrázek z ulice v Yorku blízko otcovského domu, kde za teplých letních dnů sedával před nízkým domem 2 červených cihel starý, dobrácký děda košíkář. Robinson se často cestou ze školy zastavil se svými přáteli u košíkáře. Se zájmem pozorovali jeho práci, jak zručně z drobounkých proutků plete košíky, nůše i docela malé kabelky. Košíkářův vnuk, Robinsonův spolužák, svému dědovi pomáhal. Někdy zvědavého Robinsona této práci i učil. Jednou za pomoci starého košíkáře se Robinsonovi podařilo uplést jakýsi malý, ne docela foremný košíček. Živě si vzpomíná, jak s touto hračkou běžel domů a všem v domě se chlubil Ani ve snách ho tenkrát nenapadlo, že mu v životě přijde chvíle, kdy bude tyto dávné zkušenosti potřebovat. Vzpomínky na život ve vzdáleném domově vynutily Robinsonovi z prsou těžký povzdech. Ach, zdalipak ještě jednou spatří údolí řeky Humberu ... Není snad tak krásné jako toto, a přece je tam nejkrásnější kout na světě. Vždyť je to můj domov, můj rodný kraj!

Na cestě podél potoka objevoval stále nové a nové stromy, jaké v životě ještě neviděl. Nad stromy a keři poletovalo i množství přepodivně zbarvených ptáků. Zvláště se podivoval drobounkým, velmi pestře zbarveným kolibříkům, jež zpočátku považoval za motýly. Však motýlů přenádherných barev tu poletovalo veliké množství. Někteří z nich byli několikanásobně větší než kolibříci. Byli tu však i leguáni a těm se Robinson opatrné vyhýbal. Netušil, že mají chutné maso a že jejich vejce jsou tak dobrá jako želví.

V údolí rostly stromy, na nichž bylo ovoce velmi podobné našim hruškám.* [110]Hrušky byly až decimetr dlouhé a snad půl kilogramu těžké. Když Robinson hrušku rozřízl, nebyla v ní jádra, ale veliká pecka, jako vlašský ořech. Hned vedle pak byla podivná palma s obrovskými listy, jejichž čepel se podobala listům vinné révy. Hned pod korunou viselo ovoce.** Nejprve se domníval, že jsou to ořechy, ale když jich oštěpem několik srazil, poznal, že jsou to vlastně ořechům podobné melouny. Pětadvacet centimetrů dlouhé a deset centimetrů široké bobule. Dřevo této palmy bylo měkké a naříznuto vydávalo žluté mléko.

---

* persea přelahodná, ** papaja, *** zapota, [1]anona měkkostěnná

Robinson ochutnal měkkou dužinu melounovitého plodu. I chuť se podobala melounu. Robinson však se bál sníst větší kus, aby snad ovoce nebylo jedovaté.

Ochutnal i podivná jablka, jež rostla na stromě s listím, podobným evropskému oleandru.*** Uprostřed jablka bylo šest velikých jader. Jablka voněla velmi příjemně, ale chutnala trpce. Podivil se také nízkému, asi dva metry vysokému stromu, jehož ovoce vyhlíželo jako obrovské jahody.[1]

Vedle rozmanitých a podivných stromů ovocných byly tu i stromy obrovských kmenů, jejichž koruny se rozkládaly ve výšce třiceti a snad i padesáti metrů.

Robinsonovi se teď vnucovala myšlenka, zda by neměl přesídlit z chudého severního pobřeží sem, do středu bohatého údolí. Snad by tu na úpatí kopců našel nějakou skrýš anebo by si mohl postavit chýši z bambusu, podobnou, jak viděl u afrických domorodců.

Ve vysokém břehu potoka objevil mazlavou, bělavě žlutou hrnčířskou hlínu. Z této hlíny by mohl nadělat cihel, usušit je na slunci a postavit si tu i zděný příbytek. Hlína byla velmi jemná. Byl to pravý kaolín.

Takto jemnou a takto zbarvenou hlínu viděl Robinson již za svého dětství doma. Jednou dal otec přestavět ve velkém pokoji vysoká kachlová kamna. Kamnář, který tuto práci konal, měl ve džberu právě takovou hlínu. Vymazával jí spáry mezi kachlíčky.

Robinson utrhl banánový list a do něho zabalil dosti hrubý kus této hlíny. Za chvíli litoval, že přece jen neměl brát hlíny tolik, neboť provaz torby ho řezal do ramene. Usedl, aby přen dal torbu na druhé rameno. Chvíli pak odpočíval. Uložil se v měkké mladé trávě a přemýšlel, jak by nazval toto přerozkošné údolí. V paměti se mu objevil obraz, jenž visel doma ve velkém pokoji. Byli na něm zobrazeni Adam a Eva pod velikým, košatým stromem uprostřed překrásné krajiny, velmi podobné tomuto bujně zelenému údolí, plnému rostlinstva i zvěře. I na tomto obraze byly stromy podivných tvarů, vysoké, štíhlé palmy a v popředí strom s obrovskými jablky. Pod obrazem byl pak nápis Ráj. Nazve tedy Robinson tento překrásný kout země Rajským údolím. Sundal teď obě torby, zbraně uložil vedle, slunečník zapíchl do země a ulehl do jeho stínu v měkké trávě. Byl již přesvědčen o tom, že ostrov není obydlen. Vždyť je v samém jeho středu a nepotkal dosud člověka. Poprvé snad za svého

pobytu na ostrově se v jeho neznámé krajině oddal klidně a bez strachu odpočinku. Přemýšlel ještě o tom, má-li přenést své obydlí sem, do Rajského údolí, či ne. Kozy by tu měly hojnost pastvy i píce pro deštivé období. Zde by se žilo daleko snadněji. Z tohoto krásného údolí však není vidět moře. Ani z vrcholků nízkých kopců nelze k němu dohlédnout Odtud by nemohl vyhlížet toužebně očekávanou, spásnou loď. A všechnu svoji naději vkládal jen do chvíle, kdy jednoho dne spatří na obzoru loď, která jej vysvobodí z této samoty a přinese zpět do vlasti.

Svůdnou a lákavou myšlenku přesídlit do Rajského údolí zapudil. Pravda, tam na severním pobřeží není takové bohatství plodů a zvěře, ale každého dne a v kteroukoli hodinu může pozorovat moře. A Robinson se teď až zachvěl, když si pomyslil, že snad právě v této chvíli, co on tu mešká v nitru ostrova, pluje kolem ostrova nějaká loď. Zkušeným okem podíval se Robinson na délku stínů a odhadl již třetí hodinu odpolední. Zpáteční cesta k jeskyni může mu trvat nejdéle tři až čtyři hodiny. Je tedy na čase, aby se vrátil zpět. Odpočine si ještě malou chvíli a pak se zvedne, aby se vydal na cestu. Za delších stínů se lépe půjde než v horkém slunci.

Unavený Robinson vzpomínal na vzdálený domov v Anglii a jeho vzpomínky,, aniž si to uvědomil, přešly ponenáhlu v sen ... Když se probudil, byla kol dokola neproniknutelná tma. V prvém okamžiku nevěděl, kde je. Několik vteřin mu trvalo, než si uvědomil, že usnul na cestě uvnitř ostrova v Rajském údolí. Ze vzdálených úbočí nízkých kopců doléhal sem tlumený křik nočních ptáků, jinak bylo mrtvé ticho.

Robinson se posadil, ale hned nato vykřikl hrůzou a zděšeně vyskočil. Přes jeho tvář přejela nějaká chlupatá věc. Vedle něho jistě stojí nějaké zvíře. Zbytečně se však polekal. Zakopl o slunečník a teprve teď si uvědomil, že jeho chlupatý povrch přitom, jak vstával, přejel mu obličej. Srdce mu však dosud bušilo jako zvon. Co však dělat? Nezbude mu nic, než aby zůstal na místě. Kdyby aspoň věděl, kolik je hodin. Vzpomněl teď na svou jeskyni. Kozy do zítřka hladem a žízní nepojdou, daleko horší to však bude, vy-hasne-li oheň. To Robinsona velmi mučilo. Vyhasne-li oheň, nastane mu opět smutný život.

Noc se zdála Robinsonovi nekonečně dlouhá. Usnout již nemohl a usnout se i bál. Seděl a poslouchal zvuky nočního života. Několikrát mu kolem hlavy zašuměl let nočního ptáka a z trávy kolem se ozývaly šelestivé zvuky. Pobíhala tu asi nějaká drobná zvířátka.

Z jihu však doléhal sem stále silněji a silněji nějaký hukot. Robinson přemýšlel, co by to mohlo být. Pak si uvědomil, že podobný hukot slyší i večer ve své jeskyni a že jej působí mořský příboj. Podle toho by tedy nebylo moře daleko.

Konečně se počalo rozednívat. Sotva se ukázal jasný záblesk na východní obloze, rozplynula se v několika minutách temnota v údolí a nastal den. Robinson se vydal ihned na cestu. Chvíli přemýšlel, kterým směrem by se měl dát, aby svou cestu co nejvíce zkrátil. Vzpomněl si, že včera z vrcholu kopce viděl Ohnivou horu na severozápadě. Údolí však směřovalo jihozápadním směrem. Z těchto míst by Ohnivá hora měla být přímo na severu.

Šel tedy stále údolím až k místu, kde se do potoka vléval potůček z pravé strany. V těchto místech Robinson přebrodil potok a po půlhodině přišel do velmi úzkého údolí, které se však stále víc a víc rozšiřovalo, a po hodině cesty spatřil před sebou na obzoru moře. Na pravé straně se vypínala vysoká hora. Potůček tu měnil směr v prudkém ohybu. Robinson tedy opustil tok potůčku a vystoupil na nízký pahorek. Z jeho vrcholku viděl hlubokou mořskou zátoku. Zprvu se domníval podle bambusových houští a množství banánových stromů, že je to snad již Banánová zátoka. Banánová zátoka však nemá na protější straně skalnaté vrchy. Octl se tedy v neznámé části ostrova a nemohl dobře určit světové strany.

Na pobřeží v banánových a kokosových hájích bylo mnoho vřeštících opic a skřehotavě, chraplavě křičících papoušků.

Obešel úpatí hory, která tvořila poloostrov a jejíž stín padal napravo. Stín dopoledne ukazuje k severozápadu. Musí se tedy dát přímo vzhůru, chce-li zachovat směr. Vcelku usuzoval Robinson správné. Po nějaké době došel k malému potoku. Stromy na jeho břehu kladly stíny napříč jeho toku. Podle toho poznal, že potůček teče k jihozápadu. Robinson šel opět víc než hodinu a byl velmi unaven. Přemýšlel o tom, má-li přece jen vyhodit z torby těžký kaolín. Zvítězila však touha vyrobit si hrnec, a tak kaolín nesl dál. Potůček se měnil právě v horskou bystřinu, stékající prudce z kamenitého údolí. Těžce vystupoval Robinson po jeho kamenitém břehu. Konečně došel až k prameni potůčku. Osvěžil se chladnou vodou a odpočíval.

Odpočinuv si, vystoupil na vrchol kopce, aby se orientoval. Před ním

se rozprostíraly donedohledna kuželovité hory. Na protější straně ve veliké dálce objevoval se za vrcholky kopců pruh moře. Nalézá se tedy již na západní polovině ostrova. Z toho usoudil, že se bude muset dát více vpravo, k severovýchodu.

Slunce nemilosrdně pálilo. Robinson, horkem zmořen, trpěl velkou žízní. Šel úzkým, suchým, velmi kamenitým údolím, mezi kopci, jejichž úbočí byla strmá jako kostelní střecha a plná kamenité suti. Jazyk se mu lepil na patro. Povšiml si vysokých kaktusů a do veliké šíře rozložených tučných listů agáve. Nařízl nožem list agáve, vyřízl vodnatou dužinu a žvýkal ji, aby zahnal žízeň. U této obrovské agáve chvíli odpočíval, než se vydal na další cestu. Cesta byla všude zavalena kluzkými balvany, a tak Robinson odpočíval na své cestě velmi často.

Po několika hodinách úmorné cesty se octl v kamenitém údolí, kde vyhledal osaměle rostoucí agáve, aby svlažil vyprahlá ústa. Byl nesmírné unaven a od slunečního žáru rozbolela ho hlava. Bál se, že dostane sluneční úpal. Přepadl ho strach, že z těchto skalnatých kopců do noci nevyjde. Ztratil povědomí o světových stranách, nevěděl, kde je a kam jde. Když se vyšplhal k rozložité agáve, vykřikl úžasem. Pod rostlinou leželo několik zřejmě nožem rozřezaných listů a pohozené slupky. Zde jsou lidé! Zvíře nemůže svými zuby takto rozříznout list. Nebo má snad již z příšerného horka halucinaci? Prohlížel pozorně mohutnou rostlinu, z níž byly odříznuty listy. Teprve teď poznal, že dva listy před několika hodinami odřízl sám svým nožem. Když se škrábl o osten, ponechal rozříznutý list na zemi a odřízl pak dva vedlejší. Zde leží slupky z obou listů. Je jasné, že tu bloudí mezi strmými kopci a obchází je. Studený pot mu vyvstal na čele. Kudy teď z toho proklatého bludiště?

K smrti unaven usedl a osvěžoval si rty šťávou z dužnatého listu. Bude nejlépe, když se dá na cestu zpět k moři, vyhledá pramen potoka a vrátí se k zálivu, odkud vyšel. Od zálivu najde snadno cestu do Rajského údolí a půjde pak známou cestou, kterou prošel včera.

Vstal a hledal pramen potoka. Přišel k hustému křoví, pod nímž se zelenala tráva. Našel opravdu pramen potoka. Poznal však, že to není ten, z něhož pil před několika hodinami vodu. Nu, nevadí, žádná voda z těchto míst nemůže téci jinam než do moře.

Potůček si pro svoji cestu k moři vybral tu nejkrkolomnější cestu. Stékal v stupňovitých vodopádech příkře do údolí. Byla to krkolomná

cesta. Robinson slézal velmi často po čtyřech. Nejraději by byl teď zahodil všechnu svoji výzbroj, i slunečník.

Když slezl z místa, kde ze skalnatého stupně padala voda často i osm až deset metrů jako vodopád, sházel všechny věci na nižší stupeň a opatrně slézal, zoufale se přidržuje skalnatých výstupků. Takových stupňů zlezl pět. Obejít je nijak nemohl. Všude kolem vyrůstalo neproniknutelné houští kaktusů a ostnatých keřů.

Poslední stupeň byl nad zeleným, travnatým údolím, nějakých sedm metrů vysoký. Skalní stěna byla však tak hladká, že Robinson se neměl kde zachytit. Byl v zoufalé situaci. Zpět nemohl a dolů také ne. Bylo mu do pláče. Vzpomněl, že v torbě nosí s sebou vždy pro všechny případy kus lana. Lano bylo však všehovšudy jen asi tři metry dlouhé. Rozpletl je a navázal a tak jeho délku zdvojnásobil. Smyčku upevnil na skalnatý výstupek a spouštěl se po provaze vedle vodopádu dolů. Svá zavazadla naházel dolů již předtím. Když doručkoval na konec provazu a podíval se bokem dolů, spatřil, že pod ním je nějaké jezírko. Padající voda tu za staletí vyhloubila pod patou skály širokou a hlubokou tůň. Robinson se pustil provazu a spadl do tůně. Zmizel pod hladinou, nedopadl však ani na dno a dral se rychle k povrchu. Přestože okolní vzduch byl velmi teplý, voda v tůni býk tak chladná, že mu zastavila až dech.

Z tůně vytékala voda již jako klidný potůček, klikatící se v úzkém údolí vysokou trávou. Robinson shledal své věci. Slunečník byl neporušený, rovněž luk i se šípy. Oštěp našel zabodnutý na samém kraji tůňky. Torbu s těžkým kaolínem však nenašel. Ležela hluboko na dně ve vodní tůni. Byla nejtěžší, a proto nedoletěla tak daleko jako ostatní věci.

Chladná koupel Robinsona osvěžila. Oblek mu na těle v horkém slunci brzo oschl. Však byl již velmi chatrný. Z kabátu i kalhot visely cáry.

Údolíčko, kterým se teď Robinson ubíral již víc než hodinu, se náhle rozevřelo v širokou, nízkými pahorky ohraničenou rovinu. Potůček se tu vléval do širokého a mělkého potoka. Robinson se v tomto širokém údolí udiveně rozhlížel. Připomínalo mu navlas Rajské údolí, z něhož ráno vyšel. Přebrodil široký potok a šel ve stínu jeho vysokých stromů asi dvě stě kroků, když se s úžasem zastavil Došel přesně na místo, kde přespal do dnešního rána. Po všech utrpeních, která toho dne do této chvíle prožil, připadalo mu toto místo teď tak milé, jako by se byl odněkud vrátil domů. Byl tak unaven, že by snad byl nedošel ani kilometr cesty.

Usadil se na starém místě do ulehlé již trávy, snědl zbytek pečeného masa, zapil vodou z potoka, ulehl a hned nato usnul. Dnes neuvažoval ani, je-li tu bezpečno či nebezpečno spát. Spal tvrdým spánkem až do rána.

Když se probudil, bylo slunce již nad vrcholky pahorků, lemujících Rajské údolí. Osvěžil své tělo koupelí v potoce a hned za ranního chladu vydal se na cestu k domovu.

Když vystoupil na kopec, z něhož včera spatřil Ohnivou horu, poznal, že se nemůže dát přímo na sever, ale že musí obloukem nejprve k severovýchodu, alby došel ke kraji pralesa a konečně do údolí Velkého potoka.

Domů přišel Robinson ještě před polednem. Kozy ho uvítaly radostným mekotem a kozlata kol něho bujně skákala. Robinson se radoval, že je opět mezi svými. Ano, teď poznal, že jedině zde, u této jeskyně má tu na ostrově pravý domov. Hned nato posmutněl, když zjistil, že oheň uhasí. Popel a kameny našel ještě teplé, ale v popelu nebylo již jediné živé jiskřičky. Tak smutně skončila první Robinsonova výprava do nitra ostrova.

X

NÁHODNÉ, ALE DŮLEŽITÉ OBJEVY. VÝROBA HRNCŮ SE NEDAŘÍ. NOVÝ ROBINSONŮV PŘÍTEL

Robinson chtěl za každou cenu získat znovu oheň. Vyhledal obě destičky a kolík, jež kdysi po marném úsilí roznítit oheň uložil v jeskyni. Destičky byly již dokonale vyschlé. Robinson vynaložil teď všechnu sílu, pracoval dlouhé hodiny až do umdlení, oheň však nerozmítil. Zanechal tedy marných pokusů.

Nastaly opět smutné dny bez ohně. Živil se jen ovocem, syrovou kukuřicí, ořechovými jádry, ústřicemi, mlékem a želvími vejci. Jak trudný byl život bez ohně!

Jednou se vracel z Banánové zátoky a spatřil na pobřeží dvě želvy. Nechal je klidně odejít do moře. Kdybych měl oheň, jak bych si byl pochutnal na želvím mase! Přišla mu však myšlenka, že by snad přece jen mohl zkusit, jak chutná syrové maso. Vždyť již ve škole se učil, že Tataři při svém nájezdu do Evropy syrové maso požívali, že je však dávali pod sedlo, aby za jízdy nárazy sedla změklo. Což kdyby maso potloukl dřevem, podobně jako to vídal, když kuchařka Běta bušila paličkou do masových řízků. V příštích dnech se mu podařilo ulovit želvu. Maso nakrájel na malé řízky, potloukl je, osolil a ochutnal. Snad proto, že uplynulo již mnoho dní, v nichž ani kousek masa nepožil, zachutnalo mu tolik, že snědl dokonce tři velké řízky najednou. Nasytil se dokonale. Mrzel se pak, že jednal asi nerozumně. Vždyť možná že Z takového množství syrového masa si může pokazit i žaludek.

Nepocítil však naprosto žádných obtíží, naopak jeho únava a malátnost, kterou teď často pociťoval, dokonale přešla. Poznal, že syrové maso je docela lehko stravitelné, že je i vydatnou stravou, po níž se cítí silnější a svěží. Pečené maso bylo však přece jen chutnější.

Mléka měl Robinson teď dostatek. Kozlatům staré kozy nedovolily již sát, a tak zůstávalo všechno mléko pro Robinsona.

Jednoho dne mléko, uschované v kokosových skořápkách od předešlého dne, zhoustlo. Robinson se domníval, že je zkažené, a chystal se je vylít. Přece však ze zvědavosti je nejdříve ochutnal. Byl mile překvapen, jak osvěžující, nakyslou chuť má toto zhustlé mléko. Nechával proto schválně mléko zkysnout a pil je v dobách žízně místo vody. Za velkého horka se husté mléko po několika dnech oddělovalo od čiré syrovátky. Syrovátka ve chvílích žízně osvěžovala a žízeň zaháněla ještě lépe než mléko husté. Sléval tedy Robinson opatrně syrovátku a hustou, tvarohovitou hmotu dávali zvlášť. Přemýšlel, jak by z tvarohovité sedliny vyrobil tvaroh. Vzpomněl si, že doma v obchodě mívaly bochníky tvarohu na svém povrchu vytištěnu hrubou tkaninu. Ptal se jednou otce, od čeho je tato kresba na tvarohu. Otec mu vysvětloval, že venkované vyrábějí tvaroh tak, že jej lisují v pytlích z hrubého plátna. Hrubá vazba plátna pak zůstane vytištěna na povrchu tvarohu.

Robinsona napadlo, že by mohl tvaroh lisovat v košili. Svlékl košili a prohlížel ji. Košile za celou tu dobu, co byl Robinson na ostrově, nebyla praná. Byla tedy špínou až šedá. Zašel k potoku, aby ji vypral. Neměl však mýdlo. Mnul prádlo košile jen v prstech, a tak špína příliš nepouštěla. Bylo to praní velmi nedostatečné. Mokrou košili rozložil na trávník a nechal na prudkém slunci uschnout. Na slunci se stala košile přece jen o něco bělejší. Potom zavázal rukávy těsně u manžet a nalil do nich tvarohovou sedli-nu. Oba naplněné rukávy zavěsil přes větev na blízkém stromě. Z rukávů odkapávala čistá syrovátka. Po několika hodinách odkapávání přestalo. Když však Robinson rukáv pěstí sevřel, vytékalo opět trochu syrovátky. Kroutil tedy Robinson prázdným rukávem nad sedlinou a tak lisoval tvaroh.

Druhého dne byl tvaroh v rukávech již zbaven syrovátky. Robinson sundal košili z větve, aby naplněné rukávy položil na dřevěnou desku a zatížil placatým kamenem. Třetího dne vyndal z rukávu košile výborný tuhý tvaroh.

V příštích dnech se vypravil do Rajského údolí pro hrnčířskou hlínu. Domníval se, že bude moci mléko uchovat v hrncích usušených na

prudkém slunci. Cesta do Rajského údolí trvala mu teď pouze něco přes dvě hodiny.

V Rajském údolí objevil i nové plody. Byly to obrovské tykve. Když vyškrábal řídkou, vodnatou dužinu, získal z nich velmi objemné a lehké nádoby. V prázdných tykvích pak choval i zásobu pitné vody.

Z Rajského údolí si přinesl dlouhé pruty a z nich pak v jeskyni pletl koš. V parných dnech, kdy venku byl nesnesitelný žár, zaměstnával se takovouto drobnou prací v chladné jeskyni.

Hrnčířskou hlínu rozdělal vodou v želvím štítu a vyrobil nejprve docela malý hrneček. Hrneček usušil na slunci. Ztvrdl za několik dní tak, že když do něho zaťukal kotníkem, zvonil. Vyrobil tedy ještě několik podobných. Když dostatečně vyschly, nalil do nich vodu. Druhého dne se však dočkal nepříjemného zklamání. Uchopil hrneček za ouško, aby jej zvedl, ouško mu však zůstalo v ruce.

Voda přes noc hrnečky rozmočila. Tak se Robinson přesvědčil, že usušených, ohněm nevypálených hrnců nelze pro uschování vody nebo mléka upotřebit.

To však Robinsona neodradilo a vyráběl další. Pokusil se vyrobit hrnce daleko větší, aby v nich mohl uchovávat kukuřičná zrna a ořechová jádra. Výroba velkých hrnců se mu však nedařila. Nemohl, ať se jakkoliv namáhal, dát hrnci stejnoměrně kulatý tvar. Vyrobil velký hrnec, ale nelíbil se mu. Byl podoben spíš ztuhlému, pokrčenému pytli než hrnci. Proto této práce nadobro zanechal.

Daleko lepší výsledky měl při pletení košů. Prvý košík nebyl nijak úhledný, ale další se již zdařil; a během tří dnů upletl dva docela pěkné košíky. Upletl i koš čtyřhranný, aby jej mohl nosit na zádech jako nůši. Hrany tohoto koše vyztužil v rozích bambusovými tyčemi. K hotové nůši přidělal dvě široké, z lýka upletené šle. Nůše se mu povedla, a měl z ní proto velkou radost.

V prostorné nůši přinášel teď daleko lehčeji i velké množství trávy, ovoce a hrnčířské hlíny z Rajského údolí.

Hlínu přinášel z každé návštěvy Rajského údolí, neboť na výrobu většího hrnce jí padl vždy velký kus. Hrnce teď nevyráběl, ale dělal si zásobu hlíny, aby ji měl připravenou pro chvíli, kdy zase získá oheň.

Jeho kozí stádo bylo již dokonale zkrotlé. Kozy běhaly za Robinsonem a zvykly si na něj tak, že je klidně vodil k potůčku na pastvu. Nijak se nepokoušely útěkem nabyt své bývalé svobody. Jen staré kozy přivazoval Robinson ke kůlu, mladé však nechával svobodně pobíhat v okolí jeskyně.

Byl již prosinec a V"té době dozrávalo mnohé ovoce. Robinson přinášel z Rajského údolí zralé pomeranče, citróny a drobounké hrozny.

Jednou si vzal na cestu dvě velké tykvice naplněné mlékem. Svázal jejich hrdla motouzem k sobě a zavěsil je přes rameno.

V Rajském údolí zamířil vždy nejprve k mírným pahorkům, na jejichž svazích zrálo bohatě různé ovoce. Vyplašil tam celé hejno papoušků. Bylo to několik papouščích rodin, staří s mladými. Velcí papoušci létali velmi obratně mezi větvemi, mláďata však jen z větve na větev dosud neohrabaným letem. Robinson se pokusil chytit jednoho mladého papouška živého. Věděl, že papoušek je pták velmi učenlivý, že jej lze naučit vyslovovat nejen slova, ale i celé věty. Ve chvíli, kdy jedno mládě se sneslo na nízký keř, přiběhl Robinson, aby je přikryl slunečníkem. Avšak staří papoušci se výhružně postavili proti Robinsonovi. Létali těsně kolem jeho hlavy, skřehotavě syčeli a klapali mohutnými zobáky. Jejich křídla se třepotala Robinsonovi před samým obličejem. Ulomil velkou zelenou větev a odháněl rozzuřené ptáky.

Po chvíli se mu podařilo mladého papouška chytit. Mládě zoufale křičelo a staří na Robinsona ustavičně doráželi. Robinson, oháněje se větví, běžel se svahu do údolí.

Usedl do trávy a pokoušel se papouškovi svázat křídla a nohy. Při této práci se mu papoušek vysmekl a vzlétl. Letěl vždy nějakých třicet kroků a pak spadl do vysoké trávy. Sotva Robinson doběhl na dva kroky, papoušek odletěl opět o kus dál. Robinson běhal za papouškem s celou svou výzbrojí.

Konečně se mu podařilo unaveného papouška chytit. Také Robinson byl již honbou dokonale unaven a pot

se z něho jen lil. Konečně sundal se zad nůši, tykvice a vše odložil do stínu stromu. Pak svázal papouškovi nohy i křídla.

Robinson svlékl propocený šat a jen ve spodních kalhotách, v šišaté čepici na hlavě, s torbou přes rameno šel na blízký svah pro ovoce. Ovoce

přinášel na místo, kam složil věci, a ukládal do nůše. Když byla nůše plná, nabral ještě do torby hrnčířské hlíny.

Po této práci usedl, aby ve stínu stromu odpočíval. Měl velkou žízeň. Otevřel hrdlo tykvice s mlékem. Nasadil ji k ústům, ale mléko z tykvice nevytékalo. To je zvláštní, myslí si Robinson, jak brzo mléko teplem zhoustne. Podíval se do hrdla. Viděl, že mléko má nějakou zvláštní, žlutou barvu. Vstrčil do hrdla prst a na prst se mu přilepila hrudka žlutého másla. Máslo! Kde se vzalo na mléku máslo? Robinson chvíli přemýšlel. Konečně usoudil, že mléko, ustavičně otřásáno tím, když běhal za papouškem, proměnilo vrstvu smetany v máslo. Sám sobě se divil, že si již dávno nevzpomněl, jak na anglickém venkově vyrábějí stloukáním smetany máslo. Vždyť to přece znal. Ale nenapadlo ho to.

Od té doby sbíral z usazeného mléka smetanu, shromažďoval ji v tykvici a pak třepáním tykvice stloukal ze smetany máslo. Máslo v kokosové misce smíchal s tvarohem, posolil a měl novou, výbornou pochoutku. Kdyby tak byl chlebí Avšak jednou bude mít zase oheň a pak se pokusí upéci chleba z kukuřičné mouky.

Další objev učinil Robinson, když jednou zapomněl v misce něco tvarohu, rozmíchaného s máslem. Tento tvaroh se po několika dnech proměnil ve velmi chutný sýr. A Robinson si opět vzpomněl na domov. V Anglii prodávali v obchodě maličké bochánky sýra, sušeného na slunci. Tento sýr mu již v dětství velmi chutnal. Proto Robinson vyrobil z tvarohu smíchaného s máslem maličké bochánky, veliké jen asi jako slepičí vejce, a nechal je asi týden uležet v jeskyni. Když zesýrovatěly, vynesl je na slunce. Měl tak sušený sýr výborné jakosti. Hle, jak si teď může udělat zásobu chutné a vydatné potraviny, která se časem nijak nekazí.

Pro papouška upletl z prutů pohodlnou klec a tu postavil v jeskyni na silnou bambusovou tyč, vraženou hluboko do země. Papouškovi přinášel bobule z keřů a chutnala mu i rozdrobená jádra kokosového ořechu, dokonce i tvaroh. Papouškovi dal jméno Andula.

Vyslovoval před ním stále jeho jméno, takže papoušek brzo na zavolání Andula slyšel a pokoušel se toto jméno chraplavě slabikovat. Papouškovi se podařilo vyslovit vždy jen dvě slabiky: An-du. Proto Robinson volal pak papouška jen jeho zkráceným jménem Andu.

XI

VÁNOCE. ZEMĚTŘESENÍ. ROBINSON MÁ OPĚT OHEŇ

Jednoho dne přepočítával Robinson ve svém kalendáři dny, aby se přesvědčil, kolik mu zbývá ještě do konce roku. Vypočetl, že je právě pětadvacátého prosince. Vánoce! Včera byl Štědrý den.

Robinsona ani ve snách nenapadlo v horkých a slunečných dnech, že se přiblížily vánoce. Jak jinak je právě v této době v daleké jeho vlasti! Tam v čistém, mrazem vonícím vzduchu spí příroda pod bělostným příkrovem sněhu. Na stromech se usazuje jako křišťál jiskřící jinovatka. Dny jsou podmračené a slunce se ukáže málokdy. Rozednívá se až v poledních hodinách a odpoledne se již zase smráká. Jak docela jinak je tomu zde! Palčivé slunce svítí na bezmračné obloze celý den a krajina přímo kypí bujnou zelení.

Robinson, přemožen dojetím, vzpomínal na vánoce, které trávil v otcovském domě. Vzpomínal, jak počátkem prosince se obyčejně s maminkou radili, jakým dárkem překvapí o vánocích tatínka. Podobné tajně se jistě radila maminka s tatínkem o dárku pro něho i pro všechny blízké lidi v domě.

Jak rád chodil před vánocemi s maminkou po různých nákupech oživlými ulicemi zapadlými sněhem. Ve vysokém sněhu byly vyšlapány jen úzké chodníčky těsně při domech. Prostředkem ulice uháněly saně, rolničky zvonily. Všude byl radostný spěch a chvat. Na velkém rynku podupávali kramáři ve vysokých botách u svých bud... Vánoční trhl Jaká to byla pastva pro oči... V noci pak se změnilo město přímo pohádkově tajemným kouzlem. Sníh na zemi i na střechách svítil matně modrým nádechem pod ostře jasnými hvězdami, zatímco osvětlená okna domů i vysokého kostela měkce stlala svůj zlatožlutý jas na hebký povrch sněhu.

Záři oken tlumila lehounká mrazivá mlha. Z matné temnoty vycházely postavy lidí, na okamžik ozářeny závojem světla, řinoucího se z oken, měnily se v neskutečná zjevení. ..

Nad městem hlaholily nočním tichem zvony. Sněhové vločky se pomalu snášely k zemi a třpytily se v proudu světla. Jak krásné to byly chvíle v zšeřelém chrámu, jak tajemné! Lidé aspoň jednou v roce se na sebe usmívali srdečněji, i ruce si více tiskli...

Robinsonovi se úžila dojetím hruď a oči mu vlhly. Zažije ještě někdy takovou posvátnou chvíli? Což musel teprve zde objevit její kouzlo a krásu? Teď ve vzpomínkách daleko mocněji působil vzdálený ten obraz na Robinsonovo nitro.

Poslední vánoce doma byly před šesti lety. Tenkrát dostal od rodičů nový oblek z tmavě modrého sametu. Vzpomíná na milou vánoční besedu, kdy všichni seděli v největším pokoji u praskajícího krbu. Na velkém stole v jídelně zářila cetkami zdobená jedlička. Vzduch byl prosycen vůní jehličí a pečeného cukroví. Před slavnostní večeří na Štědrý den četl otec z bible nahlas kapitolu z evangelia Lukášova o narození Páně pro celou rodinu, shromážděnou kolem stolu. Po večeři se vzájemně rozdávaly dárky. Robinson pak políbil rodičům tvář i ruce.

Tenkrát otec, odevzdávaje mu vánoční dárek, promluvil k němu s dojetím: „Máme z tebe, synku, radost, žes zanechal darebného myšlení na cesty světem a přilnul konečně k domovu. Přál bych si, abychom i příští vánoce se sešli všichni u tohoto stolu ve zdraví jako dnes...“

A tenkrát, hluboce dojat otcovskými slovy, umiňoval si Robinson, že již nikdy, nikdy -nezradí důvěru dobrých rodičů. A kde se octl o příštích vánocích? V otroctví, v ponížení, daleko od svých nejdražších, v domě Abd el Mámího. A uplynuly roky těžkého života odloučení a teď tráví vánoce jen sám se sebou, opuštěn, daleko od všech lidí, daleko od svého domova.

Setká se ještě za svého života vůbec s lidmi? A jsou-li dnes rodiče ještě naživu, jistě jej v této hodině oplakávají, jako kdysi před ním se smutkem vzpomínali a oplakávali dva jeho starší bratry...

V tomto bolestném vzpomínání, sedě pod kalendářovými stromy, setrval Robinson drahnou chvíli. Zmocňovala se ho opět beznaděj a

zoufalství. Kéž by byl raději zahynul spolu s ostatními na korábu.

Z těžkých úvah ho však vyrušilo hlasité mečení kozího stádečka. Kozy měly hlad. Robinson vzdychl, vstal a šel, aby je nakrmil. Při této práci se uklidnil. Vždyť není tak sám, je obklopen přítulnými tvory, je dosud zdráv, uprostřed krásné přírody, netrpí hladem a má stále naději, že jednoho dne se objeví na mořském obzoru loď. Má stále naději, že jednou opět spatří lidské tváře a uslyší lidskou řeč. Kéž by to bůh dal, aby tomu tak bylo již o příštích vánocích, aby byl již zase mezi svými l Vždyť tam daleko, tisíce mil od tohoto ostrova, bijí pro něho dvě laskavá srdce. Má se ještě ke komu vrátit... Daleko hůř jsou na tom lidé, jimž je souzeno žít v mnohem trudnější samotě uprostřed lidí; ve vězení anebo v otroctví. Kolik z těchto ubohých má naději jako on? Již za svého dětství poznal, že i uprostřed lidí v jeho vlasti žili lidé v daleko větším utrpení. Žili bez domova prohřátého rodičovskou péčí a láskou. Není opravdu takový ubožák, i když je sám. Znal dobře v Yorku čtvrť chudiny, kde bylo plno neduživých žebráků, kde i v zimě pobíhaly v lehkém, roztrhaném oděvu děti, prokřehlé zimou. Tenkrát však opovrhoval žebráky, štítil se té zbědované chudiny. Jak šťastný by byl mnohý z těchto vyděděnců šťastného života, kdyby mohl žít tu, třeba i osaměle, ale svobodně, vzdálen bezcitných a surových lidí.

Vzpomněl, jak jednou s otcem navštívil před vánocemi čtvrť Chudých. Otec jako řádný křesťan po příkladu jiných snažil se aspoň jednou za rok vykonat milosrdný skutek. Navštěvoval proto městský špitál, kde podarovával chudé a nemocné. Služebná nesla koš pečiva a sluha obnošené šatstvo a prádlo. Jak tenkrát Robinson spěchal z těch ponurých a dusných místností na čistý vzduch l Jak se radoval, že se narodil v tom milém otcovském domě, kde nebylo nedostatku! Až potom v otroctví dokonale poznal, jak ponižuje bída člověka mladého a zdravého. Jak bedny je člověk nemocný a zestárlý. Stáří a nemoc v chudobě ponižují člověka dvojnásob.

Ano, nemusí zoufat. Jsou lidé v daleko větším utrpení a neštěstí, než je jeho samota zde. A kdo zavinil jeho neštěstí? On sám, jedině sám svou pošetilostí. Jen sobě samému může dávat vinu.

Když Robinson nakrmil kozy a papouška, vyšel na sklonku dne k

moři. Zašel až v místa, kde jej moře vyvrhlo na tento ostrov. Hledě v zamyšlení na nesmírnou vodní prostoru, setrval tu až do večera. Chtěl trávit vánoce v tichém rozjímání, obrácen tváří v tu stranu, kde v nesmírné dálce u teplého krbu si na něho vzpomínají ... Za svitu hvězd a měsíce vracel se pomalu k jeskyni. Vzrušen vzpomínkami, měl i neklidný spánek, často se probouzel a usnul teprve po půlnoci.

K ránu probudil Robinsona silný, dunivý rachot. V první chvíli ho napadla myšlenka, že snad tu blízko u břehu volá o pomoc nějaká loď střelbou z děl. Rychle se oblékl a rozběhl se k moři. Po několika krocích opět zaburácel ohlušující rachot. Pod nohama se mu nazdvihovala země a opět klesala. Ze skály nad jeskyní se sypalo kamení. Krajinu ozařovaly prudkým světlem blesky a rachotil hrom. Liják, hnaný větrem, zalepoval mu oči. Země se chvěla a moře, vysoko vzduté, zaplavovalo s ječivým hukotem břeh do velké dálky. Utíkal v šíleném strachu krajem zátoky. Přebrodil potok a běžel k východnímu pobřeží. Měl dojem, že za jeho zády zuří nějaké strašlivé peklo. Ohlušující rachot a dunění nepřestávalo. Vichřice byla tak silná, že mu zadržovala i dech. Z blízkého pralesa se ozýval příšerný praskot a skřípot lámaných kmenů. Ostrov ozařovalo žlutavé světlo. Robinson, vysílen namáhavým během, klesl na břehu. Zoufale lapal po dechu. Teprve po chvíli, když se vzpamatoval z hrůzy, rozhlédl se po krajině a spatřil zdroj celé zkázy. Nalevo od Ohnivé hory se proměnil jeden kuželovitý vrch v sopku. Z jeho temene šlehaly převysoké plameny, barveny doruda kouřem, vycházejícím z jícnu. Po úbočí hory svítila žhavá láva a zapalovala lesy. Robinson s úžasem a strachem hleděl na hrůzný přírodní jev. Již v dětství slýchával vyprávět o sopkách a zemětřesení, nikdy si však nedovedl představit, jak hrozné je ve skutečnosti. Z jícnu sopky vyletovaly v malých přestávkách za rachotivých výbuchů žhavé balvany.

Asi po dvou hodinách se bouře a vichřice utišila. Déšť ustal. Robinson však stále seděl na místě. Nad ostrovem již vzešel den, ale slunce neprorazilo svými paprsky hustý mrak kouře. Bylo šero, prosycené zápachem spáleného dřeva, a vzduch čpěl po síře.

Ještě včera si Robinson pochvaloval klid a rajskou pohodu ostrova. A teď vidí, jak nebezpečný může tu být život. Co se teď děje asi v jeskyni?

Nezřítil se její kamenný strop? Kozy jistě zahynuly, zasypány kamením, řítícím se s hory.

Teprve teď si Robinson uvědomil, že v posledních týdnech viděl často nad kuželovitou horou i za jasné oblohy lehký bělavý obláček. Domníval se, že to vystupuje pára z lesů na úbočí, a zatím se hora chystala k výbuchu.

Když výbuchy sopky ustaly, přestal déšť a uklidnil se i vítr, vracel se Robinson domů. Na zpáteční cestě viděl, jak zhoubné dílo vykonala bouře s větrnou smrští. Na pokraji lesa ležela spousta mohutných kmenů, vyvrácených i s kořeny. Rozvodněný potok valil do zátoky své žluté vlny.

Doma našel Robinson před jeskyní velkou spoušť. Vchod do jeskyně byl zatarasen kameny, sesypanými ze skalní stěny nad jeskyní. Hradba hustého křoví před jeskyní byla též zčásti zavalena kamením.

Kozy byly pryč. Robinson hlasitě vzdychl. Ubožačky leží teď rozdrceny pod hromadou kamení. Bylo mu do pláče. V malé chvíli přišel o všechno. Rozčileně pobíhal před jeskyní, nevěda co počít. Přelezl hromadu kamení před vchodem a hledal, kudy by se dostal do jeskyně. Náhle z temné

jeskyně zaslechl docela jasně veselý hlas: „An-du, An-du!“ Papoušek tedy žije. Robinson s horečným chvatem odvaloval kameny před vchodem jeskyně. Konečně nahlédl do tmy jeskyně. Kéž by si mohl rozsvítit svíčku I V tom okamžiku mu blesklo hlavou: vždyť necelé půl hodiny cesty odtud hoří les. Bude mít opět oheň. Zanechal práce, aby přinesl oheň.

Běžel údolím rozvodněného Malého potoka. Voda již opadávala. Běžel až k úpatí samé sopky, z jejíhož jícnu dosud vystupovaly vysoké plameny a valil se kouř. Tráva, keře, stromy, vše bylo zasypáno vrstvou jemného popela. Popel byl rozptýlen i ve vzduchu a dráždil Robinsona ke kašli. Čím blíže byl sopky, tím vyšší byla šedá vrstva popela. Z hořícího lesa se ozýval praskot a dýchal dusivý žár. Robinson přišel k místu, kde leželo několik ohořelých, zuhelnatělých kmenů. Kolem bylo plno žhavého dřevěného uhlí. Na protější stráni ležely porůznu vichřicí vyvrácené stromy. Rozběhl se tam. Zvedl velkou zelenou větev a běžel s ní k hromadě doutnajícího uhlí. Nahrnul na větev kusy doutnajícího dřeva a táhl je na větvi po zemi k jeskyni. Na nerovném terénu však dřeva z větve spadávala. Robinson viděl, že takto by oheň až k jeskyni nedopravil. Od ustavičného nakládání zuhelnatělých dřev na větev si popálil ruce. Zanechal větev s uhlím na zemi a vrátil se do jeskyně. Napadlo ho, že daleko snadněji přenese žhavé uhlí na lasturovém rýči. Vrátil se k ohni s rýčem a syrovým klackem nahrnul hromadu žhavého uhlí na lasturu, přikryl vrstvou zelených větviček, aby při chůzi uhlíky nespadávaly, a donesl je tak až k jeskyni.

U jeskyně čekalo Robinsona milé překvapení. Běžely mu naproti obě staré kozy i s kůzlaty. Staré kozy táhly na rozích provazy i s dřevěnými kolíky. Když nastalo zemětřesení, kozy pravděpodobně v nesmírné hrůze, aby zachránily život, dostaly takovou sílu, že vytrhly

kolíky a utekly i s kozlaty do bezpečnějších míst. Teď se vracely domů. Robinsonovi až zvlhly oči, když viděl pohromadě věrnou kozí rodinu.

A před jeskyní opět vesele zapraskal oheň. Robinson měl teď několik dní perné práce. Musel odklízet spadlé kameny a balvany. Slabším kmenem mladého vyvráceného stromku, jejž sem dovlékl z blízkého lesa, páčil a jako sochorem odsouval větší balvany. Práce ta mu trvala týden. Také v jeskyni udělalo zemětřesení změnu. Dva metry do hloubky od

vchodu jeskyně spadla asi čtvrt metru silná vrstva kamenného stropu. Spadla těsně před papouškovu klec. Přerazila desku stolu a rozdrtila jeho nohy. Robinsonovo lůžko zůstalo neporušeno. Robinson teď pečlivé prohlížel strop jeskyně, nejsou-li v něm snad trhliny. Strop však byl jako dříve hladký a bez trhlin. Se strachem myslil na to, co si počne, začne-li sopka znova soptit. Což když se opět potom odloupne kus kamenného stropu a zabije Robinsona ve spánku?

Sopka byla stále ještě zahalena hustou mlhou kouře. Požár lesa ustal až po dvou dnech. Robinson si upravil lůžko až v nejzazším koutě jeskyně vedle krápníkového stropu. Přesto však jeho spánek nebyl tak klidný jako dřív. Když v noci chodil přikládat na oheň, starostlivě pozoroval sopku, neobjeví-li se tmavý kouř a nevyšlehnou-li z jejího jícnu rudé plameny.

Po celých čtrnáct dnů byl vrchol sopky zahalen mrakem kouře, doruda zbarveným rozžhaveným jícnem. Potom se ponenáhlu oblak rozplýval a za měsíc byla sopka opět klidnou horou jako ostatní hory kolem. Ostrov žil opět svým obvyklým životem. Z lesů zaznívalo veselý křik a zpěv ptactva a vřeštění opic, jako by se na ostrově nebylo nikdy nic přihodilo ...

XII

STAVBA KRBU A KOMÍNU

V příštích týdnech nosil Robinson pilně hlínu, aby si udělal dostatečnou zásobu pro výrobu cihel. Rozhodl se, že si co nejdříve postaví komín a krb. Toužil po tom, aby si mohl pořádně vyudit maso. Přemýšlel i o tom, jak by získal mouku k pečení chleba. Až bude mít čerstvé uzené maso, byl by k němu dobrý i kousek chleba. Z čeho však udělat zde na ostrově mouku, když za celou dobu svého pobytu nespatřil nic, co by se podobalo obilí? Od námořníků věděl, že v některých italských přístavech dostávali místo chleba z žitné nebo pšeničné mouky chléb pečený z mleté kukuřice. Kukuřice je tu na ostrově dost. Čím však drtit kukuřičná zrna na mouku? Za svého pobytu v Salehu viděl často, jak otrokyně v domě Abd el Mámího drtily obilí kamennými palicemi v mísovitě vydlabaném kameni. Snad by i zde našel prohloubený kámen a v něm by mohl podobně tlouci a drtit kukuřičná zrna. Nosil je z blízkého i vzdálenějšího okolí, chodil pro ně i do Rajského údolí.

Pod převislou skalní stěnou se během měsíce nakupila hromada hrnčířské hlíny. Jednoho dne se Robinson dal do výroby cihel. Hlínu rozmělňoval vodou a hnětl ji na želvích štítech. Na dřevěné desce formoval z hlíny cihly. Aby byly dokonale hranaté, uplácával je destičkou a dbal, aby měly všechny stejnou délku, šířku i výšku. Práce to nebyla snadná. Hnětení hlíny a formování cihel vyžadovalo plné síly. Za celý den vyrobil sotva dvacet cihel. Kůže na rukou od drsné a mokré hlíny popraskala a večer jej bolelo od namáhavé práce i celé tělo. Paže v ramenou měl jako vytržené a záda si narovnával s bolestí, špatně proto i spal. Příštího dne se nemohl ani hnout. Musel ustát v práci. Obsloužil jen kozy a odpočíval. Teprve třetího dne přešly bolesti ve svalech a Robinson se opět s chutí dal do další práce. Potřeboval vědět, kolik cihel bude

muset vyrobit, aby z nich postavil krb a celý komín. Narýsoval v zemi zhruba obvod komína i krbu a provázkem změřil cihly. Míru cihly pak nanášel na půdorys. Počítal, kolik bude zapotřebí cihel na stavbu komína, jehož výška musí být aspoň čtyři metry. Vypočítal, že bude potřebovat nějakých tisíc cihel , Při práci nejvíc překážela bolest popraskané kůže na rukou. Rozpraskané ruce léčil tím, že večer je umyl pečlivě od hlíny v potoku a suché pak natřel kozím lojem. Lůj působil na kůži přímo zázračně. Do rána ruce přestaly bolet a do dvou dnů se zahojily tak, že mohl ve výrobě cihel pokračovat. Hlínu potom hnětl vždy mastnýma rukama.

Hotové cihly kladl podél skalní stěny na bambusové listy a rovnal do hranicky, aby na slunci dobře vyschly. Po několika dnech zjistil, že z hlíny, kterou tak pracně a namáhavě nosil po tak dlouhou dobu z dalekého Rajského údolí, vyrobil jen něco přes sto cihel. Což aby se poohlédl, nevyskytuje-li se podobná hlína i v blízkém okolí? Vzpomněl si, že když se poprvé brodil Velkým potokem do nitra pralesa, měly podemleté břehy světlou, narůžovělou hlínu. Hlína tato býk kluzká a lepila se mu na bosé nohy. Vypravil se k Velkému potoku. Potok po posledním lijáku již opadl, voda byla opět mělká a Robinson zašel středem potoka hlouběji do pralesa. Asi po pěti stech krocích přišel k vyvrácenému stromu. Na jeho kořenech spatřil červenou hlínu. Vystoupil na břeh a hle, v jámě pod kořeny byla obnažená země z červené cihlářské hlíny. Měla tmavší barvu a nebyla tak jemná jako hlína z Rajského údolí. Cihly však z ní budou velmi dobré. Z Rajského údolí se mohl vrátit s nákladem hlíny jen jednou denně. V tato místa však mohl pohodlně zajít i čtyřikrát. Po dlouhém období krásných a suchých dnů očekával opět dobu dešťů, a proto s výrobou cihel spěchal.

Byl již únor a bylo stále ještě horko a jasno. Robinson měl vyrobeno tolik cihel, že se mohl pustit do stavby krbu a komína. Cihly byly již dostatečně na slunci vyschlé, bylo však je potřebí ještě vypálit. Ze se cihly vypalují v cihelnách ohněm, to Robinson věděl, nevěděl ale, jak se to dělá. Po delším přemýšlení a uvažování usoudil, že bude nejlépe, když z cihel vyrovná okrouhlou ohradu a uprostřed ní a také i zvenku ohrady rozdělá oheň.

Rovnal cihly do kruhu v průměru půldruhého metru čtyřmi řadami, nechávaje mezi nimi na celou dlaň mezeru, aby mezi cihly mohl vnikat oheň zevnitř i zvenku. Když vyrovnal ohradu ze všech cihel, sahala mu až po ramena.

Celý den nosil pak ze spáleného lesa kusy ohořelých dřev, než vyplnil celý vnitřek cihlové ohrady a než obrovnal cihly dřevěnou hranicí kolem vnějšího obvodu do výše ohrady. Druhý den ráno pak dřevo zapálil. Od dřeva narovnaného vně chytlo dřevo i uvnitř a ve čtvrthodině vystupoval z hranice mohutný plamen do výše. Vyvinul se takový žár, že se Robinson mohl přiblížit sotva na pět kroků.

Celý den Robinson přinášel velké kusy dřeva a házel je do širokého otvoru a přikládal i vně kulaté ohrady. Večer na žhavé uhlí narovnal opět vysokou vrstvu dřeva z nejhrubších kusů, jaké jen mohl z lesa donésti, a tak oheň u jeskyně hořel dlouho do noci. Ještě ráno se z širokého, nízkého cihlového komínu kouřilo.

Cihly nedostaly tak sytou červenou barvu, jako vídával u cihel doma, avšak jejich povrch byl daleko tvrdší než u sušených a cihly pěkně zvonily. Robinson teď přemýšlel, na kterém místě jeskyně by měl postavit krb a komín. Komín musí být tak prostorný, aby jím mohl prolézt, až v jeho nitru bude zavěšovat maso k uzení.

Otvor do jeskyně byl u země velmi široký. Robinsona napadlo, že komín by mohl stát přímo při kraji vchodu do jeskyně a krb že by mohl být celý uvnitř jeskyně. Komín ovšem bude muset postavit tak vysoký, aby přečníval výšku jeskynního vchodu. Tuto výšku odhadl Robinson na dobré čtyři metry. Nižší komín být nemůže, protože by kouř šel do jeskyně a komín by měl i špatný tah. Bude-li krb celý uvnitř jeskyně, bude to mít velkou výhodu. Robinson nemusí v noci vycházet z jeskyně, aby přiložil na oheň, a v chladné době dešťů bude krb vyhřívat a vysoušet vnitřek jeskyně. Jídlo si bude moci Robinson připravovati i za největší bouře v klidu doma v jeskyni.

Byla tu však ještě jedna, dosti veliká překážka. Před vchodem ležel dosud velký balvan, na nějž Robinsonovy síly nestačily, aby jej odvalil. Balvan mohl míti hodné přes tunu. Přestože půda od jeskyně se svažovala k zátoce, nemohl Robinson balvanem ani na této nakloněné

rovině nijak pohnout. Přemýšlel, jak by balvan odstranil. Napadlo ho, že by mohl balvan, ležící na písku, podhrabávat lasturou a na prázdné místo vložit kus kulatého kmene stromu. Potom podhrabat balvan pod jeho středem a vložit ještě druhé kulaté dřevo. Konečně odhrabat ostatní písek a balvan zůstane ležet na kulatých dřevech. Dřevěným trámcem podebere okraje balvanu u jeskyně a balvan sjede na kulatých dřevech na skloněném svahu. Vzpomněl si, jak v londýnském přístavu podobným způsobem posouvali dělníci obrovské bedny. Než věc promyslil, uplynulo několik hodin, ale než celou práci provedl, trvalo to mnoho dní.

Nejprve hledal na ostrově příhodné kulaté dřevo. Vypravil se do Banánové zátoky, kde byl kokosový háj. Tam našel celé desítky vyvrácených palmových stromů. Proud lávy, který tu s prudkých svahů sopky stékal, dostihl palmový háj. část kmenů spálil a ostatní vyvrátila vichřice. Kmeny však byly velmi těžké a Robinson nemohl sám odnést nebo odtáhnout dřevo tak daleko. Vrátil se do jeskyně, přinesl v lastuře pod popelem žhavé uhlí a založil oheň. Na ohni pak přepaloval palmové

kmeny do potřebné délky. Zatímco hořci oheň, zabýval se Robinson lovem ryb v potoce a ulovené ryby si hned na ohni opékal.

Práce s podhrabáváním balvanu byla úmorná. Musel pracovat vkleče i vleže. Často musel zanechat práce pro bolest v celém těle a celý den odpočíval. Práci přerušoval, jen když musel obstarávat kozy a připravovat si jídlo. Teprve za deset dnů byl s prací hotov. Balvan byl podhrabán. Vsunul pod něj dřevěné válce z palmových kmenů. Potom donesl dlouhý kmen mladé palmy jako páku. Páku vložil z jeskyně pod balvan a vší silou se do něho napřel. Balvan se pohnul. Sjel po dřevěných válcích, avšak přední část se zaryla do písku a zadní zůstala nazdvižena. Robinsonovi nastala opět úmorná práce s odhrabáváním písku pod přední částí balvanu. To se opakovalo ještě třikrát. Konečně se Robinsonovi podařilo balvan odsunout tak daleko, že stavbě komínu před vchodem jeskyně nepřekážel.

Byl již konec února a nastaly deště. Nemohl nechat kozy po celý den v prudkém lijáku, a tak je bral k sobě do jeskyně. V jeskyni však kozy dělaly nepříjemnou nečistotu. Proto se Robinson zabýval myšlenkou postavit kozám chlév. Koncem března celodenní deště již ustávaly a pršelo pravidelně jen odpoledne. V té době bývaly však časté bouře. Počátkem dubna přikročil Robinson ke stavbě komínu a krbu. Rýčem z lastury velmi pracně vykopával základy do hloubky třiceti centimetrů v ulehlé ztvrdlé hlíně. Když byl i s touto prací hotov a již chtěl klást cihly do základů, vzpomněl si, že nemá, čím by cihly k sobě spojil. Potřeboval maltu. Rozhodl se, že místo malty použije rozředěného kaolínu z Rajského údolí. Rozředil hlínu na hustou kaši a tu pak lasturou nanášel na cihly a zaléval jí i mezery mezi nimi.

Když vyhnal zeď nad základy, vzpomněl si, že zedníci v jeho vlasti používají olovnice k měření zdi, aby zeď byla naprosto svislá. Místo olovnice přivázal na provázek kámen a tak měřil svislost postavené zdi.

Komín měl v půdorysu metr délky a tři čtvrti metru šířky. Stavěl jej delší stranou ke krbu. Krb založil rovněž metr široký jako komín, délku však udělal o čtvrt metru větší. Výška krbu bude sedmdesát centimetrů, aby v něm mohl topit i velkými kusy dřeva.

Nejvíce přemýšlení dalo Robinsonovi, jak postavit vnitřní stěnu

komína přes postranní stěny krbu. Sklenout oblouk z cihel nedovedl. Vzpomněl si, že jeden z kamenů, které se při zemětřesení odlouply z převislé skalní stěny, zůstal ležet neporušen v hustých keřích. Kámen měl sílu asi desíti centimetrů, ale byl o celou píď kratší než šířka pece. Co teď? Udělat užší pec? Konečně Robinsona napadlo, že v místech, kde má ležet kamenný nosník, stačí postavit k vnitřní stěně krbu dva pilíře na jednu cihlu silné a kámen položit na ně.

Robinson se velmi zapotil, než s pomocí páky poodsouval kamennou desku až k peci. Potom položil šikmo na zídku pece dřevěnou desku a po ní vysouval kámen až na zeď krbu.

Při stavbě komínu přemýšlel, čím nahradit skoby, na něž bude zavěšovat maso k uzení. Kdyby měl dlouhé železné hřebíky, byla by věc snadná. Než tu si vzpomněl, že jednou donesl z lesa zvláštní dřevo, které pro jeho tvrdost nazýval dřevem železným. Vždyť toto dřevo, ani když je přiložil na oheň, nehořelo. Ohořela jen tenká vrstva, vnitřek dřeva však zůstal neporušený. Kusy větví z tohoto dřeva pak Robinson zazdil mezi cihly a nechal trčet dovnitř komína.

Když vyhnal zeď přes metr do výše, přemýšlel, jak to má zařídit, aby mohl lézt vnitřkem komínu až k jeho vrcholu. Konečně připadl na to, že z boční stěny nechá proti sobě vysunuté cihly a po vzniklých výstupcích pak bude moci snadno vystoupit nahoru. Při stavbě tak vysokého komínu potřeboval i lešení. Nejprve ho napadlo, že zatluče do země čtyři koly, na ně položí desku a z této desky pak bude stavět vyšší část komína. Brzo však od tohoto nápadu upustil. I kdyby byla deska ve výši jednoho metru, nemohl by postavit stěnu vyšší než dva metry. A čím potom lešení nastavit? Konečně přišel na to, že není potřeba dávat desku na koly, ale že bude daleko snadnější, když narovná cihly do hranicky do výše asi osmdesáti centimetrů, na ně pak položí nejdelší desku, na tuto desku postaví opět asi půl metru vysoké dvě hranicky cihel, přes ně položí opět desku a konečně na tu opět hranicky a kratší desku. Vznikne tak jakési schodiště, zatížené cihlami, a z něho pak Robinson snadno dosáhne i do čtyřmetrové výšky.

Koncem dubna dokončil Robinson stavbu krbu a komína. Přímo s dětskou nedočkavostí v krbu zatopil. Dřevo vesele zapraskalo a plamen i

kouř byly teď taženy průvanem přímo do komína. Robinson vyběhl před jeskyni, aby se podíval, jak komín kouří. Dlouho se vydržel dívat na toto vzácné divadlo. Bylo již opět suché počasí a kouř v bezvětří vystupoval jako šňůrka vzhůru a teprve ve veliké výšce se rozplýval ve vzduchu. Robinsonovi připadalo, že tento kouřící komín mu přinesl na opuštěný ostrov i kousek domova z jeho vzdálené vlasti.

XIII

„VĚČNÉ SVĚTLO“. STAVBA CHLÉVA

Po dostavění komína a krbu se chtěl Robinson pustit do výroby hrnců. Vypravil se pro hlínu k Velkému potoku, ale vrátil se s prázdnou. Velký potok byl velmi rozvodněn a místo, odkud Robinson hlínu přinášel, bylo pod vodou. Nad bahnisky se vznášela hejna, ba celá mračna komárů. Poštípali Robinsona tak, že až otekl. Počká tedy s výrobou hrnců, až voda opadne. Věnoval se teď především lovu a vypravoval se každého večera na lov želv. Želví maso mu velmi chutnalo a domníval se, že bude dobré i uzené. Během týdne se mu podařilo ulovit dvě želvy. Připravil jejich maso k uzení. Z domova věděl, že než se maso zavěsí do komína, musí se nejdříve nasolit a několik dní nechat uležet. Rozkrájel tedy želví maso na kusy, dobře je prosolil a přemýšlel, do čeho by je uložil. Jeho oči spočinuly na želvím krunýři. Vyčistil dva želví krunýře. Do jednoho narovnal nasolené maso, druhým krunýřem je přiklopil a zatížil velkými kameny. Maso nechal v krunýři celý týden.

Když po týdnu odkryl vrchní želví desku, bylo maso až po okraj krunýře zaplaveno slanou tekutinou. Sůl vyluhovala z masa vodu a maso mělo teď tmavě červenou barvu. Kusy masa provrtával nožem a převlékal motouzem, aby je mohl v komíně zavěsit. Potom vyčistil pec, vyhrabal všechen popel, krbem vlezl do komína, po cihlových výstupcích vystoupil až k jeho okraji a na zazděné kusy železného dřeva zavěšoval šrůtky masa. Když vykonal tuto práci, zatopil v krbu. Na rozhořelý oheň přikládal především syrové dřevo a zelené ratolesti, aby oheň dával co nejvíce kouře. Pod komínem topil celé čtyři dny. Vstával i v noci, aby přikládal na oheň. Dával dobrý pozor, aby plamen pod komínem nebyl nikdy příliš vysoký. Jednu chvíli se totiž stalo, že níže zavěšené šrůtky masa od vysokého plamene chytily a hořely.

Již třetího dne ráno se rozšířila po jeskyni známá, velmi příjemná vůně uzeného masa. Robinson topil ještě až do večera. Potom rozdělal oheň venku vedle komína a nechal krb vyhasnout. Vychladlé maso sundal z komína. Bylo ještě teplé a překrásně vonělo. Do první šrůtky se Robinson nedočkavě zakousl ještě v komíně. Och, jak chutnalo! V životě nejedl tak dobré uzené maso. Toho večera snědl s velikou chutí tolik masa najednou, že nemohl ani do rána usnout.

Oheň teď Robinson opatroval velmi pečlivě. Na noc jej přikrýval travnatými diny, aby dřevo do rána jen doutnalo. Často teď přemýšlel o tom, jak by zajistil oheň i pro případ, že by se někdy proti své vůli musel zdržet delší dobu od domova, jako tenkrát při první výpravě do Rajského údolí.

Jednou seděl po večeři při lojové svíčce u stolu a vyráběl z loje a palmového vosku další zásobu svíček. Při této práci vzpomínal opět na domov. Vzpomínal na maminku, jak často teď asi chodí do kostela, aby si vyprosila návrat svého nehodného syna. Vybavil se mu v mysli živě obrázek starého kostela. Viděl oltář, nad ním veliký obraz Kristův a před obrazem drobounké světélko věčné lampičky.

„Věčná lampička," opakoval si teď pro sebe. Vzpomíná, jak jednou ještě jako dítě se ptal, proč se tomu malému blikavému světélku říká věčná lampička. Maminka vysvětlovala, že lampička nikdy ne-uhasne, že svítí ustavičně ve dne i v noci. Aby mohla ustavičně svítit, musí být doplňována jednou za dva nebo i tři dny olejem. A tu Robinsonovi bleskla myšlenka, zdali by si i on nemohl vyrobit takovou lampičku, která by vydržela svítit aspoň dva dny. Ovšem, nemá olej. Což kdyby zkusil naplnit skořápky želvím tukem? Želví tuk je řídký. Nalil želví tuk do skořápky. Jak v něm však umístit knůtek? S řídkým tukem to nešlo. Smíchal tedy želví tuk s rozehřátým kozím lojem dohromady, opět nalil do kokosové skořápky a nechal ztuhnout. Dříve však do zřídlého tuku ponořil středem skořápky provázek a nechal kousek trčet nad hladinu. Aby se provázek nepotopil, zavěsil jej na dřívko, položené napříč přes skořápku. Když tuk ztuhl, odřízl knůtek od dřívka a zapálil. Tenký knůtek svítil jen malou chvilku. Zakrátko zuhelnatěl, zkroutil se a klesl do roztaveného tuku, v němž se jeho plamének udusil.

Robinson přemýšlel, jak to zařídit, aby knůtek stál v tuku rovně a stejnoměrně hořel, dokud nestráví všechen tuk ve skořápce. V lampičkách bývá knůtek prostrčen úzkou kovovou trubičkou, aby stál ustavičně zpříma a nasával pravidelně olej. Proto také v lampičce knůtek tak brzo neuhelnatí. Kde však vzít takovou trubičku?

Robinson si všiml, že knoflíky jeho kabátu jsou potaženy plíškem ze žlutého kovu. Odloupl plíšek z knoflíku. Plíšek tvořil mělkou mističku. Robinson provrtal uprostřed plíšku dírku a prostrčil jí knůtek. Plíšek ležel na povrchu ztuhlého tuku. A opět svítila lampička chvíli klidným plamenem. Plíšek se však za chvilku rozpálil, roztavil pod sebou tuk a propadl se i s knůtkem do roztaveného tuku.

Robinson poznal, že pod plíškem musí být nějaká vložka, aby zabránila rozehřátí tuku od teplého plíšku. Uřízl kus suché stromové

kůry, vyřezal z ní kolečko asi centimetr tlusté, provrtal v něm dírku a nasadil pod plíšek. Do skořápky pak nalil pouze řídký želví tuk a na jeho hladinu položil kolečko z kůry, na němž ležel plíšek, a provlékl jimi knůtek. Knůtek svítil v kokosové skořápce bez uhelnatění plné dva dny. Robinson měl z vynálezu „věčné lampičky“ nesmírnou radost. Může se teď vzdálit od ohně i na dva dny beze strachu, že přijde o oheň.

Místo kokosové skořápky si pro tento účel vyrobil hliněnou nádobku s širokým okrajem. Až bude odcházet z domova na delší dobu, zapálí vždy pro jistotu dvě nebo tři takové lampičky.

Jak bylo teď útulně v jeho jeskyni! Na podlaze vesele ligotala světélka praskajícího krbu a míhala se i po kamenném stropě jeskyně. Na stole svítila svíčka. Nedaleko stolu v kleci louskal semínka papoušek a chvílemi vesele vykřikoval své i Robinsonovo jméno.

Dlouho učil Robinson papouška vyslovovat své jméno, ale papoušek je nevyslovil nikdy celé, naučil se jen jeho dvěma slabikám Ro-bin. Kdykoliv teď Robinson vešel do jeskyně, vždy ho papoušek přivítal radostným křikem: „Ro-bin, Ro-bin.“

V příštích dnech si Robinson připravil bambusové dřevo ke stavbě kozího chléva. Rozhodl se postavit chlév těsně při skalní stěně nedaleko vchodu do jeskyně na jižní straně. V tomto podnebí nebude třeba budovat stáj důkladnou. Běží tu především o to, aby v době dešťů měly kozy nad hlavou střechu. Robinson si věc promyslil tak, že zatluče do země šest bambusových kolu, do jejichž rozštěpů nahoře vloží slabší bambusový prut. Střecha bude též z bambusových prutů. Pruty přiváže k silnějším holím, ležícím na kůlech v rozštěpu. Bambusové pruty pokryje banánovými listy a na ně pak bude klást vrstvu mořské trávy, svázané do drobných snopků, jako viděl v Anglii na vesnicích klást na střechu slaměné došky. Část střechy, právě u hřebene, bude chráněna před nejprudším lijákem převislou stěnou.

Robinson se domníval, že kůly zarazí do země celkem snadno. Udělal si z cihel malé lešení a zarážel kůly velkým kamenem. Kůl zalezl do země pouze na dva decimetry a narazil na skálu. Robinson tedy zanechal práce a přemýšlel o jiném způsobu. Což aby místo kůlů postavil pilíře z cihel, napadlo ho. Stačily by dva po stranách před skálou a dva při skalní stěně.

Vpředu pak čtyři. Celkem tedy osm pilířů. Pak Robinson počítal, kolik by bylo potřebí cihel na zdění pilíře, a užasl, když vypočetl, že by musel mít právě tolik cihel, kolik spotřeboval na pec i s komínem. Kdyby měl nanosit tolik hlíny, nebyl by se stavbou hotov ani do příštích dešťů.

Když tak seděl zamyšlen na balvanu ve stínu keře, všiml si, že mezi dvěma cihlami trčí do výše odštípnutá bambusová tříska. V tom okamžiku se v něm zrodil nápad. Hle, což kdyby obrovnal bambusové kůly cihlami pouze při zemi do půlmetrové výše? Kůly by stály jistě právě tak pevně, jako kdyby je zarazil do země. Nepotřeboval by zděné pilíře, ušetřil by spoustu cihel a odpadla by i těžká práce s jejich výrobou. Propočítal si hned, že na celou věc by stačilo jen nějakých pět set cihel.

Voda ve Velkém potoku již opadla a Robinson pilně odnášel v nůši hlínu k jeskyni. Když jednou přelézal na břehu potoka vyvrácený strom, přilepila se mu ruka na místě, kde vytékala z poraněného kmene pryskyřice. Všiml si, že pryskyřice, jejíž pramének na slunci již ztuhl, je tuhá a tvrdá jako kost. Robinsona napadlo, že by touto pryskyřicí mohl zalepit v rozštěpu šípu přibroušený krápník. Odnesl čerstvou pryskyřici do jeskyně a zalepil jí kamínek zasazený do šípu. Třetího dne pryskyřice ztvrdla tak, že se kamínek nedal ani silou z rozštěpu vylomit. Zalepil do šípu i bodliny mořského ježka. Bodliny, které se dříve snadno z rozštěpu vychlipovaly, zalepeny do bambusové tyčinky touto pryskyřicí držely tak pevně, jako by byly se dřevem srostlé. Poněvadž bodliny mořského ježka byly velmi ostré a tvrdé jako z oceli, měly teď šípy značnou průbojnost i na velikou dálku. Robinson se zaradoval. Nemusí litovat ztracených šípů, jež vystřeleny minou svůj cíl. Velkých mořských ježků najde na pobřeží vždy dost a tímto snadným způsobem může si vyrobit šípů velkou zásobu.

Do měsíce byl Robinson hotov se všemi přípravami ke stavbě stáje. Dříve než zazdil kůly, rozštípl jejich konce ostrou lasturou a do jejich rozštěpu zasadil potom vodorovně bambusové tyče. V místech, kde byly přivázány, zpevnil je ještě tím, že provazy zalepil pryskyřicí. Na bambusovou střechu položil vrstvu banánových listů a na ně pak připevnil snopky mořské trávy. Boční stěna stáje

Byla široká přes dva metry a přední stěna dlouhá pět metrů. Kozy ve stáji přivázal ke kůlům. Když byl s touto prací hotov, zjistil na kalendáři,

že je již opět pátého července. Uplynul právě rok od založení kalendáře a uplynul rok a pět dní od Robinsonova příchodu na ostrov.

XIV

NEMOC

Robinson věděl, že se na ostrově pravděpodobně budou střídat pravidelně období dešťů s měsíci krásné, slunné pohody. Podle loňské zkušenosti by měly tedy přijít za půldruhého měsíce opět dva měsíce stálých dešťů. Do doby, než nastanou deštivé dny, chtěl přinést větší zásobu hlíny na výrobu hrnců. V bažinách kolem Velkého potoka se však zdržovala velká hejna komárů a ti Robinsona při práci velmi sužovali.

Robinson se proto rozhodl, že dříve než bude nosit od Velkého potoka hlínu, zhotoví si z kozích kůží pořádný oblek. Kozích kůží měl v jeskyni již slušnou zásobu.

Jednoho dne ráno se chtěl dát do šití obleku a jako každého dne šel se nejdříve vykoupat do mořské zátoky. Toho dne cítil v celém těle nesmírnou únavu a bolela ho hlava. Když vylezl z vody, rozrazila ho zima. Domníval se, že velká únava a bolest svalů v celém tele je následek častých cest s velkým nákladem hlíny od potoka. Při dojení koz pozoroval, že ani v prstech nemá dnes takovou sílu a že při této práci ho bolí i paže. Ani snídaně mu nechutnala. Aby se zbavil malátnosti a podivného mrazení v zádech, běhal chvíli po písečném pobřeží a pak se ještě jednou vykoupal. Po koupeli však jej drtila zima tak, že se mu chvěly i čelisti. Běhal ještě chvíli po břehu, aby se zahřál, ale marně. Zimnice chvěla jeho tělem. Nedovedl si nijak vysvětlit svůj podivný tělesný stav. Bude nejlépe, myslí si, když půjde do jeskyně a ulehne. V jeskyni se přikryl kůžemi, aby se zahřál. Zima po chvíli přestala, zato však jej rozpálilo nesmírné horko. Hlava mu bolestí až třeštila, v ústech mu vyschlo. Trápila ho žízeň. Jsem nemocen, myslí si a smutně hledí na papouška, který naň z klece volá jeho jméno. Papoušek se divil, že mu Robinson dnes neodpovídá. Po chvíli Robinson vstal, aby se napil mléka.

Nohy sotva vlekl, byly jako z olova. Proto opět ulehl. Po horečce jej drtila opět zimnice. Na chvíli usnul.

Když se probudil, měl opět žízní vyschlé hrdlo a rozpálené tělo. Vstával s nesmírnou námahou. Dobelhal se k nádobě s vodou. Tykev v zesláblých rukou sotva unesl. Napil se, postavil tykev vedle lože a opět ulehl. Strachoval se, co se stane, jestliže se rozstůně opravdu vážně.. . Není tu nikoho, kdo by jej ošetřoval. Nemá ani žádných léků. Za těchto smutných úvah opět usnul.

Když se probudil, byla vůkol tma. Jen nad krbem bledla ještě záře uhasínajícího ohně a na stole svítily „věčné lampičky". Měl velkou horečku Ustavičně pil, žízeň však zahnat nemohl. To je jistě zimnice, myslí si. Vzpomněl, že má uschovánu v jedné kokosové skořápce kůru z chininového stromu. Dobelhal se do zadní části jeskyně, kde byla na cihlách položena deska a na ní stály vedle sebe hrnečky, které kdysi vyrobil, kokosové skořápky, skořápky z amerických ořechů a nádoby z tykví. Vyhledal chininovou kůru a rozžvýkal ji. Nedbal na její odporně hořkou chuť. Rty mu od horečky okoraly a bolestivě pálily. Zimnice se střídala s horečkou.

Druhého dne žvýkal opět chininovou kůru a vypil již všechnu vodu i mléko. Chtěl jít do stáje podojit kozy, nemohl se však udržet na nohou. Jeho dech byl rychlý a tváře mu hořely. Upíral oči na malý plamének „věčné lampičky". Ten matně ozařoval malý kruh kolem sebe. Nastala opět noc. Robinsona přepadla úzkost. Vůčihledě slábne, nemůže již ani chodit a jistě brzo zemře.

Vzpomínal na domov. Vzpomínal, jak se o něj doma v nemoci všichni pečlivě starali, s jakou něžností, starostlivostí a úzkostlivou péčí jej ošetřovala maminka. Celou noc byla u jeho lůžka, podávala mu každou chvíli nápoj, léky, vyměňovala obklady na rozpáleném těle a těšila jej milými slovy. Ach, předobrá maminka! Kdyby aspoň, než zemře, uslyšel ještě její hlas. Kdyby mohl spatřit její tvář...

A Robinsonovi vstoupily do očí slzy a hrdlo se stáhlo hořkou lítostí. Před očima mu vyvstal obrázek. Bylo to před mnoha lety v zimě. Ležel nemocen. Z lůžka viděl oknem do zasněžené zahrady. Tenkrát jej také sužovaly vysoké horečky. Domácí lidé chodili kolem jeho lůžka po

špičkách. A když jednou, velmi již zesláblý, zašeptal mamince, že má strach, že umře, hladila jej maminka chvíli po rozpálené tváři, dívala se smutnýma očima oknem do zahrady a tiše řekla: „Neboj se, můj hochu, uzdravíš se! Musíš být trpělivý. Nemoc určitě přejde! Neboj se, neumřeš.. .“ Kdyby tak maminka věděla, jak tu teď leží opuštěn, sám a sám bez pomoci! Není nikoho, kdo by mu podal doušek vody, aby si mohl svlažit vyprahlá ústa, uhasit palčivou žízeň. Nikdy tu neuslyší vlídné slovo a neuvidí již milou a drahou maminčinu tvář. Opuštěn, bez pomoci, bídně tu zahyne. Nikdo mu tu nezatlačí po smrti oči, nikdo nad ním nezapláče, nikdo jej nepolituje... Snad až po mnoha letech najdou nějací trosečníci v jeskyni jeho kostru. Snad uloží jeho tělesné pozůstatky tu poblíž jeskyně do hlíny a označí hrob křížem. Snad potom postojí chvíli nad jeho hrobem, smeknou klobouky a vzdají tak poslední lidskou poctu neznámému nešťastnému člověku. A snad ani to se nestane .. .

Takhle tu tedy skončí život. Robinsonovi táhly hlavou vzpomínky na celý uplynulý rok, prožitý v osamocení na tomto ostrově. Vzpomínal na všechnu svoji práci, jak se snažil ulehčit si tu život. Teprve zde se naučil vážit si práce a ctít ji. Zde teprve poznal, že jedině práce může přinést člověku dobrodiní. Jemu přinášela i zapomnění na hořký osud.

Za všechna ta léta v cizině se mu nikdy jasněji neobjevily v mysli dny jeho šťastného dětství v dalekém domově jako teď, když leží bezmocný, zkrušen nemocí. Viděl otcovský dům, důvěrně známé pokoje, tmavé schodiště do prvního poschodí, kde zažil v dětství kolikrát i dost strachu, když musel bez světla sám projít temnotou. Jak se bál všech tmavých koutů! Viděl prostornou kuchyň s okny do sadu. Jak rád sedával v kuchyni na lavici pod oknem a pozoroval kuchařku Bětu, když se míhala kolem syčících a kouřících hrnců v široké sukni a bílé zástěře, když přikládala veliká polena do pece! Jak milé to byly chvíle, když za zimních podvečerů vyprávěla Běta krásné pohádky o princích a dobrých vílách! Jak mu běhal mráz po zádech při hrůzostrašných historiích ze starých skotských hradů! Se zatajeným dechem poslouchal pověsti o mořských loupežnících, o strašných mořských hadech a jiných neuvěřitelných nestvůrách. Kuchařka Běta pocházela z Edinburgu. Edinburgh si vždy představoval podle jejího vyprávění jako největší a nejkrásnější město na světě . . .

Uprostřed mohutné klenby kuchyně zpíval své něžné trylky kanárek. Viděl teď i velikou, zšeřelou jídelnu s velikými okny do ulice. Tam za těžkými záclonami rád pozoroval život na ulici. Nad širokou pohovkou se mračil z obrazu dědeček s mohutnými licousy, matčin otec, v podivné uniformě s širokým bílým okružím kolem krku, na němž dědečkova hlava seděla jako na míse. Okruží mu zvedalo bradu a ježilo licousy do stran. Ať šel v pokoji na kteroukoli stranu chtěl, dědeček se naň všude přísně díval z obrazu. Vedle dědečka pak usmívala se na obraze růžolící babička v ohromném čepci, s tvářemi jako půl jablíčka, s očima tak modrýma, že s čistotou jejich modré barvy by se daly srovnat snad jen pomněnky.

V tomto pokoji byl obrovský příborník s množstvím porcelánu. Na dřevěném cimbuří stály vysoké vázy podivných tvarů. Hned vedle byla obrovská dubová skříň. Za skříní byl kout, v němž stálo křeslo s vysokým opěradlem. Tam v tom koutě, za zády vysokého křesla, měl v dětství svou skrýš. Tam jako dítě schovával hračky, tam si hrál na námořníka, tam objevoval neznámé ostrovy a bojoval se sveřepými divochy, zákeřně číhajícími v tmavých koutech ...

Maminka sedávala v nízké lenošce u rozlehlého krbu s římsou a něco na kolenou šila nebo pletla. Na římse krbu stála řada hrnečků a vysoké číše, z nichž otec v neděli po večeři rád pil horký grog. U tohoto krbu u malého kulatého stolku sedával otec se strýcem, matčiným bratrem, spolu s dobrými sousedy panem Hugisscm a Smithem a hráli poker.

Vidí jasně i chvíli, když jednoho dne seděli u oběda a poštovní posel přinesl velkou, zapečetěnou obálku. Otec položil lžíci a četl zažloutlý list. Když dočetl, zbledl. List mu vypadl z třesoucích se rukou na stůl. Matka, jata zlým tušením, zvedla list a pak s hlasitým pláčem odběhla do vedlejšího pokoje. Otec seděl tiše, s rukama volně svěšenýma a mlčky hleděl zamlženýma očima před sebe. Zlé tušení sevřelo tenkrát mladému Robinsonovi hrdlo; šeptem se ptal otce, co se stalo. Otec pohladil jeho vlasy a řekl: „Tomáš už také nežije, Robinsone. Máme teď jen tebe ...“

A snad i dnes tam u toho velikého stolu uprostřed pokoje sedí otec s matkou. Jejich hlavy jsou skloněny. Mlčky vzpomínají na něho, nehodného Robinsona. Matka tajně stírá do šátku slzy a tiše vzdychá ... Při životě je drží jen naděje, že nešťastný, neposlušný, nezdárný syn se přece jen vrátí... Ten se však nevrátí. Právě tu sám, bez pomoci v zoufalé opuštěnosti umírá.

Robinsonovi stékaly po tváři slzy. V duchu prosil rodiče, aby mu odpustili.

Vidina domova zmizela. Dech nemocného se zrychloval. Sípavě dýchal, okoralé rty ho bolely a ve vyschlém hrdle pálilo. Venku již svítalo. Robinson se s vypětím*všech sil posadil. Musí se napít. Celé tělo měl jako v ohni. Náhle se mu před očima roztančila žlutá světla, roztočila se v žhavé kruhy, tělem projela prudká bolest, zahučelo mu v hlavě. Bezvládně sklesl na lůžko a ztratil vědomí.

Když procitl z hlubokého spánku, byla vůkol opět tma. Jak dlouho spal, nevěděl. Byl zpocen tak, že kůže, na nichž ležel, i ty, jimiž byl přikryt, byly úplně promočeny. Prudká, lámavá bolest v těle povolila. Hlava již tolik nebolela, jen v uších mu hučelo tak, jako by venku někde vedle jeskyně šuměl vodopád. V prvém okamžiku se domníval, že se venku spustil prudký liják. Otvorem vchodu vedle komína však spatřil na obloze hvězdy. Hukot v uších byl následkem požití většího množství

chininové kůry. To ovšem Robinson netušil. Chtěl ,se posadit a vyměnit mokré kůže za suché, byl však tak zesláblý, že se nemohl hnout. Zahleděl se do tmavého kouta napravo od krbu. Tam svítila blízko sebe dvě podivná žlutá světla. V prvém okamžiku myslil, že jsou to hvězdy. Po chvíli si však uvědomil, že v těchto místech není možno vidět oblohu. Co to může být? Nedovedl si zjev nijak vysvětlit a počal se strachovat, že má vidění z horečky. Upřeně se díval na dvě záhadná světélka a při pomyšlení, že snad do jeskyně vlezla nějaká dravá šelma, svítí ve tmě očima a chystá se ke skoku, zachvěl se strachem. Jedno světélko zamrkalo a zmizelo. Svítilo jen jedno. V tom okamžiku si Robinson uvědomil, že jsou to dvě „věčné lampičky". Jedna právě zhasla. Ale i teď pojala Robinsona hrůza. Zhasne-li i druhá lampička, bude opět bez ohně. V peci oheň již dávno vyhasl. Vždyť leží již třetí den. S napětím všech sil se plazil ke stolu. Zachytil se vychladlé již stěny pece a postavil se na nohy. Chvěl se slabostí. Plamének lampičky opravdu již dohoříval. Robinson přisunul dvě připravené plné lampičky, aby v nich zapálil knůtek. U krbu zvedl drobnou větvičku, podržel ji třesoucí se rukou nad plamenem lampičky a zapálil jí obě připravené. Tím zachránil oheň.

Tímto výkonem a rozčilením se tak vyčerpal, že se nemohl udržet na nohou. Usedl vedle stolu na zem. Mučila jej krutá žízeň. Jeho oblek byl od potu do poslední nitky mokrý a nepříjemně studil. Doplazil se zpět na své lože. Konečně se mu podařilo svléknout mokrý oděv a přikrýt se suchou kozí. Žízeň jej však nesnesitelně sužovala. Vzpomněl si opět na chininovou kůru. Odporně hořká kůra žvýkáním vylučuje sliny. Šoural se pomalu k poličce. Náhle mu blesklo hlavou: vždyť v malém sklípku má zásobu citrónů a pomerančů! Jak na to mohl zapomenout? Mučivá žízeň dala Robinsonovi tolik síly, že vytáhl ze sklípku těžkou želví desku, na níž bylo narovnáno ovoce. Hltavě sál ovocnou šťávu. Ovoce osvěžilo Robinsona tak, že ho po několika minutách přešla i mdlobná slabost. Rozžvýkal ještě něco chininové kůry, načež ulehl a opět tvrdě usnul.

Probudil se do bílého dne. První co uslyšel, bylo žalostné mečení koz a chraplavé volání papouška: „Ro-bin, Ro-bin." Kozy i papoušek byli již bez potravy a křičeli hladem.

Robinson, od potu mokrý, měl však již pocit příjemné únavy. Bolesti

zmizely. Vstal z lůžka již bez velké námahy.

U krbu zvedl silnou větev, a opíraje se o ni, vyšel ven. Když papoušek Andu uviděl, že Robinson opět chodí, dal se do velikého křiku a tloukl křídly, aby Robinsona na sebe upozornil. „Hned dostaneš, Andu, hned," zašeptal Robinson. Vzal u krbu prázdnou kokosovou skořápku a vyšel, aby podojil nejdříve kozy. Kůzlata vesele hopkala mu vstříc. Nebyla uvázána, a proto ani netrpěla hladem jako staré kozy. Na keřích bylo pro ně stále dosti potravy. Staré kozy však ležely ve stáji a žalostně mečely. Byly tak zesláblé, že se sotva postavily na nohy. Mléko neměly. Robinson podal kozám suchou píci, ale kozy se jí ani nedotkly. Trpěly daleko více žízní než hladem. Robinsonovi tedy nezbylo, než aby se vydal ke studánce pro vodu.

Cesta ke studánce mu dnes trvala velmi dlouho. Voda mu však jako zázrakem vrátila sílu. Od studánky šel již docela lehce, nemusel se opírat ani o hůl. Kozy hltavě pily. Když uhasily žízeň, pustily se s chutí i do suché trávy. Papoušek Andu radostně volal Robinsonovo jméno. „Milý Andu," řekl Robinson, „ty netušíš, že tvůj Ro-bin je podruhé na světě."

Robinson si opět na chvíli ulehl. Pocítil však již chuť k jídlu. O jídlo nebyla nouze. Měl ve své spížce zásobu tvarohu i sýra. Jak by mu teď chutnala masová polévka! Škoda že nemá nádobu, ve které by si uvařil kus uzeného masa. Robinson cítil, že nemoc již odchází. Jakmile budu zdráv, řekl si, ihned se dám do výroby hrnců a užiji si nový oblek.

Když se nasytil, vyšel před jeskyni a usedl na zem vedle komína. Opřel se zády o jeho stěnu a vyhříval se na slunci. Zašel potom k svému kalendáři, kde zaznamenal minulé dny. Sluneční hodiny ukazovaly svým stínem právě čtvrtou hodinu odpolední.

Kozy spokojeně přežvykovaly a papoušek, zobák zavrtaný pod křídlem, spal. I na Robinsona dolehla opět únava a ospalost. Sotva ulehl, ihned usnul a probudil se druhého dne před osmou hodinou ranní.

XV

ROBINSON HRNČÍŘEM A KREJČÍM.

Robinson se zotavoval po nemoci velmi rychle. Zimničné záchvaty se vracely ještě několikrát, nebyly však tak těžké a vysilující. Kdykoli teď Robinson pocítil třesavku, rozžvýkal něco chininové kůry, v níž objevil opravdu účinný lék proti zimnici. Po čtrnácti dnech byl již zase tak svěží, že se mohl dát i do výroby hrnců. Musel prohníst hlínu daleko důkladněji, aby v ní nebyla zrnka písku a kaménky. Při výrobě cihel to nevadilo.

Nejvíce práce a času si vyžádalo hnětení hlíny. Robinson touto namáhavou prací byl daleko dříve unaven než v době před nemocí. Proto pracoval na přípravě hlíny vždy jen kratší dobu. Mezi touto prací obstarával píci pro kozy, snášel zásobu dřeva, nosil papouškovi bobule, chodil na lov a udil maso. Několik hodin denně věnoval i šití obleku.

Šití obleku nebyla tak těžká a vysilující práce, ale vyžadovala nesmírné trpělivosti. Kůži přiřezával do potřebného tvaru kapesním nožem. Nůž měl však již od častého broušení opotřebován, čepel byla již sotva poloviční. Byl to však jeho jediný nástroj, a proto jej opatroval jako oko v hlavě. Řezal jím pruty, krájel maso, kúru, čistil kůže a přiřezával jím i své dlouhé vlasy a vousy na bradě. Teď mu nahrazoval i krejčovské nůžky. Robinson ušil nejprve kalhoty. Urovnal pečlivě trosky svých starých kalhot. Staré kalhoty byly jen krátké a zapínaly se pod kolenem na přezku. Robinson se rozhodl, že si ušije kalhoty dlouhé až ke kotníkům, aby měl nohy chráněny před dotěrnými komáry. Staré kalhoty rozpáral a pečlivě přitom pozoroval, jak byly jejich díly sešívány. Rozpárané nohavice položil na kůži a podle nich kůži přiřezával. Na ostrově není nikoho, kdo by posuzoval, zda má Robinson kalhoty ušité dobře, či nikoliv. Běželo tedy Robinsonovi jen o to, aby kalhoty byly pohodlné,

volné a chránily tělo před palčivými paprsky slunce a před dotěrným hmyzem.

Při šití používal místo nití tenkého proužku lýka. Lýko přilepil na osten mořského ježka pryskyřicí. Dírku do kůže propíchl silnějším ostnem, kulatým dřívkem maličko rozšířil a pak provlékl bodlinu s nalepeným lýkem. Každou provléknutou dírku hned uzlíčkem upevnil. Byla to práce velmi piplavá. Robinson však se naučil za svého osamělého života, odkázán sám na sebe, dokonale trpělivosti, a tak nevadilo, že kalhoty šil celý týden.

Jeho nohy se v kožených, chlupatých kalhotách podobaly medvědím nohám, ale na to Robinson nedbal. Kalhoty byly hodně volné a kůže, dobře vyluhovaná, důkladně promaštěná, byla měkká a nikde nedřela.

Daleko pracnější a zdlouhavější bylo šití kabátu. Mnohokrát kůži pracně sešil a zkusil pak na těle. Kabát však škrtil hned tu, hned jinde. Robinson části opět trpělivě sešíval znovu. Nejvíce se natrápil s rukávy. Jednou škrtily pod pažemi, podruhé se zase vysoukaly až nad loket, když zvedl ruku. Zkazil i několik kůží, než během desíti dnů kabát zhotovil. V nových šatech vyhlížel Robinson, jak sám sobě řekl, jako člověk přistrojený o masopustě za medvěda. Kdyby se byl v těchto šatech objevil na ulici svého rodného města, těžko by byl asi přesvědčoval lidi, že je člověk zdravého rozumu.

Místo knoflíků udělal napředu do okrajů kabátu pět dírek, do každé provlékl motouzek, přivázal a přivázané motouzky pak svazoval k sobě. Kabát byl ovšem bez límce. Kůži u krku pouze založil dovnitř, aby ho nedřela.

Ve dnech, v nichž hotovil svůj oblek, věnoval vždy část hodin výrobě hrnců. Vzpomínal, že ve své vlasti nejednou nahlédl do hrnčířské dílny, a litoval, že si tenkrát hrnčířské práce důkladněji nevšiml. Nejvíce mu utkvělo v paměti, jak hrnčíř kroužil své nádoby z hlíny na kulaté dřevěné desce, kterou otáčel, šlapaje na prkénko vedle kola. Hrnčířovi nádoba pod rukama přímo rostla do výšky, jako by ji z hlíny prsty vytahoval.

Robinson měl v jeskyni ještě několik desek, jež kdysi vylovil z moře. Neměl však pilku a nožíkem by těžko z desky kus odřízl. Položil proto desku na zídku přes ohniště a plamenem ji přepálil na dva přibližně

čtvercové díly. Čtverec desky pak nad ohněm opaloval tak, aby ji zakulatil. Takto připravenou desku položil na zaoblený kámen. Na desku dal kus rozdělané hlíny. Levou rukou desku otáčel a pravou z hlíny formoval hrnec. Otáčením desky dostávala nádoba docela snadno pravidelný kulatý tvar. Takto mohl na desce vyrotit hrnce i o větším průměru a jejich stěny vykroužit daleko tenčí. Prvý hrnec nebyl zdaleka ještě dokonalý. Při každém dalším nabýval Robinson stále větší zručnosti a dovednosti, takže desátý hrnec měl již pěkně pravidelný baňatý tvar s mírně zaobleným hladkým okrajem. Robinson vyrobil i dvě úhledné misky, kterých bude používat jako talířů. Práce hrnčířská bavila Robinsona tak, že by byl u ní vydržel po celý den. Než pět koz spotřebovalo velké množství píce a Robinsonovi zabralo shánění čerstvé trávy dosti času. Přemýšlel o tom, že by měl zřídit na vhodném místě ostrova poblíž jeskyně ohradu a v ní nechat kozy volně pobíhat a pást se po celý den.

Travnatý břeh údolí Malého potoka byl však velmi úzký. Robinson si

umínil, že jakmile bude hotov s hrnčířskou prací, poohlédne se po vhodném místě, kde by mohl zřídit velkou ohradu pro kozy. Spěchal s prací, neboť přijdou-li opět jako minulého i oku deštivé dny, budou jistě zase trvat celé dva měsíce. Za dlouhých deštivých dnů by byl Robinson již rád ve svých hrncích vařil.

S velkou pílí shromažďoval zvláště kukuřici, pro niž chodil do vzdálených míst ostrova a nosil jí domů plné nůše. Ve své špížce měl již také velkou zásobu kokosových i amerických ořechů, na desce police ležely vyrovnány pomeranče, citróny a na krápnících vzadu v jeskyni visely drobné hrozny vinné révy a šrůtky uzeného masa. Robinson maso nejen udil, ale také i na slunci sušil.

Vyrobil již na dvacet kusů hrnců, hrnečků, menších misek a dvě velké mísy. Své výrobky sušil již déle než čtrnáct dní na prudkém slunci. Zaťukal-li kotníkem na misku nebo hrneček, vydávaly zvonivý zvuk. To svědčilo, že nádoby jsou již dokonale vyschlé.

Hrnce pak vypaloval podobně jako předtím cihly. Aby měl oheň přístup i pod jejich dna, stavěl hrnec vždy na dvě cihly, takže pod ním byla mezera. Hrnce narovnal do kruhu, vespod největší, na ně pak hrnce menší. Dřevo narovnal do hranicky uprostřed kruhu a obložil i vnější obvod. Dříví zapálil a netrpělivě čekal, jak věc dopadne. Asi za půl hodiny se z ohně ozval praskavý zvuk krr-krr. Robinson poznal, že praskot nevychází ze dřeva, ale že to některý hrnec pukl. Za chvíli se ozval praskot opět. Čím to! Možná že některé nádoby nebyly dosud dokonale uschlé, možná že založil i příliš prudký oheň.

Oheň udržoval až do večera. Na noc přiložil ještě jednou a pak povečeřel a šel spát. Ráno spěchal ke své hrnčířské peci. Z desíti hrnců dva největší a jeden menší pukly. Ostatní byly doběla vypálené a pěkně zvonily. Robinson se těšil, že si hned uvaří masitou polévku ze slípky, kterou včera odpoledne ulovil. Od té doby, co udržoval oheň v lampičkách, netopil už v krbu nepřetržitě celý den jako dříve. Ušetřil tím mnoho dřeva.

Naplnil teď jedem z větších hrnců vodou. Vodu osolil a přistavil na oheň. Až se bude voda vařit, vloží do ní maso. Hrnec postavil doprostřed ohniště na dvě cihly, aby byl ze všech stran dokonale zahříván. Vedle

hrnce se slanou vodou postavil ještě jeden hrnec, vodu v něm však nesolil. Chtěl v ní vařit uzené maso a to bylo již samo dosti slané. Ve chvíli, kdy z vody již vystupovala pára, ozval se náhle praskot a z ohniště se vyvalil sloup páry. Nejprve pukl hrnec se slanou vodou a hned nato i druhý. Voda z hrnců se vylila a oheň uhasila.

Robinson byl z toho velmi smuten. Přemýšlel, proč asi hrnce pukly. Nalil do ostatních hrnců vodu a zkoumal, zda neprosakuje na povrch nádob. Hrnce s vodou i po půlhodině byly na povrchu suché. Voda neprosakovala. Proč tedy pukly?

Robinson rozdělal oheň znovu a opět přistavil dva hrnce. Jeden s vodou slanou a druhý s vodou bez soli. Po chvíli však oba hrnce opět pukly a voda uhasila oheň. Robinson proto vařit vodu v ostatních hrncích nezkoušel.

Když druhého dne čistil ohniště, našel v popelu několik střepů hrnců, které se při prvním vaření rozpadly. Povšiml si, že některé střepiny byly potaženy hnědou, lesklou, jako sklo hladkou polevou. Ano, takovou polevu měly hrnce, v nichž vařívala doma kuchařka Běta. Skelnou polevu však mělo jen několik střepů. Poznal, že jsou to střepy z většího hrnce, v němž chtěl vařit slípku a v němž vodu napřed osolil. Střepy z hrnce, v němž hřál vodu pro uzené maso, polevu neměly. Chvíli o věci přemýšlel a pak usoudil, že sklovitý povrch dostaly jen ty střepy, na něž asi působil přec jen větší žár. Z toho usoudil, že bude nutno hrnce vypalovat mnohem déle a ve větším žáru, aby jejich drsný povrch se žárem proměnil v hladkou polevu.

Na otevřeném ohni se nemůže nikdy vyvinout takový žár jako třeba v krbu. Proto se pokusí vypalovat hrnce v krbu; a hned se připravoval k této práci. Připravil dřevo, vymetl krb a hrnce narovnal doprostřed. Obložil je suchým dřevem a zapálil. Oheň v krbu měl pod komínem větší tah, a proto i větší žár. Robinson topil v krbu po celý den a probděl u pece i celou noc. Aby neusnul, vycházel před jeskyni osvěžit se chladnějším vzduchem. Usedl vždy na chvíli na kameni vedle jeskyně a pozoroval hvězdnou oblohu. Naslouchal tlumenému šelestu a zvukům, vycházejícím ze vzdáleného pralesa, kde ožil noční život. Když se tak díval na hvězdy, přemýšlel o tom, že tyto hvězdy svítí i na obloze jeho vlasti a

že snad i v tuto chvíli na ně hledí spolu s ním i jeho krajané a snad i jeho rodiče.

Z velikého horka u krbu měl Robinson stále žízeň. Vypil již všechno mléko. Zašel k polici, na níž stály hrnce naplněné vodou. Uchopil jeden, a tu ucítil, že je na povrchu vlhký. Možná že se opotil velkým teplem, myslí si. Ale než jej donesl k ústům, hrnce se rozlomil a voda mu polila nohy. Teď jsem se přesvědčil, myslí si Robinson, jak špatně byly hrnce vypáleny.

Druhého dne před polednem přestal pod hrnci v krbu topit. Zařídil nejnutnější práce, nakrmil kozy a pak ulehl. Spal nepřetržitě až do rána druhého dne.

Vypálené hrnce měly teď světle hnědou barvu. Nepukl ani jeden. Jejich povrch však byl opět drsný a sklovitá poleva se nevytvořila ani na jednom. Robinson nad tím kroutil hlavou. Zkoušel hned vařit v hrnci oběd. Dal opět do jednoho hrnce slanou vodu, do druhého pak vodu jen čistou, aby v ní uvařil želví vejce. Oheň udržoval pod hrnci jen mírný. Než v okamžiku, kdy již měla voda vřít, ozval se křaplavý zvuk a hned nato vyrazil sloup páry. Hrnec pukl a voda uhasila oheň. Nedalo se nic dělat. Robinson želví maso opekl na ohni a vejce v žhavém popelu.

Druhého dne vyhrábl z popela několik drobných střepů z puklých hrnců. Střepy z hrnce, v němž byla slaná voda, byly opět potaženy sklovinou. Střepy z malého hrnečku, v němž chtěl vařit želví vejce, zůstaly na povrchu drsné. Teď mu blesklo hlavou. V jednom hrnci byla voda slaná a ve druhém voda bez soli. Je možné, že by polevu na povrchu střepů způsobila sůl?

Ještě večer při svíčkách vyčistil Robinson ohniště a připravil osm malých hrnečků k vypalování. Všechny polil nasyceným solným roztokem a nechal je v krbu do rána sušit.

Ráno za svítání zažehl oheň. Topil až do večera. Druhého dne nemohl zvědavostí ani dospat. Když vyndával hrnce z pece, vykřikl radostným hlasem, že až poplašil papouška. Šest hrnečků bylo zevně i uvnitř potaženo zahnědlou sklovitou polevou. Dva hrnce však pukly. Konečně tedy objevil tajemství výroby hrnců. Hned ráno zkusil vařit v hrnci masovou polévku. Hrnec ve zkoušce obstál. Za dvě hodiny vonělo v

jeskyni vařené uzené želví maso. po dlouhé době jedl zase Robinson masovou polévku a vařené maso.

XVI

POŽÁR PRALESA. MOŽDÍŘ. NESNÁZE S VÝROBOU MOUKY. RUČNÍ MĚCH. PEČENÍ CHLEBA

Robinsonův kalendář ukazoval již osmnáctý srpen a dosud panovalo pěkné suché počasí. Loni touto dobou již nastaly deště. Robinson marně hledal v údolí Malého potoka příhodné místo, na němž by založil ohradu pro kozy. Vypravil se tedy k Velkému potoku. Na kraji pralesa byl široký pruh, zarostlý vysokou trávou. Škoda, myslí si Robinson, že tu prales zabírá celé údolí. Jak krásné místo by tu bylo, kdyby na jeho místě byla louka! Jak ideální místo by tu bylo pro ohradu l Půda na mírných svazích je jistě za dlouhé věky humusovitá. Zde by se výborně dařilo nejen trávě, ale mohl by tu založit i pole pro kukuřici a pěstovat ananasy. Místo pralesa mohlo by tu být přímo druhé Rajské údolí, vzdálené jen dvacet minut od jeskyně. Škoda, litoval Robinson, že tenkrát při výbuchu sopky nevyhořel i tento prales. Konečně, napadlo ho, co nezpůsobila sopka, mohl by udělat on sám. Krajině by ta věc jistě prospěla. Zde vždy po období dešťů rojila se mračna komárů, a kdyby prales zmizel, zmizeli by i komáři. Robinson za svého pobytu zažil na ostrově již dva velké lesní požáry, z nichž jeden ohrožoval i zelené údolí Malého potoka. Prales je však od jeskyně dostatečně vzdálen a ohraničen řídce porostlými pahorky. Požár by se rozšířil jen údolím k jihozápadu. Deštivé období může nastat již v nejbližších dnech a požár by byl brzo uhašen jeho prudkými lijáky. Takto uvažoval Robinson cestou k Velkému potoku a rozhodl se, že požár lesa založí.

Vrátil se domů. Z krbu vybral lasturou žhavé uhlí, nasypal je do jednoho z větších hrnců a nesl k potoku.

Z lesa nanosil hromadu suchého chrastí a na ně pak vysypal žhavé

uhlí. Za malou chvilku zapraskaly jemné větvičky a brzo vyšlehly vysoko plameny. Robinson chtěl dotáhnout z kraje pralesa velkou suchou větev, aby byl oheň mohutnější. Sotva odešel na deset kroků, ucítil zápach hořících chlupů. Ohlédl se a leknutím zdřevěněl. Těsně za ním hořela tráva. Plameny olizovaly jeho chlupaté kalhoty. Utíkal ze všech sil k pobřeží. Plamen byl však ustavičně v patách za ním. Oheň se v suché trávě šířil nesmírně rychle, navzdory protisměrnému větru. V životě snad tak rychle Robinson neběžel. Konečně ucítil pod nohama písek pláže. V té chvíli nehořela jen široko daleko tráva, ale hořel již i prales.

Plameny se šplhaly do korun vysokých stromů po suchých chuchvalech lián a nahoře, stravujíce nejprve všechno suché listí, šířily se po povrchu právě tak rychle jako na zemi ve vysoké trávě. Nad lesem se valila černá mračna dýmu. Se zoufalým křikem kroužila vysoko nad pralesem obrovská hejna ptáků a odlétala do vnitra ostrova.

Během hodiny byl požárem zachvácen prales po celé šíři údolí. Robinson, přestože byl vzdálen víc než pět set kroků, cítil žár obrovského požáru. Bylo mu úzko. Srdce mu tlouklo rozčilením. Nepředstavoval si, že divadlo bude tak strašné. Z pralesa se ozývaly dunivé rány. To padaly obrovské, staleté kmeny. Celá obloha se zatahovala tmavým, čpavým dýmem a mrak dýmu zaclonil i slunce. Nastalo šero jako tenkrát při výbuchu sopky. Oheň se pomalu šířil i proti větru směrem k zátoce Malého potoka. Robinson se strachoval, že dojde-li požár až do údolí Malého potoka, přeskočí na svahy jižně od jeskyně a způsobí požár i na Ohnivé hoře. Vyžene z těch končin všechnu zvěř, zničí ovocné stromy, palmy, banány a bambusové háje. Co pak zbude Robinsonovi? Pak se bude muset odstěhovat na jiný konec ostrova, nelehne-li ovšem celý ostrov popelem, aby se proměnil ve vyprahlou a nehostinnou pustinu. Za těchto úvah došel k jeskyni. Od jeskyně ustavičně pozoroval požár. Černá mračna dýmu stoupala stále výš k obloze. Příšerný praskot a dunění nepřestávalo. Kozy se chvěly strachem, trhaly provazy a chtěly utéci. Probudila se v nich hrůza před ohněm, kterou jistě za svého života již několikrát zažily. Robinson vyběhl na stráň, aby se podíval na strašlivé divadlo z vrcholu Ohnivé hory. V údolí Malého potoka jej zaujalo úžasné divadlo. Údolím prchala celá stáda koz, mečících strachem, těsně kolem

jeho nohou hnali se zoufale pištíce aguti, hemžily se ještěrky, leguáni a všelijaká drobná zvířátka. Prchala tu i vřeštící stáda opic. Nad hlavou s křikem přelétala hejna slípek, vše prchalo v šíleném strachu na západ k Banánové zátoce.

Robinson teď starostlivě pozoroval požár z vrcholu Ohnivé hory. Asi po dvou hodinách sestoupil opět k jeskyni, aby nakrmil a napojil kozy. Avšak ani jemu, ani kozám dnes jídlo nechutnalo.

Vzrušen strachem a těžkými starostmi vystoupil odpoledne znovu na Ohnivou horu a pozoroval strašné divadlo až do večera.

Navečer se zvedl silný vítr a nad západním obzorem se ukázala tmavá mračna. Robinson se zaradoval. V noci určitě přijde bouře, která ohlašuje příchod deštivého období. Silný vítr zastavil postup požáru v údolí Malého potoka, zatímco více rozdmýchával oheň ve středu ostrova. Třebaže požár byl vzdálen několik kilometrů, jasně ozařoval Robinsonovu večerní cestu k jeskyni. Robinson nespal. Seděl před vchodem jeskyně a netrpělivě očekával déšť. K půlnoci se nad ostrovem rozpoutala bouře. Z oblohy se lily proudy vod. Robinsonovi se ulevilo. Liják uhasí požár.

Ráno chtěl Robinson vystoupit na Ohnivou horu, aby se rozhlédl po ostrově, zdali deště požár již uhasily. Venku však byl tak prudký liják, že nebylo ani pomyšlení, aby vyšel ven. Zašel tedy do stáje, aby podojil kozy. Jak bylo dobře, myslí si, že postavil kozám stáj ještě včas. Ve stáji bylo sucho. Voda stékala po šikmé střeše stáje a pod okapem hloubila v písku mělkou stružku. Robinson stružku rýčem prohloubil a svedl vodu tak, aby odtékala do blízkých keřů.

Dříve za nepřetržitých celodenních dešťů bývalo v jeskyni vlhko a chladno. Teď však oheň v krbu jeskyni vysoušel a udržoval v ní teplo. Při ohni bylo teď Robinsonovi docela příjemně. Vařil si chutná jídla a večer při svíci mohl dělat drobné práce. Přemýšlel, v čem by drtil kukuřičná zrna na mouku, aby si mohl upéci chleba.

Jakmile déšť ustal jen maličko, vyběhl Robinson, aby vyhledal v hromadě kamení příhodný kámen, v němž by byla mírná prohlubenina. Takový kámen našel. Našel i menší křemenný valoun, který se mu hodí výborně jako drtič. V jeskyni pak nasypal hrst kukuřičných zrn do mělké

prohlubiny kamene a tloukl do nich valounem. Hned při první ráně rozletěla se zrna na všechny strany. Několik zrn zasáhlo prudce Robinsona do obličeje a jiné pak spícího papouška, který polekán tloukl křídly a křičel „Ro-bin, Ro-bin," -, jako by vyčítal Robinsonovi: „Co jsem ti udělal? Proč mě znepokojuješ?"

Robinson se přesvědčil, že do kukuřičných zrn nelze takto tlouci. Zkusil je drtit tlakem. Nalehl na kámen, ale zrna pod valounem ujížděla a opět vyletovala z jamky ven. Robinson však v práci neustal a drtil trpělivě jedno zrnko po druhém. Za dlouhou dobu rozdrtil pouze asi polévkovou lžíci zažloutlého prášku kukuřičné mouky. Byl však tak unaven, že musel stejně dlouhou dobu odpočívat.

Viděl, že takto vyrábět mouku nelze. To by musel na jeden bochník chleba drtit mouku aspoň měsíc. Přemýšlel o jiném způsobu. Jak krásně by se suchá kukuřičná zrna drtila v moždíři, napadlo Robinsona a hned mu v mysli vyvstal obrázek, jak kuchařka Běta tluče ve velkém moždíři nějaké koření.

V jeskyni vedle police měl vyrovnánu hraničku asi dvaceti cihel. Což kdyby se pokusil drtit zrna mezi drsnými povrchy cihel? Ihned nápad vyzkoušel. Zrna se drtila opravdu snadněji, ale se zrním se odírala i cihla. Robinson byl opět zklamán. Prohlížel povrch cihel, jimiž drtil kukuřičná zrna, a všiml si, že jejich povrch je pokryt vrstvou kukuřičné mouky. Snad tato vrstva zabrání, aby se při dalším drcení stíral do mouky cihlový prach. Zkusil rozdrtit ještě něco zrnek. Setřel mouku do dlaně a ochutnal ji. Cihlový prach již mezi zuby nevrzal. Pokračoval tedy s drcením kukuřice těmito cihlami. Když měl v hrnečku již asi půl litru dosti jemné mouky, nalil do ní trochu mléka, zamíchal dřevěnou vařečkou a uplácal z těsta placku a pekl ji na rozpálených cihlách na dně krbu, když z nich dříve shrnul žhavé uhlí. Pečené těsto za chvíli docela libě zavonělo. Placka byla tuhá a křesná, protože Robinson neměl kvasnic, aby se těsto kynutím stalo pórovité a křehké. Přesto však placka Robinsonovi chutnala, jako by to byl výborný koláč. V některém soustu zavrzal ještě v zubech písek z cihly, ale ani to Robinsonovi nevadilo. Radoval se, že vyrobil pečivo sám vlastním důmyslem. Dala mu ta troška mouky hodně dřiny, ale práce nebyla nadarmo. Přesvědčil se teď, že z kukuřice lze vyrobit jemnou

mouku a z ní upéci chutné pečivo. Až bude mít velké množství takové mouky, bude z ní jistě i chutný chléb.

Po několika dnech Robinsona napadlo, že by mohl masovou polévku zlepšit, a pokusil se vyrobit nudle z kukuřičné mouky. Masovou polévku s nudlemi měl Robinson velmi rád. Vzpomínal, jak rád se díval, když doma kuchařka Běta dělala nudle do polévky. Dala na desku stolu hromádku mouky, udělala v ní malý dolík, do dolíku vlila obsah vejce, vařečkou zamíchala a pak přidávala trochu mouky, vyválela tuhou placku a z ní krájela nudle.

Když Robinson drtil opět mezi cihlami mouku, náhle ustal a ťukl se prstem do čela. Vždyť si může vyrobit snadno hliněný moždíř. Udělá vysokou cihlu, do ní uprostřed vykrouží hlubokou jamku, z hlíny též uválí válec na tření. Moždíř dokonale vypálí v peci. V hluboké jamce pak bude drtit kukuřici jako v kovovém moždíři. Jamku a zakulacený válec před vypálením posype solí, aby se utvořila sklovitá vrstva. Sklovitá poleva zabrání tomu, aby se cihlový prášek vtíral do mouky. Robinson byl tímto nápadem tak nadšen a tak zaujat, že mu tváře rozčilením až hořely.

Měl v suchých hrudách ještě něco jemné hlíny z údolí Velkého potoka. Roztloukl ji kamenem, rozmělnil vodou a dal se ihned do práce. Udělal vysokou čtvercovou cihlu o hraně asi čtyř decimetrů a v tloušťce asi pětadvaceti centimetrů. Do středu cihly vyhloubil jamku o průměru asi patnácti centimetrů a právě tolik hlubokou. Potom uválel asi třicet centimetrů dlouhý válec o průměru osmi centimetrů. Konce válce zaoblil dokulata. Cihlový moždíř pak sušil celých čtrnáct dnů na krbu. Aby žár při pálení tak velké vrstvy hlíny byl co největší, sháněl v lese silná polena. Vypravil se jednoho dne až do údolí Velkého potoka, aby konečně viděl spáleniště pralesa.

Krajina v místech, kde stával kdysi prales, se změnila k nepoznání. Bylo tu teď široké údolí mezi mírnými svahy nízkých pahorku. Krajina byla však pustá, bez jediného stromu. Země byla dosud pokryta vrstvou deštěm rozmoklého popela. Ležely tu velké kusy zuhelnatělého dřeva. Kam oko dohlédlo, trčely ze země zuhelnatělé pařezy a ohořelé kmeny, některé až do čtyřmetrové výšky. Vrstva popela byla v některých místech velmi vysoká. Proto Robinson nemohl projít spáleništěm. Nohy se mu

hluboko bořily do mokré kaše z popela. V dálce nějakých pěti kilometrů se zdvihaly na obzoru nízké kupovité kopce. Až po tyto kopce nebylo v údolí jediného zeleného stromu. Krajina se podobala nesmírnému hřbitovu, na němž, kam oko dohlédlo, trčely jako smutné černé pomníky zuhelnatělé kmeny. Uprostřed smutného údolí protékal rozvodněný Velký potok. Jeho voda byla kalná, žlutohnědě zbarvená. Ve vzduchu čpěl ještě zápach spáleného dřeva. Robinson naložil plnou nůši zuhelnatělých kusů a odnášel je k jeskyni. Za odpoledne se vrátil na spáleniště pro dřevo ještě třikrát. Podivil se, jak zuhelnatělé dřevo v krbu výborně hořelo a vydávalo i daleko větší žár než obyčejné suché dřevo. Byl nesmírně zvědav, jak se mu povedlo vypálení moždíře. Mel stálé obavy, že se ozve chraplavý praskot, oznamující, že nádoba pukla. Na noc nasypal kolem moždíře a válce vrstvu dřevěného uhlí a bděl při krbu celou noc.

Druhého dne odpoledne vyhrabal pečlivě kolem moždíře a válce uhlí a popel. Moždíř však stále ještě neměl barvu, jakou očekával.

Založil oheň znovu. Kéž by tak měl měch, aby jím rozžhavil uhlí do velikého žáru! Pamatoval se na tento nástroj dobře z domova. Ruční měch ležel vždy u krbu ve velkém pokoji a otec s ním rozdmýchával dřevěné uhlí, kdykoli přikládal na oheň nová polena. Robinson se rozhodl, že se dá i do této složité práce a vyrobí si ruční měch. Trubici

pořídil snadno z bambusové tyče. Přiřízl nožem kůži a sešil ji podobně, jako když sešíval kalhoty, jenže ji obšíval daleko hustšími stehy. Aby sešité kraje nepropouštěly vzduch, zalepoval stehy pryskyřicí. Kolem duté bambusové hůlky kůži mnohonásobně ovázal motouzem a rovněž zalepil pryskyřicí. Podobně utěsnil kůži i kolem dřevěných držadel. Za tři dny byl s měchem hotov. Když roztáhl dřevěná držadla od sebe, pozoroval, ze měch do sebe trubicí vtahuje popel, a když držadla spustil k sobě, teprve fouká. Měch by měl správně foukat trubicí vzduch pouze ven, a ne nasávat. Konečně se rozpomenul, že nahoře v měchu byl v destičce kulatý otvor se záklopkou. Když měch roztahoval, záklopka se otevřela, otvorem se natáhl do měchu vzduch a teprve potom stisknutím držadel se uvnitř měchu vzduch stlačil, záklopku uzavřel a vzduch vycházel ven pouze trubicí. Robinsonovi dalo hodně přemýšlení, než přišel na to, jak by záklopku udělal. Kůži měl na měchu napjatu a přišitu jen na bambusových prutech. Konečně na to přece přišel. Vyřízl doprostřed kůže na jedné straně měchu kulatý otvor. Z jiné kůže pak vyřízl dvě o něco větší kolečka, z nichž pracně nožem sedřel chlupy a slepil je pryskyřicí k sobě. Když pryskyřice ztuhla, přišil tuhé kožené kolečko na okraj uvnitř měchu tak, aby se snadno přivíralo k napnuté kůži. Věc se mu povedla, měch pracoval dobře. Měchem rozdmýchal dřevěné uhlí kolem moždíře a válce doběla.

Když druhého dne moždíř i paličku z krbu vyndal, byl jeho povrch i vnitřek hladký jako ze skla. Také válec měl sklovitou polevou povrch dokonale hladký. Jakmile moždíř vychladl, nasypal do něho hrst kukuřičných zrn. Při prvém úderu však zrna opět prudce vyletěla z jamky a Robinsona zaštípalo na několika místech v obličeji. Nesmím tlouci tak prudce, myslí si Robinson. Ale ať tloukl mírně nebo prudce, vyletovala zrna z moždíře jako vystřelená.

Nástroj, o němž se Robinson domníval, že je úžasně důmyslný pro výrobu mouky, nebyl teď k ničemu. Snad by věc napravil tak, kdyby nechal vnitřek moždíře drsný. Přemýšlel teď, čím by hladký povrch uvnitř zdrsnil. Nedbal na liják, vyběhl na mořský břeh a v hrnci donesl mořský písek. Třel v moždíři palicí dlouhou dobu mořský písek, až jamka i válec ztratily lesk a přestaly být kluzké. Dal se opět do práce. Zrna však

po každém úderu vyletovala z moždíře stejně prudce jako dříve. Robinson teď levou dlaní zakryl okraj válce, aby odstranil vyskakování zrna. Válec procházel mezi palcem a ukazovákem. Zrna se odrážela od dlaně a padala zpět do moždíře. Při tom Robinsona napadlo, že může místo dlaně rozprostřít kolem válce kůži. Vyhledal jednu menší kůži, vyřízl do ní otvor, kterým by volně prošel válec, kůži pak podsunul pod cihlu z obou stran a přidržoval ji dlaní kolem válce. A teď vesele tloukl do kukuřičných zrn. Zrna při tlučení sice vyskakovala, bubnovala však o kůži, ven z moždíře vylétnout již nemohla. Při toto práci získal Robinson ještě jednu zkušenost. Když přidal celá zrna do rozdrcených, nevyletovala tato již tak snadno z jamky a dávala se také snadněji drtit. Rozdrcený obsah vysypal Robinson na misku. V mouce však bylo ještě mnoho hrubých zrnek. Robinson je odstranil tak, že pohyboval miskou vodorovně sem tam. Hrubá drť se usazovala na povrchu a na spodku misky zůstala jemná kukuřičná mouka. Hrubší drť Robinson s povrchu opatrně sňal a dal do moždíře. Jemnou mouku shromažďoval v hrnci.

Po několika dnech měl Robinson již tolik mouky, že mohl přikročit k pečení chleba. Věděl, že chléb se zadělává pouze vodou a že do chleba přidávají chlebný kvas. Jak se dělá chlebný kvas, to však nevěděl. Snad bude dobrý i bez kvasu, myslí si.

Nejprve zadělal z mouky těsto v největším hrnci. Těsto dokonale dřevěnou vařečkou promísil a pak vyndal z hrnce na stůl, aby je dlaněmi vyhnětl dotuha. Těsto se však na desku stolu přilepilo a Robinson je pracně rukama sbíral, aby je dal zpět do hrnce. Ruce se mu těstem oblepily. Těsto s rukou ani se stolu nijak nemohl sundat. Zoufalým úsilím se až potil. Co má dělat? Takto těsto rozpatlá po stole, po rukou, z čeho udělá bochník? Jistě bylo příliš řídké, a proto se tak lepí. Zalepenýma rukama nabral z hrnce zbytek mouky. A tu poznal, že pomoučené těsto se již nelepí a dá se snadno s rukou sejmout. Vysypal mouku z hrnce na stůl a přilepené těsto sbíral po částech lžící a dával do mouky. Mouka zabránila tomu, aby se těsto na stůl lepilo. Teprve teď, když těsto hnětl, vzpomněl, že kuchařka Běta, když pekla buchty, vždy stolní desku poprášila moukou a pak teprve na ni vyklopila z mísy těsto.

Konečně se mu podařilo uhníst z těsta pěkný bochánek. Z domova

věděl, že chléb se sází do vytopené pekárny. Zde však pekárnu nemá, a tak upeče bochánek prostě na horkých cihlách v krbu. Robinson nejprve vytopil řádné pec. Potom odstranil uhlí a popel. Než bochánek na horké cihly posadil, napadlo jej, že by jej měl přikrýt velkou mísou, aby se chléb pekl nejen zespodu, ale i svrchu. Přeměřil mísu, zdali se pod ni bochánek vejde. Bochánek byl však větší než mísa. Robinson oddělil tedy kus těsta a pak položil bochníček na horké cihly, přiklopil mísou a na mísu nahrnul žhavé uhlí.

Po chvíli však Robinsona napadlo, že nepozná, kdy bude bochník dost upečený. Nebude moci dosti dobře nazdvihnout mísu, aby se podíval, jak se bochník peče. Jak se má chléb dlouho péci, to nevěděl. Věděl, že maso se musí vařit ve vodě až dvě hodiny, kdežto na ohni je upečené i za hodinu. Snad hodina k pečení chleba stačí. Venku však bylo pod mrakem a pršelo. Podle slunečních hodin čas určit nemůže. Nejlépe bude, když současně bude péci na rožni maso a až to bude upečeno, bude jistě upečen i chléb. A tak to Robinson i provedl.

Vůně pečeného chleba, na niž se Robinson těšil, však z bochníku nevycházela, ač maso bylo již upečeno. Náhle se ozval praskot. Mísa poklopená na bochníku pukla. Robinson odsunul její dvě poloviny a teď ucítil vůni pečiva. Nebyla to vůně, jakou si pamatoval z domova, jakou voněl čerstvě pečený chléb. Byla to vůně trochu jinačí. Bochánek měl však již tmavohnědou kůru. Robinson jej vysunul z krbu a nechal vychladnout. Když jej později již vychladlý nakrojil, nepřipomínal mu však chléb, na jaký byl doma zvyklý. Byl tuhý, bez pórů a drolil se. Chuť jeho byla nasládle hořkavá. Snad se z kukuřice nedá jiný chléb upéci, myslí si Robinson. K pečenému masu však chutnal znamenitě.

Po nějakém čase Robinson vymyslil na pečení chleba jinou věc. Postavil doprostřed krbu volně z cihel jakousi cihlovou troubu, kolem níž a nad níž rozdělal oheň. Chléb udělal podlouhlý, aby se do této trouby snadno vešel. Když formoval na stole šišku chleba, vzpomněl si, že od minulého bochánku oddělil před týdnem kus těsta a uschoval je v hrnci. Obával se, že těsto za tu dobu bude již plesnivé. Těsto však plesnivé nebylo, jen nakysle vonělo a bylo zřidlé. Nu, bylo by je škoda vyhodit, myslí si Robinson a přidal je k čerstvému těstu. Když podlouhlý bochánek

jaksepatří prohnětl a vyválel, odnesl jej na teplou zídku krbu, aby se těsto bochánku před pečením prohřálo. Mezitím vytopil pekárnu. Když asi po dvou hodinách vzal bochánek, aby jej vsunul do vytopené cihlové trouby, nevěřil svým očím. Bochánek byl takřka o polovinu větší. Čím to? Jistě mu prospělo teplo. Bochánek se do trouby sotva vešel. Robinson zahradil dvěma cihlami otvor trouby a celou ji zavalil žhavým uhlím. V té chvíli svítilo již slunce, a tak Robinson měřil čas podle slunečních hodin. Již po půlhodině se počala šířit z pekárničky příjemná vůně, tentokrát opravdu pravé chlebové vůni podobná. Žitný nebo pšeničný chléb voněl trochu jinak, ale byla to již vůně chleba. Po hodině Robinson odhrnul popel a uhlí, odsunul cihly a užasl. Chléb vyplňoval celou prostoru. Byl však na povrchu ještě bledý, a tak jej Robinson nechal v troubě ještě půl hodiny. Bochánek dostal překrásnou červenohnědou barvu.

Když později chléb nakrojil, nebyl již uvnitř tuhý a křesný, byl kyprý a měl chlebovou chuť. Nakysle voněl. Byl to již opravdový chléb.

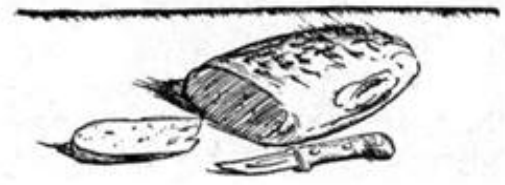
Při příštím pečení chleba se Robinson dočkal nepříjemného zklamání. Nahříval bochánek u krbu celé dvě hodiny, ale chléb ne-vykynul. Čím to? Přivoněl k chlebovému těstu. Scházela mu nakyslá vůně. Posledně přece těsto po vykynutí vonělo nakysle. Bleskla mu hlavou myšlenka. To jistě způsobil minule zbytek zkyslého těsta! To byl asi ten kvas, který způsobuje kynutí. Aby měl naprostou jistotu, oddělil opět kus těsta z bochánku a uložil v hrnku na poličce. Bochánek pak upekl nevykynutý. Chléb byl tentokráte tuhý, křesný, i chuť měl nasládle hořkou. Když Robinson pekl chléb již počtvrté, přidal do těsta opět zkyslý zbytek těsta. Těsto zázračně kynulo.

A tak Robinson objevil i tajemství kvasu i správné pečení chleba. V následujících dnech se Robinson připravoval na nové jaro. Bude potřebí, aby měl do zásoby aspoň dva rýče, a bude potřebovat i motyku. Motyku ovšem může zhotovit jedině z kamene. Vyhledal tenký placatý kámen a upravil jej tak, že do něho .špičatým křemenem po mnoho hodin vrýval důlek. Do důlku vždy nasypal něco písku a v něm křemenem vytrvale otáčel. Každého dne vydržel tuto práci dělat dvě až tři hodiny. Tvrdého kamene ubývalo velmi pomalu a teprve za čtyři týdny provrtal tři centimetry silný kámen a měl tak dostatečně velký otvor, do něhož

nasadil dřevěné topůrko. Potom ještě čtrnáct dnů brousil kámen, aby měl ostrou hranu. Motyka byla neforemná, těžká, ale když zkoušel kopat tvrdou hlínu, šlo to s ní docela dobře.

Za deštivých dnů promyslil také, jak udělá ohradu pro své kozy. V údolí Velkého potoka bude teď pro ohradu místa dost. Až údolí zaroste trávou, postaví tam i seník, aby nemusel nosit píci až sem k jeskyni. Stádo se může pást v ohradě po celý den. Až se stádo rozmnoží, postaví k ohradě i stáj.

I cesta do Rajského údolí se teď velmi zkrátila. Robinson nemusel již obcházet prales velkým obloukem. V Rajském údolí při potoku rostou keře podobné evropským vrbám. Přesvědčil se již, že čerstvě uříznutý prut, zapíchnutý do vlhké země, se ujme a roste právě tak rychle jako prut vrbový. Z těchto prutů Robinson udělá živý plot kolem ohrady. Na tuto práci se již těšil.

XVII

STAVBA OHRADY PRO KOZY. ROBINSON ZŘIZUJE POLNÍ HOSPODÁŘSTVÍ. STOPY V PÍSKU. STAVBA ČLUNU. VÝZKUMNÁ CESTA PO MOŘI KOLEM OSTROVA

Za prvního slunečného dne v první polovině října se vypravil Robinson do údolí Velkého potoka, aby tam provedl během příštích měsíců všechny práce, které promyslel v době dešťů.

Z popela, který teď tvořil souvislou, deštěm utlučenou kůru, vyrážely již trsy zelené trávy. Pro ohradu vybral Robinson místo na pravém břehu, těsně při potoku, aby měly kozy nejenom pastvu, ale současně i vodu. Vyměřil plochu na dvě stě kroků dlouhou a sto dvacet kroků širokou. V příštích dnech pak Robinson nosil z Rajského údolí svazky prutů a vysazoval je na obvodu této plochy. Pruty vysazoval ve dvou řadách. Nechal mezi nimi dva kroky širokou uličku, aby v ní mohl snadno chytat kozy.

Do čtrnácti dnů měl vysázeny pruty kolem celé plochy ohrady. Ve vlhké půdě se všechny pruty snadno ujaly. Nad ohradou pak založil kukuřičné pole. Na druhém břehu potoka v rovině ohradil živým plotem políčko pro ananasy. Nejprve odstranil z políčka všechna ohořelá dřeva a kusy uhlí. Potom překopával pole motykou, pak přerýval rýčem a kypřil půdu. Práce to byla velmi těžká. Kukuřičné pole bylo na padesát kroků dlouhé a na třicet kroků široké. Ananasové pak jen poloviční. Den jak den vždy po několik hodin od časného rána, dokud slunce nebylo vysoko na obloze, pracoval na poli. V půdě zůstalo mnoho kořenů ze spálených stromů. Odstraňování těchto houževnatých kořenů vyčerpávalo jeho síly. Někdy nezbylo než nad kořeny rozdělat oheň a vypalovat je.

Pracoval bez kabátu, kůži však si vždy natíral silnou vrstvou loje, aby snášela palčivé sluneční paprsky.

V listopadu pak již osel pole kukuřicí. Z Rajského údolí si přinesl sazeničky ananasů, citroníků i pomerančovníků, i několik sazeniček vinné révy.

Na spálenisku již bujně rostla tráva. V ohradě z některých pařezů, které tam zanechal, protože neměl ani nástrojů, ani síly, aby je odstranil, vyrážely bujně zelené výhonky. Robinson všechny výhonky pečlivě uřezával, aby se později nerozrostly v keře. Chtěl mít na celé ploše jen trávu. Zelený plot se již bujně zelenal. Kozy však zavede do ohrady, teprve až plot vyroste do větší výše, protože nízký plot by kozy určitě okousaly a zničily.

Voda ve Velkém potoku teď opadávala daleko dříve než loni. Prales svým stínem bránil vysychání vody a zadržoval ji v bažinách. Proto vysoký stav vody trval dříve tak dlouhou dobu. Slunce brzo vysušilo všechny bažiny a vyrůstala z nich bujně tráva. Vyrůstaly však již i nové keře a z kořenů starých stromů opět bujně rašily nové výhonky.

Po skončení práce na poli vystavěl Robinson u jeskyně, hned vedle své stáje pro kozy, i seník. Do seníku bude ukládat zásoby sena pro období dešťů. Z Rajského údolí, kam nyní častěji zacházel, i z jižních břehů ostrova nosil teď bohaté úlovky kozího i agutího masa. V Rajském údolí objevil i velké množství suchozemských želv. Želvy byly daleko menší než mořské, ale jejich maso bylo stejně chutné. Doma maso udil a dělal i velké zásoby tuku pro osvětlování jeskyně.

V prosinci se mu rozmnožilo i kozí stádo. Staré kozy měly opět mladé a pochytal ještě pět kůzlat a přivábil i jednu starou kozu s kůzletem. Kukuřice na poli se již bujně zelenala a rostla přímo očividně. S pocitem pyšné, sebevědomé radosti obcházel Robinson svá políčka a zelenou ohradu. Údolí Velkého potoka se měnilo týden od týdne. Nebyla to již vyprahlá pustina, ale rozkošně zelený kout země. Rozrostly se keře, vysoko vyrůstaly mladé výhonky stromů, bujela tráva. Jen zčernalé, ohořelé kmeny tu a tam trčely ještě z bujné zeleně a připomínaly, že tu kdysi zuřil velký požár, který strávil prales, stojící tu již celá staletí. Robinson se divil, jak může na pustém spáleništi vzniknout najednou tak

bujná vegetace. Netušil, že i za období dešťů silné vichřice zanášely sem z okolních keřů a trav semena a že ptáci, živící se rostlinnými bobulemi, přinášeli sem semena i ve svém trusu.

Cesty do Rajského údolí a na jižní pobřeží zabíraly mnoho času a vyčerpávaly Robinsona. Přicházíval tak unaven, že druhého dne nebyl schopen žádné větší práce. Proto přemýšlel o tom, že by si měl vyrobit člun. Na člunu by mohl objet kolem pobřeží polovinu ostrova a přivézt z jeho bohaté jižní části takový náklad, jaký v nůši a torbě dopraví při každodenních cestách teprve za. týden, ne-li za delší dobu. Kdyby měl člun, mohl by se odvážit i cesty ke vzdálené zemi na obzoru. Možná že tam je již americké pobřeží.

Robinson si vzpomněl, že čluny domorodců na africkém pobřeží byly z jediného kmene a jejich dutina byla vyhloubena ohněm. Robinson však neměl nástroj, kterým by porazil velký strom. A na člun bude potřebí kmene hodně silného.

Jednoho dne zabloudil na svých toulkách za lovem až tam, kde se sopka svažuje přímo do údolí Malého potoka. Tam viděl, jak láva, jež stékala v mohutném, až dva metry silném valu po svahu do údolí, na své cestě narazila, značně již vychladlá, na řadu mohutných stromů. Obrovské kmeny stromů láva svým žárem u země i do poloviny kmene přepálila. Vichřice pak tyto pokácela. Dosud bylo vidět, jak láva v některém kmeni se propálila až k jeho středu a pak ztuhla a zchladla.

Robinson si tu vyhlédl obrovský kmen stromu, z něhož by bylo lze vyrobit dosti prostorný člun. Ovšem, Robinson dobře věděl, že práce bude trvat při nedostatečných nástrojích velmi dlouho, snad rok, snad i déle. Zamyslil se ještě i nad tím, až člun z kmene pracně vyrobí, jak jej dopraví odtud k moři? Kmen naštěstí ležel na břehu potoka. Potok je teď mělký, ale v období dešťů se rozvodní. Rozvodněný potok by pak mohl snadno dopravit člun do mořské zátoky. Kmeny ležící napříč potoka prostě ohněm přepálí, voda je odnese a nebudou překážet člunu v cestě k moři.

V příštích dnech se Robinson dal do práce na člunu. Zatím přišly i druhé vánoce. O vánocích si mohl Robinson již vystrojit bohatou hostinu. Upekl si z kukuřičné mouky koláče a zapekl do jejich těsta ananasy. Na

jeho stole se objevilo maso pečené, vařené, želví, rybí i drůbeží. Měl i dobrý kukuřičný chléb. V jídle nescházelo ani koření. Jednou objevil na svahu kopce malé červené lusky. Když je nakousl, pálily ostře na jazyku jako pepř. Robinson nevěděl, že to byla paprika. Domníval se, že je to nějaký druh pepře. Dal jeden lusk do polévky a polévka dostala ostře pálivou, kořennou chuť. Robinson pak paprikové lusky sbíral, sušil, třel je v moždíři na prášek a přidával do polévky a kořenil jimi maso.

Vánoce trávil opět v tesklivém vzpomínání na domov. Jako minulého roku, tak i letos zašel na poloostrov Ztroskotání a tam na břehu, upíraje zrak na vzdálený obzor, seděl několik hodin v zadumání.

Když uzrála kukuřice, sklidil jí takové množství, že mu vystačí na celou dobu dešťů nejenom na mouku, ale zbude i na setí pro příští jaro, které tu na ostrove přicházelo vlastně dvakrát, po každém období dešťů. Také dvakrát do roka uzrála nejen kukuřice, ale i ostatní plodiny a ovoce.

Do poloviny února měl všechno sklizeno a uloženo v jeskyni i v prostorném seníku. Shromažďoval pilně hlínu na pálení hrnců i cihel. Zabýval se myšlenkou postavit si vedle jeskyně zděný domek a zvláštní pec na vypalování hrnců. Přinášel k jeskyni i zásobu dřevěného uhlí, kterého ležely na spáleništi stále velké hromady.

V pilné práci uplynula doba dešťů a Robinson podruhé zaséval a osazoval svá pole. Po celý čas v každé volné chvíli chodil do údolí Malého potoka ke svahu sopky, aby pokračoval v práci na člunu. Přepálené kmeny, ležící napříč potoka, odnesl jarní příval rozvodněného potoka. Cesta potokem k moři byla teď volná. Robinson nosil v nůši dřevěné uhlí a jím propaloval kmen do hloubky. Doutnající uhlí na dřevě rozdýmal vždy měchem. Oheň z dřevěného uhlí stravoval dřevo kmene daleko rychleji. Kmen měl přes metr v průměru. Při vypalování kmene dbal Robinson, aby boční stěny člunu byly pokud možno stejnoměrně silné.

Do konce července byl Robinson s člunem zhruba hotov. Byl to dosud neforemný kus dutého, dlouhého špalku, který oddělil od zbývající části kmene tak, že kmen přepálil. Člun neměl ještě podobu skutečného člunu. Tu podobu mu dá Robinson v zátoce u jeskyně.

Robinson sklidil již i druhou bohatou úrodu. Jednoho dne na počátku října, když v odpoledních hodinách se počalo ukazovat slunce, vyšel

Robinson před jeskyni, aby se podíval na hodiny. Chtěl vědět, stačil-li by se vrátit do večera z místa, kde pracoval na člunu. Když se od hodin vracel, spatřil v zátoce plovat nějaký temný předmět. Nejprve se domníval, že potok odplavil opět nějaký kus kmene. Robinsona napadlo, že by měl dřevo vylovit a dopravit ke břehu. Jak však užasl, když v plovoucím dřevě poznal svůj nehotový ještě člun. Přímo se zděsil. Nebýt této náhody, mohl noční příliv odnést snadno člun na širé moře a tak připravit Robinsona o výsledek celoroční úmorné práce. Robinson se svlékl a dopravil člun na písečný břeh. S napětím všech sil se mu podařilo vytáhnout jej na písek. Potom přinesl z jeskyně rýč a motyku a vykopal v písku vedle člunu prohlubina, do níž člun sešoupl. Do dutiny člunu pak nanosil kamení. Takto zajistil člun, aby jej za přílivu voda neodnesla.

Než se Robinson nadál, přikvačily již třetí vánoce. V ustavičné práci nestačil si ani uvědomit, jak letí čas, až teprve na svém kalendáři zjistil, že je již zase čtyřiadvacátého prosince. Vracel se právě ze zátoky Malého potoka, kde celé odpoledne pracoval na svém člunu. Chtěl být s člunem do konce roku hotov, aby ještě v lednu přede žněmi vykonal na něm cestu kolem ostrova.

Po vánocích se Robinson vydal do Banánové zátoky hledat želví vejce. Cestou přemýšlel o tom, jak by připevnil na svém člunu kotvu a z čeho by ji udělal. Bez kotvy by se nemohl vydat s člunem na moře. Snad bude nejlépe, když uplete z lýka silné lano a na ně přiváže těžký kámen. Jak však připevní k člunu silné lano? Musel by provrtat na přídi její bok. Ale čím? A co takto Robinson v přemýšlení šel po mořském břehu, pátravě hledě do písku, náhle se zastavil. V žilách mu stydla všechna krev. V písku byly otištěny stopy bosých lidských nohou. Kde se tu vzaly lidské stopy? Je snad ostrov v západních končinách obydlen? Ztroskotala snad na břehu loď a po ostrově bloudí trosečníci, podobně jako on před třemi lety? Mučil se těmito otázkami. Stop bylo v písku několik. Bylo zde tedy více lidí. To by nasvědčovalo, že tu kotvila blízko břehu nějaká loď a námořníci se vydali na ostrov, aby tu natrhali ovoce a v blízkém potoku nabrali vody. Stopy směřovaly k banánové houštině na břehu potoka. Snad to byla evropská loď, která se tu zastavila, a on o ní vůbec nevěděl.

Po chvíli tuto myšlenku zapudil. Vždyť Evropané by nevystoupili na

břeh bosi. Buď jsou to trosečníci, a ti se brzo objeví, anebo jsou tu nějací divoši, kteří bydlí v západní části ostrova. Ale což je to možné? Vždyť za celá tři léta nepotkal na ostrově živého člověka. Možná že sem zabloudili divoši z nějakého blízkého ostrova. Možná že to byli Karibové, o nichž Robinson slýchal, že jsou lidojedi. Robinson se otřásl hrůzou. Přešla ho chuť pátrat po želvích vejcích a vracel se k domovu. Hlavou mu vířily divoké myšlenky. Co teď? Jak zabezpečí svůj další život na ostrově? Jak se ubrání divochům? Jsou-li tu opravdu divoši, přijdou určitě k jeskyni. K jeskyni je snadno přivede kouř vystupující z komína. Co však může dělat? Tlupě divochů se ubránit nemůže. Jsou-li to trosečníci, pak by byla jeho křesťanská povinnost, aby je šel vyhledat a pomohl jim. Než i to je zbytečné, vždyť trosečníci, právě tak jako divoši, jednou spatří kouř vystupující z jeho komína a jeskyni tak snadno najdou.

Robinson přemýšlel o divoších. Možná že o nich smýšlejí hůř, než jací ve skutečnosti jsou. Vždyť v Africe se setkal také s divochy a ti jej přijali vlídně, dokonce i přátelsky. Setká-li se snad v příštích dnech na ostrově s divochy, bude nejrozumnější chovat se k nim přátelsky. Bude-li mít u sebe zbraň, položí ji na zem a ukáže jim holé ruce. Divoši poznají, že nemá zlých úmyslů, a budou se jisté chovat i oni přátelsky.

Celou noc Robinson uvažoval a přemýšlel. Teprve k ránu na chvíli usnul. Když se pak již za bílého dne probudil a vzpomněl na objev minulého dne, byl již klidnější. Co konečně zbývá, řekl si. Zít klidně tak, jak jsem žil dosud.

A přece když šel teď po ostrově, lekal se každého zašustění v trávě nebo keři. Bázlivě se ohlížel po každém zvuku. Když se vracel z venku domů, opatrně nahlížel do jeskyně, nesedí-li tam u stolu již nějací Karibové. Z jeskyně se však ozval vždy jen hlas papouška Andu.

Celý týden žil Robinson v nejistotě. Práce jej netěšila. Vysedal dlouhé hodiny na pobřeží a hleděl na moře. Kdyby se tak právě teď objevila spásná loď! Rozčilení však pomalu přecházelo n Robinson se opět věnoval své každodenní práci. V práci zapomněl nejsnadněji na všechny obavy a práce vždy zaplašila jeho trudné myšlenky.

Uplynul opět měsíc a na ostrově se nic nezměnilo. Robinson nepotkal na svých cestách živé lidské duše. Pilně sklízel svoji novou a stále bohatší

úrodu. Ohrada v údolí Velkého potoka byla již celá porostlá vysokou trávou. Živý plot se rozrostl a zhoustl tak, že Robinson pomýšlel na to, že sem přestěhuje hned po deštích své stádo. Pro kozy v rohu ohrady postavil krytou stáj, podobnou jako u jeskyně, jenže dvakrát větší. Kozí stádo se již zdvojnásobilo. Mléka měl teď tolik, že je nemohl sám ani spotřebovat.

Robinsona mrzelo, že se mu nepodařilo do období dešťů člun dokončit. Musel jej opět zakopat do písku při ústí Malého potoka a počkat s prací, až zase deště pominou. Za dlouhých deštivých dnů se opět zaměstnával drobnými pracemi v jeskyni. Z nejjemnější hlíny, kterou si donesl z Rajského údolí, vyráběl malé hrnečky na mléko, vyrobil si i slánku, ze dřeva nožem vyřezal dvouzubou vidličku, vařečku i kvedlačku. Z lýka si upletl střevíce, v nichž se mu chodilo daleko pohodlněji než v kožených. V době dešťů již nechodil pro vodu do vzdálené studánky, ale zachycoval dešťovou vodu stékající se střechy stáje do hrnců a měl vždy vody dostatek.

Sotva se ukázalo v prvé polovici dubna slunce, Robinson pokračoval v práci na člunu. Člun byl již zhruba opracován, zbývalo přidělat lavičku a zhotovit vesla. Lavičku přidělal celkem snadno. Zasadil desku do zářezů v bocích člunu. Nejvíce se napřemýšlel, jak by připevnil k člunu provaz, aby člun mohl přivázat u břehu ke stromu nebo kůlu. Neměl nebozez, aby navrtal do dřeva díru, kterou by provaz provlékl. Pokoušel se provrtat díru do boku lodi kapesním nožem. Nůž se však při této práci počal v rukojeti viklat, a tak toho Robinson zanechal, aby nůž nezničil. Konečně napadlo Robinsona, že by mu i v této práci mohl pomoci oheň. Vyhledal několik pravidelně rostlých, rovných větviček z železného dřeva. Žhavý konec větvičky vložil do důlku v boku lodi a tak vypálil vždy tenkou vrstvu dřeva. V ohni měl stále několik větviček. Bral z ohně jednu po druhé a zastrkával je po sobě žhavými konci do důlků. Za nějakých pět dní podařilo se mu propálit tímto způsobem v boku lodi otvor. Provlékl jím lýkový provaz a pevně zavázal.

Když dokončil tuto práci, vyndal z nitra člunu všechno kamení a rýčem odházel od boků člunu nanesenou závěj písku. Dřevěným sochorem odsunul člun až k vodě.

Poháněje člun jedním krátkým veslem, vyrobeným z desky, připlul Robinson do ústí Malého potoka a tam přivázal člun ke kmeni stromu. Potom se připravil na cestu podél pobřeží k jihu ostrova.

Druhého dne vstal před východem slunce. Kozám nanesl píce a připravil vodu, také papouškovi uchystal dostatek potravy i vody. Aby měl jistotu, že za jeho nepřítomnosti bude zabezpečen oheň dokonale, položil do krbu veliké kusy tvrdého dřeva, na ně nasypal ještě i dřevěné uhlí. Pro případ, že by se nemohl vrátit do večera, zažehl i dvě větší lampičky, které vydržely svítit plné dva dny.

Když Robinson vyplul ze zátoky, vycházelo právě slunce. Krátkým, širokým veslem pádloval střídavě hned u levého, hned u pravého boku lodice. Aby měl člun hlubší ponor a nepřekotil se tak snadno, nanosil na jeho dno ještě před vyplutím kameny.

Robinson plul v nejtěsnější blízkosti břehu. Věděl, že kdyby jeho malou loďku uchvátil mořský proud, byl by ztracen. Pozoroval je často z Ohnivé hory. Voda mořských proudů se liší od ostatního moře ustavičným vlněním.

Za půl hodiny míjel již Robinson mys Ztroskotání. U tohoto mysu dával pozor, aby nenarazil na skaliska, skrytá nízko pod hladinou moře. Šťastně minul nebezpečný mys Ztroskotání a vplul do zátoky, nad níž se vypínala do výše hora Zklamání. Obeplul pak ještě jeden výběžek ostrova, bohatý kokosovými palmami. Jeho cesta se teď stáčela k jihovýchodu. Bylo veliké vedro a Robinson, unaven dvouhodinovým veslováním, přistál u břehu a usadil se ve stínu palem, aby si odpočinul. Břehy tu byly nízké a písečné. Po půlhodinovém odpočinku pokračoval opět v plavbě. Obeplul úzký výběžek ostrova, za nímž uhýbal břeh v jihozápadním směru. Tuto nejvýchodnější část ostrova nazval Robinson mysem Východním.

Po několika hodinách plavby vplul do hluboké zátoky, do níž se vléval neveliký potok. Zátoka byla stíněna mohutnými, vysokými stromy. V korunách stromů skákalo a vřeštělo množství opic. Robinson nazval tuto zátoku Opičí. Od této zátoky plul přímo k západu. Byl již na jižním pobřeží ostrova. Když vplul do mělké zátoky překrásného travnatého údolíčka, přivázal loďku ke stromu a vyšel, aby si údolí prohlédl.

Nevysoké svahy údolí byly bohatě porostlé kokosovými palmami, banány a množstvím keřů, jež vydávaly omamnou vůni. Vyplašil tam i několik aguti, ale než připravil luk ke střelbě, zvířátka zmizela.

Šel krajem palmového háje. Po několika minutách se mu podařilo sestřelit dvě slípky. V torbě přinesl z kokosového háje ořechy. Ořechy nebyly ještě zralé, a tak se osvěžil jejich mlékem.

Od tohoto údolíčka plul kolem pralesa, jenž dosahoval až k moři.

Z hlinitých svahů se plazily jako mohutní hadi kořeny velikánů a ponořovaly se až pod vodu.

Odpoledne vplul do známé zátoky, do níž se vléval potok z Rajského údolí. Byl na místě. Plul teď zátokou a pak potokem proti proudu. Z loďky vyházel všechno kamení, aby se mohl plavit potokem až do středu Rajského údolí. Nastal večer. Přivázal loďku ke stromu, rozestřel na dno loďky kozí kůže a ulehl. Unaven dlouhou plavbou, brzo usnul.

Časně ráno se vypravil na lov. Ulovil jednu kozu a pochytal osm zemních želv. Do loďky nanosil v nůši množství ovoce, zvláště kokosových a amerických ořechů, a slušnou hromádku kaolínu. Loďka byla teď příliš zatížena, a tak ji Robinson vlekl potokem za lýkový provaz, jda po břehu.

Rozhodl se, že ve zpáteční cestě bude pokračovat směrem k západu a obepluje tak celý ostrov. Směr na západ udržoval podél břehů až k malé zátoce, kde ústil malý potůček, jehož údolím se již jednou ubíral, a to tenkrát, když zabloudil cestou z Rajského údolí.

Od malé zátoky se stáčely břehy k severozápadu. Homolovité kopce spadaly svými příkrými stráněmi přímo do moře. Stráně byly většinou kamenité, porostlé nízkými keři, obrovskými kaktusy, aloemi a zakrslými palmami.

Když obeplul poslední výběžek ostrova, který nazval mysem Západním, plul podle pobřeží k severovýchodu. Celé toto pobřeží bylo stále stejně příkré. Hory jako by tu vystupovaly přímo z moře. Po několika hodinách plavby dostávalo pobřeží opět mírnější svahy, na nichž bujně vyrůstal listnatý les a palmové háje. Obeplouval rozkošné zátočiny, do nichž z úzkých údolíček vtékaly do moře četné potůčky. Slunce již zapadalo, když se před Robinsonem objevila zátoka, obrostlá bambusem až k samým břehům. Jen několik málo metrů od břehu se hnal mohutný mořský proud severovýchodním směrem. Málem by byl Robinsonovi strhl loďku. S napětím všech sil se Robinson od jeho proudu odpoutal a vplul do zátoky. V zátoce chvíli odpočíval. Protože se již stmívalo, vydal se těsně při břehu na další cestu. Byl mile překvapen, když hned za výběžkem ostrova se před ním objevila dobře mu známá Banánová zátoka. Za půl hodiny plul již kolem mysu Slunečních hodin a byl šťastně doma.

Doma našel všechno v pořádku. Lampičky ještě hořely. Papoušek i kozy Robinsona radostně uvítali. Příští dny věnoval Robinson zpracování bohaté kořisti.

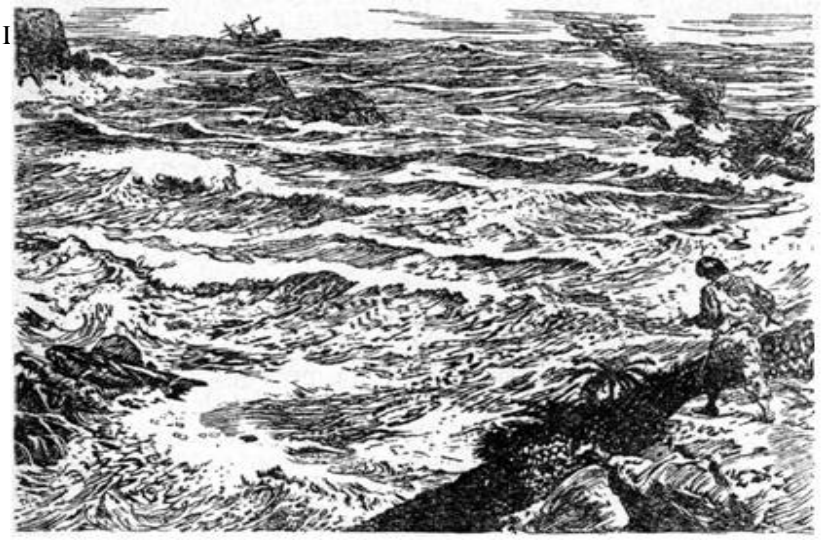

XVIII

ZKÁZA KORÁBU PŘINESE ROBINSONOVI MNOHO DOBRÉHO

V posledních dnech deštivého období v polovině srpna rozpoutala se nad ostrovem veliká bouře, provázená neobyčejně silnou vichřicí. V noci se změnila vichřice ve větrný orkán. Moře nepřetržitě dunělo a hučelo. Robinson nemohl usnout. Obával se, že kdyby se vítr otočil, jak se tu často stává, ze západu na východ, odnese mu střechu stáje. Střecha byla kryta skalní stěnou, a přece se i teď povážlivě chvěla. V komíně kvílela meluzína. Byla to strašná noc. Takovou bouři snad tu Robinson dosud ani nezažil. Unaven bděním, usínal až k ránu. Náhle jej probudil mohutný rachot. Robinson se lekl, že opět počala sopka soptit. Vyskočil a vyběhl z jeskyně. Země však byla klidná, nechvěla se jako při prvním výbuchu. Zaduněla nová mohutná rána a Robinson zřetelně slyšel, že rána přichází ze strany od moře. Nějaká loď volá dělovou salvou o pomoc. Robinson se rozčilením až třásl. Co počít? Jak oznámit nešťastníkům, že jsou nablízku obydleného ostrova? Zazněla již třetí salva. Loď je jistě velmi blízko. Orkán žene loď přímo k ostrovu. Vůkol byla dosud tma. Robinson se vrátil k jeskyni, nabral náruče suchého dřeva, z krbu nahrnul do hrnce žhavého uhlí a vyběhl do tmy. U Hodinového mysu rozdělal oheň. Jakmile oheň vzplanul, běžel Robinson zpět pro suché dřevo. Během několika minut naložil na oheň tolik dřeva, že vzplanul vysokým plamenem. Opět zazněla salva děl. Po chvíli druhá a pak ještě třetí. Moře bylo strašlivě rozbouřeno, vysoké vlny šplíchaly svou pěnu až k ohni. Robinson přikládal stále na oheň a udržoval vysoký plamen. Salvy děl se již neozvaly. Hučelo jen rozbouřené moře. Konec, myslí si Robinson, snad ztroskotali. Oheň však Robinson živil až do svítání.

I

Robinson vystoupil na Ohnivou horu, aby se rozhlédl po mořské hladině. Za mysem Ztroskotání spatřil veliký koráb. Ležel na boku.

Koráb jistě narazil na skaliska, skrytá pod vodou. Byl bez stěžňů. Stěžně jistě zlomil orkán a shodil do moře.

Robinson seběhl s Ohnivé hory, aby se vypravil k mysu Ztroskotání. Obloha se již protrhala a z mraků vyšlo slunce. Moře však bylo ještě silně vzduté. Než došel Robinson k místu, kde ležel koráb, uběhla celá hodina. Koráb ztroskotal kus za mysem Ztroskotání. Byl vklíněn mezi dvě skaliska. Robinson vystoupil na pobřežní skalisko a rozhlížel se, nespatří-li snad při břehu nějakou záchrannou lodici a na břehu člověka. Nikde nic.

Robinsonovi se bolestí svírala hruď. Bylo mu líto nešťastníků a litoval i sám sebe. Osvobození bylo tak blízko. Kdyby se tu aspoň později setkal s nějakým trosečníkem! Snad ještě někteří bloudí po ostrově a bojí se lidojedů právě tak, jako jsem se kdysi bál já, myslí si Robinson. Dal ruce k ústům a ze všech sil volal na všechny strany. Nikde se nic neozvalo, nikdo se neobjevil.

Vracel se tedy zpět k domovu. Až se moře utiší, vypraví se se svým člunem k vraku.

Pro příliš vzduté moře nemohl se Robinson odvážit se svým lehkým člunem plavby na moře. Vypravil se odpoledne znovu pěšky k skalnatému pobřeží, aby prohledal jeho okolí. Stále měl naději, že se setká s trosečníky. Možná že vichřice zanesla záchranné lodice daleko na východ.

Šel stále podél pobřeží, přelézal skaliska, brodil se močály, obcházel houštiny, až došel k místu, kde byl mírně se svažující písečný břeh. Pojednou uslyšel psí štěkot. Nevěřil svému sluchu. Kde by se tu na ostrově vzal pes? Pozorně naslouchal a opravdu: slyší psí štěkot a táhlé vytí. Robinson se rozběhl po hlase.

Když obešel skupinu skal, spatřil na břehu malé zátoky nevelikého, chundelatého, světle hnědého psa. Teď si Robinson povšiml, že pes sedí u ležícího člověka. Robinson běží, co může nejrychleji. Pes vyskočil a zuřivě dorážel na Robinsona. Nechtěl jej pustit k ležícímu člověku. Robinson vyndal z torby chléb a uzené maso. Pes však si masa ani chleba nevšiml. Stále zuřivě dorážel. Robinsonovi nezbylo, než aby silným klackem psa odehnal.

Ležící člověk byl mladý, asi pětadvacetiletý námořník v krátkých kalhotách, bez kabátu, jen v košili, v rozedraných šedých punčochách, bez střevíců. Byl mrtev. Jeho srdce již netlouklo a tělo bylo vychladlé. Patrně jej moře vyvrhlo již utopeného. Kdyby se tu byli zachránili i jiní, jistě by svého mrtvého druha byli pochovali. Bude tedy zbytečné, aby Robinson dál pátral po živých lidech.

Vyndal z torby lasturu, kterou nosil stále s sebou, a vyhrabal v písku námořníkovi hrob. Robinsonovu práci velmi ztěžoval pes, který ustavičně dorážel. Chraplavě štěkal. Pes trpí jistě žízní, myslil si Robinson, když viděl, že pes má kolem huby bílou pěnu. Nalil do malé misky z tykve vodu a podal psovi. Pes schlípl ocas, přestal štěkat a bázlivě se blížil k misce. Ustavičně však vrčel a cenil na Robinsona zuby. Robinson na několik kroků odstoupil a pes hltavě vypil všechnu vodu z misky. Potom nalil Robinson do misky z druhé tykve mléko. Pes vypil i mléko. Když však mu hodil na zem kus uzeného masa, pes si ho ani nevšiml.

Námořníka Robinson pochoval do nehlubokého hrobu, postál chvíli s obnaženou hlavou a modlil se za duši mrtvého. Po čtyřech letech se setkal

na ostrově s člověkem, ale jen proto, aby jej mohl pochovat. Jak nešťastný to osud!

Potom Robinson volal k sobě psa. Přemýšlel, jaké jméno by mu dal. Vzpomněl si, že doma měli psa, na kterého volali Rek.

„Reku, Reku!“ volal a podával psovi kus masa. Pes však jen vrčel a nechtěl se k Robinsonovi vůbec přiblížit. Když Robinson odešel na několik kroků od hrobu mrtvého námořníka, pes usedl na hrobě svého bývalého pána a žalostně vyl. Robinson se vzdaloval a stále psa volal. Pes však si Robinsona již vůbec nevšímal. Věrnost zvířete k člověku Robinsona dojímala. Věděl, že pes se od hrobu svého pána již nehne. Proto zanechal poblíž hrobu nádobku s vodou a vracel se pak k domovu.

Slunce se chýlilo k západu a Robinson měl před sebou dobré dvě hodiny cesty.

Když druhého dne vyplouval se svou loďkou ze zátoky, bylo moře již klidné. Nejdříve doplul k místu, kde pochoval námořníka. Pes seděl dosud na jeho hrobě a táhle vyl. Když spatřil přicházejícího Robinsona, několikrát chraplavě zaštěkal, ne však již tak zuřivě jako včera. Robinson podal psovi nejprve vodu. Pes ji hltavě vypil. Potom mu dal i maso, které pes tentokráte s chutí snědl; a dal se dokonce od Robinsona pohladit.

Robinson vstoupil do loďky, aby odplul ke korábu. Volal psa, aby ho následoval. Pes chvíli váhal, ale pak se pomalu blížil k loďce. Robinson mu vyšel v ústrety, promluvil k němu, hladil jej a pes pak Robinsona následoval až k loďce.

Robinson byl šťasten, že našel alespoň tohoto čtvernohého přítele, když mu osud nedopřál setkat se s živým člověkem. Namířil s loďkou ke korábu. Byl to velký kupecký koráb. Z nakloněné paluby visela do vody lodní lana a provazové žebříky. Robinson přivázal loďku k lanu a vyšplhal se po žebříku na palubu. Pes chtěl za Robinsonem na koráb a žalostně v loďce kňučel. Robinson otevřel palubní dveře a nahlédl dovnitř. Chvíli poslouchal, ozve-li se z nitra lodi nějaký hlas. V temném prostoru však bylo ticho. Na jeho zavolání se nic neozývalo. Loď je tedy liduprázdná. Námořníci opustili loď v záchranných člunech a pravděpodobně zahynuli. Robinson sestoupil dovnitř korábu. Víc než

polovina byla zatopena vodou. Vešel do kajuty, kde našel šavli, dvě bambitky, tři pušky. Byly tu i soudky se střelným prachem, dva soudky kořalky a různé nádobí. Měl radost, když objevil nože a lžíce. Vynesl nejdříve zbraně.

Prošel ještě dvě kabiny. Sekerou prorazil v boku nakloněné kabiny stěnu. Za stěnou bylo skladiště. Prolezl otvorem a velmi se zaradoval, když ve skladišti objevil velké zásoby potravin. Ležely tu pytle rýže, pšeničné mouky, pytle sucharů, bečky rumu, bečky čisté soli, bylo tu různé kuchyňské nářadí, svíčky, láhve s olejem, různé koření, našel i zásobu troudu a křesadla na rozdělávání ohně. Všechno zboží leželo na hromadě při stěně, neboť loď byla nakloněna na bok. Dveře této špižírny byly zavaleny zbožím. Vyrazil tedy několik desek ve stěně a tak se dostal do kuchyně. Z kuchyně pak odnášel kuchyňské nářadí, nože, lžíce, talíře, mísy, džbány, plechové hrnce, měděné pánve, kotlíky... Za kuchyní byla kajuta a v ní dva obrovské kufry stolního i ložního prádla.

Robinson naplnil loďku a odjel k jeskyni. Vrátil se během dne ještě čtyřikrát. Jeskyně se teď podobala velikému skladišti. Robinson měl teď všechno, po čem toužil a co potřeboval. Měl nádobí i náčiní k vaření... Měl sekery, pilky, dláta, nebozezy, kleště, kladiva, hřebíky a pět pušek, čtyři pistole, dva soudky prachu, bedničky s náboji. V kapitánově kajutě nalezl úplně nový oblek, střevíce a pár vysokých bot. Do jeskyně odvezl dva pytle pšeničné mouky, pytel rýže, cukr, sůl, pytel pšenice, ječmene, bečičku rumu, sušené a uzené maso. Velké množství lan a provazů a také dalekohled.

Na všech cestách od korábu do jeskyně a z jeskyně ke korábu doprovázel Robinsona Rek. Když večer Robinson unaven usedl ke stolu, Rek zalezl pod stůl. Kozy i papoušek nepřijali Reka nijak vlídně. Mladé kozy se bály a staré se proti němu bojovně stavěly. Nebýt uvázány, jistě by byly Reka nabraly na rohy. Papoušek na Reka křičel, zuřivě tloukl v kleci křídly a klapal zobákem. Když prošel Rek blízko klece, zasyčel papoušek jako husa. Rek si však papouška ani koz nevšímal. Držel se stále nablízku při Robinsonovi.

Robinson mu ustlal pod stolem měkké lůžko a Rek, vyčerpán bděním i žalem nad ztrátou prvého pána, brzo usnul.

Robinson se chystal, že hned za svítání druhého dne odjede se svou loďkou k vraku, aby pokračoval v odvážení zásob. V noci však přišla bouře a ráno bylo moře velmi neklidné. Robinson se nemohl odvážit plavby. Zůstal doma a třídil svoji kořist.

Robinson se stal přes noc civilizovaným člověkem. Těšil se, jak snadnější bude všechna práce, jak příjemnější bude i další jeho život. Ať teď zkusí divoši přepadnout Robinsona! Přivítá je palbou z pušek a pistolí. Bdělý Rek mu oznámí příchod nepřátel již, na dálku. Robinson měl plnou hlavu plánů. Především postaví dokonalejší loď s plachtou, s kterou by se mohl pokusit plavit k americkým břehům, i Možná že si postaví i zděný domek se světnicí a kuchyní. Oblékl se do kapitánových šatů. V evropském obleku se však cítil nesvůj. Oblek měl sametový kabátec s širokým límcem, s manžetami na rukávech. Byl ozdoben dvěma řadami kovových pozlacených knoflíků. Kalhoty měl rovněž sametové a zapínaly se pod kolena na přezky. Klobouk byl pak plstěný, široký, hnědé barvy, s modrou hedvábnou stuhou. Stuha byla na pravé straně shrnuta v kokardu. Uprostřed kokardy byl pozlacený knoflík a v něm vyryty ozdobné iniciály F. M., patrně začáteční písmena jména kapitánova. Robinson obul i vysoké kapitánovy boty. Se zvláštním pocitem vyšel v tomto obleku před jeskyni. Kozy přestaly přežvykovat a dívaly se udivené na svého pána. Nechápaly jeho proměnu. Když Robinson vešel do stáje, bály se a plašily. Teprve když na ně promluvil, poznaly, i že v podivném zevnějšku se ukrývá jejich pán. Také papoušek hleděl na Robinsona velmi udiveně. Jedině Rekovi se Robinson v tomto obleku líbil. Vrtěl radostně ohonem a skákal Robinsonovi s radostným štěkotem až na prsa.

Robinson svlékl evropský oblek, protože se k práci nehodil a bylo jej škoda ničit. Těšil se, že doveze ještě z kapitánovy kajuty celou výbavu prádla.

Příštího dne se větrná bouře utišila a moře se uklidnilo. Robinson vyplul k vraku spolu s Rekem. Když připluli k mysu Ztroskotání, spatřil na vodě množství desek a trámů. Včera tu nic takového nebylo. Když obeplul mys Ztroskotání, objevila se před ním prázdná mořská hladina. Vrak zmizel. Jen v zálivu se houpalo na vlnách několik desek. Včerejší vichřice, která se přihnala od východu, opřela se do vraku z druhé

strany, uvolnila jej ze skalnaté soutěsky, do níž byl koráb vehnán orkánem ze západu, a vrak klesl ke dnu. Robinson se vracel smuten domů. Litoval, že na palubě zanechal ještě jednu bednu hřebíků, střelný prach a ve skladišti mnoho jiných věcí. Než, zaplaťbůh za to, co se mu podařilo odvézt již předevčírem.

XIX

DOKONALÉ ZAŘÍZENÍ DOMÁCNOSTI. PÁLENÍ UHLÍ V MILÍŘI. PŘÍCHOD LIDOŽROUTŮ. VYSVOBOZENÍ PÁTKA

V příštích dnech dopravoval Robinson ve svém člunu desky a trámce ze zátoky Ztroskotání k svému obydlí. Hodí se velmi dobře při stavbě domku. Když byl s touto prací hotov, vyšel hned na lov, aby vyzkoušel pušku. Blízko Banánové zátoky se mu podařilo zastřelit kozla. Druhého dne upekl chléb z pšeničné mouky. Poprvé po mnoha letech jedl skutečný pšeničný chléb. Pro pečení chleba postavil Robinson vedle ohniště malou pekárničku. Aby pekárnička měla dobrý tah, proboural při zemi do boku komínu otvor. V jeskyni postavil postel na dřevěných sloupcích a při stěnách zřídil velké police pro kuchyňské nádobí. Během měsíce přetvořil jeskyni v útulný příbytek. Zvětšil stůl a vyrobil i dvě jednoduché židle. Z trámců, které dovezl z vraku, sroubil veřeje, obezdil je cihlami až do výše půltřetího metru. Otvorem nade dveřmi vnikalo do jeskyně stále ještě dosti světla. Ve dne nechával dveře otevřeny. Za hradbou keřů před jeskyní postavil z cihel a kamení metr vysokou zeď. Nedaleko stáje vykopal na dva metry hlubokou studnu a celou ji vyzdil cihlami. Za doby dešťů se naplnila vodou a tak získal zásobu pro kozy i pro vaření na dlouhý čas. V kamenné ohradě kolem jeskyně udělal tři vchody. Jeden přímo před jeskyní; do něho se vcházelo úzkou stezkou, prosekanou v keřích. Druhý vchod byl na severní straně a jím se dalo vycházet přímo k moři k slunečním hodinám. Třetí vchod byl na jihu do údolí Malého potoka.

Kozí stádo se zatím rozmnožilo trojnásobně. Mladé kozy a kůzlata

převedl Robinson do ohrady a ve stáji u jeskyně ponechal jen čtyři staré dobré dojnice.

S pomocí nástrojů zdokonalil teď i svůj člun. Vydlabal větší prostor uvnitř člunu a v jeho středu vztyčil stěžeň z bambusové tyče. Ze čtyř prostěradel sešil velkou plachtu a připevnil ji na stěžeň. V pilné práci, která Robinsona tečí dvojnásob bavila, plynul rychle čas. Na ostrově se střídaly deště s krásným slunným počasím. Robinson neměl teď v ničem nedostatek. S puškou na rameni, s bambitkami za pasem, v kapitánových vysokých botách konal výzkumné cesty do západních končin ostrova. Na cestách jej doprovázel všude chundelatý Rek, z něhož se stal věrný, oddaný přítel.

Při západním pobřeží objevil vysoké, mohutné stromy s neobyčejně silnými kmeny. Některý kmen mohl mít i dva metry v průměru. Teď, když má ostré sekery, pilu, dláta, hoblíky i nebozezy, může se směle dát do stavby velkého plachetního člunu. Z tak mohutného kmene by se dala postavit docela prostorná plachetní lodice. Byly to stromy mahagonové[193], které v těchto končinách dorůstají do výše až třiceti metrů a jejichž kmeny mohou dosáhnouti třímetrového průměru. Mahagonové dřevo je neobyčejně tvrdé, dá se však dobře zpracovat a vzdoruje hnilobě. Mahagonový les se rozkládal při severozápadním pobřeží ostrova a protékal jím potok. Robinson vyhlédl nedaleko ústí potoka velký mahagonový strom a umínil si, že jej v nejbližších dnech porazí a dá se hned do stavby člunu. Místo však bylo vzdáleno od jeskyně dobré tři čtvrti hodiny chůze.

Domů se Robinson vracel delší cestou při pobřeží. Nedaleko Banánové zátoky u bambusového háje, asi padesát kroků od místa, kde již před dvěma lety objevil stopy bosých nohou, spatřil velké množství čerstvých stop. Rek čenichal stopy. Najednou počal zuřivě štěkat a táhle výt. Robinson šel za Rekem, neboť myslil, že Rek objevil nějaké zvíře, snad želvu. Na želvy Rek takto zuřivě štěkával.

Robinsonovi však hrůzou stydla v žilách krev. Přišel k ohništi, kolem něhož ležely poházené lidské kosti. Povalovaly se tu čtyři lebky. Bylo jasné, že tu měli před nedávným časem lidojedi hnusnou hostinu. Robinson se nesmírně polekal. Sem tedy přijíždějí odněkud lidojedi. Tu,

nedaleko jeho jeskyně! Ohnivá hora se zvedala právě před ním na východní straně. Z Ohnivé hory je určitě vidět tato místa. Jaké štěstí, myslí si Robinson, že kouř, vycházející z komína, je kryt Ohnivou horou. Jak lehce by mohli lidožrouti objevit jeho jeskyni. Sundal s ramene ručnici, a bedlivě pozoruje banánové houští, byl teď připraven na každý podezřelý zvuk ihned vystřelit.

Smuten vracel se Robinson domů. Doma jej přepadla velká úzkost. Ještě že dokončil ohradu kolem jeskyně a do vchodu jeskyně zasadil pevné dveře. S ohněm musí být teď opatrnější. Za bezvětří jistě vystupuje kouř velmi vysoko a divoši by jej mohli snadno spatřit. Robinson si vzpomněl, že když topil dřevěným uhlím ze spáleného pralesa, nevydávalo takřka žádný kouř. Na spáleništi bylo dřevěného uhlí ještě dost, ale bylo již dávno zarostlé vysokou trávou. Robinson se rozhodl, že se pokusí vypálit dřevěné uhlí sám. Na anglickém venkově, když o prázdninách pobýval u strýce na venkovském statku, viděl, jak se dřevěné uhlí pálí v milířích. Hned v příštích dnech se dal do stavby milíře. Blízko lesa vykopal mělkou, přes dva metry širokou okrouhlou jámu, narovnal dřevěná polena těsné kus ke kusu a stavěl kuželovitou hranici do výšky. Hranici dřeva přikryl vrstvou banánových listů a na ně naházel vrstvu hlíny a pečlivě přikryl drny. Na vrcholu hranice byl malý otvor, aby jím mohl vycházet kouř. Milíř zapálil odspodu na čtyřech protilehlých místech. Dřevo pomalu hořelo, doutnalo a kouř vycházel nahoru otvorem. Robinson nechal hranici hořet tak dlouho, dokud její dřevo neprohořelo až k otvoru nahoře. Když z otvoru vyšlehl plamen, ucpal pečlivě spodní otvory, ucpal i otvor nahoře a dřevo teď bez přístupu vzduchu doutnalo a uhelnatělo. Kouř vycházel po povrchu celého milíře rozpraskanou vrstvou hlíny mezi drny. Když přestal milíř dýmat, věděl Robinson, že dřevo již zuhelnatělo. Vychladlé uhlí pak odnášel v nůši k jeskyni.

Každý den vystupoval na Ohnivou horu a dalekohledem pozoroval západní pobřeží, neobjeví-li se snad někde divoši. Divoši se neobjevovali.

Opět uplynul rok, již šestý rok Robinsonova pobytu na ostrově. Za celou tu dobu se Robinson nesetkal s živým člověkem. Divoši tedy navštěvují ostrov jen občas a snad jen proto, aby tu konali příšerné hody.

Každého roku ve výroční den, kdy objevil na východním pobřeží mrtvého námořníka, přicházel k jeho hrobu a tam na dřevěný kříž zavěsil věnec, upletený z lučního kvítí. Právě tuto cestu konal již potřetí.

Když se vracel k domovu, pozoroval, že Rek jeví podivný nepokoj. Blízko jeskyně počal pobíhat na pobřeží a několikrát zaštěkal. Snad cítí nějaké nebezpečí, pomyslil si Robinson. S puškou v ruce opatrně se blížil k ohradě před jeskyní. Kozy však byly ve stáji klidné a z jeskyně naň vesele volal papoušek. V jeskyni bylo tedy všecko v pořádku. Rek však byl stále nepokojný. Robinson zastrčil za pás dvě pistole, vzal dalekohled a pušku a vystoupil na Ohnivou horu. Z vrcholu hory spatřil dosud nevídané divadlo. Do Banánové zátoky vplouvalo pět dlouhých kánoí. V každé kánoi sedělo šest nahých lidí. Robinsonovi se chvěly rozčilením nohy. Zaměřil svůj dalekohled. Ve třech člunech spatřil vždy jednoho svázaného člověka. To jsou jejich oběti, myslil si... Co teď podniknout, aby nešťastné zajatce vysvobodil? Může se sám pustit do boje s třiceti divochy?

Divoši vyskákali na konci zálivu nedaleko ústí potoka z člunů. Čluny vytáhli na písek. Pak se rozběhli do blízkého lesa, přinášeli dřevo a chrastí a skládali je na velkou hromadu. Založili oheň. Při ohništi zarazili dva kůly do země, aby pak na nich otáčeli rozen. Potom se shromáždili všichni u ohně, utvořili kruh a za hrozného pokřiku tančili kolem ohně, mávajíce nad hlavou oštěpy. Když tanec skončil, odběhli čtyři z divochů ke kánoím, odkud vyvlekli zajatce. Rozvázali jim pouta na mohou a vedli je k ohni. Robinson pak viděl, jak nad hlavami divochů se mihla dřevěná palice a jeden ze tří ubožáků se zhroutil mrtev k zemi. Divoši se na něho vrhli s dlouhými noži. Dva zajatci stáli dosud za zády divochů. Tu jeden z oněch ubožáků využil toho, že si jich právě nikdo nevšímá, a v prudkém běhu pádil k lesu. Přeskočil potok, a tu Robinson vidí, že dva z divochů se jali prchajícího pronásledovat. Zajatec však měl před svými pronásledovateli náskok dobrých padesát kroků. Utíkal teď po pravém břehu potoka směrem k lesu, ale na kraji lesa za nízkými keři, aby zmátl pronásledovatele, jal se utíkat mezi nízkými křovisky přímo na svah Ohnivé hory.

Robinson přikázal Rekovi, aby neštěkal, a rychle sestupoval naproti

prchajícímu. V těchto místech byl povlovný svah pokryt obrovskými balvany a zarostlý drobnými keři. Mezi balvany a keři se uprchlík ztrácel pronásledovatelům. Ti však postřehli již jeho lest a utíkali na Ohnivou horu za ním. Zajatec měl dosud svázané ruce a nemohl proto běžet tak rychle jako jeho pronásledovatelé. Oba lidojedi se již ke své oběti nebezpečně přibližovali. Robinson se teď ukryl za velikým balvanem a čekal, až pronásledovatelé poběží kolem, že na ně vystřelí. Pronásledovaný však najednou změnil směr a rozběhl se přímo k balvanu, za nímž se Robinson ukrýval. Chtěl se tu skrýt, domnívaje se, že nepřátelé budou ještě chvíli utíkat dál v přímém směru.

Když pronásledovaný divoch, těžce dýchaje, přiběhl k balvanu a spatřil Robinsona, ulekl se tak, že se zastavil a třásl se po celém těle. Robinson mu dával posunky najevo, aby se nebál, aby přistoupil blíž. Rek sice zavrčel, ale Robinson jej přísně napomenul, a tak Rek ztichl. Jeden z pronásledovatelů však již spatřil zajatce i Robinsona. Nejprve se skryl za křoviskem. Robinson se domníval, že divoch se polekal jeho zjevu a uprchne. Než náhle se objevil divoch na deset kroků před Robinsonem a mrštil oštěpem. Robinson se včas sehnul a oštěp se zaryl za jeho zády do země. V příštím okamžiku se již Robinson tak vzpamatoval, že divocha srazil pažbou pušky k zemi. V té chvíli však se objevil i druhý divoch a chystal se mrštit oštěpem po Robinsonovi. Robinson vystřelil. Divoch se s výkřikem skácel k zemi. Zajatec, který stál nedaleko Robinsona, když uviděl záblesk z pušky, kouř a uslyšel hromovou ránu, svalil se s výkřikem na zem. Pak vyskočil a chystal se utéci. Robinson jej uchopil za paži a dával posunky s úsměvem najevo, že mu neublíží. Zajatec padl před Robinsonem na kolena a třásl se po celém těle. Robinson rozvázal jeho spoutané ruce. Divoch poklekl, dotkl se čelem země, uchopil Robinsonovu nohu, zvedl ji a položil na svou šíji. Tím dával najevo vděčnost a úmysl stát se od této chvíle Robinsonovým otrokem.

Robinson uchopil zajatce za paži, zvedl ho a posunkem mu naznačil, aby jej následoval. V té chvíli se zuřivě rozštěkal Rek. Robinson se otočil a viděl, že omráčený divoch se již zatím vzpamatoval. Uchopil oštěp zabitého druha a chystal se k ráně, Robinson okamžitě divocha zastřelil. Jakmile vyšla rána z pistole, zajatec se opět svalil na zem a projevoval

velký strach. Několikrát ještě padl tváří před Robinsona a dával najevo svůj úžas a velkou úctu. Robinson uchopil zajatce za ruku a rychle odcházel. Po několika krocích naznačoval zajatec posunky, že by bylo dobře se vrátit a pohřbít oba divochy, aby je druzí nenašli. Vrátili se tedy a obě mrtvoly zasypali hlínou a kamením. Pak sestupoval Robinson nejkratší cestou k jeskyni. Rek na zajatce ustavičně vrčel, takže jej Robinson musel stále napomínat.

Zajatec byl mladý, asi dvacetiletý, pěkně urostlý, vysokého vzrůstu. Jeho pleť byla olivově hnědá. Byl bez vousů a vlasy měl černé, dlouhé, nezvlněné. Splývaly mu až na ramena. Obličej měl hezký a pravidelný, jako Evropan. Byl to však Indián.

V jeskyni podal Robinson svému chráněnci kus chleba a hrnek mléka. Indián se dal s chutí do jídla. Hleděl na Robinsona přímo s posvátnou úctou. Bázlivě a s podivem se rozhlížel po všem, co bylo v jeskyni. Robinson položil na zem několik kozích kůží a ukázal, že si může lehnout. Mladý Indián byl asi nesmírně unaven, neboť sotva ulehl, již spal.

Robinson nabil pak znovu pušku i pistoli a vyšel s Rekem na Ohnivou horu, aby se podíval, jsou-li divoši dosud na ostrově.

Šest kánoí bylo již vzdáleno asi pět kilometrů od břehu a směřovaly na západ. Kolem ohniště, z něhož se ještě kouřilo, byly opět poházeny lidské kosti. Divoši, nedočkavše se svých druhů, odjeli, nestarajíce se o jejich osud. Robinsonovi byla ta věc dost divná a počal se strachovat, zda neodjeli divoši jen proto, aby se vrátili na ostrov s větší posilou. Jistě pak budou prohledávat celý ostrov.

V těchto starostech sestupoval k své jeskyni a přemýšlel, jak by ještě lépe zajistil své obydlí před nenadálým vpádem divochů.

Konečně má vedle sebe člověka l Již není sám ... Je to, pravda, divoch, jeho vzezření však je dobromyslné a jistě se dá i vychovat v evropských způsobech.

Robinson přemýšlel, jaké by dal novému člověku jméno. Když šel kolem kalendářových stromů, aby zaznamenal dnešní den, počítal dny a zjistil, že je právě pátek. V pátek zachránil tomuto člověku život. Ať se tedy jmenuje Pátek.

Robinson se pak odebral do stáje, aby podojil kozy. Mezitím se Pátek

probudil, a když Robinsona v jeskyni neviděl, vyšel ven. Zašel ke stáji a tu vidí, že Robinson sedí u zvířete a mačká z jeho struků mléko do nádoby. Robinson, spatřiv Pátka, pokývl, aby vstoupil k němu do stáje. Pátek bázlivě vešel. Jedna koza po něm natáhla krk, patrně chtěla nového návštěvníka očichat. Pátek se lekl a vyběhl ze stáje. Robinson ukazoval s úsměvem, že mu kozy neublíží. Pátek se vrátil, poklekl před Robinsonem na zem a dotkl se čelem země. Znovu tak Robinsonovi ukazoval, že mu chce být naprosto oddán. Pátek viděl v Robinsonovi ne člověka, ale vyšší bytost. Vždyť Robinsona poslouchají zvířata, má moc zabíjet lidi ohněm, kouřem a hromem na dálku. Robinson pozvedl Pátka se země a naznačil mu, aby se posadil. Sdělil také Pátkovi jeho jméno. Několikrát vyslovil jméno Pátek a přitom vždy ukázal prstem na Pátka. Potom vyslovil jméno Robinson a ukazoval prstem na sebe. Slovo Pátek se naučil mladý Indián vyslovovat celkem snadno, avšak jméno Robinson mu šlo velmi těžce z jazyka. Než po chvíli i je dovedl vyslovit zcela jasně a zřetelně. Nejvíce se poděsil, když uslyšel papouška, jak volá Robinsonovo jméno. Počal se papouškovi klanět, neboť se domníval, že v něm mluví nějaký Robinsonem zakletý duch.

Druhého dne Robinson zhotovil Pátkovi postel. S radostným podivem Robinson poznal, že Pátek je bystrý a obratný. Co mu jednou nebo dvakrát ukázal, snadno dovedl napodobit. Toho dne Robinson v krbu oheň nerozdělal, spokojili se studeným uzeným masem. Večer pak pojedli něco sýra a zapili mlékem. Robinson spěchal, aby do večera zesílili opevnění své jeskyně. Zatarasil vchody a zhotovil krátký žebřík, kterým teď budou přelézat zeď. Kdykoli slezou po žebříku do ohrady, vytáhnou vždy žebřík za sebou dovnitř ohrady.

Robinson nerad viděl, že Pátek chodí nahý, a zhotovil mu z kozí kůže krátké kalhoty. Věděl, že kabátu není Pátkovi potřeba, vždyť od narození běhá i v nejpalčivějším slunci nahý. Rok si na Pátka již zvykl a přiběhl k němu, když ho Pátek zavolal jeho jménem. Druhého dne odpoledne Robinson vyšel s puškou, aby v nejbližším okolí něco ulovil. Pátek, ozbrojen lukem a šípy, šel s ním. Šli údolím Malého potoka. V jednu chvíli si chtěl Robinson vyndat z torby sekané olovo, aby nabil pušku. Podával pušku Pátkovi, aby ji na chvíli podržel. Pátek se však počal třást a

nechtěl na pušku sáhnout. Teprve na Robinsonovy domluvy pušku vzal, ale po celou dobu, co ji držel, se třásl. Byl přesvědčen, že v pušce sídlí hromy a blesky.

Na kraji háje vyplašili hejno chocholatých slípek. Pátek jednu z nich šípem sestřelil. Robinson s úsměvem poplácal Pátka po rameni. Pátek projevu chvály porozuměl a skákal radostí. Rek zatím přinesl zastřelenou slípku.

Robinsona napadlo, že by měl Pátka naučit co nejdříve střílet z pušky, aby v případě přepadení mohli se oba proti divochům bránit. Zatím došli k ohradě. Jakmile vešel Robinson do ohrady, hrnuly se všechny kozy úprkem k němu. Pátek, vida tolik rohatých zvířat utíkat s mekotem proti němu, vzal nohy na ramena a pádil z ohrady. Robinson dlouho přesvědčoval Pátka, že kozy jsou zvířata naprosto krotká, že se jich nemusí bát.

Na zpáteční cestě sestřelil Pátek ještě dvě slípky. Obě se mu podařilo zasáhnout vždy na první ránu. Robinson obdivoval jistou Pátkovu střelbu.

V poledne pozoroval Pátek s velkým zájmem Robinsona při vaření. Robinson vařil slípku v měděném kotlíku. Když voda v kotlíku počala vřít, maso se v ní převalovalo a vařící voda hlasitě bublala a se sykotem vystřikovala kolem hrnce. Pátek uchopil dřevěný klacek a chtěl jím do masa v kotlíku bušit. Domníval se, že maso oživlo a chce z kotlíku vyskočit ven. Robinson tomu v poslední chvíli zabránil, jinak by byl Pátek kotel s masem převrhl do ohně. Robinson poznal, že indiánští divoši maso nevaří, že je pouze pekou na ohni.

Robinson zasedl s Pátkem k obědu. Nejprve nalil do misek polévku. Podal Pátkovi lžíci a ukazoval mu, jak má jíst. Pátek nemohl pochopit, proč musí nabírat tekutinu na tak malou nádobičku a z té teprve pít. Uchopil misku a ukazoval Robinsonovi, že bude pít polévku přímo z misky. Sotva přiložil misku s polévkou k ústům, se zděšením ji odhodil na zem. Ukazoval Robinsonovi na oheň v krbu a na svůj ret. Tím chtěl říci, že v polévce je skryt oheň. Robinson trpělivě Pátkovi znovu nalil polévku na misku a ukazoval mu, že bude-li jíst polévku lžicí jako on, nebude polévka pálit.

Pátek chvíli Robinsona pozoroval a pak zkoušel jíst polévku lžicí sám.

Lžíce však se mu, než ji donesl k ústům, v prstech zvrtla a vylil si horkou polévku na bosé nohy. S divokými posunky skákal kolem stolu. Robinson pak ukazoval Pátkovi, aby do polévky foukal. Foukáním se polévka ochladí a nebude pálit. Pátek, domnívaje se, že foukání do polévky je obřad, kterým se má z polévky vyhnat horký duch ohně, nabral plnou lžíci a foukl do polévky tak prudce, že mu polévka postříkala celý obličej. Opět vyskočil od stolu a nechtěl už k němu přisednouti. Ukazoval Robinsonovi, že mu stačí k obědu jenom chléb. Pátek byl přesvědčen, že duch ohně Robinsonovi neublíží, zato však jemu, Pátkovi, asi se mstí.

Robinson Pátkovo počínání chápal a byl proto velmi trpělivý. Přiměl Pátka, aby znovu usedl ke stolu. Znovu mu ukázal, jak se má správně držet lžíce, jak má nabírat polévku, jak ji má nést na lžíci k ústům. Než se tomu Pátek naučil, notně se polévkou pobryndal a měl nakonec více polévky na těle než v sobě.

Vařená slípka Pátkovi chutnala. Robinsonovi se zdála málo slaná, a proto podal slánku i Pátkovi a naznačil mu, aby si maso přisolil. Pátek dobře nepochopil. Uchopil do špetky soli a dal do úst. Otřásl se, jako by

dal do úst nějakou odpornou věc, a sůl i s vařeným masem vyplivl. Robinson pak Pátkovi ukázal, že maso se může posolit jenom jemně, a to dříve, než je vloží do úst. Posolil kousek masa a podal Pátkovi. Pátek se opět odporem otřásl a sousto zase vyplivl. Posunky Robinsonovi ukazoval, že mu sůl nechutná, že bude jíst maso bez soli. Z toho Robinson usoudil, že tito divoši patrně soli vůbec nepoužívali, že ji neznají.

Robinson každou věc, kterou bral do ruky, nahlas pojmenoval a žádal po Pátkovi, aby jméno opakoval. Pátek byl učelivý a měl dobrou paměť. Lehce si pamatoval jména věcí, i když někdy maličko jejich výslovnost komolil.

Robinson vycházel každý den na Ohnivou horu, doprovázen Pátkem i Rekem, aby se podíval, neobjeví-li se na ostrově zase divoši. Jednoho dne vzali s sebou rýč a zašli na místo divošských hodů. Vykopali jámu, pohřbili všechny kosti do jámy a nahrnuli na ně i všechen popel a uhlí z ohniště. Kůly, jichž divoši používali jako rožně, Robinson poručil Pátkovi hodit do moře.

K domovu se vraceli cestou přes svah Ohnivé hory do údolí Malého potoka. Cestou se Robinson podivoval Pátkově obratnosti. Každý jím vystřelený šíp zasáhl cil. Žádná zvěř, kterou spatřil, mu neutekla. Buď se mu podařilo zastřelit zvíře hned na místě, anebo je zaskočil tak obratně, že mu přišlo do rány, a pak je skolil.

Přeběhl jim přes cestu aguti a zmizel v houštině. Robinson za ním poslal Reka, ale Rek nemohl nijak zvíře z houští vypudit. Pátek pozorně prohlédl stopu nedaleko křoví a za chvíli zmizel Robinsonovi z očí.

Uplynula chvíle a Pátek se nevracel. Robinson byl mrzut. Nevěděl, má-li ještě chvíli počkat na místě nebo jít Pátka hledat. Usedl na kámen a čekal. Konečně zašustilo křoví a Pátek se objevil. Nesl aguti, papouška a tři slípky. To všechno za tu chvíli nalovil. Robinson mu však dal najevo, že mu není vhod, když odbíhá a nechává ho na sebe tak dlouho čekat. Pátek však posunky ukazoval, že on by Robinsonovu stopu vyčenichal a našel by Robinsona, ať by zašel kamkoliv.

Po chvíli naznačoval Pátek posunky, aby sešli k potoku do Banánové zátoky. Robinson svolil. Pátek na břehu potoka shodil torbu s úlovkem a připravil luk ke střelbě. Hleděl pátravě do vody. Za malou chvíli vystřelil

šíp z luku a vytáhl z vody rybu. Podal ji Robinsonovi. Robinson mu poplácal uznale po rameni. Pátek tleskal jako dítě do dlaní a skákal radostí.

Robinson se podivoval Pátkově bystrosti zraku i sluchu. Pátek bezpečně poznal sluchem, pochází-li šumot od zvířete velkého či malého, poznal, i jak je zvíře vzdáleno. Ze sotva patrné stopy dovedl rozpoznat druh zvěře a také určit, jak je tomu dlouho, co zvíře šlo těmito místy.

Robinson pak učil Pátka všem pracím. Naučil ho vyrábět cihly, řezat pilou, sekat sekerou. Pátek brzo dovedl obratněji a rychleji vykonávat některé práce než sám Robinson. Například dovedl dvakrát rychleji stáhnout kozu z kůže.

Jednoho dne, když se před polednem vraceli z pole, kde spolu žali šavlemi první úrodu pšenice a ječmene, našel Pátek mrtvého aguti. Aguti byl pravděpodobně poraněn nějakým dravcem a zahynul. Zvíře již silně zapáchalo. Když Pátek zvedl mrtvolu zvířete, Robinson dával posunky najevo, aby zdechlinu ihned zahodil. Pátek však prosil, aby ji mohl stáhnout z kůže. Robinson se ptal, co bude se zahnívajícím, odporně páchnoucím masem dělat, a poukazoval na to, že i kožešina je hnilobou zkažena a není k ničemu. Pátek významně zamrkal. Stáhl zvířátko ihned na místě z kůže. Kůži zahodil a páchnoucí maso nesl k Velkému potoku. Vyhledal mělčinu a tam položil maso těsně u břehu. Robinson jen kýval hlavou a neříkal nic. Domníval se, že je to opět nějaký obřad, kterým chce pověrčivý Pátek usmířit škodlivého ducha. Večer pak, když se setmělo, prosil Pátek Robinsona, aby s ním šel k Velkému potoku. Vzali s sebou křesadlo a troud. Na břehu potoka rozdělal Pátek oheň. Vyhledal suchou větev, zapálil a v místech, kde uložil nahnilé maso, držel hořící větev nad vodou. A hle! Na agutím mase si pochutnávalo množství velkých raků. Pátek raky oslněné světlem snadno pochytal. Když Robinson Pátka za tento nápad pochválil, Pátek radostí křepčil kolem ohně.

Za období dešťů, kdy se Robinson s Pátkem zdržovali ponejvíce v jeskyni, učil Robinson Pátka svému jazyku. Za tři měsíce se Pátek naučil již tolik, že se s ním Robinson snadno dohovořil.

Jednou, když Robinson spolu s Pátkem vyráběli šípy, zeptal se Robinson:

„Pověz mi, Pátku, jak se jmenuje ostrov, z kterého ty pocházíš?“

„Země za měsícem.“

„A jak se jmenují lidé, k nimž patříš?“

„Karibové.“

„Čím se živí?“

„Lovem. A někdy také bojem.“

„A proč bojem?“

„Abychom získali kořist.“

„Když jsi byl zajat, to jste napadli nějaký kmen?“

„Ne, my jsme byli napadeni. Nepřítele vždy porazíme a zaženeme.“

„Při poslední bitvě se vám to asi nepodařilo.“

„Zvítězili jsme,“ vykřikl Pátek a uraženě se na Robinsona podíval.

Robinson se usmál: „Kdybyste byli zvítězili, nebyli by tě nepřátelé přivezli sem, aby tě snědli?“

„Proti mně jedinému bylo mnoho nepřátel. Zajali jen čtyři naše lidi. Byli poraženi a uprchli.“

„A proč tě vaši lidé neosvobodili?“

„Nepřátelé nás odvezli v člunech na moře.“

„A co dělá tvůj kmen, když zajme nepřátele?“

„Zajatce sní.“

„A proč jíte zajaté bojovníky?“

„Zajatce obětujeme bohu ohně. Kdo sní zajatce, je statečný a silný. Statečnost nepřátel přenese bůh na živé bojovníky.“

„A jedí vaši lidé zajatce také na tomto ostrově?“

„Ano.“

„Proč jezdíte právě na tento ostrov?“

„Zde je bůh ohně. Zde nesmí žít nikdo z lidí. Bůh by ho zahubil.“

„Tak bůh ohně bydlí tu na ostrově? A kde? Žiji tu již mnoho let a nikdy jsem ho neviděl.“

„Bůh ohně bydlí na vrcholu hory. Když se rozhněvá, třese celou zemí, horu zapálí ohněm, spálí stromy, zvěř a spálil by i lidi.“

Robinson pochopil, proč divoši nehledali zmizelé druhy. Neodvážili se ze strachu dál na ostrov, aby nebyli zničeni bohem ohně. Proto také zůstal tento ostrov, jinak velmi úrodný, divochy neobydlen.

„A nebojíš se, Pátku, že zemřeš, když tu žiješ na ostrově?“

„Nebojím, Robinsone. Ty tu žiješ a bůh ti neuškodí. Když neškodí tobě, neškodí ani mně. Kdybych tu byl sám, umřel bych strachy. S tebou se nebojím.“

„Nebojíte se, Pátku, cestovat tak daleko po moři v malých člunech?“

„Známe dobře cestu na tento ostrov. Vyjíždíme za příznivého větru.“

„Jsou všichni tvoji krajané tak dobrými střelci jako ty?“

„Ano. U nás malé dítě musí umět střílet lukem, jinak zemře hladem.“

„Jak to?“

„Když chce malý chlapec něco jíst, pověsí otec pokrm na větev stromu. Pokrm pověsí vysoko. Dítě nemůže dosáhnout rukama. Otec podá chlapci luk a šípy. Chlapec musí pokrm sestřelit. Když nesestřelí, nemá co jíst. Čím je chlapec starší, tím výše musí střílet. Tak se naučí střílet dobře.“

„Co dělá tvůj otec?“

„Ach, můj starý, ubohý otec,“ vykřikl Pátek a dal se do pláče. Mezi pláčem stále volal: „Ach, můj starý, ubohý otec?“

Robinsona překvapila veliká lítost a nechtěl se již Pátka vyptávat, proč tolik pláče. Pátek sám o tom pomlčel. Robinson se proto domníval, že Pátek teskní po zemřelém otci.

Pátek dělal rád a ochotné všechny práce, jen nerad pracoval na poli. Kdykoli šli pracovat na pole, Pátek jevil neochotu a mračil se. Robinson se ptal, proč nerad pracuje na poli. Pátek prohlásil, že práce na poli je práce zbytečná. Proč pěstovat na poli to, čeho všude roste na ostrově dost. Na ostrově roste mnoho ovoce, na ostrově je i mnoho zvěře. Stačí natrhat ovoce, nalovit zvěře a není třeba kopat hlínu na poli.

Robinson Pátka poučoval, že práce na poli je velmi užitečná, že jim zabezpečuje chléb pro období dešťů, kdy nelze pro veliké lijáky vycházet na lov. A Pátek pomalu zvykal těžké polní práci. Před každým novým setím Robinson svá políčka zvětšoval. Pšenice i ječmen rostly již na dvojnásobně větší ploše než kukuřice.

Ve volných chvílích Robinson učil Pátka střílet z pušky. Nebyla to snadná věc. Po první ráně Pátek zahodil pušku tak prudce, že by ji byl málem rozbil. Když se Robinson ptal, proč pušku zahodil, tvrdil Pátek, že

puška je živá a že mu skáče z rukou. Robinson trpělivě Pátkovi vysvětloval, jak má mířit, jak má pušku držet, až konečně Pátek přemohl hrůzu z tajemného nástroje a po několika ranách se mu podařilo trefit i do terče. Když byl za to od Robinsona pochválen, dělal radostí kotrmelce.

Robinson byl teď klidnější. Dva ozbrojení lidé ubrání se vetřelcům lehčeji než jeden. Puška je vydatnější zbraň než šípy a oštěpy.

Robinson zajížděl s Pátkem v člunu častěji do zátoky u Rajského údolí. Pátek ovládal dokonale plavbu člunem. Člun, opracován nástroji, měl teď dokonalejší tvar, byl prostornější a byl i rychlejší. Z Rajského údolí dováželi množství nového ovoce, které Robinson dříve neznal.

Pátek objevil v Rajském údolí vysoké keře, které jmenoval ikao[207]. Plody tohoto keře byly veliké asi jako holubí vejce a měly chuť podobnou švestkám. Pátek přinesl i hrušky, které Robinson kdysi ochutnal, a tenkrát, patrně proto, že byly nezralé, chutnaly trpce a Robinson se je bál jíst. Teď však poznal, že toto ovoce je nesmírně lahodné chuti. Bylo to ovoce avokatového stromu, který je dnes znám též pod jménem persea přelahodná.

Díky Pátkovi obohatil Robinson značně svůj jídelní lístek. Teprve teď poznal, že po všechna léta chodil tu kolem tolika dobrého ovoce a nejedl je jen proto, že je neznal. V Rajském údolí bylo i mnoho stromů podobných palmě, pod jejichž korunou rostlo melounovité ovoce, velmi lahodné a osvěžující chuti. Pátek nazýval tento strom papája.

Jednou zastihla Robinsona a Pátka na cestě z Rajského údolí bouře. Vytáhli člun na břeh a čekali, až bouře přejde. Bouře přešla, ale moře bylo stále ještě vzduté, takže se nemohli odvážit pokračovat v plavbě domů. Chtěli rozdělat oheň, aby si upekli kus želvího masa. Nebylo lze najít kousek suchého dřeva. Pátek natrhal papájových listů, zabalil do nich lístky želvího masa a zatěžkal mezi dvěma velkými kameny. Když po hodině maso z listů vybalil, bylo křehké jako pečené. Pátek ukázal Robinsonovi i menší strom, jejž nazýval kvajava. Byl podobný naší hrušce, s neobyčejně chutnými, dužnatými plody. Plody voněly senem. Pátek jednou mile překvapil Robinsona, když mu tyto kvajavové plody podal pečené v popelu. Byly neobyčejně chutné.

Když Robinson poznal víc než dvacet znamenitých druhů ovoce, které

teď s Pátkem shromažďovali ve své špížce, pochopil Pátkovu nechuť k zemědělské práci. Ostrov by opravdu stačil snadno uživit člověka.

Některé ovoce bylo nejen lahodné chuti, ale vydávalo i nesmírně příjemnou vůni. Například anona. Plod tohoto nízkého stromu se podobal obrovské jahodě. Byl sladce nakyslé chuti a vážil přes dva kilogramy a některý byl i víc než čtvrt metru dlouhý. Rostl tu na ostrově i jiný druh anony, s plody kulovitými, většími než lidská hlava a některé vážily až sedm kilogramů. Pod drsnou, zeleně šedou korou byla sněhobílá dužina, měkká jako hustá smetana, a silně voněla. Robinsonovi připomínala chutí dušená jablka s jahodami a angreštem ve smetaně.

Když jednou Robinson pral v potoku košile a ubrusy, učil Pátka, jak má laťku ve vodě mnout rukama, aby z ní pouštěla špína. Pátek brzo pochopil. Zamrkal na Robinsona a řekl: „Pátek přinese něco, co pomůže." A odběhl. Asi za půl hodiny se vrátil. Přinesl v torbě odněkud plody podobné třešním, červenavě žluté barvy, Z těchto třešní vyloupal černá, lesklá, kulatá semínka a dužinu dlaněmi rozetřel v hrnci ve vodě. Voda byla za chvíli plná mýdlové pěny. Košile, namydlená touto pěnou a praná ve vodě s rozetřeným ovocem, zbavovala se špíny tak rychle jako nejlepším mýdlem. Ovoce, které Pátek přinesl, bylo ze stromu, jenž se pro tuto vlastnost jmenuje mýdelník[208].

Než uplynul rok, naučil se Pátek dokonale zacházet se všemi nástroji, ať už to byla sekera, dláto, hoblík či nebozez. Robinson se směle mohl dát do stavby nové lodi. Vypravil se s Pátkem na severozápadní část ostrova, kde měl již dávno vyhlédnutý mahagonový strom. Trvalo celý měsíc, než se Robinsonovi s Pátkovou pomocí podařilo strom porazit a oddělit deset metrů dlouhou část jeho kmene. Dutinu v kmeni vysekávali sekerou i dlátem a pomáhali si i žhavým uhlím.

Jednou při této práci mluvil Robinson o tom, že se chce pokusit s tímto člunem plavit k zemi, kterou je za jasných dnů vidět na západním obzoru z temene Ohnivé hory.

„A proč chceš, Robinsone, plout do této země?"

„Protože tam žijí bílí lidé, jako jsem já."

„Tobě se, Robinsone, nelíbí tento ostrov?"

„Líbí, milý Pátku, ale stýská se mi po bílých lidech. Mezi bílými lidmi

jsem se narodil a chtěl bych se opět mezi ně vrátit a žít s nimi. Chtěl bych se, Pátku, vrátit do své vlasti."

„A co když tě, Robinsone, bílí lidé nepřijmou?"

„Bílí lidé mě rádi přijmou. Snadno se s nimi domluvím, Pátku."

„Jed tedy, Robinsone, do Země za měsícem: i tam žijí bílí lidé."

„Co říkáš, Pátku?" vykřikl překvapeně Robinson. „Bílí lidé? Jak to, že by mezi vámi žili bílí lidé? Nikdy's o tom nemluvil. Mluv tedy!"

„Před mnoha měsíci přijeli k našim břehům bílí lidé. Jsou tak vousatí jako ty, Robinsone. Žijí u nás."

„Opravdu, Pátku? Nemýlíš se?" vzrušeně se tázal Robinson.

„Nemýlím se. Jsou bílí. Jsou vousatí. Naučili se naši řeč. Rozumějí nám a my jim."

„A víš, kolik je těch bílých lidí?"

Pátek se dosud nenaučil zpaměti počítat. Položil vedle sebe několik kamínků. Robinson kamínky počítal. Bylo jich jedenáct. Robinson teď uvažoval, jací by to mohli být lidé. Napadlo ho, že to budou trosečníci z korábu, který tu naposledy u ostrova ztroskotal. Bouře jistě zahnala jejich člun k ostrovu, který nazývá Pátek Zemí za měsícem.

Pátkovo sdělení Robinsona velmi potěšilo. Rozhodl se, že jakmile člun bude hotov, vypraví se s Pátkem pro bílé trosečníky. Vyptával se Pátka, jak daleko je jeho ostrov a kolik hodin plavby potřebuje jejich člun. Pátek se na chvíli zamyslil a pak řekl: „Když ráno vyjde slunce, vyjedeme na moře. Když je slunce nad naší hlavou, vidíme hory tohoto ostrova."

Z toho Robinson usuzoval, že cesta trvá nějakých šest nebo sedm hodin.

„Kdybys, Pátku, opět přijel k svým lidem na ostrov, měli by radost?"

„Měli by radost. Nemohl bych však říci, že jsem žil zde na tomto ostrově."

„Proč bys to nemohl, Pátku, říci?" ptal se udiveně Robinson.

„Z této Země boha ohně se ještě nikdo nevrátil. Věřili by, že se vrátil můj duch. Proto by mi nikdo nepodal jíst a pít. Nesměl bych s nimi bydlet pohromadě. Nesměl bych říci, že jsem tu žil."

„A co bys jim tedy, Pátku, řekl?"

„Řekl bych, že jsem žil v Zemi před měsícem."

„A kde je Země před měsícem?“

„Země před měsícem leží v tu stranu, odkud vychází slunce. Je daleko. Cesta k té zemi trvá od východu do západu slunce.“

„Tam žijí také Karibové?“

„Ano. S námi dosud nikdy nebojovali.“

„Věřili by ti tvoji lidé?“

„Věřili. Stalo se už, že tam uprchli naši lidé z nepřátelského zajetí a pak se vrátili domů.“

„To by mě tvoji lidé také vyhnali, kdyby věděli, že jsem ze Země boha ohně?“

„Tebe by se báli a ctili by tě.“

„A kdybychom přijeli k tvým lidem spolu? Také by tě zavrhli?“

„Kdybych přijel s tebou, věřili by, žes mě chránil.“

„A proč by se mě tvoji lidé báli?“

„Řekl bych jim, že žiješ v Zemi boha ohně. Řekl bych, že dovedeš zabít nepřítele ohněm, kouřem a hromem. Řekl bych, žes mě vysvobodil. Moji lidé by se ti klaněli, Robinsone.“

„Řekl bych jim, Pátku, pravdu. Řekl bych jim, že jsem člověk jako oni.“

„Nevěřili by ti.“

„Což bílé lidi, kteří připluli v člunu, jak říkáš, k vašim břehům, také uctívali? Sám jsi řekl, že je přijali mezi sebe a nijak se jich nebáli.“

„Bílí lidé připluli z neznámého moře. Byli hladoví, žízniví, slabí a nemocní. Naši lidé jim dali pít a jíst. Bílí lidé neměli pušku, neměli ani luk, ani šípy.“

„Až postavíme, Pátku, loď, zavezu tě k tvým lidem. Pojedeš rád?“

„Nepojedu, Robinsone.“

„A pročpak? Vždyť jsi plakal pro svého otce.“

„Otec bojoval vedle mne. Viděl jsem, jak klesl. Jistě zemřel.“

„Máš tedy matku.“

„Můj otec měl jedna, dvě, tři, čtyři, pět, šest žen,“ počítal Pátek na prstech.

Robinson pochopil, proč se Pátek nikdy nezmiňoval o své matce. Divoši na Karibských ostrovech žijí pohromadě s několika ženami.

„Chci být stále s tebou, Robinsone," řekl po chvíli Pátek.

„Já však v tvé zemi, Pátku, zůstat nemohu. Ty zůstat můžeš, tam je tvá vlast, tam jsou tví lidé, mezi ně patříš. Vrátil bych se bez tebe."

Po těchto slovech Pátek posmutněl a odvrátil svou tvář.

„Co je ti, Pátku?" zeptal se Robinson.

„Robinson nemá Pátka rád. Proto stavíš, Robinsone, loď, abys mne od sebe odvezl." Tu Pátek vyskočil a podal Robinsonovi pušku.

„Proč mi podáváš pušku?" ptal se udivený Robinson.

„Zab Pátka, Robinsone ! Pátek nechce bez Robinsona žít." A Pátek poklekl, položil před Robinsonem hlavu na zem a hořce plakal.

Robinson, pohnut takovým projevem lásky tohoto prostého divocha, pohladil mu vlasy a řekl: „Neboj se, Pátku. Zůstaneš u mne tak dlouho, pokud budeš chtít. Když pojedeme spolu do Země za měsícem, vrátíme se spolu zase zpět."

Pátek objal Robinsonovy nohy, potom vyskočil a křepčil kolem Robinsona a metal radostí kotrmelce.

XX

ROBINSON S PÁTKEM SE VYPRAVUJÍ NA CESTU DO ZEMĚ ZA MĚSÍCEM. NOVÉ VZRUŠUJÍCÍ UDÁLOSTI. PÁTEK SE SHLEDÁVÁ SE SVÝM OTCEM A ROBINSON S EVROPANEM.

Uplynulo opět půl roku, než byli Robinson s Pátkem se svou prací na člunu hotovi.

Sotva skončili práci na člunu, nastaly žně. Stádo koz v ohradě se rozmnožilo již na dvacet kusů. Tento počet Robinsonovi již úplně stačil.

V údolí Velkého potoka zřídil Robinson s Pátkem ještě jedno pole pro obilí, a sklízeli teď dvakrát do roka slušnou úrodu pšenice a ječmene.

Dříve Robinson drtil s Pátkem zrno z klasů ručně mezi dvěma deskami. Teď si pořídili cepy a obilí vymlátili velmi brzo. Čistili je na malém sítku, doneseném z kuchyně ztroskotaného korábu. Mouku z korábu již dávno spotřebovali a do prázdných pytlů dávali teď obilí. Robinson za Pátkovy pomoci přivlekl do jeskyně velký balvan a kladivem a dlátem vyhloubil v něm na deset centimetrů hlubokou jímku v podobě mísy. Vhodně opracovaným kamenem drtil v jímce zrna. Práce šla teď daleko rychleji od ruky a mouka byla i jemnější.

Hned po jarních deštích zaseli. Robinson se chystal na cestu k Pátkovu ostrovu. Pořizovali již hlavní výstroj loďky. Hrubě opracovaný člun kotvil před jeskyní v zátoce. V květnu byl již v člunu vztyčen stožár a na něm svítila bílá plachta. Na zádi člunu se klenula nad kabinou střecha, upletená z proutí. Střechu potáhl Robinson ještě plachtou, důkladně napuštěnou rozpuštěným lojem, aby voda po mastnotě stékala a nepromáčela se dovnitř. V kabině byly po stranách i dvě lavice. Mezi nimi pak úzký, pohodlný stůl. Z kabiny se dalo řídit dvěma provazy i

kormidlo. Robinson zařizoval člun podle člunu Abd el Mámího, na který se dobře pamatoval.

Robinson s Pátkem podnikli plavbu kolem ostrova. Za této plavby byl Robinson Pátkem přímo nadšen, když viděl, s jakou obratností dovede tuto plachetnici řídit.

Koncem května, když nastalo stálé počasí, chystal se Robinson vyrazit na moře. Loď zatím kotvila v ústí Velkého potoka, protože ústí Malého potoka bylo v této době již velmi mělké. Bylo i nebezpečí, že příliv, který tu zvedá vlny do velké výše, by mohl na mělčině člun převrátit. V ústí Velkého potoka se zátoka mírně stáčí, a je proto i víc chráněna před prudkým přílivem.

Konečně přišel den, kdy Robinson skončil všechny přípravy k odplutí. V lodi již měli zásoby uzeného masa, chleba a ovoce, soudky i tykvice naplnili vodou ze studánky, měli i soudek s kořalkou a hrubý pytlík sucharů. Robinson připravil zásobu jídla na celý měsíc a vody na čtrnáct dní. Věděl, že na zpáteční cestě se bude plavit v člunu jedenáct trosečníků. Na to je dobře se připravit pro všechny případy.

Také na ostrově udělal potřebná opatření. Kozám otevřel obě ohrady, aby měly dosti místa i pastvy. Kozy dojnice odvedl ze stáje do ohrady. Reka a papouška vezme s sebou. Všechny věci dopravili do člunu v malé lodici. Potom loď řádně ukotvili. Brzo ráno před východem slunce vezmou zbraně a půjdou pěšky k člunu, aby vyjeli na širé moře směrem k Pátkovu ostrovu.

Robinson byl z nastávající cesty tak rozčilen, že nemohl usnout. Obával se, aby se za své plavby na širém moři náhodou nesetkali se skupinou divošských člunů. Budou mít, pravda, s sebou všechny zbraně, ale ubránili by se divochům, kteří je mohou obklíčit ze všech stran? Robinson se stále ještě rozmýšlel, má-li se této plavby odvážit. Což má zaručeno, že domorodci, když spatří dva ozbrojené lidi, je přijmou tak mírumilovně, jako přijali neozbrojené, hladem vysílené bělochy?

Co když uchvátí lodici mořský proud? Stačí dva lidé, aby ji z proudu vymanili? V suchém období není třeba se obávat bouří, ale strhne se často i nenadálá prudká vichřice, zvlní moře a pro nízkou lodici s plachtami by to byla jistá záhuba. Kdyby měl aspoň kompas ! Nebylo by to přece jen

hazardování životem teď, když se již blíží ke konci osmý rok pobytu na ostrově? Teď, když tu má spolu s Pátkem život daleko bezpečnější, lehčí i radostnější?

Tyto myšlenky se Robinsonovi honily hlavou po celou noc, takže usnul až k ránu.

Když se ráno Pátek probudil, bylo slunce již nad obzorem. Bylo mu divné, že Robinson ještě spí. Vždyť chtěl vyplout na moře před východem slunce. Snad odložil odjezd, myslil si Pátek a šel se podívat, kolik je hodin. Když se vrátil, Robinson se právě probudil. Seděl na posteli a mnul si oči.

„Pojedeme, Robinsone? Je osm hodin."

„Proč jsi mě, Pátku, nevzbudil?" mrzutě se ptal Robinson. „Když jsem vstal, byl již den. Myslil jsem, že už nikam nepojedeme."

„Dnes už opravdu nepojedeme," zabručel Robinson a myslil si: To jistě sama Prozřetelnost dává mi najevo, abych plavbu odložil. Obrátil se k Pátkovi: „Pojedeme později. Musíme naši loď ještě lépe vyzkoušet. Zítra podnikneme znovu plavbu kolem ostrova."

Po poledni poslal Robinson Pátka na Ohnivou horu, aby se rozhlédl po moři. Pátek se vrátil z Ohnivé hory neobyčejně brzo a velmi udýchán.

„Robinsone, Robinsone! Čluny jsou na mořil Jeden, dva, tři, čtyři, pět člunů."

Robinson podal Pátkovi pušku, sám vzal pušku a dvě pistole, dalekohled a běželi rychle na Ohnivou horu. K ostrovu připlouvalo od severozápadu pět člunů. Byly vzdáleny ještě asi přes kilometr. Robinson se podíval směrem k jeskyni. Z komínu vystupoval kouř.

„Běž, Pátku, rychle a uhas v krbu oheň. Pušku nech zde a utíkej co můžeš, a hned se vrať!"

Pátek dlouhými skoky odběhl. Robinson, ukryt za keři, pozoroval dalekohledem čluny. V každém člunu bylo šest divochů.

Robinson se obával, že zamíří-li divoši do vzdálené zátoky, nebude jim moci překazit hnusné hody a osvobodit oběti. Když si pomyslil, že se s těmito lidojedy mohl dnes potkat na širém moři, zamrazilo ho v zádech. Jak bylo dobře, že zaspal a cestu odložil! Čluny mířily přímo k Ohnivé hoře. Pátek se zatím vrátil. Robinson půjčil Pátkovi dalekohled a řekl:

„Podívej se, nejsou-li v člunech náhodou tvoji krajané. Poznal bys je?“

Pátek přikývl. Když po chvíli odložil dalekohled, řekl: „To nejsou lidé ze Země za měsícem. Podle kresby na těle jsou to zlí lidé ze Země večerní hvězdy. Jistě přepadli náš ostrov. S nimi jsem již bojoval. Jsou zlí, velmi zlí. Země večerní hvězdy je na západ od Země za měsícem.“

Zatím již čluny minuly Banánovou zátoku a pluly přímo k Hodinovému mysu. To jistě přistanou v zátoce před jeskyní, napadlo Robinsona a krev se mu vehnala do hlavy. Obrátil se k Pátkovi: „Musíme rychle do jeskyně.“ Běželi, co jim nohy stačily, aby dorazili k jeskyni, dřív než divoši vplují do zátoky.

„Jaké štěstí, že jsem zakotvil svůj člun v ústí Velkého potoka. Teď by ho byli objevili.“

Když Robinson s Pátkem doběhli k jeskyni, divoši byli již ve středu zátoky. Mířili k ústí Malého potoka. Robinson s Pátkem je pozorovali z jeskyně otvorem nade dveřmi. Divoši měli jen oštěpy. Robinson se ptal Pátka, proč nebývají ozbrojeni také luky a šípy. Pátek vysvětlil, že k náboženským obřadním hodům berou pouze oštěpy. Na tomto posvátném ostrově se nesmí lovit zvěř, aby se bůh ohně nehněval. Pátek Robinsona ujistil, že ani tito divoši neznají střelné zbraně a budou poděšeni právě tak jako on, když poprvé uslyší ránu z pušky. Budou myslit jako on, že Robinson je posel samotného boha ohně.

Robinson nechtěl při osvobozování zajatců prolévat krev. Věděl, že divoši nevraždí zajatce z krvelačnosti, ale jen proto, že to přikazuje jejich náboženství. Vždyť Pátek také jedl dříve lidské maso a dnes již je přesvědčen, že zabíjet bezbranné zajatce je zločin. Proto nabil Robinson pušky drobně sekaným olovem, kterého používal na lov ptáků. Natloukl do pušek hodně střelného prachu, aby rána byla hřmotná a vydala co možná nejvíce kouře. Divoši v pevné víře, že na tomto posvátném ostrově nemohou bydlit lidé, budou polekáni již tím, když se před nimi objeví.

Zatím vytáhli divoši při ústí potoka čluny na písek a rozběhli se do lesa pro dřevo. Potom jako obvykle založili oheň a počali svůj válečný tanec. Jejich zpěv, kterým dodávali rytmus tanci, se chvílemi podobal řevu a vytí šelem.

V této chvíli upozornil Pátek Robinsona, že bude nejvhodnější, když

se vydají nejkratší cestou k místu, kde měli divoši své čluny. Robinson zavřel Reka do jeskyně, aby je neprozradil štěkotem. Pak přelezli plot a plížili se v největší tichosti vysokou trávou k člunům.

Pátek radil Robinsonovi, aby až se doplíží k blízkosti člunů, vyrazili s velkým křikem z úkrytu a upozornili tak na sebe všechny divochy. Divoši prý budou velmi překvapeni, a než se vzpamatují, vypálí do nich Robinson s Pátkem ze všech pušek. Pátek ubezpečoval Robinsona, že nastane pak mezi divochy hrůza a zmatek. Zmatku pak využijí k osvobození zajatců. Zatáhnou čluny se spoutanými do moře a rychle vyplují. Na člunu pak budou mít již dosti klidu, aby opět nabili pušky. Kdyby se snad divoši vzpamatovali a člun chtěli pronásledovat, mohou do nich z člunu vypálit opět ze všech pušek.

Robinson s Pátkovým návrhem plně souhlasil. Hle, jak je Pátek bystrý, myslí si Robinson. Dovede vyzrát na divochy, protože sám divochem byl. Pátek po chvilce ještě šeptal Robinsonovi, aby za mysem Slunečních hodin přirazili ke břehu a vynesli zajatce. On, Pátek, že nanosí do loďky kameny a loďku potopí. Divoši se budou domnívat, že poslové boha ohně si odnesli sami své oběti.

Robinson se opět divil Pátkově moudré, prozíravé úvaze. Je opravdu rozumná, budou-Li se divoši chovat tak, jak se Pátek domnívá.

Když se Robinson s Pátkem doplížili na dva kroky k loďkám, vyskočili z trávy, Robinson vystřelil z obou pistolí do vzduchu a Pátek vyrazil divoký řev. Divoši ustali v tanci a zůstali na místě jako strnulí. S vytřeštěnými zraky, plnými hrůzy, hleděli na dva muže, jimž se nad hlavou vznášel oblak dýmu. Robinson vykřikl: „Pal!“ A současně s Pátkem vypálil dávku drobně sekaného olova do divochů. Zarachotila rána jako hrom. Divoši křičeli hrůzou i bolestí. Mnozí z nich byli poraněni drobným olovem. Když se rozptýlil oblak kouře, nespatřil Robinson u ohně ani jednoho divocha. Všichni zmizeli v blízkém lese.

Robinson s Pátkem rychle prohledali čluny. V jednom z nich leželi spoutáni divoch a vedle něho, tiše sténaje, evropsky oblečený běloch s plnovousem. Robinson s Pátkem rychle vtáhli loďku na moře a vskočili do ní. Pátek vesloval a Robinson vzadu řídil veslem směr. Snažili se, aby byli brzo co nejdál v bezpečí.

Na pobřeží se dosud nikdo z divochů neukázal. Divoši se opravdu domnívali, že bůh ohně poslal své posly a vzal si sám své oběti. Byli přesvědčeni, že jen bůh ohně sám se může zjevit za blesků a hromu, jak to právě viděli.

U Slunečního mysu Robinson a Pátek nabili pušky a dvakrát vypálili do vzduchu. Zahaleni kouřem zmizeli nato za mysem Slunečních hodin.

Drobná zranění, která divoši utrpěli, myslí si Robinson, se jim brzo zahojí. Podařilo se osvobodit zajatce, aniž utratili přitom jediný život. Za mysem Slunečních hodin vytáhli Robinson s Pátkem člun na písek. Rozřízli nožem pouta zajatců na rukou a na nohou a vynesli je na břeh. Pátek položil do prázdného člunu velký kámen a potopil jej. Evropan byl muž asi čtyřicetiletý, v chatrném již obleku, velmi zmořený přestálými útrapami a chvěl se na celém těle. Robinson se ho zeptal, kdo je. Zajatec zašeptal: „Christianus, Hispanus.“ Robinson porozuměl, že říká křesťan a Španěl. Druhý zajatec byl asi padesátiletý divoch. Byl snad v ještě horším stavu než Španěl. Nemluvil, jen tiše sténal. Náhle se Pátek na něho s výkřikem vrhl. Objímal jeho hlavu, pak vyskočil a divoce skákal kolem.

Hned nato se opět vrhl na starého muže, objímal ho a plakal. Robinson se v prvém okamžiku domníval, že Pátek snad zešílel. Vrhl se Robinsonovi k nohám, počal je objímat, hned nato zase vyskočil a tiskl divochovu hlavu na svou hruď ".

„Co se s tebou děje, Pátku?" zvolal Robinson.

„Můj otec! Můj otec! Můj otec je živl Můj drahý otec !" A Pátek skákal, dělal kotrmelce, hned plakal, hned se smál.

Oba zajatci byli tak zesláblí, že se nemohli udržet na nohou. Robinson s Pátkem je odnesli k ohradě. Uvolnili zatarasený vchod a oba zajatce uložili v jeskyni. Spánek uložil Robinson na své a Pátkova otce na Pátkovo lože. Pak se zeptal Španěla, co ho bolí. Ptal se Španěla latinsky. Španěl mu však odpověděl docela slušně anglicky. Prosil o vodu, neboť od rána nedostali pít. Robinson poslal Pátka ihned pro čerstvou vodu a zatím podal oběma zachráněným doušek rumu. V malé chvíli byl Pátek zpátky s vodou. Oba hosté hltavě pili. Když ukojili žízeň, vzpamatoval se nejprve Španěl, že se i posadil. Rozhlížel se zvědavě po jeskyni. Vše mu připadalo jako ve snu. Vždyť když už po nich sahala smrt, objevili se tito dva podivní lidé. Oblečení v kožešinách a přitom vyzbrojení moderními zbraněmi.

Pátkův otec nechtěl uvěřit, že je na světě. Byl přesvědčen, že si pro něho přišel Pátkův duch spolu s duchem tohoto bílého muže; je snad již teď v posmrtném životě u boha ohně. Pátkovi dlouho trvalo, než otci vysvětlil, že ani on, ani Robinson nejsou duchové, ale že ho právě zachránili od jisté smrti.

Po chvíli oba zajatci usnuli. Robinson přistavil žebřík k otvoru nade dveřmi a díval se dalekohledem do zátoky, jsou-li tam ještě divoši. Čluny zmizely. Robinson poslal Pátka, aby opatrně prozkoumal okolí jeskyně. Pátek se po chvíli vrátil a sdělil, že kolem zátoky není již nic podezřelého. Ohniště, jež divoši zapálili, dosud doutná. V okolí však nenalezl ani mrtvého, ani živého divocha. Všichni prchli v člunech. Robinson pak vystoupil s Pátkem na vrchol Ohnivé hory. Spatřili na moři čtyři čluny, rychle se vzdalující severozápadním směrem. Robinson, dívaje se dalekohledem, napočítal, že se divoši vracejí v plném počtu. Ani jeden z nich není těžce raněn, neboť všichni v člunech seděli. Teď snad jim zajde

chuť vracet se na tento ostrov, myslí si Robinson.

Rozradostněný Robinson pokynul Pátkovi, aby na oslavu dnešního vítězství a osvobození dvou lidí vypálil z pušek do vzduchu. Hned potom, když vyšly rány, Robinson nasadil k očím dalekohled a pozoroval domorodce. Všichni se ohlíželi na horu, nad níž se vznášel obláček dýmu. Robinson zřetelně viděl, jak zoufale teď veslují, aby byli co nejdál z dosahu sídla boha oline.

Potom se Robinson s Pátkem ubírali k domovu. Odpoledne Robinson s Pátkem odvezli všechny zásoby z plachetnice zpět do jeskyně. Loď našli v naprostém pořádku. Prázdnou plachetnici pak odvlekli nějakých sto kroků proti proudu Velkého potoka, kde ji přivázali ke stromu. V těchto končinách již bujně vyrůstal nový les. Plachtu Robinson se stěžně sundal a dopravil ji s vesly do jeskyně. Pátek pak přivedl z ohrady do stáje čtyři kozy dojnice, aby měli ráno čerstvé mléko. Cesta kolem ostrova byla teď odložena na neurčito.

Druhého dne připravil Robinson hostům dobrý a bohatý oběd. Polévku z želvího masa, na rožni opékané slípky, koláč nadívaný ananasem, sýr a ovoce. Španěl byl již docela svěží. Jen Pátkův otec byl dosud zesláblý a málo jedl. Španěl obdivoval Robinsonovu domácnost. Po obědě usedl Robinson se Španělem do stínu stromů před jeskyní a Španěl mu vyprávěl o svém dosavadním životě. Jmenoval se Fernando Lopez a pocházel z Cádizu. Vyprávěl, jak před deseti lety zakoupil v Brazílii při řece La Plata plantáže cukrové třtiny. Zabýval se i obchodem vzácnými brazilskými dřevy. Poslední nešťastnou cestu konal do Španěl k své rodině. Vezl náklad vzácného dřeva a cukrové třtiny. Když se plavili již třetí týden, zastihla je nedaleko amerického pobřeží hrozná bouře. loď? dostala trhlinu. Voda pomalu zaplavovala spodní prostory. Kapitán, domnívaje se, že je ještě blízko amerických břehů, dal vypálit salvu z děl. Po nějaké chvíli se objevilo na pravém boku lodi v dálce světlo. Zaradovali se, že budou zachráněni. Ve strašném orkánu však bylo těžko manévrovat lodí. Kapitán se snažil řídit loď směrem k světlu na pobřeží. Bouře však ulomila kormidlo. Stěžně přerazila a smetla do moře

„Loď byla teď hnána bez kapitánovy vůle. Narazila na skalisko," vyprávěl Španěl. „Světlo na pobřeží jsme ztratili. Loď se rychle potápěla.

Nastoupili jsme do člunů, ale čluny se nedaly v rozbouřeném moři vůbec řídit. Ve strašném chvatu a zmatku nevzali jsme s sebou do člunu ani jídlo, ani vodu. Domnívali jsme se, že pobřeží je vzdáleno několik set metrů. Náš člun však byl vichrem zahnán na moře a uchvácen mořským proudem. V naprosté tmě ztratili jsme se brzo ostatním člunům. Nevím tedy, co se stalo s ostatními.

Druhého dne k večeru se rozpoutala nová bouře a ta hnala naši lodici směrem opačným. Teprve čtvrtého dne za ranního úsvitu, když jsme již všichni leželi na dně člunu, nevyslovitelně mučeni žízní, neschopni pohybu, objevil se na obzoru pruh země. To nám dalo tolik síly, že jsme uchopili vesla a po několika hodinách přistáli u ostrova, který k naší hrůze byl obydlen divochy. Divoši však nás přijali velmi vlídně. Poslali nám hned vodu a pečené ryby.

Přijali nás opravdu přátelsky, třebaže moji druhové se ustavičně báli, že až se uzdravíme, odvedou nás do vnitra ostrova a tam snědí. Křivdili jsme jim. Nic takového nezamýšleli. Naučili jsme se jejich řeči, naučili nás zacházet lukem i oštěpem. Lovili jsme s nimi zvěř, sbírali ovoce a pomáhali jim při větších loveckých výpravách na moři. Po čase jsme si postavili vlastní chýši a v ní žili všichni pohromadě.

Z dvanácti nás do teto doby zbylo osm. Dva druzi zemřeli brzo po zachránění a dva zahynuli v moři při lovu. Přede dvěma dny

byl ostrov přepaden již podruhé za našeho pobytu divokým kmenem ze sousedního ostrova. Pomáhali jsme domorodcům v boji s nepřáteli. Dva z našich padli a já byl s tímto domorodcem zajat. Na ostrově zbylo tedy ještě pět mých druhů."

„Kde jste se, příteli, naučil anglicky?" zeptal se Robinson.

„Můj společník a obchodvedoucí je Angličan. Obchodujeme s anglickou firmou v Londýně. Já se od svého společníka naučil anglicky a on ode mne španělsky."

„Jakého zaměstnání jsou vaši krajané?"

„Jsou to vesměs námořníci."

Když Španěl skončil své vyprávění, pověděl Robinson, že to byl on, kdo v oné bouřlivé noci na pobřeží rozdělal oheň, když španělský koráb ztroskotal nedaleko odtud. Robinson pak vše podrobně vyprávěl, až do

chvíle, kdy se chystal s Pátkem na cestu, aby vysvobodil Španělovy krajany a přivezl je na tento ostrov.

„Moji druhové by vám byli jistě za to nesmírně vděčni, kdyby tu mohli žít společně s vámi."

Toho večera nemohl Robinson opět usnout. Vzpomínal na prvé dny před osmi lety, Hle, splnilo se konečně jeho přání. Bude tu žít ve společnosti lidí. Nedaleko na ostrově čeká ještě dalších pět. V nejbližší době přivede je sem. Jsou to zkušení námořníci, s nimi jistě se mu podaří dosáhnout amerických břehů. Dostanou se k většímu přístavu, kde kotví evropské lodi, a pak konečně ... Návrat domů, domů!

XXI

ROBINSON SE SVÝMI PŘÁTELI STAVÍ DŮM. ŠPANĚL A PÁTKŮV OTEC SE VRACEJÍ PRO OSTATNÍ TROSEČNÍKY. NOVÉ VELKÉ UDÁLOSTI NA OSTROVĚ

Robinson by byl nejraději hned v příštích dnech poslal Španěla s Pátkem, aby přivezli ostatních pět španělských trosečníků. Uvážil však, že je nedaleko přede žněmi, po nichž nastane období dešťů. Pro devět lidí jeskyně nestačí a bude potřeba postavit pro příchozí nové obydlí. Také zásoby obilí a mouky musí zvětšit.

Proto se dali všichni do výroby cihel, aby mohli co nejdříve postavit dům. Cihly vyráběli hned u hliniště, odtud pak hotové odváželi v člunech na místo, kde hodlal Robinson domek postavit. Měli teď tři čluny. Malý člun, který vyrobil Robinson sám, velký člun plachetní a člun divochů, který před divochy ukryl Pátek na dno moře. Výroba cihel byla přerušena na delší dobu žněmi.

V deštivém období vyráběli mouku a připravovali hlínu na pálení cihel. Sotva přešly deště, cihly opět vypalovali. Robinson vypočítal, že na stavbu domku, byť jednoduchého, pouze o jedné světnici s menší místností jako špižírnou, bude potřebí několik tisíc cihel. Robinson nejprve narýsoval v písku plán domku. Dlouho přemýšlel o tom, jak udělat okna. Čím nahradit v oknech sklo. Konečně se rozhodl, že udělají okna jen dvacet centimetrů úzká a asi sedmdesát centimetrů vysoká, zato že jich udělají více, aby bylo ve světnici dostatek světla. Na delší straně místnosti aspoň osm a na kratší pět. V období dešťů se dají takováto úzká okna snadno zakrýt dřevěnou deskou. Úzkým oknem nemůže nikdo vlézt do světnice. Stropní trámy budou aspoň o metr delší, než je šířka stropu. Budou na každé straně přečnívat aspoň půl metru, aby tvořily stinné

podstřeší.

Ve volných dnech, když nebyla práce na poli, káceli v lese vhodné stromy a přitesávali je na trámce pro krov. Než však domek postavili

a krov nad domkem vztyčili, uplynul takřka celý rok. V příštích měsících zařizovali domek uvnitř. Před prostorným krbem stál nízký stůl a kolem šest židlí. Židle se však více podobaly nízkým stoličkám. Domek vyhlížel velmi útulně. Když byli se vším hotovi, bylo právě před podzimními dešti. Bylo rozhodnuto, že hned, jakmile deště pominou, vypraví se pro trosečníky Španěl s Pátkovým otcem na plachetním člunu. Robinson s Pátkem zůstanou na ostrově.

V deštivých dnech připravovali nářadí, drtili obilí, pletli torby, vyráběli luky i šípy, dělali svíčky a vydělávali kůže pro nové obleky a obuv, aby měli příští obyvatelé vše připraveno.

Koncem listopadu byli již s polními pracemi hotovi a jednoho dne byl připraven v zátoce plachetní člun k cestě na ostrov. Robinson dal do lodice potravin pro šest osob na celý týden. Španěl ujistil Robinsona, že plavba tam a zpět i s krátkým pobytem nebude trvat déle než osm dní. Robinson však přece jen doporučil Španělovi, aby počítal s nepředvídanými událostmi, a tak doplnili zásobu potravin a nápojů v člunu na deset dnů.

Robinson dal Španělovi do člunu dvě pušky a jednu pistoli. Pátek vyzbrojil svého otce velkým svazkem šípů a novým lukem, aby se mohli bránit v případě, že by se na cestě setkali s nepřátelským člunem. Domluvili se ještě, že při návratu ohlásí Španěl svůj příjezd třemi ranami z pušky. Domluvili se proto, aby Robinson i Pátek, byť v té chvíli byli kdekoliv na ostrově, slyšeli, že se výprava šťastně vrací.

Ráno za východu slunce objal se Robinson se Španělem a Pátkovým otcem. Také Pátek se dlouho objímal se svým otcem a oba plakali. Když odrazili od břehu, Pátek ještě skočil do vody, doplaval k člunu a v člunu znovu a znovu objímal svého otce. Robinson se raději odvrátil, aby před Španělem skryl své pohnutí. Styděl se sám před sebou nad projevem tolika lásky synovské. Kéž by byl měl on před čtrnácti lety tolik lásky k svým rodičům! Nemusel být dnes zde, na tomto ostrově.

Dlouho pak stáli ještě Robinson a Pátek na vrcholu Ohnivé hory.

Mávali na pozdrav vzdalujícímu se člunu, jehož bílá plachta teprve po několika hodinách zmizela za obzorem oceánu.

Dny bez přátel ubíhaly velmi pomalu. Pátek vypočítal, že by se mohli vrátit již za pět dnů. Od toho dne pak chodil každé poledne na Ohnivou horu vyhlížet, nespatří-li v dálce bílou plachtu lodice.

Uplynulo již osm dní a loď se neobjevovala. Po osmi dnech chodil s Pátkem na Ohnivou horu i Robinson. Počali mít obavy a starosti. Uplynulo již deset dní a Španěl se nevracel.

Dvanáctého dne, zatímco Robinson připravoval oběd, rozběhl se na Ohnivou horu Pátek sám, pln nedočkavosti. A tentokrát neběžel nadarmo. V mlžném oparu nad mořem rýsovala se v dáli lodice. Byla však bez plachet. Patrně plachtu svinuli, mýlil si Pátek. Dlouho lodici nepřehlížel. Sotvaže ji spatřil, utíkal zvěstovat novinu Robinsonovi.

„Robinsone, vracejí se!“ vykřikl všecek udýchán. Robinson sebou trhl, papoušek se rozkřičel a Rek počal štěkat. „Vracejí se! Loď se vrací,“ opakoval Pátek. Robinson odstavil hrnce z krbu a běžel s Pátkem a Rekem na Ohnivou horu.

Sotva Robinson spatřil lodici, ihned poznal, že to není ta, kterou očekávají. Byl to obyčejný člun bez stěžně a bez plachty. Také neplul k ostrovu od severozápadu, ale od severovýchodu. Robinson nasadil k očím dalekohled a jasně viděl, že to je cizí člun. To ho velmi znepokojilo. Pátral dalekohledem po moři a tu spatřil nalevo od mysu Ztroskotání za skalisky vyčnívat hroty stožárů. Tam někde kotví koráb. Jindy by se byl Robinson zaradoval, ale dnes se mu zdála tato věc podezřelá.

Proč kotví koráb v těchto pustých a nebezpečných končinách? Bouře v posledních dnech žádná nebyla, není to tedy loď zbloudilá. Potom však blesklo Robinsonovi hlavou, že lodici se Španělem a Pátkovým otcem uchvátil možná mořský proud, zanesl ji daleko na moře, kde ji tento koráb potkal a dopravil trosečníky zpět na ostrov. Je však třeba opatrnosti a je nutno pozorovat, co se z této věci vyklube. Robinson se rozhodl, že bude zatím s Pátkem tajně pozorovat, kde člun přistane a kdo z člunu vystoupí.

Člun vplul do zátoky Velkého potoka. Robinson s Pátkem seběhli s Ohnivé hory, ozbrojili se puškami a pistolemi, obešli zátoku a plížili se

okrajem lesa až k ústí Velkého potoka. Tam se skryli v keřích a pozorovali lodici. Člun byl obsazen jedenácti muži. Tři z těchto mužů byli spoutáni na rukou. Všichni ostatní pak byli ozbrojeni puškami nebo pistolemi. Lodici vytáhli na břeh a tři spoutané muže odvedli nedaleko zátoky.

„Vidíš, Robinsone, bílí muži budou také jíst své zajatce," řekl šeptem Pátek.

„Bílí lidé, Pátku, nejedí své zajatce. Nevím ovšem, nechtějí-li je zde snad zabít. Bylo by potřeba zjistit, jaké k tomu mají důvody. Nu, počkáme ještě, uvidíme, co bude dál." Robinson teď viděl, jak tři spoutaní muži poklekli před ostatními. Prosili pravděpodobně o milost. Nato jeden z mužů kopl jednoho z klečících do prsou, až se svalil na zem. Potom všichni tři vstali a odcházeli směrem do lesa. Z ostatních mužů se tři vrátili k člunu. Po nějaké chvíli se tři spoutaní muži obrátili a něco volali. Dva ozbrojenci na ně namířili pušky. Nato opět tři muži pokračovali v cestě. Když zmizeli v lese, usedlo pět mužů do trávy, kde něco jedli a popíjeli z láhve.

Robinson pokynul Pátkovi, aby ho následoval. Běželi hlouběji do lesa, aby nadběhli třem mužům, kteří se ubírali po břehu Velkého potoka. Asi za deset minut je dohonili. Dva z mužů byli již starší, kolem padesáti let, třetí však byl ještě mladý, asi pětatřicetiletý. Všichni tři byli v měšťanském obleku pěkného střihu a z dobrého sukna. Podle obleku Robinson usuzoval, že jsou to příslušníci úřednického stavu. Když se Robinson s Pátkem přiblížili na deset kroků, zvolal Robinson hlasitě: „Dovolte, pánové, abych vám nabídl pomoc!" Všichni tři se obrátili jako na povel a bylo vidět, že se velmi ulekli, když spatřili Robinsona a Patáka. Nebylo divu, když tu před nimi stáli dva prapodivně vyhlížející lidé. Jeden od hlavy až k patě oblečen v chlupaté kožešiny, s dlouhým tmavým plnovousem, druhý v krátkých kalhotách, bos a jinak nahý, oba ozbrojeni puškami a pistolemi. Robinson zpozoroval a také chápal jejich zděšení, a proto řekl: „Nebojte se, pánové, jsem Angličan, mé jméno je Robinson Crusoe a zde je můj přítel Pátek. Nebojte se, nejsme tak strašní, jak vypadáme. Sdělte nám, co se vám přihodilo, co vás potkalo, proč jste byli vysazeni na tento ostrov. Jsem zatím vládcem tohoto ostrova," prohlásil

Robinson důrazně, když viděl jejich ustrašené pohledy. Zatím Robinson s Pátkem došli až k nim Tři muži zabručeli nějaký pozdrav. Hleděli na Robinsona i na Pátka velmi podezřívavě. Domnívali se, že se setkali na ostrově s nějakým uprchlým šílencem. Což by mohl takto vypadat člověk civilizovaný, který se dokonce vydává za vládce ostrova?

V příštích minutách však sdělil Robinson třem Angličanům stručně svůj osud. Věděl, že jeho zjev vzbuzuje u jeho krajanů nedůvěru. Během Robinsonova vyprávění se tváře Angličanů vyjasňovaly. Když Robinson skončil, přistoupil nejstarší ze tří k němu a s pohnutím promluvil:

„Vážený pane Crusoe, sám bůh vás posílá, abyste nás zachránil. Nebýt vás, jistě bychom tu bídně zahynuli. Jmenuji se John Brown a byl jsem do minulého dne kapitánem korábu, který tu nedaleko ostrova kotví."

Robinson si všiml, že všichni tři mají dosud ruce za zády pevně svázány. Pokynul Pátkovi, aby jim sundal pouta. Když se tak stalo, podal Robinson všem třem Angličanům ruku. Anglický kapitán ukázal na muže přibližně stejného věku jako on a řekl: „Zde vám představuji svého kormidelníka, pana Patricka Aubreye." Potom ukázal na mladšího a představil jej jako obchodníka z Manchestru, pana Charlese Wooldinga. Robinson pokynul Pátkovi, aby i on podal třem mužům ruku. Když Pátek podával Angličanům ruku, všiml si Robinson, že se naň dívají s určitými rozpaky.

Potom Robinson vyzval své krajany, aby ho následovali. Vedl je zpět k zátoce, odkud chtěl s nimi pozorovat, co budou tropit ostatní ozbrojenci na ostrově. Cestou pak kapitán Brown vyprávěl Robinsonovi, jak se plavil z Kingstonu do Evropy, jak cestou zachvátila jeho námořníky tropická horečka a téměř polovina posádky korábu zemřela. S tak sníženým stavem mužstva se kapitán Brown nemohl vydat na dlouhou cestu do Evropy. Zastavil se v přístavu Maracaibo, kde doplnil stav mužstva.

„Bohužel," vyprávěl kapitán, „najal jsem na svoji loď, nic zlého netuše, celou skupinu námořních pirátů bukanýrů[230], kteří se toulali přístavem, když za poslední mořské bouře ztratili svou loď. Právě proto, že byli všichni slušně oblečeni a jejich vystupování bylo sebevědomé, ale přitom skromné, nebyli mi vůbec nijak podezřelí. Na lodi byli ihned jako doma. Znali dokonale všechny lodní práce, byli obratní i pracovití. Měl jsem

velkou radost, že se mi podařilo najít tak zkušené námořníky. Pracovali tak dobře, že jsem je často dával za vzor i svým mužům ze staré posádky. Tito lidé se hlásili dobrovolně na noční hlídky, poslouchali mne na slovo, nepili a nechovali se nijak hlučně. Když však získali naprosto moji důvěru, počali osnovat spiknutí. Několik mých věrných námořníků, o nichž věděli, že s nimi po dobrém nic nespraví, prostě odstranili. Hodili je v noci přes palubu. Nerozhodné zastrašili a ostatní, bohužel, získali na svou stranu. Opanovali loď a jejich vůdce se prohlásil kapitánem. Mne, mého kormidelníka a přítele Wooldinga odsoudil samozvaný kapitán k smrti. Když však při vyhlášení rozsudku někteří z mých lidí projevili svůj nesouhlas, rozhodl se vysadit nás spoutané na tomto neobydleném ostrově. Domníval se, že to pro nás bude horší nežli smít. Vůdce pirátů zná dokonale zdejší moře a ví, že tento ostrov není obydlen. Indiáni se ostrovu vyhýbají a jen občas prý sem zajíždějí vykonávat náboženské obřady. Celý ostrov je obklopen mořskými proudy, mělčinami, skrytými skalisky, a tak se mu zdaleka vyhýbají všechny evropské koráby."

„A kam myslíte, že odešli lupiči, kteří vás sem dopravili?" zeptal se Robinson, těžce skrývaje své rozhořčení. Nejraději by byl piráty vyhledal

a namístě postřílel.

„Dostali rozkaz, aby na ostrově nabrali do dvou soudků pitné vody a natrhali nějaké šťavnaté tropické ovoce a pokusili se ulovit nějakou zvěř."

„Velmi rád bych vám nějak, pane kapitáne, pomohl. Co myslíte, mohli bychom se pokusit zneškodnit aspoň ty lupiče, kteří jsou na ostrově?"

„Děkuji vám za vaši velkomyslnost, pane Crusoe. Lupiči jsou bohužel ozbrojeni a jsou to lidé odhodlaní a surovi. Nemohu připustit, abyste lehkomyslně dal v sázku svůj život."

„Mám doma ještě pušku a tři bambitky. Prachu i nábojů mám slušnou zásobu. Byli bychom ozbrojeni všichni. Jsou mezi těmi, co vás sem přivezli, někteří z vašich bývalých námořníků?"

„Z mých starých námořníků jsou mezi nimi tři."

„Snad bychom mohli později ty vaše bývalé námořníky nějak získat znovu na vaši stranu."

Robinson, který se vracel s kapitánem a jeho druhy k pobřeží, zastavil se v místech, odkud bylo dobře vidět do zátoky na pirátský člun.

„Zdá se, že člun je opuštěn," řekl Robinson. „Před chvílí jsme tu viděli tři ozbrojené muže."

„Ti jistě spí. Včera v noci oslavovali své vítězství a vypili značné množství rumu. Rum pili ještě i v člunu."

Robinson nasadil k očím dalekohled. „Ano, máte asi pravdu. Tři muži leží ve stínu stromu na břehu nedaleko člunu."

Robinson půjčil dalekohled kapitánovi Brownovi.

„Poznal jsem je docela dobře. Jsou to dva lupiči a jeden z mých bývalých námořníků, který se dal k lupičům dobrovolně. Jeden lupič je ozbrojen puškou, ostatní dva bambitkami."

Robinson pokynul Pátkovi a poodešel s ním stranou.

„Milý Pátku, vím, jak se dovedeš plížit neslyšně a ostražitě za zvěří. Dokázal by ses přiblížit k stráži u člunu?"

„Snadno, Robinsone. Přiblížím se jako duch."

„Kdyby stráže spaly, dovedl bys jim odebrat zbraně?"

„Když budou spát, není pro Pátka nic snadnějšího. Odeberu jim zbraně a svážu jim ruce i nohy."

„Cožpak bys mohl sám svázat tři lidi?"

„Když spí, není to nic těžkého."

„Ne, Pátku. Lupiči jsou krutí, jsou horší než divoši. Zbytečně bys dal svůj život v sázku."

„Neměj, Robinsone, strach o Pátka. Pátek to dovede."

„Podívej, Pátku, zatím potřebujeme jen vědět, zda stráže opravdu usnuly. Všechno ostatní zařídíme společně."

„Dobře, Robinsone. Jdu se podívat."

Pátek se rozběhl velkým obloukem k lesu, kryt vysokou trávou, běžel přikrčen až k místu na druhé straně zátoky, kde odpočívala stráž. Robinson pozoroval Pátka dalekohledem. Vidí, jak se plíží po zemi pružně jako kočka. Již je přímo za hlavami tří lupičů. Teď zvedá nějaký předmět. Je to puška.

Pátek nemusel být ani příliš opatrný. Strážci člunu spali ve stínu stromu, zmoženi horkem a alkoholem, velmi tvrdě. Aby si lépe pohověli, odložili opasky, torby s prachem a náboji, řemeny s bambitkami. Také puška ležela vedle jednoho z nich. Byli naprosto jisti, že jsou na ostrově, kde nežijí žádní lidé, že jsou tu opravdu sami.

Pátek opatrně zvedl pušku i dvě pistole, vzal nádobky s prachem a řemeny a tak, jak přišel, potichu se opět odplížil.

Za chvíli podával Robinsonovi s vítězným úsměvem zbraně lupičů. Všichni obdivovali Pátkovu statečnost a šikovnost. Puška i obě pistole byly nabity. Robinson i jeho druzi byli teď dokonale ozbrojeni.

Odebrali se všichni k spící stráži. Pátek vytrhl dlouhou trávu a lechtal jednoho spáče pod nosem. Spící lupič se ze spánku oháněl jako po mouše, až konečně otevřel oči. Když spatřil Pátka, vyskočil a vykřikl. Chtěl sáhnout po pušce, ale puškou na něho mířil Pátek. Lupičovým křikem se probudili i ostatní. Lupiči byli přímo ohromeni, když viděli, že tu stojí s namířenými puškami a pistolemi jejich bývalí velitelé spolu se dvěma podivně ustrojenými muži. Marně se ohlíželi po svých zbraních. Co jim zbývalo? Padli na kolena a prosili o milost. Pátek jim svázal ruce za záda jejich vlastními opasky a odvedl je podle příkazu Robinsonova do nového domku. Než Pátek odešel, podal svoji pušku obchodníkovi a ponechal si jen dvě bambitky. V domku pak Pátek spoutal lupiče provazem i na nohou a zůstal u dveří na stráži.

Robinson s kapitánem a dvěma jeho druhy očekávali skryti v blízkých keřích návrat ostatních pěti lupičů a vzbouřenců.

Uplynuly dvě dlouhé hodiny, když se pět chlapíků vracelo. Každý vlekl plný batoh nebo pytel banánů, ananasů, kokosových ořechů i jiného ovoce. Tři pak nesli na ramenou mrtvé kozy. Robinson, vida to, podivil se, že ulovili tři zvířata, aniž bylo slyšet jedinou střelnou ránu. Piráti mezi sebou živě o čemsi rokovali. Když došli na místo, kde před dvěma hodinami opustili člun se strážemi, zastavili se, složili náklad do člunu a volali: „Jacku! Tome! Viléme!“ Robinson se svými druhy byl v úkrytu vzdálen pouhých dvacet kroků a slyšel každé slovo.

„Zatracení chlapi, odešli. Vždyť věděli, že se vrátíme za dvě hodiny.“ To hovořil jeden, o němž kapitán Robinsonovi šeptem poznamenal, že je to nebezpečný lupič, jeden z hlavních vůdců vzpoury, a jmenuje se Atkins.

„To jistě zašli někam do lesa,“ poznamenal druhý a dodal: „Darebáci! Měli asi žízeň a šli se napít.“

„Hledat je nepůjdem. Počkáme tu. Mám toho už dost, chodit v tom příšerném vedru . .. Uf, strašné vedro.“

„To se náš Patrick podiví, až mu řekneme, že vysadil bývalé pány na ostrov, kde jsou plantáže ananasů, kde pěstují révu a kde je ohrada plná koz. Pro ty kozy se sem vrátíme ještě zítra. Budeme mít zásobu čerstvého masa na dlouhou dobu. Je divné, že jsme se tu nesetkali nikde se žádným člověkem.“

„Tak se s ním setkáte tečí, lotři!“ vykřikl Robinson a vyskočil se svými druhy z křoví. Namířili zbraně na sedící lupiče. „Ruce vzhůru l Vzdejte se, nebo vás postřílíme jako vaše tři kumpány!“ „Tak bude to!?“ vykřikl, zlostí se celý třesa, Robinson. Měl velkou zlost, že mu lotři pustošili záhony a vraždili kozy.

Lupiči hleděli na Robinsona a jeho druhy jako na zjevení. Atkins, který věděl, že hra je prohrána, vsadil vše na poslední kartu. Vytáhl bleskurychle pistoli, než však ji zvedl k výstřelu, třeskla rána a Atkins padl k zemi, hlasitě sténaje.

To účinkovalo na ostatní tak, že vztáhli paže do výšky a dali se spoutat. Atkins byl raněn do nohy. Robinson prohlédl jeho ránu. Olovo prolétlo

pouze lýtkem a způsobilo silně krvácející ránu. Robinson poručil dvěma lupičům, aby ránu zavázali a nesli raněného. Ostatní, spoutáni na rukou, doprovázeli průvod. Cestou prosili vzbouřenci kapitána úpěnlivě o milost.

„Nemohu vám pomoci. Jste teď v moci guvernéra tohoto ostrova," a kapitán ukázal na Robinsona, „zde je jeho zástupce. Jeho prostřednictvím jsem sdělil již vše, co se na mé lodi stalo. Dal jsem guvernérovi seznam všech hlavních viníků vzpoury. Pana Aubreye i Wooldinga vzal guvernér pod svou ochranu."

Robinson byl touto kapitánovou řečí překvapen, ale nedal ani hnutím brvy znát svůj údiv.

Kapitán však ještě pokračoval: „Guvernér má na ostrově padesát ozbrojených lidí. Doufá, že se vypořádá s každým, kdo by tu chtěl provádět nějaké lotrovství. Je odhodlán osvobodit loď z moci vzbouřenců a předat je spravedlnosti."

Atkinse dal Robinson uložit do kozí stáje. Ostatní pak, spoutáni na rukou i nohou, byli uzavřeni v novém domě.

Zajatí vzbouřenci prosili o milost. Robinson ošetřil Atkinsovu ránu. Přiložil na ni kus rozříznutého listu aloe a pevně ovázal nohu pruhem, ustřiženým z prostěradla.

V jeskyni pak se Robinson radil s kapitánem o dalším postupu. Kapitán Robinsonovi děkoval a řekl, že by se mu rád odvděčil za tak velikou pomoc.

„Neděkujte, dobrý muži," řekl Robinson. „Pomáhat nešťastným lidem je křesťanská povinnost. Podaří-li se nám, abyste dostal svoji loď zpět do svých rukou, pak k vám budu mít prosbu. Zatím však bude třeba, abychom promyslili plán, jak se zmocnit lodi. Máme osm zajatců. Z těch osmi zajatců, jak jste řekl, jsou tři vaši bývalí námořníci. Pokuste se získat tyto tři lidi na svou stranu. Pak nás bude již osm. Je to stále slabá menšina. Mluvil jste o guvernérovi a padesáti ozbrojených mužích. Vím, proč jste si vymyslil tuto lež. Chtěl jste jim nahnat strach. Účinkovalo to na ty darebáky moc dobře. Nám však to zatím příliš nepomůže. Kolik je na vašem korábu mužů?"

„Na lodi je ještě jedenatřicet mužů posádky a z toho třináct

loupežníků. Z osmnácti mužů mé staré posádky, kteří jsou v této chvíli na lodi, se jich dalo do pirátských služeb dobrovolně šest. Ostatní byli donuceni hrozbami. Těch šest zběhů bych nelitoval nikdy. Na ně nebude nikdy spolehnutí. Kdyby se karta obrátila, zradí piráty právě tak lehce jako zradili mne. Lupiči se však nevzdají snadno. Vědí moc dobře, že pro ně nebude milosti, a budou zuřivě bojovat na život a na smrt."

Do této kapitánovy řeči zazněla náhle dělová rána. „Slyšíte? Z korábu vyzývají, aby se posádka s člunem vrátila. Nevrátí-li se, pošlou určitě ještě jeden člun s lidmi, aby je vyhledali."

Po čtvrt hodině byla vypálena druhá dělová rána. Robinson se odebral do stáje k Atkinsovi, o němž věděl, že je vedoucím výpravy na ostrov, aby se dozvěděl, co bylo smluveno s kapitánem lodi. Atkins však odepřel Robinsonovi odpovídat.

„Nu, dobrá," řekl Robinson Atkinsovi. „Slyšel jste od vašeho kapitána, pana Browna, že jste zde v moci guvernéra ostrova. Buďte ubezpečen, že guvernér zařídí vše i bez vás. Až nad vámi vynese guvernér soud, myslím, že se pak nebudete chovat tak zpupně. Domníval jsem se, že svého činu litujete a že bych se mohl u guvernéra za vás přimluvit."

Robinson odcházel.

Atkins však za ním volal: „Vraťte se, pane! Přimluvte se u guvernéra a já povím všechno. Přimluvte se, prosím l Jsem ještě mlád."

Robinson se vrátil. „Budete-li mluvit pravdu, slibuji vám, že se opravdu u guvernéra přimluvím. Tak jak je to tedy, mluvte !"

„Náš nynější kapitán vydal rozkaz, abych bývalého kapitána pana Browna, kormidelníka pana Aubreye a pana Wooldinga vysadil na ostrově. Všichni tři měli být ponecháni na ostrově svému osudu. Dále mi bylo uloženo, abych opatřil zásobu vody, ovoce a ulovil nějakou zvěř. Nejpozději do tří hodin jsme se měli vrátit na palubu. Bylo smluveno, když se do té doby nevrátíme, budou vypáleny z děla po sobě tři rány. Budeme-li v nebezpečí, máme potom, až zazní tři rány z děla, vystřelit jako odpověď třikrát z pušky. Bude pak vyprávěti na pomoc člun s ozbrojenou posádkou."

„V která místa vám mají z korábu vyslat člun na ostrov?"

„V místa, kde jsme přistáli. Místo, kde máme přistát, určil sám

kapitán, aby věděl, kde nás mají hledat.“

„A proč kotví loď tak daleko od břehů ostrova?“

„Kapitán zná dobře okolí tohoto ostrova. Je tu plno mělčin a skrytých skal. Každý dobrý námořník se tomuto ostrovu vyhne.“

„A jaké máte heslo pro dnešní den?“

„Brown přes palubu.“

„Brown, to je jméno bývalého kapitána, že ano?“

„Ano, pane.“

„Opravdu zajímavé heslo.“

„Prosím vás, pane,“ zaprosil Atkins, „přimluvte se u guvernéra. Kapitán Brown bude na mne žalovat. Já vás však zapřísahám, že jsem to byl já, kdo hlasoval pro to, aby nebyl kapitán Brown oběšen, ale aby byl vysazen s kormidelníkem a Wooldingem na ostrov. Já jsem mu, pane, zachránil vlastně život.“

„Jste opravdu velký dobrodinec,“ usmál se Robinson. „Mluvil-li jste pravdu, splním, co jsem vám slíbil.“ A Robinson odešel.

Po chvíli vešel s kapitánem do nového domu. Spoutaní lupiči leželi na zemi. Kapitán ukázal Robinsonovi tři svedené námořníky. Pátek jim rozvázal pouta na nohou a odvedl je z domku do jeskyně, kde k nim promluvil kapitán Brown:

„Jistě dobře víte, Johanssone, Smithe a Hopkinsi, že vzpoura na lodi se trestá smrtí.“ Vzbouřenci mlčeli a hleděli zarputile do země. „Ptám se vás, je vám to známo nebo ne? Tak odpovězte!“

„Ano, kapitáne,“ zabručeli všichni tři současně.

„Ano, tak je to. Vzpoura se trestá smrtí,“ opakoval kapitán. Vzbouřenci poklekli a prosili o milost. Poukazovali na svoji lepší minulost, že kdysi sloužili věrně, že se přidali k vzbouřencům pod

hrozbou smrti.

„Jste zajatci guvernéra. Guvernér je poddaným a věrným služebníkem Jeho Veličenstva anglického krále. Mluvil jsem s ním o vás. Je rozhodnut poslat vás do Anglie v poutech a vydat řádnému soudu. Požádal jsem guvernéra, aby mi dovolil promluvit s vámi. Vím, že jste byli od pirátů donuceni ke vzpouře hrozbami. Rozhodnete-li se v této chvíli přidat se na moji stranu proti pirátům, pak to bude pro vás velmi polehčující okolnost

a může vám to zachránit i život.“

Všichni tři vzbouřenci přísahali kapitánovi i Robinsonovi bezpodmínečnou poslušnost. Nato dal Robinson rozkaz, aby jim byla rozvázána pouta na rukou. Byly jim vydány zbraně a jeden z nich byl poslán s panem Wooldingem, aby střežil ostatní piráty v domku a raněného Atkinse ve stáji. Ostatní pak se měli účastnit zneškodňování posádky člunu, který má přistát na ostrově. Robinson poslal Pátka na pobřeží Velké zátoky, aby tam vypálil tři rány z pušky. Požádal ještě Pátka, aby vzal v jeskyni soudek s trochou rumu a položil jej k ostatním věcem do pirátského člunu. Pak aby počkal v místech, odkud před chvílí přepadli posádku prvního člunu.

Robinson s kapitánem, kormidelníkem a dvěma námořníky, Johanssonem a Smithem, se ubírali krajem lesa k zátoce Velkého potoka. Robinson správně předpokládal, že piráti, jakmile uslyší tři rány z pušky, vyšlou člun k ostrovu. Tam najdou naložený člun, ale bez posádky. Až objeví soudek s trochou rumu, budou se domnívat, že jejich druhové někde vyspávají opilost.

Zatím zazněly tři rány z Pátkovy ručnice. Než došli k zátoce, vyplul již člun od korábu. Robinson jej z úkrytu pozoroval dalekohledem. Napočítal v člunu deset mužů. Všichni byli ozbrojeni puškami a někteří měli za pasem i pistole. Na straně Robinsonově bylo šest ozbrojených mužů. Proti nim přesila, ale mají výhodnější postavení, že jsou skryti.

Konečně přirazil člun ke břehu. Posádka se hnala k prvnímu člunu.

„Vede ji Křivý nos,“ zašeptal kapitán Brown Robinsonovi do ucha. „To je jeden z nejzuřivějších pirátů, který navrhoval, aby mě oběsili.“

„Hrom aby do chlapů!“ vykřikl Křivý nos. „Naloží člun a toulají se po ostrově. Kapitán přikázal, aby zanechali u člunu stráž. U člunu nikdo není.“ Křivý nos i ostatní prohlíželi kořist. Otvírali pytle a jedli hltavě ananasy a banány. „Masa nalovili hoši dost,“ poznamenal jeden z pirátů.

„A holá,“ vykřikl jeden, „to by nebyl Atkins, aby tu člověk po něm nenašel bečku rumu.“ Zvedl bečičku a zatřásl jí. „Nu, doušek tu Atkins ještě nechal.“ A hned přiložil bečičku k ústům. Vtom však přiskočil k němu Křivý nos a vytrhl mu surově bečičku od úst.

„Počkat, brachu, velitelem jsem tu teď já. Dosud jsem nedal rozkaz,

abys pil Atkinsův rum. Hrom aby do chlapů," zaklel opět Křivý nos. „Napili se rumu a teď tu někde spí jako polena. Kdyby tu aspoň zůstal ten darebák, který vystřelil tři smluvené rány. Kde je teď máme hledat? Tak hybaj, chlapi, poohlédněte se po okolí! Zajděte támhle do lesa, jistě tam někde leží ve stínu. Já s Jimem zůstanu u člunu."

„To je Jim Šilhavé oko," zašeptal opět kapitán Robinsonovi.

„Je to stejně nebezpečný zločinec jako Křivý nos. Jsou velcí kamarádi."

„Já vím, veliteli, ty tu s Jimem budeš popíjet rum a my..."

Lupič nedopověděl. Křivý nos vyskočil, uchopil ho za kabát na prsou a prudce jím zacloumal. „Co si to dovoluješ, ty darebáku, k svému veliteli, co? Slíbils poslušnost a začínáš být nějak brzo drzý k svému představenému." Křivý nos vydal námořníkovi políček. Ten jen něco zabručel a odešel za ostatními.

„To je Sweets, jeden z těch, co se přidali k pirátům dobrovolně," poznamenal kapitán Brown.

Osm pirátů odešlo. Ubírali se po pravém břehu potoka a za chvíli zmizeli v mladém lese, odkud se pak ozývalo jejich volání. U člunu Křivý nos a Jim Šilhavé oko popíjeli rum.

„Nechal nám tu Atkins ještě notný doušek, Jíme, co říkáš? Nejvíc ho potrestáme, když mu v bečičce nezbude ani kapka."

„Má štěstí ten starý darebák, že nám tu trochu rumu zanechal. Jinak bych ho, u všech hromů, zle očernil u Patricka."

„Patrick je jméno pirátského kapitána," vysvětlil Robinsonovi kapitán Brown.

„Rum je znamenitý. Kdepak jen ho Atkins sebral? Vždyť, u všech rohatých, nepamatuji, že bych na naší skořápce pil někdy takovýhle rum. Kamaráde, to je rum přímo královský. Ho, ho, ten by chutnal i našemu Patrickovi."

Oba piráti si podávali bečičku a dlouze z ní upíjeli. Za čtvrt hodiny byla bečička prázdná. Piráti ulehli do trávy. Slunce se již klonilo k západu, ale panovalo stále dusné horko. Po chvíli se ozvalo od člunů chrápání. Piráti usnuli. Z velké dálky od lesa znělo volání a halekání pirátů, kteří marně hledali své druhy.

Zatím se Robinson s kapitánem dohodli, že bude nejlépe, když co

nejrychleji zneškodní oba opilé piráty.

Pátek spolu s Johanssonem se přiblížili k spícím pirátům. Nejprve jim hadrem ucpali ústa, aby nemohli křičet, a pak jednoho po druhém spoutali. Pohrozili, vydají-li sebemenší křik, že jim okamžitě proženou hlavu kulí. Pak je odnesli do člunu s nákladem ovoce a zabitých koz a odpluli do zátoky Malého potoka. Tam zajatce odvedli k domku a zavřeli k ostatním.

Začínal soumrak. Dva piráti se vraceli k místu, kde byly oba čluny. Když viděli, že naložený člun je pryč, proklínali Křivý nos a Jima Šilhavé oko jako zrádce a darebáky, kteří vypili rum a od jeli s nákladem k lodi.

V té chvíli se vrátil Pátek s Johanssonem. Robinson se tázal šeptem Smitha, zná-li jména těchto dvou pirátů.

„Jmenují se Robert a Edward."

„Zajdi, Pátku, se Smithem na okraj lesa a volejte jejich jména. Když se ozvou a budou se ptát, kdo je volá, zavolej, Smithe, své jméno."

Jakmile oba piráti uslyšeli, že jsou voláni dosud marně hledaným námořníkem, rozběhli se po hlase. Smith volal tak, aby oba piráti museli projít těsně kolem keřů, kde seděl přikrčen Pátek a kormidelník. Sotva došli piráti k houštině, vyskočil Pátek a kormidelník Aubrey lupičům na záda a strhli je k zemi. Piráti byli tak překvapeni, že se nevzmohli ani na obranu. Robinson jim pohrozil, že budou-li křičet, budou okamžitě zastřeleni,

Po několika minutách se vracel opět jeden pirát k člunu. Za ním jako kočka se plížil Pátek. Vyskočil nic netušícímu na záda, stiskl mu hrdlo - a již se lupič valí na zemi a je Johanssonem a Smithem spoutáván.

Valem se již stmívalo. Z korábu se opět ozvala dělová rána. Přichází skupina tří vzbouřenců. Běží rychle k člunu. Překvapeně se zastaví a proklínají ty, kteří s plným člunem odjeli a na ně nepočkali. Vtom volá Johansson jednoho z nich jménem. Na otázku, kdo volá, křičí Johansson: „Atkins!"

„Atkins," zvolá jeden z pirátů a běží po hlase. Za ním se blíží Pátek se Smithem a kormidelníkem. Ozve se strašný výkřik hrůzy a strachu. V okamžiku je i tento lupič spoután a leží vedle ostatních. Z korábu zazněla další dělová rána. Dva piráti nadávají, ať si tam Atkins zůstane, že se pro

něho nedají sežrat nějakou šelmou. Zatím se však k oběma plíží zezadu Pátek s Johanssonem. Večerním tichem se rozlehne opět výkřik hrůzy a děsu. Johanssonovi se nepodařilo sevřít pirátovi hrdlo a válejí se spolu po zemi. Johanssonovi přispěchali ostatní na pomoc a podařilo se jim brzo oba piráty spoutat.

Konečně přicházejí poslední dva. Robinson vystřelil z pistole do vzduchu. Oba se zastavili. Rozhlíželi se na všechny strany. Nikoho však nevidí. Vystřelí tedy oba do vzduchu. Na jejich výstřely ozve se rána z pistole Pátkovy, ale z druhé strany. Oba piráti odpovídají rovněž výstřely. Teď vystřelí Robinson, ale na jeho výstřel se již žádná rána neozve a oba lupiči volají:

„Ozvi se! Kdo tam?“

Robinson má teď jistotu, že zbraně posledních dvou pirátů jsou prázdné. Piráti pokračují v cestě k člunu. Stále se zastavují a ze všech sil volají jména ostatních pirátů. U člunu je čeká překvapení. Z člunu vyskočí Pátek se Smithem a Johanssonem, namíří na loupežníky zbraně a zvolají: „Ruce vzhůru! Vzdejte se!“ A než se překvapení piráti vzpamatují, jsou spoutáni jako všichni ostatní. Tak bez jediné kapky krve bylo přemoženo všech deset vzbouřenců a lupičů. Spoutané odvezl Pátek se Smithem do zátoky Malého potoka a tam jednoho po druhém odvedli k ostatním zajatcům do domu.

V domku bylo teď celkem patnáct spoutaných. Z nových deseti vybral kapitán čtyři staré námořníky, donucené ke vzpouře lupiči násilím. Rádi přísahali kapitánovi bezpodmínečnou poslušnost. Robinson pak Pátkovi přikázal, aby s kormidelníkem, Johanssonem a Smithem čekali u domku, pokud jim nedá další pokyn. Zatím se odebral z kapitánem Brownem do jeskyně k poradě o dalším postupu.

Z korábu zazněla ještě jedna dělová rána.

„Na korábu stále ještě čekají. My však čekat nemůžeme. Koráb musí být ještě dnes v našich rukou,“ zvolal kapitán. „Na korábu je stále ještě jedenadvacet lidí. Nás, spolu s těmi, co se k nám přidali, je dvanáct. Nemůžeme se odvážit útoku na koráb. Budeme-li čekat do zítřka, může se stát, že divoký Patrick opustí svých osmnáct druhů a raději odpluje. Patrick není hloupý chlap. Slyšel tu dnes příliš mnoho střelných ran. Jistě

cítí nějakou léčku. A my tu pak zůstaneme uprostřed těchto zločinců.“ Kapitán zmalomyslněl.

„Já bych se, milý příteli, na věc tak černě nedíval. Dali jsme se na vojnu, musíme bojovat. Vymyslil jste guvernéra. Budeme tedy muset, aby tomu všichni věřili, guvernéra vzbouřencům ukázat. Musíme sehnat guvernéra za každou cenu. Pak teprve všichni uvěří, že jim běží o krk, a budou chtít zachránit alespoň holý život,“

„Kde ale vezmeme guvernéra?“ zeptal se sklesle kapitán.

Robinson se usmál a řekl kapitánu Brownovi: „Vidím, že guvernéra budu muset opatřit já sám. Přenechte to tedy mně. Jen o jednu maličkost vás prosím, pane kapitáne.“ A Robinson podal kapitánovi ostrý nůž. „Přiřízněte mi pokud možno nakrátko mé vousy na bradě, ale tak, aby se alespoň trochu podobaly pěstěnému plnovousu.“

„Jak? Vy chcete dělat guvernéra?“

„Už mi nezbude nic jiného. Pátek by se na guvernéra asi špatně hodil,“ usmál se Robinson.

„A v tomto obleku, pane Crusoe?“

„V tomto obleku bych jako guvernér jistě nevypadal důstojně. Než pohleďte, pane kapitáne!“ A Robinson přinesl zezadu své jeskyně nový oblek kapitána z potopené lodi. „Co myslíte, bude tento oblek důstojný pro guvernéra tohoto ostrova?“

„Jakže? Vy máte tak bohatý oblek, dokonce podle španělské módy!“

„Ano. Historii tohoto obleku vám budu vyprávět až později. Čas letí a nesmíme promeškat ani minutu. Přistřihněte mi, prosím, mé vousy!“

Neuplynulo ani půl hodiny a Robinson se změnil k nepoznání. Jeho vous byl přiřezán na bradě do špičky a pod nosem na krátký knír. Převlečen do španělského obleku, ve vysokých botách, s kordem po boku, na hlavě s širokým kloboukem s kokardou a pštrosím perem, byl Robinson naprosto jiným člověkem. „Skutečný guvernér,“ vykřikl kapitán.

„Buďte tak laskav, pane kapitáne, zajděte k domku a řekněte Pátkovi a panu Aubreyovi, aby okamžitě přišli ke guvernérovi. Řekněte to hodně nahlas, aby to všichni zajatci slyšeli.“

Pátek přiběhl a marně pátral očima v jeskyni po Robinsonovi.

„Nepoznáváš Robinsona, Pátku?“ promluvil naň Robinson. Když poznal Pátek Robinsonův hlas, počal se chvět po celém těle. „Uklidni se, Pátku, jsem to opravdu já, tvůj Robinson. Budeš mě teď před ostatními oslovovat pane guvernére. Zatím rozdělej před vchodem do jeskyně oheň a přilož hodně suchého dřeva, aby jasně svítil. Potřebujeme světlo.“

Oheň se za chvíli rozhořel a Robinson dal přivést všechny odbojné námořníky a piráty. Všichni věřili, že stojí před opravdovým guvernérem. Robinsonovo přestrojení nepoznal ani Woolding. Robinson pak promlouval k námořníkům. Mluvil, jak byl pobouřen, když se dověděl od svého pobočníka, co se dnes přihodilo na ostrově, a že hned zítra provede nad vzbouřenci soud a vynese rozsudek. Vůdce vzpoury dá pověsit a námořníky, kteří slíbili svému kapitánu Brownovi opět bezpodmínečnou poslušnost, omilostní potud, pokud oni nasadí znovu své životy, aby jeho loď osvobodili od uchvatitelů. Svého zástupce odeslal teď, aby zařídil pohotovost pro padesát ozbrojených mužů a dal jimi dopravit na pobřeží dvě baterie děl proti odbojnému korábu.

„Samozřejmě,“ pokračoval Robinson ve své řeči, „nechci zbytečně prolévat krev a tím méně krev vlastní posádky. Váš kapitán, pan Brown, může z vás vybrat takové, kteří si zaslouží milosti a půjdou s ním dobrovolně proti pirátům.“

Zajatí vzbouřenci padli na kolena a prosili, aby jim byla dána milost a dovoleno jim dobývat zpět korábu pro kapitána Browna.

Robinson se obrátil ke kapitánu Brownovi a žádal ho, aby se ujal velení. Připomenul jen, že na ostrově musí zanechat ze zajatců několik rukojmí. V případě, že by někteří v boji o koráb opět zradili, dá on, guvernér, rukojmí okamžitě zastřelit. Z jedenácti zajatých vybral kapitán Brown ještě čtyři, aby jimi posílil svoji posádku. Sedm zajatců dal zavést opět do domku jako rukojmí.

Robinson pak odešel k mysu Slunečních hodin, kde počkal skryt ve tmě, dokud kapitán, Pátek a ostatní neodvedli vzbouřence. Když se vrátil do jeskyně, našel již kapitána samotného.

„Gratuluji vám, pane Crusoe, byl by z vás dokonalý guvernér.“

Robinson se převlékl do svých kožených šatů. Pak s kapitánem Brownem prohovořili plán na dobytí korábu. Kapitán, kormidelník, pan

Woolding a Pátek odjedou s jedenácti dobrovolníky na ukořistěných lodicích tiše ke korábu. U korábu vypálí ránu z pušky a ohlásí heslo. Budou-li se službu mající námořníci ptát, proč se vracejí tak pozdě, až v noci, odpovědí, že důvod, proč se na ostrově zdrželi, mohou ohlásit na lodi jedině samotnému kapitánovi. Potom požádají, aby byly do loďky spuštěny provazy s koši. Naloží ovoce a kozy do košů a budou nejprve vykládat z loďky celý náklad. Tím odvrátí podezření. Po provazových žebřících vylezou na palubu ostatní. V té chvíli se ovšem teprve ukáže, jak se osvědčí vzbouřenci, kteří dostali milost.

Asi za dvě hodiny nato, když s velikým rozčilením přecházel Robinson v jeskyni, uslyšel smluvenou ránu z děla. Jeho rozčilení v té chvíli bylo tak veliké, že se o něho pokoušely mdloby. Co všechno prošlo jeho hlavou za ty dvě hodiny, v nichž očekával výsledek zápasu o loď. Vždyť tento výstřel znamenal i jeho osvobození !

Jedenáct dlouhých let bez několika měsíců prožil na tomto ostrově. Přišel sem jako čtyřiadvacetiletý mladík a jako pětatřicetiletý muž se bude vracet do své vlasti. Zdalipak žijí ještě jeho rodiče? Setká se ještě s předobrým otcem a přelaskavou matkou? Setká-li se s nimi, najde-li své nejdražší naživu, jak rád teď klekne a s pláčem je bude prosit za odpuštění.

A Robinsonovi táhly hlavou i obrazy prvních dnů, prožitých na tomto ostrově. Jak strašlivě nehostinný a chudý se mu zdál, než objevil jeho bohatství. V této chvíli vzpomínal Robinson i na Španěla a Pátkova otce. Uplynulo již čtrnáct dnů a dosud se nevrátili. Zachvěl se při pomyšlení, že snad cestou zahynuli. Snad byli přepadeni divochy. Nevrátí-li se, to bude pak naříkat Pátek pro svého otce. Pátek je divoch, a přece jeho láska k otci je taková, že on, Robinson, vzdělaný člověk, by si měl z něho vzít příklad. Pátek je divoch, pro kterého Evropan nebo bílý obyvatel Ameriky má jen pohrdání. Pátek není evropsky vzdělaným člověkem jen proto, že se narodil a žil v prostředí, v němž mu to nemohlo být dáno. Necivilizované prostředí jej učinilo takovým, jakým byl.

Však již za pět let společného pobytu na ostrově projevilo se a uplatnilo jeho velké vrozené nadání. Naučil se jiné řeči. Naučil se i obstojně počítat, a kdyby mu byla bývala dána příležitost, byl by se naučil

číst a psát. A což teprve kdyby měl možnost žít uprostřed evropské vzdělanosti, uprostřed křesťanských zvyků a mravnosti. Jistě by pak předčil i mnohé z bílého plemene. Kapitán, kormidelník i ten obchodník udiveně pokyvovali hlavami, když viděli, že jednám s Pátkem jako se sobě rovným druhem a přítelem. Hic, vzdělaní lidé, Evropané, a jsou plni předsudků!

Za těchto Robinsonových úvah vešel do jeskyně kapitán se svými druhy. Slavnostně Robinsonovi oznámil, že koráb je opět v jeho rukou. Při dobývání lodi byl kormidelník raněn do paže a jeden námořník zabit. Byl to Smith. Dva z posádky jsou ještě lehce raněni. Kapitán pak vyprávěl Robinsonovi, jak proběhly události. „Když jsme připluli za úplné tmy ke korábu, dal jsem Johanssonovi rozkaz, aby zavolal heslo. Z paluby se ozvaly nadávky a kletby na hlavy námořníků, kteří byli vysláni v člunech na ostrov. Johansson křičel z člunu, aby s nadávkami přestali, že budou za chvíli mluvit jinak, až se dovědí, co na ostrově prožili, že je to ostrov prokletý a začarovaný. Volali, ať raději shodí žebříky a koše na provazech a pomohou vytahovat náklad z člunu na palubu. To melo na piráty příznivý účinek. Když viděli bohatý náklad v koších, netušili nic zlého. Spustili pak i provazové žebříky, aby posádka člunu vystoupila na palubu. Pro tmu z paluby neviděli, kdo v lodicích je. Vyšplhali jsme se všichni rychle na palubu. Většina pirátů byla již uvnitř lodi, takže jsme hrstku na palubě brzo přemohli. Jeden však poznal mne a kormidelníka Aubreye a běžel způsobit poplach. Kormidelník jej však brzo navěky umlčel.

Moje mužstvo vniklo pak do nitra lodi a snadno přemohlo odpočívající piráty. Někteří se bránili a ozývaly se střelné rány. Kapitán vzbouřenců vyběhl se svým kormidelníkem z kajuty, aby se podíval, co se na lodi děje. Vypálil jsem po něm ze své pistole, ale netrefil. Kapitán zmizel rychle v kajutě. Tam se s kormidelníkem a dvěma námořníky zabarikádovali. Když byla přemožena posádka, provedli jsme soustředěný útok na Patrickovu kajutu. Vyvrátili jsme dveře. Přitom na naší straně padl Smith a dva námořníci byli raněni. Salva z pušek skosila Patricka, samozvaného kapitána, i jeho kormidelníka. Dva námořníci, kteří byli v kajutě s ním, se vzdali. Všichni vzbouřenci prosili o milost. Piráty jsem dal svázat a zavřít v podpalubí. V Anglii je předám

spravedlnosti. Konečně o tom si můžeme ještě pohovořit, rád vyslechnu v té věci i vál názor."

Po této řeči podal kapitán Brown Robinsonovi ruku: „Pane Crusoe, jsem vám nesmírně zavázán po celý svůj život. Jedině vaším ušlechtilým jednáním, vaší odvahou a důmyslem nastal v mém osudu tak šťastný obrat. Jen díky vám jsem zachráněn."

Za této chvíle přišel již i kormidelník s panem Wooldingem a blahopřáli Robinsonovi i kapitánovi k vítězství. Jeden z námořníků přinesl do jeskyně z lodi dva objemné kufry.

Z kufru vyndal kapitán nový oblek anglického střihu, košili, střevíce, punčochy i klobouk, zrcadlo, mýdlo, břitvu a prosil Robinsona, aby tyto věci přijal. Z druhého kufru nechal kapkán vyložit na stůl nějaké lahůdky, které se dosud na korábu našly, a několik lahví dobrého vína. Kapitán přikázal, aby pro Robinsona byla připravena na oslavu vítězství slavnostní večeře.

Robinson se oholil a převlékl do nového obleku. Po tolika letech připadal si v neobvyklých šatech nemotorný. Všechny přítomné překvapilo, jak mladě a švihácky vyhlíží pečlivě vyholený Robinson v novém obleku.

Zasedli ke stolu. Kapitán nalil do sklenek šumivé víno a připíjel na zdraví a šťastnou plavbu.

„Počkejte, prosím, vážení přátelé," zvolal Robinson. „Nemůžeme připíjet na lepší budoucnost bez mého drahého přítele Pátka."

Kapitán pohleděl tázavě na kormidelníka a ten v údivu pozvedl obočí. Pan Woolding pak řekl: „Dovolíte-li, pane Crusoe, domnívám se, že tu ten dobrý hoch snad nemusí sedět s námi, evropskými lidmi. Nechci se dotknout vašich citů, pane Crusoe, ale Pátek nemá jisté pochopení pro tyto evropské zvyklosti a bude mu jedno, bude-li s námi připíjet, nebo ne. Když . .."

Robinson zrudl ve tváři až po kořínky vlasů. Prudkým gestem zastavil páně Wooldingovu řeč: „Pánové, doufám, že mínění pana Wooldinga o mém příteli Pátkovi není míněním vás ostatních. Prosím pana Wooldinga, aby svůj názor změnil, chce-li mě považovat za svého přítele. Bez svého Pátka s vámi, pánové, připíjet a ani večeřet nebudu. Chápu

vás. Také jsem se v dobách své mladosti již jako student učil takovýmto neblahým evropským předsudkům. Také mě tenkrát učili, že černoch nebo Indián jsou lidé méněcenní, méněcenného citu i rozumu. Učili nás, že skutečně praví lidé jsou jen bílí lidé. Řeknu vám však, že než jsem se octl na tomto ostrově, pobýval jsem v Africe v Salehu. Ne jako svobodný občan, ale jako otrok. Byl jsem pět let otrokem, pánové. Tam jsem poznal černého chlapce jménem Xury. Byl mi oddán na život a na smrt a choval se ke mně, k otroku, jako k svému staršímu bratru. A byl to černoch, kterých se naši lidé štítí. Tu na ostrově pak mi za posledních pět let pobytu zpříjemnil a ulehčil život můj drahý přítel Pátek. Divoch a Indián, jak říkáte vy. A vezte, že tento divoch se naučil našemu jazyku, že jsem ho seznámil i s dějinami našeho království i s naší křesťanskou naukou. Přesvědčil jsem ho o tom, že pověry jeho krajanů jsou nesmyslné a škodlivé. Můj přítel Pátek by nezasloužil ode mne takového nevděku. Vždyť je to člověk jako my."

Robinson zmlkl a několik vteřin nastalo naprosté ticho, do něhož se jedině papoušek odvážil vykřiknout Robinsonovo jméno.

Kapitán povstal a promluvil pohnutým hlasem: „Nemínili jsme se dotknout vašich citů tak hrubým způsobem. Odpusťte, pane Crusoe. Žádám pana Wooldinga, aby se vám omluvil, a prosím ho, aby sám přivedl vašeho přítele Pátka. Pan Woolding asi zapomněl, že váš přítel Pátek nasazoval svůj vlastní život i pro životy naše."

Pan Woolding se pak Robinsonovi omlouval a prosil, aby mu bylo prominuto, že urazil tak čestné city člověka, jehož si opravdu vysoce váží. Pak odešel, aby přivedl Pátka.

Pátek byl u tabule celý nesvůj. Byl smuten. Robinson se domníval, že vzpomíná na svého otce a teskní po něm. Pátek však tesknil z jiné příčiny. Obával se, že Robinson jej nevezme s sebou na loď a zanechá jej na ostrově. Takřka nic nejedl a svá sousta podával pod stůl chundelatému Rekovi.

XXII

ROBINSONŮV NÁVRAT DO VLASTI

Druhého dne měl Robinson s kapitánem poradu, jak naložit s vězni. Robinson o těchto lidech v noci uvažoval. Rozčilen a vzrušen událostmi nemohl spát. Zamýšlel se i sám nad sebou, jak ve své mladosti jednal často krutě a jak byl bezohledný vůči svým rodičům. Co by se bylo stalo, kdyby byl on, Robinson, vyrůstal od dětství uprostřed takové společnosti, z níž vyšli tito lotříci? Kdyby se byl jako oni již od svého mládí učil pirátskému řemeslu, byl by jistě považoval lupičské činy za správné a mravné. Vždyť neměli nikoho, kdo by je byl poučil, že provádějí špatnost, neměli nikoho, kdo by jim byl dal příklad šlechetnějšího jednání a myšlení. Nevzdělanost je kořenem všeho zla. Vždyť i takový Pátek, jinak dobrý a milý člověk, pojídal při náboženských obřadech lidské maso. Za léta pobytu s evropským člověkem se zbavil všech těchto divošských zvyků a předsudků.

Uvěznění piráti jsou ještě mladí lidé. Ve svém jádru jistě nejsou o nic horší, než kdysi Pátek nebo sám Robinson. Měla by se jim dát spíše příležitost, aby poznali jiný, lepší a lidem prospěšnější život, než oprátka. Oprátkou se lidé nepředělají. Usmrtit člověka je snadné. Převychovat jej je však těžší. A Robinson dále uvažoval o sobě. Proč se stal jiným člověkem? Protože byl osudem donucen starat se sám o sebe, učit se pracovat, přemáhat nesnáze, nebezpečí, úzkosti a bolesti. Člověk, který prožije mnohá utrpení a těžkou prací přemáhá všechny překážky, který zná alespoň základní křesťanské povinnosti, musí se stát lepším a ušlechtilejším. Proto nemůže Robinson žádat pro uvězněné vzbouřence smrt. Proto navrhne kapitánovi, aby ponechal všechny provinilce zde na ostrově. Ať tu vlastníma rukama pracují a v potu tváře se starají o své živobytí. Práce bude mít na ně nejlepší vliv. Práce změní jejich

nelítostnou a krutou povahu. Co jim zde pomůže bohatství? Zlato a peníze zde nemají cenu. Jsou zde bezcenným kovem.

Zde se může získat blahobyt a spokojenost jedině dobrou prací.

Kapitán Brown byl s návrhem Robinsonovým srozuměn. Druhého dne nechal uvězněné piráty nastoupit před jeskyní do řady. Atkins, který nemohl dosud stát, seděl na konci řady na zemi. Robinson oholený, v novém obleku předstoupil před piráty.

„Když jsme mařili na ostrově vaše zločinné záměry, mohli jsme vás místo zajímání prostě všechny pobít. Dal jsem však příkaz, aby bylo šetřeno vašich životů. Nechtěl jsem a nikdy nechci prolévat lidskou krev. Člověk má vždy žít jako opravdový křesťan a snažit se, aby byl ze všech tvorů na této zemi nejušlechtilejší.

Proti zločinům násilí nás chrání zákony. Tyto zákony trestají takové zločiny, jaké jste napáchali, trestem nejtěžším, to jest smrtí. Jsou tu mezi vámi čtyři, které označil kapitán Brown jako osnovatele vzpoury. Jsou to Atkins, Jim Šilhavé oko, Křivý nos a Tom Ryšavá brada. Co můžete vy čtyři uvést pro své ospravedlnění? -Nic. Na vaše zločiny je jedině trest smrti."

Když Robinson domluvil až sem, počali čtyři piráti prosit o milost. Robinson pokračoval:

„Váš kapitán Brown vám již dal tu milost, že vás nedal okamžitě pověsit. Rozhodl se, že vás dopraví do Anglie, abyste byli souzeni podle anglických zákonů. Co vás čeká, dobře víte.

Já se však domnívám, že byste mohli své zločiny odpykat a napravit zde. A to poctivou prací. Přimluvil jsem se proto u vašeho kapitána, aby i vás tu zanechal s ostatními ve vyhnanství."

Tu všichni čtyři prosili, aby jim byla dána tato milost, a slibovali, že chtějí žít až do konce svého života jako pořádní lidé.

Nato řekl kapitán Brown: „Poděkujte pánu tohoto ostrova, panu Robinsonu Crusoeovi, neboť ten mě z dobroty svého srdce přesvědčil natolik, že jsem své rozhodnutí změnil. Jedině jemu můžete poděkovat za to, že budete žít. Pan Robinson Crusoe se na mém korábu odebere do své vlasti. Budete tu žít sami. Ostrov je země bohatá, úrodná a lze tu žít pracovitému člověku stejně dobře, ne-li lépe než v evropské vlasti."

Osvobození vzbouřenci a piráti poděkovali Robinsonovi a provolali mu slávu. Potom Robinson požádal Pátka, aby novým obyvatelům ostrova ukázal všechna zařízeni, která tu Robinson sám a později s Pátkem, jeho otcem a Španělem vybudovali.

V poledne dal kapitán vystrojit hostinu pro své přátele v kajutě svého korábu. Pátek se opět jídla takřka nedotkl. Po obědě pokynul Robinson Pátkovi, aby s ním vyšel z kajuty.

„Vím, že tesknís po otci, Pátku. Věřím však, že se šťastné vrátí a že tu s ním budeš ještě dlouho žít. Dám tě prohlásit, můj drahý příteli, za hlavu všech na tomto ostrově. Španěl, bude-li ovšem chtít zůstat na ostrově, může být tvým zástupcem. Chci vypracovat s kapitánem prohlášení o pořádku mezi osadníky na ostrově. Bude to zákon, podle kterého se musí všichni řídit. Vzbouřenci i piráti vás musí bezpodmínečně poslouchat. Zanecháváme vám tu zbraně. Ty jim však do rukou nedávejte."

Pátek poslouchal Robinsona se sklopenou hlavou a zdálo se, že ani neposlouchá, co Robinson mluví. Když se Robinson odmlčel, vrhl se Pátek s pláčem před ním na kolena.

„Co je s tebou, milý Pátku? Vstáni Nebudu přece takto s tebou hovořit. Vstaň a posaď se naproti mně."

Pátek se posadil a zakryl svou tvář dlaněmi. Nechtěl odpovídat na Robinsonovy otázky. Stále jen plakal. Robinson se znepokojil. „Tak promluv přece, ublížil ti někdo? Uklidni se. Svěř se mi a já každé tvé přání splním."

„Vezmi mne s sebou, Robinsone!" zoufale vykřikl Pátek.

„Do Evropy?"

„Ano, Robinsone. Chci jít s tebou!"

„Ty bys chtěl opustit svého otce?"

„Mám svého otce rád, Robinsone. Plakal jsem pro něho, myslil jsem, že byl zabit v boji. Když jsem se s ním tu setkal, plakal jsem radostí, že to není pravda. Otec je již starý. Až zemře, bude Pátek sám. Bude plakat po tobě, Robinsone. Vezmi Pátka s sebou ! Chci být s tebou, Robinsone !"

Robinson dojetím nemohl ani promluvit. Tolik lásky od tohoto člověka nečekal. Pátek naň upíral své vlhké oči a s napětím sledoval každé hnutí v tváři Robinsonově.

„Sám jsem, můj milý Pátku," promluvil po chvíli Robinson, „pomýšlel na to, vzít tě jednou s sebou do Evropy. Jsi můj jediný, upřímný a nejlepší přítel. Když jsem však uvážil, že máš starého otce, který by se jistě těžko odhodlal odjet ze své vlasti do ciziny, nemohu připustit, abys ty, jako kdysi já, lehkomyslně opustil svého otce. Tvůj otec by zemřel žalem po tobě. Proto tě, Pátku, nemohu vzít s sebou."

„Robinsone, vezmi Pátka s sebou. Můj otec nemá jen Pátka, má ještě patnáct synů a všichni mají rádi otce jako Pátek."

S údivem se Robinson podíval na Pátka: „Co říkáš? Tvůj otec má patnáct synů? Vždyť jsi o tom nikdy nemluvil. Proč jsi mi to již dříve neřekl?"

„Pátek se bál o tom mluvit."

„A proč?"

„Vím, jak jsi dobrý, Robinsone. Byl bys řekl otci, aby přivedl všechny děti a ženy s sebou. Zakázal jsem otci, aby si před tebou stýskal po dětech a po ženách. Bylo mu tu smutno. Kdybys byl řekl otci, aby přivedl své ženy a děti, byli bychom museli udělat větší pole a postavit i nový dům. Víš, co jsme se napracovali..." Pátek se odmlčel a po chvíli tiše řekl: „Chtěl jsem, Robinsone, abys měl stále rád jenom mne. Jsi dobrý, Robinsone, jako můj otec, jsi ještě víc dobrý."

Robinson byl upřímně dojat tímto vyznáním. Chvíli nevěděl, co by hned na to Pátkovi řekl. Za chvíli pak se zeptal: „A šly by otcovy ženy a děti na tento ostrov? Nebály by se, že tu zemrou?"

„To nevím, Robinsone."

„A co by tomu řekl tvůj otec, kdybys jel se mnou do Evropy?"

„Nic. Má tě rád, Robinsone."

„Tak dobře, Pátku. Až přijede tvůj otec, řekneš mu o tom."

„A vezmeš mne s sebou?"

„Když tvůj otec svolí, vezmu, Pátku."

„Otec určitě svolí. Určitě!" vykřikl Pátek a zatleskal rukama. „Pojedu s tebou, Robinsone! Vezmeš mne rád, Robinsone?"

„Velmi rád, můj příteli, velmi rád."

A tu Pátek objal Robinsona a přitiskl na prsa tak silně, že Robinson nemohl ani vydechnout.

„Pojď, milý Pátku, vrátíme se na ostrov. Musíme udělat přípravy k odjezdu.“

Robinsonovi běžel naproti jeden z námořníků.

„Pane Crusoe, na obzoru se objevil plachetní člun.“

Sotva to námořník dořekl, ozval se z moře výstřel, po chvilce druhý a pak třetí.

„Otec se vrací,“ vykřikl Pátek a běžel, skákaje přes tři schody, na palubu.

Španěl se vrátil se svými pěti krajany zdráv, ale nevrátil se Pátkův otec. Pátkův otec se hned po příjezdu na ostrov rozstonal a za několik dní zemřel. Španěl nechtěl odejet z ostrova bez něho, a tak čekal. Domníval se, že se Pátkův otec uzdraví. Po této zprávě Pátek hořce zaplakal.

Ještě téhož dne byla v kapitánově kajutě porada o tom, kdo bude hlavou nových obyvatelů na ostrově. Všichni Španělé totiž prosili kapitána, aby je vzal s sebou do Evropy.

„Bude nejlépe,“ navrhl Robinson, „když si sami ze sebe dobrovolně zvolí člověka, který bude jejich hlavou.“ Kapitánovi se Robinsonův návrh líbil.

Shromáždili potom jedenáct nových obyvatel ostrova a Robinson k nim promluvil o svém návratu. Zvolili ze sebe nejstaršího, Jiřího Sweetse. Jiří Sweets si pak sám vyvolil svého zástupce a navrhl, aby ostrov na památku prvního obyvatele byl pojmenován Ostrovem Robinsona Crusoea.

Robinson věnoval pak novým osadníkům všechno zařízení a náčelníkovi zanechal na ostrově čtyři pušky a dvě pistole. Napomínal je, aby žili pořádným životem, že ostrov je dosti velký, úrodný i bohatý, aby na něm mohli žít v blahobytu.

Odjezd byl stanoven na příští den ráno. Ještě večer dal dopravit Robinson na loď věci, které si chtěl odnést s sebou do vlasti. Byl to kožešinový oblek, čepice, slunečník, torba, luk a šípy a jiné drobnosti, které si tu sám vlastníma rukama vyrobil, několik hrnečků a lampiček. Vedle těchto věcí pak vzal s sebou papouška Andu a věrného Reka. Pátek tyto věci dopravoval v člunu na koráb. Robinson zatím dělal poslední procházky po ostrově. Vystoupil na Ohnivou horu, aby se rozhlédl

naposledy po krajině. Do jeskyně se vrátil již za šera. Naposledy ještě rozdělal v krbu oheň a naposledy s Pátkem povečeřeli a pak ulehli k spánku.

Robinsona zachvátil teď pojednou bolestivý stesk, který provází člověka, když opouští místo, v němž prožil velmi dlouhou dobu. Pohledem se loučil v jeskyni s každým koutem. Kamkoli pohleděl v jeskyni, kamkoli se zadíval i v jejím blízkém okolí, všude viděl stopy své práce. Nejen práce tělesné, která byla často těžká, namáhavá, vyžadovala velké trpělivosti, ale i co přemítání a úvah bylo potřebí, než se mu podařilo udělat někdy jen velmi jednoduchou věc. Vzpomínal teď na nespočetná zklamání, na nespočetné naděje, s jakými vyhlížel na mořskou hladinu, zda se jednou objeví spásná loď. Jakou hrůzu prožíval při výbuchu sopky a jak těžká opuštěnost na něho dolehla, když tu ležel v horečkách nemocen. Vzpomínal i na drobné radosti, které ho povzbuzovaly v pracovním úsilí, dávaly sílu, aby lehčeji snášel svůj trpký osud. Z každé práce, která se mu podařila, měl vždy radostný a uspokojující pocit. Ať to byl rýč z lastury, torba, košík, luk, šípy, cihly, hrnce, stavba krbu, komína, zelená ohrada pro kozy a nakonec úhledný cihlový domek ...

To všechno teď opustí navždy. Kéž by aspoň lidé, kteří se stanou dědici toho všeho, žili tu mezi sebou v míru, aby jejich srdce se stala ušlechtilejší a lepší.

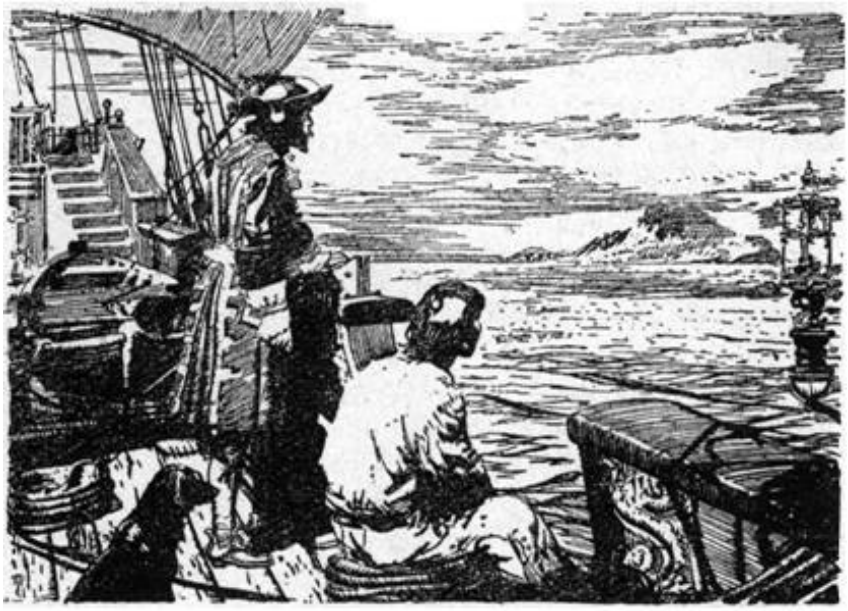
Potom jeho mysl zalétla daleko za moře, domů. Viděl otcovský dům, viděl drahé tváře rodičů tak, jak je opouštěl. Jak se již asi změnili stářím, jak jim přibylo vrásek, a jejich vlasy jsou jistě již pokryty sněhem šedin. Úzkost mu svírala hruď při pomyšlení, že snad trápení, které jim způsobil, nevydrželi a že se s nimi snad ani neshledá. Takové myšlenky nedaly Robinsonovi spát. Dlouho bděl, a když se ráno probudil, chystal již Pátek snídani.

„Dobré jitro, Pátku. Kolik je již hodin?“

„Sedm, Robinsone.“

„Sedm!“ vykřikl Robinson. „Jak je to možné, že jsem tak dlouho spal!“

Po snídani, jako každého rána, tak i dnes, vyšel Robinson nejdřív k svému kalendáři. Ne aby zaznamenal tento poslední den, ale aby udělal

součet všech dnů, měsíců i roků, jež strávil na tomto ostrově. Vypočítal, že je právě jedenadvacátého prosince, pondělí, roku 1676. Byl tedy Robinson na ostrově deset roků, pět měsíců a jedenadvacet dní.

Za hodinu nato Robinson s Pátkem, doprovázeni novými osadníky, ubírali se k člunu, který již čekal v zálivu. Před vstupem do loďky promluvil ještě Robinson k osadníkům na rozloučenou. Přál jim, aby jen a jen v poctivé práci nalezli skutečné štěstí, které nespočívá, jak se domnívali, v kořistění z majetku druhých.

„Snad jednou," končil Robinson, „dostane se vám všem odpuštění a budete považováni za řádné lidi. Všechno záleží jen na vás. Buďte tu sbohem." Pak podal všem ruku a loďka odrazila od břehu.

Na korábu byly již kotvy zdviženy a vítr napínal plachty. Kapitán dal vystřelit na pozdrav ránu z děla.

V dálce na břehu stál hlouček nových osadníků. Nikdo neví, co se v jejich mysli dělo, když se dívali, jak se koráb vzdaluje od břehu ostrova.

Robinson stál na palubě a zvlhlým zrakem několik hodin se díval na

ostrov, který tolik dlouhých let byl jeho domovem. Díval se tak dlouho, dokud se ostrov neproměnil v mlhavý proužek a dokud se i ten nerozplynul za nedozírným mořským obzorem.

Když po obědě vyšel Robinson opět na palubu, býk kol dokola korábu, kam oko dohlédlo, nekonečná vodní pláň.

Po sedmi týdnech klidné plavby připluli do španělského přístavu Cádizu. V Cádizu se zastavili proto, že to bylo rodiště Španěla Fernanda Lopeze a že také jeho pět druhů pocházelo z okolní krajiny. S Fernandem Lopezem se Robinson loučil jako s rodným bratrem. Lopez ujišťoval Robinsona, že bude-li mít obchodní cestu do Londýna, neopomene mu to sdělit dopisem, a snad se ještě jednou v životě v tomto velkém anglickém městě sejdou.

Bouřlivé moře způsobilo, že kapitán Brown se zdržel v Cádizu celých čtrnáct dnů. Konečně dorazili do Londýna v druhé polovici března.

Pátek nevycházel z úžasu, když viděl tolik obrovských domů a vysokých věží. Přímo hrůzu mu naháněl ruch v přístavu a na londýnských ulicích. Držel se úzkostlivě Robinsona za ruku, aby se v tomto lidském mraveništi neztratil.

Kapitán hned po příjezdu do Londýna podal obchodní společnosti zprávu o tom, jak Robinson zachránil pro společnost koráb i s bohatým nákladem, a žádal, aby společnost vyplatila Robinsonovi zákonitou odměnu. Společnost pak doručila prostřednictvím kapitána Robinsonovi sto padesát liber šterlinků s děkovným dopisem. Než byla tato záležitost vyřízena, uplynuly čtyři dny. Kapitán pak pomohl najít Robinsonovi v přístavu loď, která v nejbližších dnech odpluje do Hullu.

Konečně se vynořily na obzoru hullské věže. To se již Robinson cítil jako doma. Po patnácti letech, dne pátého dubna roku 1677, stanul opět na půdě svého domova.

V Hullu Robinson zařídil, že všechna jeho zavazadla byla naložena na říční loď, která je dopraví do Yorku. Sám pak, provázen věrným Pátkem a Rekem, se odebral na stanoviště dostavníků. Pátek nesl klec s papouškem. Bál se usednout do dostavníku. Nesmírně se bál i koní. Vždyť tato zvířata v životě nikdy neviděl. Všechno mu bylo právě tak podivné a vzbuzovalo jeho nesmírný údiv, jaký on sám vzbuzoval u

každého, kdo je potkal.

V Yorku se Robinson odebral nejprve do domu svého strýce, matčina bratra, aby zvěděl, než vejde do otcovského domu, něco o svých rodičích. S tlukoucím srdcem zaklepal na dveře. Nikdo jej neznal. Uvedli neznámého cizince k strýci. Starý, šedivý pán přívětivě přivítal Robinsona ve svém pokoji. Robinsona překvapilo, jak strýc zestárnul.

„Odpusťte, pane, že vás vyrušuji," začal Robinson a hlas se mu chvěl. „Přicházím z Ameriky a rád bych se dověděl něco o panu Crusoeovi a jeho rodině."

„Pan Crusoe, bohužel, již dva roky nežije," promluvil starý pán.

Robinson nevydržel a rozplakal se.

„Ach, vy jste snad jeho příbuzný?" zvolal starý pán a s účastenstvím přistoupil k samému Robinsonovi. Položil mu lehce ruku na rameno a ukázal na křeslo. „Posaďte se, prosím."

Robinson starého pána objal a zaplakal hlasem: „Znal jste přece, můj drahý strýče, svého nehodného synovce Robinsona, který před patnácti lety odešel z domova! Tu stojí před vámi."

„Robinsone!" vykřikl starý pán. „Tys živ!" A počal líbat Robinsona na obě tváře. Hned potom svolal celou svou rodinu.

Všichni obklopili Robinsona, vítali jej a zahrnovali otázkami. Jak rád by se byl Robinson někde o samotě vyplakal. Dověděl se, že matka od otcovy smrti churaví. Není upoutána na lůžko, ale vůčihledě schází. Bude potřebí připravit ji na tuto novinu, aby snad prudké hnutí mysli její podlomené zdraví neohrozilo.

Strýc pak vyprovodil Robinsona k své sestře, aby ji připravil na návrat ztraceného syna.

Konečně stanul Robinson na prahu rodného domu. Jak jinačí se mu teď zdál dům, než jak jej choval ve svých vzpomínkách. Pátek šel mlčky, se sklopenou hlavou za ním. Pes Rek klusal vedle něho.

Strýc nejprve představil Robinsona a Pátka domácím lidem jako dva cizince, kteří právě přibyli z daleké Ameriky. Sám pale zašel k sestře a řekl jí, že přivádí jednoho Američana, který by jí mohl podat zprávu o ztraceném synu Robinsonovi. Stará paní se již touto zprávou tak rozrušila, že usedla do hlubokého křesla a prosila bratra, aby přivedl

cizince, až se ona trochu uklidní.

Zatím Robinson netrpělivě čekal v předpokoji. Díval se na známý nábytek. Vše tu bylo na týchž místech jako tehdy před patnácti lety, když opouštěl otcovský dům.

Konečně se otevřely dveře a strýc pokynul Robinsonovi, aby vstoupil. Matka seděla v křesle, její tvář byla bledá a oči vzrušením rozšířené.

Ach, tato vrásčitá, bělovlasá žena je maminka. Jak rád by byl už teď poklekl Robinson k jejím nohám a líbal její ruce! Jak se změnila!

„Zde ti, drahá sestro, přivádím pána z Ameriky, který ti chce podat zprávu o tvém ztraceném synu Robinsonovi."

„Můj Robinson žije?" zašeptala matka hlasem plným lítosti. „Řekněte mi, prosím vás, pane, žije můj syn?"

Robinson, maje pohnutím hrdlo stažené, nemohl hned odpovědět. Slzy mu stouply do očí, když viděl ten zoufalý matčin pohled, plný naděje.

„Ano," vydechl. „Žije... Má však obavy, bude-li mu odpuště ..."

Robinson pro pláč nedořekl. A tu matka pohleděla pozorněji do jeho tváře a rozpřáhla paže s výkřikem: „Robinsone! Synáčku můj drahý! Tak jsem se přece dočkala!"

Robinson poklekl u křesla, objal matce nohy, líbal jí ruce, zabořil svou tvář do klína a hořce zaplakal. Matka teď klidné hladila jeho vlasy a šeptala: „Bůh mne vyslyšel, mám tě tedy, můj synu, opět! Jen tatínek, chudák, ten se nedočkal. .."

A velké slzy plynuly z matčiných očí, její tvář však se již vyjasnila a byla plna radostného úsměvu.

Robinson se ujal opuštěného otcova obchodu. Pátek se v obchodě osvědčil jako výborný příručí.

Do roka se Robinson i Pátek oženili.

Uplynula řada let. Stařičká Robinsonova matka okřála teď mezi malou drobotinou. Robinson má již syna a dvě roztomilé dcerušky, zatímco Pátek již vychovává pět svých zdatných potomků, vesměs chlapců.

Pátek žije se svou rodinou v prostorném domě Robinsonově. Stal se po celém Yorku velmi známý a díky jeho milé povaze a pracovitosti rozkvétá i Robinsonův obchod. Robinson dávno již přijal Pátka za svého

obchodního společníka a snad v celé Anglii je teď známý dobrý yorský obchodní dům Crusoe & Pátek.

OBSAH

	PŘEDMLUVA JARMILY GLAZAROVÉ	5
I	ROBINSONOVO DĚTSTVÍ A JEHO ÚTĚK Z DOMOVA	14
II	PRVNÍ CESTA PO MOŘI. MOŘSKÁ NEMOC. BOUŘE. ZTROSKOTANÍ LODI	23
III	OSUDNÁ NÁHODA, KTERÁ ROZHODNE, ŽE SE ROBINSON Z CESTY DOMŮ JIŽ NEVRÁTÍ. CESTA DO AFRIKY NA GUINEJSKÉ POBŘEŽÍ. PŘEPADENÍ NÁMOŘNÍMI LOUPEŽNÍKY. ROBINSON UPADNE DO ZAJETÍ.	28
IV	ROBINSON OTROKEM. ÚTĚK Z OTROCTVÍ. ZACHRÁNĚN NA MOŘI. CESTA DO BRAZÍLIE. ZÁHUBA LODI	38
V	ZEMĚ ČI OSTROV? PRVÉ DNY TROSEČNÍKA	54
VI	ROBINSON SI ZŘÍDÍ KALENDÁŘ A SLUNEČNÍ HODINY. ZAŘIZOVANÍ JESKYNĚ. JE OSTROV OBYDLEN ?	64
VII	ROBINSON SI OPATŘÍ ZBRANĚ. MARNÉ POKUSY ROZDĚLAT OHEŇ. SLUNEČNÍK. HROZNÁ BOUŘE. OHEŇ. PŘÍCHOD DĚSTŮ	73
VIII	NESNÁZE S NOVÝMI STŘEVÍCI.MOŘSKÝ JEŽEK. NOVÉ OBJEVY NA OSTROVĚ. ROBINSON ROZŠIŘUJE SVOU DOMÁCNOST. ŽELVY MOŘSKÉ	85
IX	VÝROBA SVÍČEK. NOVÝ OBLEK A SLUNEČNÍK. CESTA DO NITRA OSTROVA. RAJSKÉ ÚDOLÍ. BLOUDĚNÍ.ZTRÁTA OHNĚ	96
X	NÁHODNÉ, ALE DŮLEŽITÉ OBJEVY. VÝROBA HRNCŮ SE NEDAŘÍ. NOVÝ ROBINSONŮV PŘÍTEL	111

XI VÁNOCE. ZEMĚTŘESENÍ. ROBINSON MÁ OPĚT OHEŇ 118

XII STAVBA KRBU A KOMÍNU 125

XIII „VĚČNÉ SVĚTLO“. STAVBA CHLÉVA 133

XIV NEMOC 139

XV ROBINSON HRNČÍŘEM A KREJČÍM. 146

XVI POŽÁR PRALESA. MOŽDÍŘ. NESNÁZE. S VÝROBOU MOUKY. RUČNÍ MĚCH. PEČENÍ CHLEBA 153

XVII STAVBA OHRADY PRO KOZY. ROBINSON ZŘIZUJE POLNÍ HOSPODÁŘSTVÍ. STOPY V PÍSKU. STAVBA ČLUNU. VÝZKUMNÁ CESTA PO MOŘI KOLEM OSTROVA 164

XVIII ZKÁZA KORÁBU PŘINESE ROBINSONOVI MNOHO DOBRÉHO 175

XIX DOKONALÉ ZAŘÍZENÍ DOMÁCNOSTI. PÁLENÍ UHLÍ V MILÍŘI. PŘÍCHOD LIDOŽROUTŮ. VYSVOBOZENÍ PÁTKA 183

XX ROBINSON S PÁTKEM SE VYPRAVUJÍ. NA CESTU DO ZEMĚ ZA MĚSÍCEM. NOVÉ VZRUŠUJÍCÍ UDÁLOSTI. PÁTEK SE SHLEDÁVÁ SE SVÝM OTCEM A ROBINSON S EVROPANEM. 201

XXI ROBINSON SE SVÝMI PŘÁTELI STAVÍ DŮM. ŠPANĚL A PÁTKŮV OTEC SE VRACEJÍ PRO OSTATNÍ TROSEČNÍKY. NOVÉ VELKÉ UDÁLOSTI NA OSTROVĚ 211

XXII ROBINSONŮV NÁVRAT DO VLASTI 234

OBSAH 245

VYSVĚTLIVKY 245

[31] Guinejské pobřeží, tvoří záliv Atlantského oceánu, vnikající v pravém úhlu do africké pevniny. Počíná dvanáctým stupněm severní šířky a končí na patnáctém stupni jižní šířky. V dobách Robinsonových se vyváželo z Guineje zlato, slonovina, tropické ovoce a koření. Na guinejském pobřeží byly též stanice pro obchod s otroky a jejich vývoz. Obyvatelé jsou vesměs súdánští negři.

[33] Úžina Calaiská, známá také pod jménem Canal La Manche, je mořská úžina mezi Anglií a Francií. V třetihorách souvisely v místech Calaiské úžiny ostrovy Velké Británie s evropskou pevninou. Teprve v diluviu se poklesem zemského povrchu vytvořil průliv La Manche. V místech mezi anglickým pobřežím a městem Calais na pobřeží francouzském je Canal La Manche široký pouze 31 km. Francouzské i anglické pobřeží je většinou skalnaté. Hloubka úžiny je od 40 do 80 m. Plavba úžinou je zvláště v podzimních měsících velmi nebezpečná pro bouřlivé moře a husté mlhy. Dnes zabezpečuje plavbu přes dvě stě majáků.

Kanárské ostrovy - souostroví při severozápadní Africe, ale počítané Španěly jako provincie Canarias k evropskému Španělsku. Jsou to ostrovy a ostrůvky vesměs hornaté. Největší z nich je Tenerife 2036 km^2. Nejvyšší hora je sopka Pico de Teyde 3710 m. Podnebí je mírné, středomořské, s ustavičně jasnými slunečnými dny, zvláště v letních a podzimních měsících. Prší jen v zimních měsících. Pro nedostatek vody je zaváděno umělé zavodňování. Daří se tu subtropické ovoce, hlavně banány. Ze stromů jsou nejvíce rozšířeny pinie a vavřínové keře. Z Kanárských ostrovů pochází kanár, který byl po dobytí Kanárských ostrovů Španěly roku 1478 přivezen do Španěl a odtud se rozšířil jako oblíbený zpěvavý pták do celé Evropy.

[34] Piráti - námořní loupežníci, přepadávající na moři lodi a žijící z uloupeného zboží. Pirátství se vyvinulo již ve starověku z válečného stavu mezi dvěma státy. Pirátství bujelo hodně v koloniích, protože kolonisté raději kupovali uloupené zboží od pirátů než zboží daleko dražší a často i horší jakosti z mateřského státu. Za časů Robinsonových byly v amerických vodách velké skupiny pirátů, takzvaných bukanýrů a flibustýrů. Pirátství bylo státní mocí pronásledováno.

[35] Saleh - přístav a město v Maroku; město je rozloženo terasovité na skálách na sever od města Rabatu a v jeho těsném sousedství. V době Robinsonově to bylo nedobytné lupičské sídlo.

Casablanca (vyslov: Kasablanka) - přístav v Maroku, jižně od Salehu.

Město s čilým obchodem; vyváží hlavně vlnu, kůže a koberce.

[36] Maurové - původu arabského, po roce 711 se usadili na Pyrenejském poloostrově, kde vytvořili vysokou kulturu, zvláště ve stavitelství, a vynikli i jako výborní zemědělci.

Po dobytí Granady Španěly v roce 1492 odstěhovala se většina Maurů do berberských zemí v Atlasu. Maurové, kteří ve Španělsku zůstali, byli od Španělů krutě pronásledováni.

Při vyhlazovacím boji v letech 1609-1611 utekli Maurové až na nepatrný zbytek do Maroka. Maurové byli mohamedáni a mstili se katolickým Španělům za jejich ukrutnosti především tím, že přepadávali jejich obchodní lodi.

[42] Alky - vodní ptáci se zakrnělými křídly a slabě vyvinutými letkami. Mezi prsty mají plovací blánu. Ocas mají krátký a tupý. Zobák ze stran silně smáčkly a na konci hákovitě zašpičatělý. Hnízdí ve velikých hejnech na pobřežních skálách.

[44] Mys Dobré naděje - nejjižnější cíp africké pevniny.

[45] Gazela neboli antilopa je sudokopytník, přežvýkavec štíhlého těla na vysokých nohou. Jeho srst je krátká a přilehlá. Antilop je velmi mnoho druhů. Antilopy milují rovinaté stepi, třebaže některé druhy žiji v horách až do výšek věčného sněhu. Jsou to výlučné býložravci, velmi bystrých smyslů. Žijí v tlupách a jsou velmi plaché. Nejvíce druhů antilop od velkých až po trpasličí žije v Africe.

[46] Agáve americká - vytrvalá bylina z rodu jednoděložných. Vyhání z vrásčitého kořene v prvních letech pouze dužnaté, úzce kopinaté listy 1-2 m dlouhé, 10-15 cm široké, po okraji ostnaté. V posledním roce jejího života vyroste ze středu růžice přízemních listů silný, přímý stvol, 5 až 9 metrů vysoký, který na konci rozkvete v obrovské latovité květenství. Jehlancovitý vrchol obsahuje až na 4000 libovonných květů. Agáve patří k rostlinám amarylkovitým, k nimž u nás počítáme petrklíč a podsněžník.

Agáve je domovem ve Střední a v Jižní Americe. Z agávových listů se vyrábějí vlákna na výrobu lodních lan a hrubých plachet. Praobyvatelé Mexika vyráběli z listů agáve papír.

[49] Zelený mys (Kap Verde) - nejzápadnější bod africké pevniny. Zeleným mysem jej nazval roku 1443 objevitel Don Fernandez pro bujnou květenu.

Kapverdské ostrovy - souostroví při západním cípu Afriky, asi 600 km na západ od Zeleného mysu. Ostrovy jsou sopečného původu. Nejvyšší hora na ostrově Fogo, vysoká 2875 m, je dosud činnou sopkou. Podnebí je horké a suché, od ledna do července neprší. Pěstuje se tu káva, víno, banány, palmy datlové a kokosové.

[55] Banány - původní vlast banánů je ve východní Asii a na ostrovech Malajských. Odtud se však již před dávnými věky rozšířily do jiných světadílů a též do teplého pásu amerického. Rozmnožují se kořenovými výhonky. Z podzemního oddenku vyrazí nejprve několik listů, jejichž pochvy jsou okolo sebe těsně svinuty, tvoříce základ pne. Přibýváním listů roste peň do tloušťky i do výšky a tak celá rostlina nabývá podoby stromu tři až šest metrů vysokého. Kmen tvoří pochvy odumřelých listů spolu se zelenými a korunu tvoří jen několik listů. Podlouhlé, řapíkaté, celokrajné, roztřepené listy patří k největším listům v přírodě vůbec. Jejich délka přesahuje i tři metry a mají i přes půl metru šířky. Plody jsou vonné a příjemné chuti. Jediná rostlina dává ročně až 50 kg plodů. Po sklizni rostliny odumírají, takže rostlina končí svůj věk již v druhém roce.

Z vyzrálých plodů vyrábějí domorodci mouku i krupici. Mouka má žlutou barvu, voní po čerstvém seně a hodí se na jemná pečiva. Z vláken listů se v Manile vyrábí tkanina zvaná manilské konopí.

[57] Leguán - leguáni patří k čeledi ještěrek; žijí buď na stromech, anebo na zemi. Jsou i druhy mořských leguánů. Někdy dosahují značné velikosti. Je jich asi patnáct rodů se třemi sty druhy, z nichž všechny až na tři druhy žijí v Americe Střední, Jižní a částečně i v Severní. Mimo Ameriku se vyskytují dva druhy leguánů na Madagaskaru a jeden druh na souostroví Fidži a na Přátelských ostrovech. Živl se potravou rostlinnou a drobnými členovci. Některé druhy loví i drobná zvířátka. Maso leguánů i jejich vejce jsou chutná.

Ústřice - rod mořských mlžů stejnojmenné čeledi, s nestejnými skořápkami. Spodní skořápka (levá), která je přirostlá k mořskému dnu, je tlustší a vyhloubenější. Pravá se přivírá jako ploché víčko. Okraje pláště nejsou srostlé a mezi oběma miskami je jeden závěrový sval. Ústřice se vyskytují všude ojediněle v moři, většinou však žijí ve velikých skupinách, v tzv. jespech, které možno nalézti na vhodných místech na písčitém nebo štěrkovitém dně. Hlouběji než 10 m se Ústřice nikdy nevyskytují. Nejčastěji jsou v hloubce 1,5 až 2 m.

Pro velmi chutné a výživné maso se ústřice pěstují i uměle v tzv. ústřičných parcích, zvláště ve Francii a také v Americe. Jenom v Paříži se jich spotřebovalo před druhou světovou válkou na 80 miliónů ročně.

[59] Liány - jsou rostliny v zemi kořenující nebo aspoň klíčící, které se oplétají kolem jiných, užívajíce jich jako opory, aby se listí i květy dostaly ke světlu. Liány jsou rozšířeny především v tropických a subtropických pralesích, kde v podrostu je velký nedostatek světla, takže se rostliny musí dostat do vyššího pásma nadrostu. Tropické liány jsou vesměs dřeviny.

Hroznýš královský -je nejedovatý had, žijící v Jižní Americe, hlavně v

poříčí Amazonky, a na přilehlých ostrovech (Trinidad, Tobago). Také v Ecuadoru a v Peru. Dospělý had dosahuje až 6 m délky. Živí se drobnými savci i ptáky různých druhů. Ze savců jsou to aguti, krysy a myši. Dospělý se odvažuje i na větší zvířata a dovede pohltit i kůzle. Maso hroznýše je jedlé. Kůže se zpracovává na obuv, na povlaky, na sedla apod.

Protože hroznýš s oblibou loví myši, bývá v Brazílii chován i jako domácí zvíře.

[62] Mořská tráva, v přírodopise známá pod jménem zostera nebo vocha, je z rodu rdesnovitých. Má úzké, čárkovitě splývavé listy s dlouhými lodyhami. Lodyhy poskytují tzv. „mořskou trávu“ (Seegras), které se používá k vycpávání matrací a pohovek.

Vlnobitím odtržené dlouhé listy se hromadí a tvoří na písčitých pobřežích značné náspy a obruby.

Bambus - je obrovitá tráva a její hladká dřevnatá a dutá stébla dosahují výšky i přes 30 metrů.

Stébla našich trav se nerozvětvují, kdežto bambus vyhání i stébelnaté větévky postranní. Stébla starých mnohaletých rostlin se na vrcholu rozvětvují v bohaté laty mnohokvětných klasů. Plody jsou podlouhlé obilky, podobají se našemu ovsu. Bambus roste v horkém pásu všech světadílů. Nejlépe se mu daří při březích řek a v bahnité půdě. Stébla bambusová jsou velmi pevná a pružná. Používá se jich jako stavebního materiálu. Zhotovují se z nich i vodovodní trubky, žebříky, nábytek a nářadí. Z listů se zhotovují rohože a klobouky. Z bambusového lýka se vyrábí papír.

Z mladých bambusových výhonků se dá připravit velmi chutný salát. Ze zralých obilek pekou domorodci chléb.

Palma kokosová - dosahuje výšky přes dvacet metrů. Na jejím vrcholu je hustý vějíř lichozpeřených listů 3 až 5 m dlouhých a pod jeho korunou z pažděí listů vyrůstají až 2 m dlouhé laty drobounkých květů. Po opylení dospívají z pestíkových květů trojhranné vejčité peckovice velikosti až lidské hlavy.

Pod tenkou vláknitou slupkou je hrubě vláknitá, až 10 cm silná kůra, která v sobě chová velmi tvrdou pecku neboli skořápku. V této skořápce, jejíž stěny jsou 4 až 8 mm silné, vězí duté jádro. V nezralých skořápkách je sladce nakyslé mléko. Ovoce dává palma kokosová již v 8. roce svého věku a její stáří může dosáhnout i sta let. Z vláken se vyrábějí koberce (u nás zvané kokosové), rohože a lodní lana.

Z mladičkých listů připravují domorodci chutný salát. Z jader se vyrábí olej a máslo. Palma kokosová má svůj domov na jihoamerických březích Tichého oceánu.

[75] Aguti - jsou hlodavci podobní našim králíkům, ale mají větší, jemněji a

lehčeji stavěné tělo. Nejvíce druhů těchto hlodavců žije v Jižní ave Střední Americe. Jméno zvířete je odvozeno z indiánského „akuti“, což znamená živočicha ohlodávajícího plody.

Aguti obývá hlavně lesy a potuluje se po travnatých rovinách v blízkosti lesů. V poli však nikdy nežije. Za své obydlí a lůžko vyhledává nejraději duté stromy, kořeny, skalní dutiny. Na pastvu a za potravou vychází nejraději po západu slunce. Živí se semeny i šťavnatými plody a dovede otevřít i palmové ořechy, které ohlodává ostrými zuby kol dokola jako na soustruhu, přidržuje si je předními prackami. Aguti však dovede vyloupit i ptačí hnízdo. Vybírá ptáci vejce a požírá mláďata . Maso aguti je velmi chutné.

[78] Ananas — je vytrvalá bylina Z oddenku vyrůstají nejprve v přizemni růžici čárkovitě, žlábkovité prohnuté, po okraji ostnatě zubaté listy Ze středu růžice listů vyrůstá později lodyha 3 až 5 dm vysoká Na vrcholu lodyhy se utvoří šiška, složena ze žlutých, střechovitě se kryjících listenů, v jejich paždích jsou drobounké kvítky. Zpočátku jsou korunní plátky modré pak znachovějí. Po opylení vyvine se z každého kvetu tobolka, která sroste s dužnatými spodinami listenů, a tak vznikne z celého květenství šiškovitě složeny nepravý plod, těrky i několik kilogramů. Jeho povrch se skládá z bobuli, mezi nimiž vězí zdužnělé listeny. Dužina šišky zraním zežloutne, povrch zčervená a silně voní po zralých jahodách. Chutná sladkokysele. Na vrcholu šišky plodu vyrůstá chomáč listů jako chochol. Původní vlast ananasu je Střední a Jižní Amerika.

Aloe - rostlina z čeledi liliovitých, s tučnými, růžicovitě uspořádanými listy, po kraji ostnatými. Listy obsahuji aloovou pryskyřici, která se užívá v lékařství.

[83] Juvie ztepilá neboli bezthollетie dorůstá v mohutný strom, vysoký až čtyřicet metrů. Letorosty, hustě porostlé řapíkatými střídavými kožovitými listy, visí dolů jako bohaté zelené třasně. Zlatožluté květy v klasovitých hroznech nelíbe páchnou. Plody jsou kulovité tobolky, velké až jako dětská hlava. Mají velmi silné a tvrdé dřevnaté oplodí 16 až 20 semen je upevněno na středním sloupečku. Když plody dozrají, otevře se nahoře malé víčko. Semena jsou podlouhlá, trojboká, čtyři až pět centimetrů dlouhá, v sede, drsné, neobyčejně tvrdé slupce je uloženo jádro. Chutná podobné jako sladké mandle.

Vlast juvie ztepilé je v Jižní Americe .Podle brazilského přístavu Para nazývají v Evropě semena tohoto stromu para ořechy. Domorodci jim říkají „ňa“.

[91] Guajak — „železný strom“ - je vždyzelený. Má mohutnou rozložitou korunu. Na větvích vstřícné sudozpeřené listy. Květy mají pět bledě modrých korunních lístků. Plody jsou dvoupouzdré až pětipouzdré tobolky s černými semeny.

Z našich rostlin je guajak nejblíže příbuzný rostlinám rourovitým. Roste na pobřeží Jižní Ameriky a na ostrovech v Karibském moři. Kmen i větve mají velice těžké a tvrdé dřevo, které je hojně prostoupeno pryskyřicí. Odvaru této pryskyřice používají domorodí Indiáni jako léku při různých nemocech.

[92] Chininový strom - je nevysoký štíhlý stromek nebo i keř, jehož šedokoré větve jsou porostlé dlouze řapíkatými vstřícnými listy. V době květu se strom obalí latami libovonných květů. Plod je podlouhlá vejčitá tobolka, věnčená vytrvalým kalichem a poltící se v době své zralosti Kůra stromu obsahuje alkaloid chinin, který dává kůře odporně horkou chuť. Již dávno před objevením Ameriky používali domorodci chininové kůry proti zimnici. Kůře říkali domorodci „kina". Do Evropy se dostala kůra jako lék až teprve v polovině sedmnáctého století. Kůra z kmene je cennější než z větví. Nejcennější a na chinin nejbohatší je kůra z kořenů.

[96] Mořské želvy obrovské - se vyznačují plochým srdčitým štítem, pod nějž nemohou vtáhnout nohy úplně, jako např. želvy pozemní. Přední nohy jsou delší než zadní a všechny čtyři jsou proměněny v ploutve. Želvy obrovské mají krátký a tlustý krk a čtyřhrannou krátkou hlavu. Žijí v moři a výborné plovou, živí se drobnými mořskými živočichy.

[98] Palma karnauba - neboli voskovice. Je to nejdůležitější užitková tropická palma americká. Roste v tropickém pásmu podél řek Poskytuje vosk, dřevo a ságo.

[99] Želva karetová - je mořská želva, daleko menši než želva obrovská Jinak stavbou těla se ji podobá dokonale. Obývá moře mezi obratníky a more subtropická na obou polokoulích zemských Nejhojněji se vyskytuje v moři Karibském a kolem Cejlonu. Vcelku se shoduje vývojem, životem i zvyky s želvou obrovskou. Želva obrovská však přijímá i potravu rostlinnou, kdežto želva karetová se živí výhradně drobnými živočichy. Vedle měkkýšů umí i obratně lovit ryby.

Snáší vejce do písku na pobřeží a tak jako želva obrovská vrací se i karetová pravidelné na táž místa, kde už jednou vejce ukládala anebo kde se sama zrodila. Věrnost a tvrdošíjná příchylnost k jednomu místu je příčinou toho, že lze tuto želvu snadno lovit a že karetová želva bude zanedlouho vyhubena. Má velmi chutné maso, vejce a jakostní želvovinu.

[106] Orchideje - rostliny vstavačovité, jsou v tropech zastoupeny vytrvalými rostlinami s kořennými hlízami a s oddenky, které se velmi dobře přizpůsobuji okolí. Jsou tam i druhy nezelené saprofytické, které mají místo listu pouze šupiny.

Obdivuhodné je bohatství tvarů, vůně a barev. Neméně podivuhodný je i polymorfismus květní. Na jedné rostlině se někdy vyvinou zcela různé typy květů.

Orchideje patří k největším čeledím rostlinným. Jsou z 85 % rozšířeny v tropech. Je jich na 350 rodů a na 14 000 druhů.

M o n s t e r a - je rod rostlin aronovitých, roste v tropických pralesích Jižní Ameriky. Pěstuje se u nás jako okrasná pokojová rostlina pod jménem filodendron. Má srdčité prolamované listy temné zelené barvy a provazcovité vzdušné kořeny.

[107] K o s m a n i – jsou ploskonosé drápkaté opice, žijící v tropické Americe. Jsou to malé opičky velikosti asi naši veverky. Mají jemnou srst, ostnatý ocas a na uších štětky. Nejvýznamnější jsou dva druhy těchto opic kosman bělovousy a kosman černovousý. Kosman bělovousý žije ve větších společnostech. Živí se plody, hlavně banány, také hmyzem, pavouky apod .Ve dne se kosman neustále pohybují, v noci sedí klidně, schouleni, majíce hlavu přikrytou huňatým ocasem.

V ř e š ť a n i - jsou ploskonosé opice velikosti asi kočky, s vysokou hlavou, s čelem ubíhajícím nazad. Tělo mají pokryto rezavou srstí, která tvoří na bradě dlouhé vousy. Ocas je dlouhý, chápavý, naspodu a na konci lysý. K zesílení hlasu slouží jazyk a vakovitá štítná chrupavka zduřelá v bubínek. V ranní a večerní době vydávají vřešťani vřískavé zvuky. Jejich sborové řvaní je daleko slyšitelné. Vřešťani žijí na stromech a na zem slézají se stromu velmi zřídka. Přírodopisec a cestovatel Reugger vypráví, že vody se vřešťani bojí tak, že jsou-li vyhnáni stoupající vodou na strom, spíše by zemřeli hladem, než by se plováním dostali k jinému stromu. Cestovatel přistihl jednou tlupu opic na stromě obklopenou vodou. Vřešťani už byli tak vyhladověli a zesláblí, že se sotva drželi na větvích. Sežrali už všechno listí a ohryzali i kůru. Bylo by stačilo přeplavat jen šedesát kroků širokou vodu a měli v lese hojnost potravy. Největší nepřátelé vřešťanů jsou draví ptáci, zejména orli.

[108] Mravenci v š e k a z i (termiti) — jsou rozšířeni v krajinách tropických a subtropických ve společnostech, které si stavějí hnízda buď pod zemí, nebo v kmenech starých stromů; někdy si stavějí také zvláštní nadzemní stavby, nesmírně pevné a několik metrů vysoké. Pro nesmírnou žravost jsou nejobávanějším hmyzem tropických krajin.

[110] P e r s e a p ř e l a h o d n á - jinak též nazývaná strom avokatový. Je to prostředně vysoký, vždyzelený strom s rozložitou korunou a s tlustým hnědokorým kmenem. Má střídavě řapíkaté, eliptičně podlouhlé celokrajné listy. Květy jsou podobné vavřínu, s nímž persea náleží do společné čeledi vavřínovitých (laurinae). Plody jsou hruškovité, někdy i neforemně podlouhlé

peckovice, dlouhé asi l dm a přes půl kg těžké. V tučné, olivově zbarvené dužině, která se na jazyku rozplyne jako máslo, je tvrdá pecka, obsahující velmi hořké jádro. Persea je domovem v tropické Americe. Její ovoce je velice lahodné, chutné. Roste velmi rychle a plody má již v pátém roce. Podle cestovatele Stanko Vraže chutnají plody perseje jako vejce s máslem, se solí, s olejem a s různým kořením. Hořká jádra jsou léčivá.

P a p a j a o b e c n á neboli strom melounový podobá se palmě. Kmen je dole široký, zužuje se k vrcholu, kde ve výšce asi 8 m nese korunu dlouze řapíkatých, v obrysu srdčitých listů. Libovonné květy jsou dvojdomé. Plody jsou dužnaté bobule, podobné protáhlým, až 3 dm dlouhým a přes l dm v průměru širokým melounům. Plody chutnají jako melouny a jedí se syrové. Semena chutnají palčivě jako pepř a domorodci jich používají jako koření. Kmen papaje je velmi měkký, nepevný a dospělého člověka ani neunese. Z čerstvých ran vytéká trpké mléko zvané ketah, jehož domorodci užívají jako léku proti svrabu. Přidá-li se tohoto mléka do vody a do té se pak uloží maso, záhy změkne a zkřehne. Totéž se s masem stane, za-balí-li se do papajových listů. Listy obsahují alkaloid carpain (jed, z něhož se připravují léky působící na srdce podobně jako léky z náprstníku lékařského). Indiáni používají tohoto jedu z papajových listů na otravu šípů. Jmenuje se proto i jed šípový.

Z a p o t a - je strom se střídavými řapíkatými celokrajnými listy a s bělavými květy. Plody jsou kulovité, velikosti našich jablek, obsahují několik černých, smáčknutých olejnatých semen. Plody mají slupku hnědě rezavou a špinavě bělavou dužinu. Chutná ještě lépe než ananas.

Hořkou korou falšují kůru chininovou. Semen se užívá k výrobě léků proti kožním chorobám.

A n o n a m ě k k o s t ě n n á neboli láhevník je nízký strom se střídavými, krátce řapíkatými vejčitokopinatými celokrajnými listy a s velkými žlutými květy, kterými připomíná květy rostlin pryskyřníkovitých; velikostí se však tyto květy podobají květům magnólií.

Plody připomínají obrovité jahody, jsou přes 3 dm dlouhé a přes půl kg těžké. Bílá dužina plodu je velmi chutná, osvěžující sladkokyselé chuti a v tropech velmi oblíbená.

Domov stromu anony je na ostrovech Antilských.

[193] M a h a g o n -je velký strom s hnědočerveným dřevem. Listy stromu jsou zpeřené a květy drobné. Dřevo je tvrdé, velmi trvanlivé, snadno se leští a používá se ho na nábytek i na stavbu lodí.

[207] I k a o neboli zlatoplod slívový je větevnatý, dva až tři metry vysoký keř z

čeledi mandloňovitých, příbuzný s naší švestkou. Má hnědokoré, drobounkými ďubkami poseté větve s okrouhlými, krátce řapíkatými celokrajnými kožovitými listy a bílé, poměrně drobné květy. Plody jsou peckovice veliké jako holubi vejce, velmi šťavnaté, s nepravidelně pětibokou peckou. Semeno obsahuje olej. Plody jsou natrpklé, ale osvěžující a přitom i lahodné.

Z jader se lisuje vonný olej.

Hořké kúry užívají domorodci proti průjmů.

K v a j a v a -je strom velikostí podobný naší jabloni, s dlouhými tenkými, k zemi sehnutými větvemi. Listy jsou vstřícné, krátce řapíkaté, celokrajné a kožovité. Z paždí listů vyrůstá po jednom stopkatém bílém, velmi vonném květu. Podobá se složením květu myrty. Kvajava náleží do čeledi myrtovitých.

Plody jsou podobné hruškám, velice šťavnaté, se žlutou slupkou. Načervenalá dužina voní senem. V rovníkové Americe roste planě.

Plody se jedí syrové anebo pečené v popelu.

[208] M ý d e l n í k - je strom 6-10 m vysoký. Má rozkladité větve a zpeřené vícejařmé listy v křídlatých řapících a v kopinatých celokrajných lístcích. Malé drobné bílé květy jsou sestaveny do hroznů.

Plody se podobají našim třešním a jsou dvě až tři peckovice na jedné stopce. Barvy jsou červenožluté, sladce svíravé chuti.

Plody mýdelníku obsahují látku zvanou saponin. Když je roztíráme ve vodě, pění hustě jako dobré mýdlo. Indiáni jich používají k praní prádla místo mýdla.

[230] B u k a n ý ř i (francouzsky boucaniers) - námořní dobrodruzi, kteří se zdržovali zvláště v Karibském moři. Bojovali především proti Španělům v sedmnáctém století. Jméno pochází z indiánského slova bukaoni, což znamená sušené maso. Domorodci na ostrově San Domingo sušili maso a zásobovali jím lodi přistávající u jejich pobřeží. Zásobovat lodi však bylo tenkrát privilegiem a monopolem Španělů, proto Španělé stíhali tyto francouzské a anglické osadníky.

Osadníci pak vedli proti španělským lodím kořistnické pirátské války. Pustošili spolu s flibustýry, kteří byli rekrutováni většinou z francouzského obyvatelstva, pobřežní španělské osady na Kubě, v Mexiku a v Panamě. Piráti se nazývali také Pobřežní bratři.

Jejich organizace zašla v osmnáctém století.

KNIHY ODVAHY A DOBRODRUŽSTVÍ

Svazek 29

Řídí Milan Korejs

ROBINSON CRUSOE

PODLE ROMÁNU DANIELA DEFOE
VOLNĚ VYPRAVUJE

JOSEF V. PLEVA

Předmluvu napsala Jarmila Glazarová. Ilustroval Zdeněk Burian. Obálku s použitím kresby Zdeňka Buriana navrhl Jan Žbánek. Vydalo jako svou 1705. publikaci Státní nakladatelství dětské knihy, n. p., v Praze roku 1960 u příležitosti 300. výročí narození Daniela Defoe. Odpovědný redaktor Vladislav Hora, výtvarný redaktor Vlastimil Katanský

Z nové sazby písma Kolektiv s 38 obrázky v textu a 9 barevnými přílohami vytiskla Severografia, n. p., závod Liberec. Formát papíru 86x122, 80 g, 14,46 A A, (text 12,83, ilustr. 1,63), 15,60 V A, D-08*01031

Náklad 40 000. Tematická skupina 1413. 3. vydání.
Brožovaný výtisk 13,30 Kčs, vázaný výtisk 17,70 Kčs.
56/VII-5

256